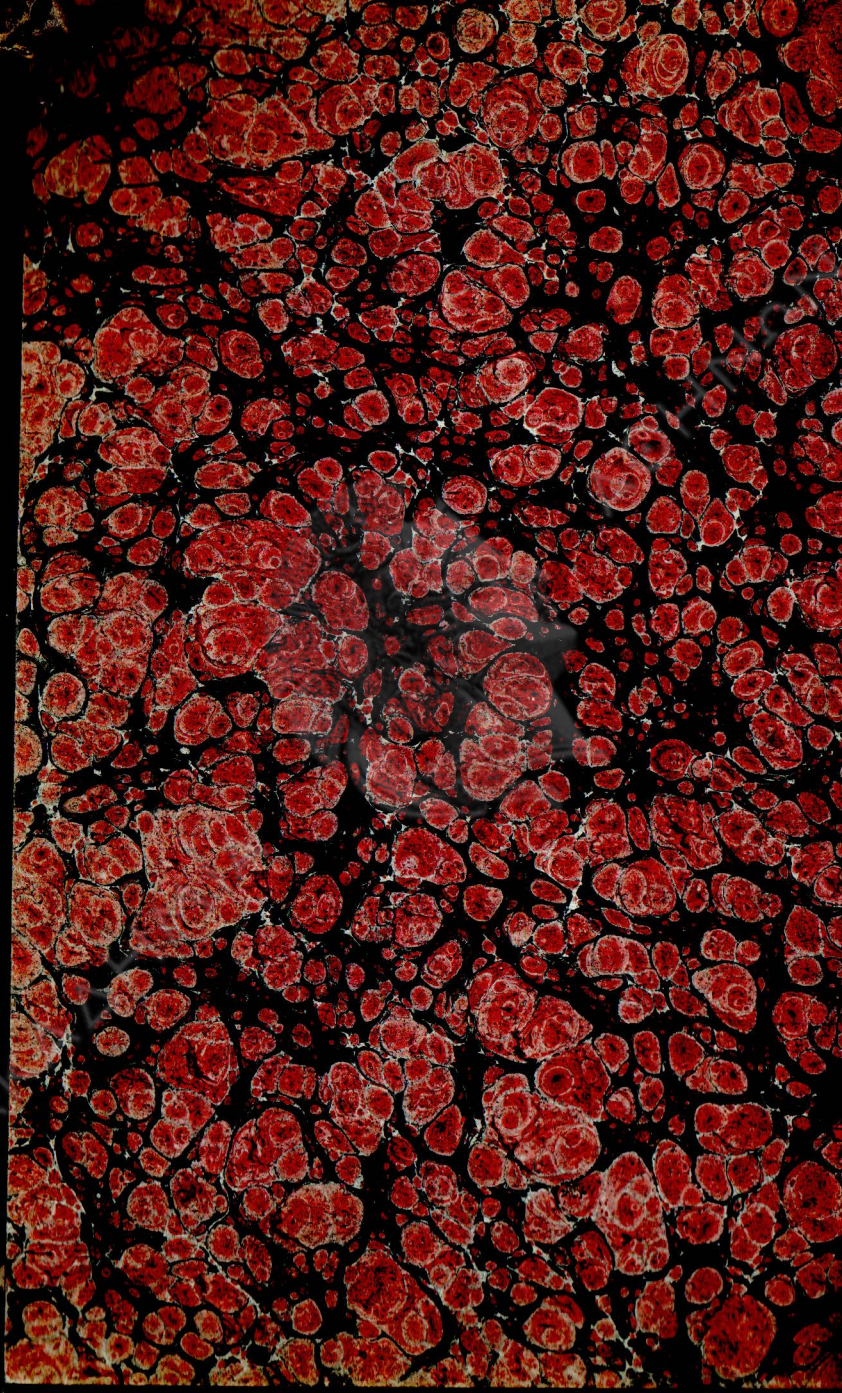
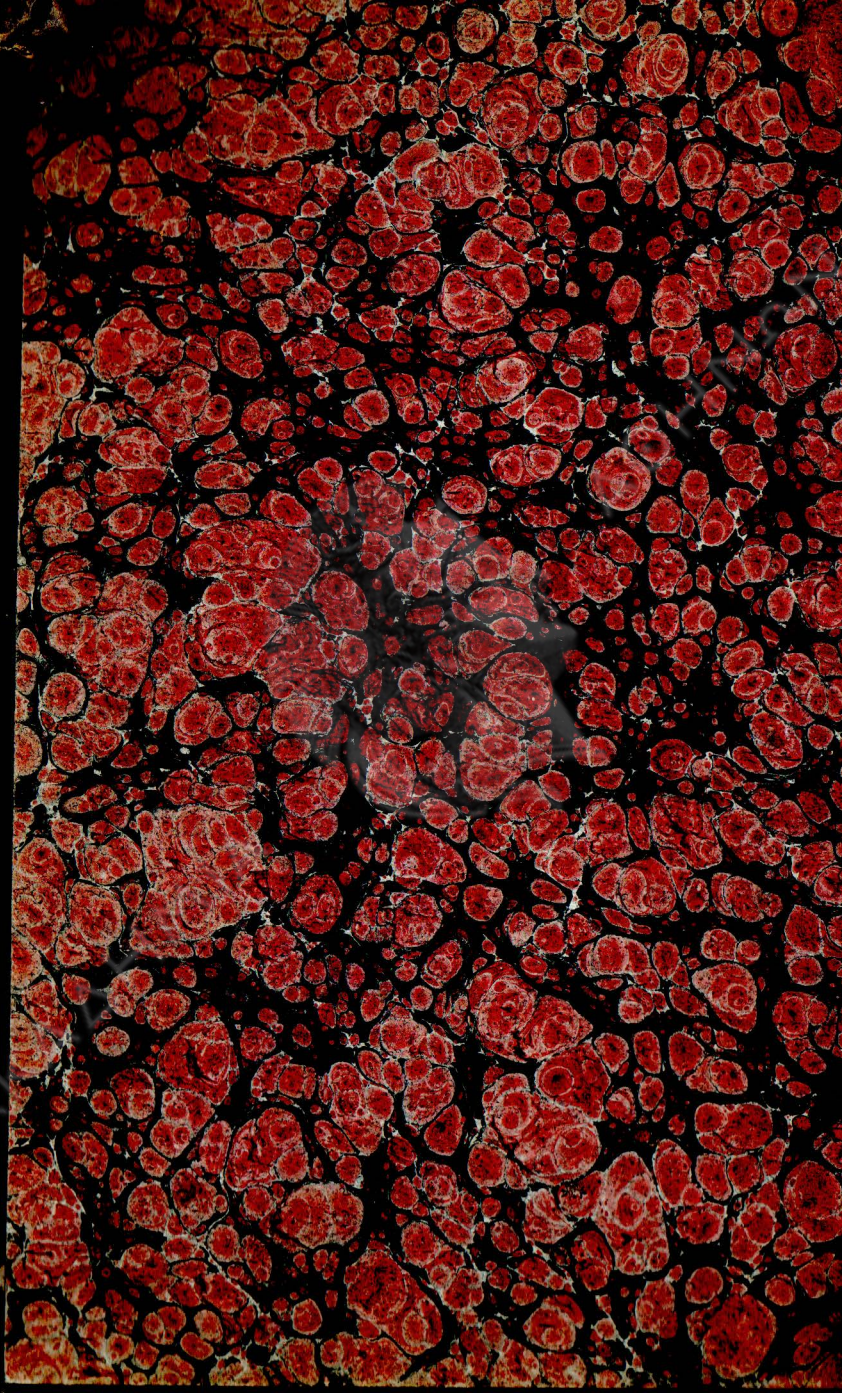

A

ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

111602

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

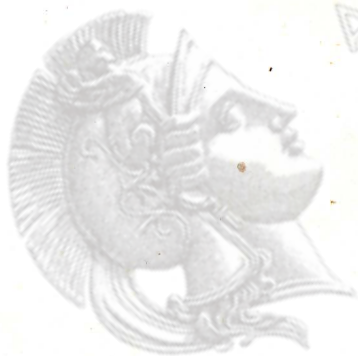
ΑΘΗΝΩΝ

Δ.30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
10017

13 MAI. 1958

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

3219

Παελ,

ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ

AR

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ

ἦτοι

ΛΟΓΟΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΝΤΕΣ

Ἐν τῇ ἐπετείῳ ἐορτῇ τῶν Σχολείων

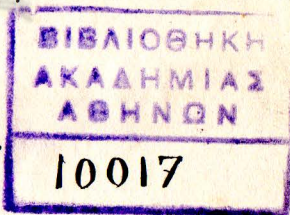
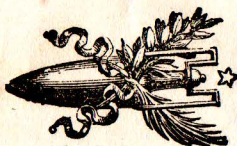
ΜΙΤΥΛΗΝΗΣ

Τελουμένη τῇ 30 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἑνιαυτοῦ

ΥΠΟ

Γ. Α. ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ.

Μετὰ παραρτήματος ἐμμέτρου.

13 MAI. 1958

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

1863.

A. A.

*

ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΚΑΛΩΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

1903

ΝΑΥΤΗΛΙΑ

Handwritten signature or scribble at the top of the page.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΩ,

ΠΡΩΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΑΝΔΡΙ ΙΕΡΩ,

ΚΑΙ ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΩ,

Ὅς πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις πολλὰς παρέσχετο
ὠφελείας, οὐ διαλείπει δὲ
μάλιστα εὐεργετῶν τὸν

Μιτυληναίων

Δῆμον

εἰς

Σεβασμοῦ μεγίστου

ἐλάχιστον τεκμήριον

Large handwritten signature or scribble on the right side of the page.

ἀνατίθην

Ο ΣΥΝΤΑΞΑΣ.

≡ F F

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Handwritten text: οὐκ ἀρκετοῖς οὐκ ἀρκετοῖς οὐκ ἀρκετοῖς

Handwritten text: οὐκ ἀρκετοῖς οὐκ ἀρκετοῖς οὐκ ἀρκετοῖς

1864. Ἰαννουαρίου. 12. Μιτσηνῶν

Handwritten text: λεπτεῖς γίσκεται λαοί

Handwritten text: Α. Γ. Σανκων

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ

ΤΩΙ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΙ.

Τὰ ἀνὰ χεῖρας τέσσαρα λογίδια δὲν ἦσαν προωρισμένα νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τοῦ τύπου. Ἄλλ' ἡ ἐπιείκεια πολλῶν φίλων πατριωτῶν, οἵτινες εὑρισκον ἐν αὐτοῖς τι χρήσιμον, ἐξεβίασε τὴν δημοσίευσιν τούτων. Ὅθεν ἐάν τις καὶ ἄλλος θελήσῃ νὰ διεξέλθῃ ταῦτα, ἅς μὴ ἐλπίζῃ νὰ ἀπαντήσῃ λόγου εὐροίαν καὶ γνώσεων περισσεῖαν καὶ ἐννοιῶν καινοφάνειαν. Πάσης τοιαύτης ἀξιώσεως ποῦρωτάτω εἶναι ὁ τούτων συντάκτης. Ἡ ἐπιγραφή *Τετραλογία Πανηγυρικὴ* ἀρκούντως ὑποδεικνύει ὅτι καὶ ἐν τοῖς τέσσαρασι λόγοις βάσις ὑπόκειται τὸ αὐτὸ ὡς ἔγρηστα ἀντικείμενον, ὡς ἐν τῇ Δραματικῇ Τετραλογίᾳ καὶ τῶν τεσσάρων δραμάτων ἢ διαπλοκῇ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μύθου ἐξυφαίνεται πολλάκις.

Προσθεῖς ἐν ἐπιμέτρῳ καὶ ποιημάτιά τινα, ποιητικῆς εὐφυΐας ἐπίδειξιν δὲν προσθέμην νὰ κάμω. Ὅστις ἐπαγγέλλεται τὸ ἐπίμοχθον τοῦ Διδασκάλου ἔργον ἐν δήμοις τοῖς μήπω ἐλευθέρας Ἑλλάδος περιέρχεται καὶ ἄκων εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντιποιηθῇ ἔργα Ἐρήτορος καὶ Ἰεροκλήρου καὶ Ποιητοῦ, ὅπως ἀναρρίπισῇ τὸν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν παιδεῖαν ζῆλον τῶν δημοτῶν καὶ δι' ἐπιδείξεων ἀφελῶν ὑποστηρίξῃ αὐτοὺς εἰς τὸ δύσκολον στάδιον τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, ἐν τῷ ὀπιόφῃ ἢ ἐπιτόπιος ἀρχῇ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος λαμβάνει.

Τοιαύτης ἀνάγκης προϊόντα δίκαιον νὰ θεωρηθῶσι τὰ προσαρτώμενα στιχηρά μου ἀκροάματα, ὅπως καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τῆς δικαιοσύνης τύχωσι τῆς προσηκούσης ἐπιεικοῦς κρίσεως.

Ἐν Μιτυλήνῃ Τῆ 6. Φεβρουαρίου 1863.

Γ. Α. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΙΟΝΗΣΙΟΣ

ΛΟΓΟΣ Α΄.

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ ΤΗΣ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1859, ΗΜΕΡΑΣ
ΕΠΕΤΕΙΩΣ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΜΙΤΥΛΗΝΗΣ.

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα!

Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ὑψίστου, εἰς τὸ σεπτὸν τέμενος τῶν Μουσῶν· ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἄμβωνος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ πανηγυρικὸν τῆς Σχολῆς βῆμα· ἀπὸ φαλμῶν καὶ ὕμνων ἱεροπρεποῦς καὶ κατανοκτικωτάτης μυσταγωγίας, εἰς τελετὴν δημοτελῆ καὶ χαρμόσυνον· ἐξ οἷων εἰς οἷα περιάγει ἡμᾶς σήμερον ἡ ὥραία αὕτη καὶ σεβαστὴ ἡμέρα! Ἐκεῖ μὲν εἰς τὸν ναὸν τῆς τρισυποστάτου Θεότητος ὡς Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι συνήλθομεν ὄρθριοι ἵνα ὑμνήσωμεν τὴν ἐπέτειον μνήμην τῶν τριῶν μεγίστων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, ἐνταῦθα δὲ ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἀόρατον μὲν ἀντίληψιν τῶν πολιούχων τούτων ἀγίων τῆς Παιδείας, τὴν γενναίαν δὲ καὶ δραστηκὴν συνδρομὴν ἀπάντων ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Πατρίδος. Ἐκεῖ μὲν ὁ σεβασμιώτατος ἡμῶν ποιμενάρχης τελεῖ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς τῶν μεταστάντων ἀναπαύσεως καὶ ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ μακροημερεύσεως τῶν ζώντων εὐεργετῶν τῆς πατρίδος, ἐνταῦθα δὲ ὁ αὐτὸς κατέρχεται ἐημοτελοῦς τελετῆς καὶ θερμὰς ἀπευθύνει δεήσεις ὑπὲρ τῶν μακαρίων ἰδρυτῶν καὶ συνδρομητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ τῶν λοιπῶν Σλοχείων. Ἐκεῖ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἄμβων πανδοσίαν λόγων εὐώχησεν ἡμᾶς, ἐνταῦθα δὲ τὸ σχολειακὸν λογιεῖον

ἐν τῇ μετριότητι τοῦ ἀγορεύοντος ἐκπληροῖ τὸ τελευταῖον χρέος τῆς ἡμέρας ἐπισφραγίζον τὴν πάνδημον καὶ σεμνὴν τελετὴν διὰ τοῦ προσήκοντος λόγου. Ἔργα ταῦτα χριστιανικὰ καὶ τῇ λογικῇ φύσει πρέποντα· ἔργα μαρτυροῦντα ψυχὰς ἀγαθὰς καὶ εὐγνώμονας, ψυχὰς συναισθανομένας τὴν κλῆσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ταῦτα μὲν πάντα, Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ φιλόμουσος δμῆγυρις, εἶ καὶ καλῶς ἐγένοντο, ὥσπερ καὶ δίκαιον ἦτο καὶ τὸ καθῆκον ἐκέλευε· φέρε δὲ καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὀκρίθαντος τούτου εἶπω τι ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ἀδυναμίας μου οὐχὶ πάντῃ ἀπροσδιόνυσον οὐδὲ τῆς ἡμέρας ἀνάξιον.

Φεύγουσι τὰ ἔτη ἀλλεπάλληλα ἀφιπτάμενα ἐκ τῶν κόλπων τῆς αἰωνιότητος, καὶ παρέρχονται ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ὡς τὰ παροδικὰ πτηνὰ ἵπτανται ἄνωθεν ἡμῶν ἀποδημοῦντα εἰς εὐκρατέστερον κλίμα. Ἄλλὰ πᾶν ἔτος ἀποιχόμενον καταλείπει ὀπισθεν ἔχνη μᾶλλον ἢ ἦττον διαρκῆ, ἀναμιμνήσκοντα εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὴν διάβασιν αὐτοῦ· μία σελὶς προσαρτᾶται ἔτι εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν κατὰ τὴν λῆξιν ἐκάστου ἐνιαυτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἔθνῶν προστίθεται μία παράγραφος πολύστιχος ἢ ὀλιγόστιχος ἀναλόγως τῆς δράσεως ἢ ἀδρανείας αὐτῶν. Εὐτυχῆς ὁ λαὸς ἐκεῖνος ὅστις δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ὅτι διῆλθεν οὐχὶ ἐπὶ ματαίῳ τὰς 365 ἡμέρας παντὸς λήγοντος ἔτους. Εὐτυχῆς ἡ κοινωνία ἐκεῖνη ἢ κοινωνία, ἣτις ἔχει συμμαρτυροῦσαν τὴν ἱστορίαν ὅτι τὸ καθ' ἑαυτὴν συνειργάσθη εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν τῶν στοιχείων τοῦ ἀληθοῦς πόλιτισμοῦ.

Ἄγομεν, κύριοι, σήμερον τὴν τριακοστὴν ἡμέραν τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ νέου ἔτους. Τοῦτ' ἔστι πρὸ τριάκοντα ἡμερῶν μόλις ἐν ἔτος ἀπεχαιρέτησε διὰ παντὸς ἡμᾶς καὶ τὸν κόσμον μετέβη καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸ παρελθόν, ἢ δὲ ἱστορία ἀσκεῖ καὶ ἐπὶ τούτου τὸ ἑαυτῆς κράτος, ὡς καὶ ἐπὶ πάν-

των τῶν προηγηθέντων. Ποῖα λοιπὸν τὰ καταλειφθέντα ἐν τῷ κόσμῳ ἔχνη τῆς διαβάσεως τοῦ 1858 ἔτους; Ἡράκλειον ἀληθῶς ἄθλον ἤθελον ἀναλάθει, εἰ ἐπεχείρουν νὰ διεξέλθω πάντα τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεγονότα, πολιτικά, κοινωνικά, ἐπιστημονικά, βιομηχανικά καὶ μυρία ἄλλα. Οἱ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν ἐπιτετραμμένοι ἄς ἱστορήσωσιν ἡμῖν τί ἔπραξαν ὑπὲρ τῆς ὕλικῆς εὐημερίας καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν ὑπ' αὐτοὺς διατελούντων λαῶν· οἱ μύσται τῆς ἀγκυλομήτιος διπλωματίας, ἐὰν ἡ ἑαυτῶν γνώμη ἐπεκράτησεν εἰς τὴν καθόλου πολιτικὴν τοῦ κόσμου· οἱ αἰρεσιάρχαι τῶν ἐπιστημῶν, ἐὰν αἱ παντοῖαι ἐπιστῆμαι ἔκαμαν νέας ἀνακαλύψεις ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἀφήγησις τοῦ ἐνιαυσίου βίου τῶν ἀνθρώπων κατὰ πάσας αὐτοῦ τὰς σχέσεις εἶναι ἀντικείμενον οὕτως εὐρὸν καὶ μέγα, ὥστε καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ λέγοντος ὑπερβαίνει, καὶ τὰ στενὰ ὄρια τοῦ σημερινοῦ λόγου ὑπερπηδᾷ. Προκείσθω λοιπὸν ἡμῖν ὡς σύντομον θέμα ὁ ἔλεγχος τοῦ ἐνιαυσίου βίου τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, καὶ οὗτος κατὰ μίαν μόνην σχέσιν, τὴν διάδοσιν τῆς Παιδείας. Πρὸ τούτου δὲ συγχωρήσατέ μοι νὰ ἀναδράμω μικρὸν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ νὰ ρίψω βλέμμα διαβατικὸν ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς παιδείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τὸ τότε, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας.

Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἡ κατάστασις τῆς διδασκαλίας εἶναι ἀναγκαίως συνδεδεμένη μετὰ τὴν τῶν γνώσεων ἡμῶν, αἵτινες ἐφ' ὅσον τελειοποιοῦνται καὶ ἐκτείνονται, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἐκείνη συμμεταβάλλεται. Αἱ νέαι ἰδέαι ἀνακαλύπτουσι πολλάκις μεταξὺ τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν σχέσεις τινὰς ἀπαρατηρήτους, καὶ αὗται τροποποιοῦσι τὴν ἀλληλουχίαν ἐκείνων. Ὅθεν τὴν πορείαν τῶν ἐπιστημῶν παρακολουθεῖ καὶ ἡ δομοσία ἐκπαίδευσις. Εὐτυχῆς δὲ ἐκείνος ὁ λαός, παρὰ τῷ ὀποίῳ ἀμφοτέρω ταῦτα συμβαδίζουσι καὶ προβαίνουσιν ἐκ παραλλήλου.

Ὅποια δὲ αἱ γνώσεις ἡμῶν κατὰ τὸ παρελθόν; θλιθερὰ ἢ ἀνάμνησις τέτου καὶ ἐπώδυνος! Ἐν ᾧ οἱ προγονικοὶ ἡμῶν θησαυροὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ ἸΕ'. αἰῶνος ἐξήγειρον ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ ληθάργε τὴν Εὐρώπην σύμπασαν, ἢ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐβυθίζετο εἰς τὸν ζόφον τῆς βαρβαρότητος. Τέχναι, ἐπιστήμαι, φιλολογία, τὰ πάντα ἐσθέσθησαν καὶ αὐτὴ ἡ γνώσις τῆς ἀπλῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς ἤθελεν ἐκλείπει, ἐὰν δὲν διέσωζεν αὐτὴν τὸ ἱερατεῖον. Εὐγνωμοσύνη ἄρα βαθεῖα ὀφείλεται τῷ ἱερῷ ἡμῶν κλήρῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν κιβωτῷ, διεφυλάχθησαν τὰ γράμματα, τὰ πρῶτα καὶ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τοῦ μέλλοντος πολιτισμοῦ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Τότε δὲ ὁ κατώτερος κληρὸς κατέστη ὁ κοινὸς διδάσκαλος αὐτοῦ· καὶ προκομμένος ἐθεωρεῖτο ἐκεῖνος ὅστις μετὰ πενταετῆ ἢ καὶ δεκαετῆ πολλάκις σπουδὴν παρά τινι ἱερεὶ ἀπῆρχετο ἐξεύρων ἢ ἀναγινώσκῃ, ὡς ὁ διδάσκαλός του, ἐκκλησιαστικά τινα βιβλία, τὰ μόνον τῆς ἐκπαιδεύσεως μέσα, καὶ νὰ γράφῃ δι' ἀκαταλήπτων πολλάκις χαρακτήρων τὸ ὄνομά του· σοφὸς δὲ καὶ πάνσοφος ἐθεωρεῖτο, ἐὰν ἐδύνατο νὰ συντάττῃ καὶ στερεότυπὸν τι ἔγγραφο, καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰς στοιχειώδεις πράξεις τῆς Ἀριθμητικῆς, εἰς δὲ καὶ μόνον περιωρίζετο ὀλόκληρος ἢ εὐρυτάτῃ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστήμη.

Ὅποιος δὲ καὶ ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας τῶν τοιοῦτων γραμμάτων; Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου οἱ παῖδες καθεζόμενοι χαμᾶζε, σταυροποδητὶ καὶ ἀνυποδητὶ, κύπτοντες διηνεκῶς εἰς τὴν λεγομένην φυλλάδα ἢ τὴν Ὀκτώηχον ἢ τὸ Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ ἐψιττάκιζον πανῆμαρ στίχους τινάς, ἢ ἀντέγραφον ἐπὶ βοσίας ὠμοπλάτης τὸ ὑπόδειγμα (φούρμαν) τοῦ Διδασκάλου. Οὐαὶ τῷ μαθητῇ τῷ πταίσαντι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν λέξεώς τινος, ἢ τῷ τολμήσαντι νὰ μετακινήθῃ ἄνευ ἀνάγκης ἀναποδράστου καὶ ἀδείας ἀπὸ τῆς θέσεώς του.

Παραχρῆμα βούνευρα καὶ μᾶστιγες, φόβητρα προχειρότατα καὶ συνθηέστατα, ἀνέθρωσκον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὁ κύριον περιεδέετο εἰς τοὺς πόδας, καὶ ὡς τῶν κακούργων ὁ ἔσχατος ἀπηνῶς ἐδαίρετο πρὸς σωφρονισμόν καὶ διόρθωσιν. Καὶ ταῦτα, κύριοι, εἶναι τόσον νεαρὰ, ὥστε πολλοὶ ἐξ ἡμῶν οὐδ' ἀπείρατοι ἴσως εἶναι τοῦ τοιοῦτου τρόπου τῆς γραμματομαθείας. Τοιαύτη ἡ κατάστασις τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ οὕτω παχὺλὴ ἡ ἀμάθεια αὐτοῦ! οὐχ ἤκιστα δὲ τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Μόλις δὲ λήγοντος τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος καὶ ἀρχομένου τοῦ ΙΘ'. ἀνέλαμψαν τῆδε κάκεισε ἀκτῖνες τινες, ἀρξάμεναι νὰ διαλύωσι τὴν παχεῖαν τῆς ἀμαθείας ἀγλύν. Ὁμογενεῖς παιδευθέντες ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ καὶ ἐπανελθόντες ἐκίνησαν τὸν θαυμασμόν τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν διὰ τὰς ξένας καὶ ὅλως ἀγνώστους ἄχρι τοῦδε γνώσεις. Περὶ τὴν δευτέραν δεκάδα τοῦ παρόντος αἰῶνος τῆς Εὐρωπαϊκῆς παιδείας τὸ ἐμπόριον γίνεται συχνότερον, αἱ ἐστὶναι τῶν φώτων πολλαπλασιάζονται, Σχολαὶ συστήνονται κεντρικαὶ εἰς διαφόρους πόλεις, ὠργανισμέναι κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον· ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία, τοῦτ' ἐστὶν ἡ σπουδὴ καὶ μελέτη τῶν ἀθανάτων συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων γίνεται ἡ βᾶσις τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν νεωτέρων, ἐξ οὗ καὶ τὰ τοιαῦτα σχολεῖα, Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ἰδίως ὠνομάσθησαν, τὸ δὲ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα ἐπιτηδεῖως ὑπονυττόμενον ἐξυπνᾷ.

Τότε δὴ καὶ μαθηταὶ τῶν Σχολῶν ἐκείνων, μάλιστα δὲ τῆς Ἑθνικῆς σχολῆς τῆς γείτονος πόλεως τῶν Κυδωνιῶν μεταφευτεύουσι καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Λέσβου τὸ δένδρον τῆς νέας παιδείας, καὶ τρία ἢ τέσσαρα σχολεῖα Ἑλληνικὰ συνιστῶνται καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλην ταύτην τὴν μεταβολὴν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ προκαταρκτικὴ, ἢ ὡς λέγεται δημοτικὴ ἐκπαίδευσις μένει ὡς εἶχε πρότερον· ἢ ἂν

ἀφαιρεθεῖσα ἀπὸ τῶν ἱερέων παρεδόθη εἰς χεῖρας κοσμικῶν ἢ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλληνοδιδασκάλων, οὐχ ἤττον καὶ οὗτοι τὸν παπαδικὸν ἐκεῖνον τρόπον μεταχειρίζονται, καὶ αἱ μάστιγες καὶ αἱ ποδοκάκαι διατελοῦσιν οὐχ ἤττον τὰ διεγερτήρια τῆς ἐπιμελείας τοῦ μαθητοῦ ὄργανα ἢ τὰ κολαστήρια τῆς ἀταξίας. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένη τοῦ ἀρχαίου πιθητισμοῦ, εἰς ἄκραν ἀποκλίνουσα σχολαστικότητα. Ἀποστήθις γραμματικῆς, ἀκαταλήπτου τῷ μαθητῇ, ἅτε γεγραμμένης εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, ἀποστήθις κειμένου καὶ ἀντιγραφῆ αὐτοῦ πολλάκις δι' ἔλλειψιν βιβλίων, μονότονος καὶ πολυετῆς ἐξήγησις Ἑλλήνων συγγραφέων, ψυχαιωγίαι, τεχνολογίαι καὶ θέματα, ταῦτα ἦσαν τὰ καθημερινὰ καὶ ἐπίροχθα ἔργα τῶν μαθητῶν, σπανίως καὶ ἐν τέλει μάλιστα τῆς ὅλης σπουδῆς διδασκομένου καὶ τινος ἄλλου μαθήματος, ἱστορικοῦ ἢ γεωγραφικοῦ ἢ φιλοσοφικοῦ.

Ἔρχεται τέλος ἡ Λαγκαστρινὴ ἢ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος καὶ ἀνατρέπει ἄρδην τὸν ἀρχαῖον τρόπον τῆς γραμματοδιδασκαλίας. Λύει τὰ δεσμά τοῦ μαθητοῦ, ἀναπτεροῖ τὸ πνεῦμα, θέτει εἰς κίνησιν τὸ σῶμα, διεγείρει ἐπιτηδεῖως τὴν φιλομάθειαν τοῦ παιδὸς διὰ τῆς ποικιλίας τῶν μαθημάτων καὶ διὰ νέων ἐξεγερτηρίων τῆς φιλοτιμίας, καὶ ἐντὸς τριῶν ἢ τὸ πολὺ τεσσάρων ἐτῶν κατορθοῖ ὅ,τι εἰς διπλάσιον ἢ καὶ τριπλάσιον χρόνον δὲν ἠδύνατο ὁ ἀρχαῖος τρόπος νὰ κατορθώσῃ. Τίς ἀληθῶς δὲν ἀγαλλεται καὶ δὲν θαυμάζει βλέπων παῖδα δεκάετη μόνον σπιδάζοντα συγχρόνως ποικίλα μαθήματα, ἀνάγνωσιν, καλλιγραφίαν, γεωγραφίαν, ἱστορίαν, κατήχησιν, ἀριθμητικὴν καὶ εἰς πάντα θαυμασίως ἐπιδίδοντα; δεκάετη δέ, τελειοποιούμενον εἰς πάντα ταῦτα καὶ κατέχοντα δλόκληρον σύστημα γνώσεων, ὄσων καὶ μόνον ἢ ἀπόκτησις ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανὸν εἰς βιοποριστικὸν τι ἐπιτηδεῦμα καὶ χρήσιμον εἰς τὴν κοινωνίαν;

Ἀπὸ τριακονταετίας περίπου εἰσαχθεῖσα καὶ παρ' ἡμῶν ἡ μέθοδος αὕτη, καὶ κατὰ πρῶτον ἰδρυθεῖσα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ταῖς κυριωτέραις κώμας τῆς νήσου διεδόθη ἀκολούθως πανταχόσε, καὶ σήμερον τὸ ἐλάχιστον χωρίον ἢ κωμύδριον κέκτηται σχολεῖον ἀλληλοδιδασκικόν.

Καιρὸς ὁμοῦς ἦτο ἤδη νὰ τροποποιηθῇ καὶ ὁ διοργανισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ ἡ διδασκαλία ν' ἀποβῇ τελεσφορωτέρα. Ἦδη ἡ ἀνάγκη γνώσεων εὐρυτέρων ἐγένετο ἐπαισθητή, αἱ ἀξιώσεις τοῦ ἐμπορίου ἠυξήθησαν, αἱ κοινωνικαὶ χρεῖαι ἐπολλυπλασιάσθησαν, καὶ ὁ ἀτμὸς τοσοῦτον ἐπλησίασεν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπην, ὥστε ἐν ἐκείνῃ μὲν ἐβλέπομεν δι' οἶων νέων τρόπων καὶ μεθόδων εἰργάζοντο εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ταύτας δὲ τὰς παντοδαπὰς καὶ πολυχρήστους γνώσεις καὶ ἐπιστήμας καὶ τέχνας ἐθαυμάζομεν καὶ ἐνδομύχως ἐζηλεύομεν.

Ταῦτα ὑπὲρ πάντας τοὺς Λεσθίους συναισθανόμενοι ἡμεῖς οἱ Μιτυληναῖοι, καὶ οὐδὲν ἄνεχόμενοι νὰ φαίνησθε δεῦτεροι τῶν ἄλλων, οὐδὲ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ παρόντος ἀδιάφοροι, ἐθέσατε τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου κατὰ τὸ ἀξιωματικώτερον ἔτος 1840, συγχρόνως δὲ προύνοήσατε καὶ περιπάντων τῶν εἰς καταρτισμὸν αὐτοῦ καὶ τελειοποίησιν συντεινόντων. (α) Δεκαοκταετῇ ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεώς του διή-

(α) Ἐκτοτε ὁ τῶν Μιτυληναίων δῆμος ἀπέστειλεν εἰς Εὐρώπην δύο ὑποτρόφους, τὸν μὲν Χριστόφορον Λαίλιον ὅπως σπουδάσῃ τὴν φιλολογίαν, τὸν δὲ Κράλλην Ἀγγελόπουλον τὴν Φιλοσοφίαν καὶ Φυσικὴν. Ἀμφότεροι διεπέραναν τὰς ἑαυτῶν σπουδὰς ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐπανελθὼν ἐδίδασκεν ἐπὶ δύο ἔτη ἐν τῷ Γυμνασίῳ τῆς Πατρίδος, ὅτε περιελθὼν εἰς διενέξεις τινας πρὸς τὴν Κοινότητα παρητήθη ἀποχωρήσας εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐπὶ πολλὰ ἔτη διηύθυνε τελεσφόρως τὴν Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὁ δ' ἕτερος κακῇ τινι μοίρᾳ ἐπανακάμπτων ἀπέθανε καθ' ὁδὸν ἐν Μασσαλίᾳ.

γαγε βίον άνευ τῆς ἐλαχίστης διακοπῆς, ὅπερ ἀποδεικνύει μάλιστα καὶ τῶν πολιτῶν τὴν σύμπνοιαν καὶ φιλομάθειαν, καὶ τῶν ἐν τέλει τὸν ἀκάματον καὶ ἀφιλοκερδῆ ζῆλον περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς πατρίου νεολαίας. Ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἄλλοτε μὲν προσεγγίζον ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς συστάσεώς του τὸ Καθίδρυμα τοῦτο, ἄλλοτε δὲ ἤττον, ἔνεκα περιπετειῶν ἀνεξαρτήτων πάντη τῆς προεραΐσεως τῶν πολιτῶν, διετέλεσε τὸ κυριώτερον καὶ ἀνώτερον ἐκπαιδευτήριον τῆς Μιτυλήνης, καὶ συμπάσης τῆς Λέσβου.

Τοιαύτη μὲν ἡ πορεία ἦν διήνυσε παρ' ἡμῖν ἄχρι τοῦδε ἡ ἐκπαίδευσις, καὶ ἦν διὰ βραχείων ἐπειράθη νὰ ὑπογράψω. Τὸ λῆξαν ὁμως ἔτος ἐπήνεγκεν οὐσιώδεις μεταβολὰς καὶ βελτιώσεις εἰς τὸν κλάδον τῆς πατρίου ἐκπαιδεύσεως. Καὶ τῆς σεβαστῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς ἀξιότιμου Ἐφορίας τῶν Σχολείων ἐν τῶν πρώτων μελημάτων ὑπῆρξεν ἡ ὅσον οἶόν τε τελειοποίησις τῆς Σχολῆς ταύτης συμφώνως καὶ πρὸς τὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος καὶ πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ παρόντος καιροῦ. Καὶ ἡ πείρα τῶν αἰώνων μαρτυρεῖ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπαφαινεταὶ ὅτι πρόοδος εἰς οὐδὲν πρᾶγμα κατορθοῦται διὰ τῆς εἰς τὰ ἅπαξ παραδεχθέντα ἐπιμονῆς, καὶ διὰ τῆς οἰονεὶ θρησκευτικῆς εὐλαθείας περὶ τὰ κείμενα. Ἰσοκράτης ὁ συνετώτατος τῶν Ἀθηναίων ρητόρων ἐπιθεβαιοῖ τοῦτο λέγων « Τὰς ἐπιδόσεις δρωμεν γιγνομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων οὐχὶ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπιχειροῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων. »

Ἐκ τοιούτων σχέσεων ἐρμωμένη βεβαίως καὶ ἡ Ἐφορεύουσα τὰ τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως ἀρχή, καὶ παντὶ τρόπῳ τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴν τῆς Σχολῆς ταύτης θηρεύουσα ἀνεπλήρωσεν οὐσιώδεις ἐλλείψεις αὐτῆς, ἰδρύσασα δύο νέας ἔδρας, τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καὶ τῶν Μαθηματικῶν. Ὅτι ἡ σπεδὴ τῆς Εὐ-

ρωπαϊκῆς ταύτης γλώσσης κατέστη ἤδη ἀπαραίτητος εἰς πάντα
καὶ δῶσοῦν εὐπαίδευτον καὶ εὐπολίτευτον ἄνθρωπον οὐδείς ὁ
ἀντερῶν. Πηλίκον δὲ τὸ ὄφελος τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης
οὔτε τοῦ παρόντος καιροῦ, οὔτε ἐμὸν ἔργον εἶναι νὰ ἐξηγήσω.
Τοσοῦτον δὲ μόνον ἐὰν εἶπω νομίζω ὅτι εὐκόλως δύναται τις νὰ
εἰκάσῃ τὸ μέγεθος τῆς ὠφελείας ταύτης· ὅτι ἡ μαθηματικὴ
εἶναι ἡ βᾶσις τῶν κυριωδεστέρων γνώσεων τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι
ἡ μήτηρ καὶ τροφὸς πλείστων ὄσων ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἀ-
στρονομία, Φυσικὴ, Ναυτικὴ, Μηχανικὴ, Ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ τῶν
ὄπλων ἐπιστήμη καὶ μυρία ἄλλαι ἐκ ταύτης ἐπήγασαν καὶ διὰ
ταύτης μόνης προήχθησαν εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν τῆς τελειό-
τητός των· διὰ ταύτης καὶ αὐταὶ αἱ βάνασοι τέχναι ἐξηυγενί-
σθησαν ὑποβληθεῖσαι εἰς νόμους καὶ κανόνας ὠρισμένους. Οὐ-
δείς δὲ ἀγνοεῖ ὅσα ἡ χρῆσις αὐτῆς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὰς
κοινωνικὰς τοῦ ἀνθρώπου χρείας. Δικαίως ἄρα ἀπεδόθη ἡ προ-
σῆκουσα φροντίς καὶ εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς μαθήσεως, ὅ-
στις ἔχει ἀκόμη καὶ τὸ πλεονέκτημα νὰ κανονίζῃ τὴν κρίσιν
τοῦ νέου καὶ νὰ γυμνάξῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς κατασκευὴν ὀρ-
θῶν καὶ ἀσφαλῶν συλλογισμῶν. Ἐπὶ τούτοις δὲ εἰσῆχθη καὶ
τὸ μάθημα τῆς Καλλιγραφίας, μάθημα ἀναγκαϊότατον εἰς τοὺς
θιασώτας τοῦ Κερδῶφου Ἑρμοῦ. Καὶ ἡ παιδονομία δὲ τῆς τε
Ἑλληνικῆς σχολῆς καὶ τῶν λοιπῶν Σχολείων διωργανώθη ἐπὶ
κλίμακος εὐρυτέρας, εἰς ὅσον ἔνεστι ταχεῖαν καὶ ἀπρόσκοπτον
ἐπίτευξιν τῆ ἐπιδιωχομένη σκοπῆ τῆς δημοσίᾳ Ἐκπαιδεύσεως.
Ὅστε τὸ λῆξαν ἔτος, φιλόμουσι ἀκροαταί, πολλὰς μὲν ἔλλει-
ψεις τῶν παρελθόντων ἐτῶν ἀνεπλήρωσε, πολλὰς δὲ καὶ ἀξιο-
λόγως βελτιώσεις ἐπήνεγκεν ἰδίως εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο.

Ἄλλ' ὅταν τις στρέψας ἴδῃ ἀπέναντι τὸ ὠραῖον καὶ ὑψώρο-
ρον Νοσοκομεῖον τὸ ἐκ βάρων ἀνεγερθὲν ἐκ τοῦ κληροδοτή-
ματος τοῦ ἐνδόξου τέκνου τῆς Πατρίδος, τοῦ ἀειμνήστου Πα-

ναγιώτου Βερναζέλη, αδύνατον νὰ μὴ δημολογήσῃ ὅτι τὸ 1858 ἔτος ἦτο ἔτι γόνιμον πολλῶν ἔργων, καταλειπὸν ἀνεξάλειπτα τὰ ἔχνη τῆς διαβάσεώς του· αδύνατον ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἡ κοινότης σύμπασα τῆς Μιτυλήνης ἀποδιοπομπουμένη τὴν ἀδράθειαν ἀπέδειξεν ἐνέργειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ τάσιν ἀξιοσημείωτον ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν ἀγαθοεργῶν αὐτῆς καθιδρυμάτων. Ἄς εὐχηθῶμεν δὲ ἵνα καὶ τὸ ἐπ' αἰετοῖς οἰωνοῖς ἀρξάμενον νέον ἔτος τὰ μὲν ἡμέτερα τοῦ παρελθόντος ἀγάγῃ εἰς πέρασ, καταλίπη δὲ καὶ αὐτὸ ἴδια ἔγκονα, μνημόσυνα τῆς παρόδου του.

Ἄλλὰ, φίλοι πατριῶται, διὰ τῶν εὐχῶν μόνον δὲν κατορθοῦνται τὰ καλά. « Εὐξασθαι μὲν γὰρ βράδιον εἰς ταῦτὸ πάνθ' ὅσα τις βούλεται ἐν ὀλίγῳ, ἐλέσθαι δὲ ὅταν περὶ πραγμάτων προτεθῆ σκοπεῖν οὐκέτι ὁμοίως εὐπορον, ἀλλὰ δεῖ τὰ βέλτιστα ἀντὶ τῶν ἡδέων, ἂν μὴ συναμφοτέρα ἐξῆ λαμβάνειν, » ἔλεγε καὶ ὁ φιλόπατρις Δημοσθένης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ὁμοφροσύνη λοιπὸν καὶ σύμπνοια ἀδελφική, θυσία ἔστιν ὅτι τοῦ ἰδίου συμφέροντος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, αἵρεσις τῶν βελτίστων ἀντὶ τῶν ἡδέων, ἀγνή τέλος καὶ ἄδολος φιλοπατρία, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια παράγουσι τὰ μεγάλα καὶ εὐγενῆ ἔργα, ταῦτα κλείζουσι τοὺς ἐργάτας τούτων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν καθιστῶσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀείμνηστον, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς εὐλογοῦμενον καὶ μακαριζόμενον.

Τίς ἤθελε τολμήσει ν' ἀρνηθῆ τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ πρὸς ἡμᾶς, ὦ Μιτυληναῖοι; Ἀπόδειξις τρανωτάτη ὅτι ὑπὸ τοιοῦτων κατέχεσθε αἰσθημάτων εἶναι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ αὐθόρμητος ἡμῶν εἰς τὴν πάνδημον ταύτην τελετὴν συρροή, εἶναι ἡγευναία συνδρομὴ ἣν αὐτόκλητοι προσήλθετε νὰ παράσχητε ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων αὐτῆς.

Ἱεραὶ τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγόνων σκιαί, αἱ ἀοράτως σήμερον ἐπισκοποῦσαι τὴν δημοτελεῆ καὶ σεμνὴν ταύτην πανήγυριν, μηκέτι σκυθρωπάζετε ἐπὶ τῇ ἀσοφίᾳ τῶν ὑμετέρων ἀπογόνων, μηκέτι στυγνάζετε ἐπὶ τῇ ἀδοξίᾳ αὐτῶν. Ἡ κλεῖσασα ὑμᾶς σοφία ἤρξατο φωτίζουσα καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν· αἱ ἀπαθανάτισσαι ὑμᾶς ἀρεταὶ ἤρξαντο θερμαίνουσαι καὶ τὰς καρδίας αὐτῶν. Καὶ σύ, φίλη Πατρίς, μηκέτι ἀπελπίζου περὶ τῆς μελλούσης σου δόξης καὶ εὐδαιμονίας. Ἄλλ' ὅταν βλέπῃς μετὰ ζήλου ἀκατασχέτου τὰ τέκνα σου ἀμιλλώμενα ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ σου, ὅταν βλέπῃς αὐτὰ προσερχόμενα μετὰ συγκινήσεως ἐνδομύχου καὶ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο, ἵνα ἕκαστος συμμετάσχῃ τῆς ἀμυθήτου χαρᾶς τοῦ νὰ συνεισφέρει τὸ καθ' ἑαυτὸν εἰς τὴν πρόοδον καὶ δυνατὴν βελτίωσιν αὐτοῦ... Ὡ! τότε, φίλη Πατρίς, ἔλπιζε ἐλπίδας χρηστάς, θάρρει καὶ χαῖρε!

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΑΥΠΛΙΟΝ

ΛΟΓΟΣ Β΄.

ΤΗ: 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1860.

Και πάλιν ἐπιστάσα ἡ χαρμόσυνος ἡμέρα τῆς πανενδόξου μνήμης τῶν τριῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Διδασκάλων συναγείρει ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἐπετειῶς ἀγομένην ἐν τῷ ναῷ τῷδε τῶν Μουσῶν τελετὴν πρὸς δόξαν καὶ ἔπαινον τῶν καθιδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ φιλεκπαιδευτικῶν τῆς πατρίδος καταστημάτων. Καὶ συρρέεσι μὲν οἱ πρόκριτοι τοῦ δήμου, συρρέουσι δὲ οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν, συρρέουσι δὲ οἱ πολῖται πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, οἱ πάντες φαιδροὶ τὰς φρένας καὶ τὴν ὄψιν, ὅπως τοῦτο μὲν, συνάψωσι τὴν ἱκετήριον φωνὴν αὐτῶν μετὰ τῶν λιπαρῶν καὶ θερμῶν πρὸς τὸν Ὑψιστον δεήσεων τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν Ἰεράρχου ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων εὐεργετῶν τῶν σχολείων, τοῦτο δέ, προσαγάγωσι γενναυφρόνως τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν συντέλειαν. ὧς μικρὰν τινα βοήθειαν πρὸς ταῖς κατ' ἔτος καταβαλλομέναις ἀδραχίς δαπάναις ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου πρὸς τὴν συντήρησιν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴν τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως. Προθύμως δὲ ἀποδεξάμενοι τὴν πρόσκλησιν τῆς Σ. Ἐφορίας καὶ οἱ παρεπιδημῶντες ξένοι καὶ οἱ εὐγενεῖς πρόξενοι παρίστανται ἐνταῦθα ἐπικοσμουῦντες τὴν ἱεροπρεπῆ τελετὴν, ἡμᾶς δὲ ἐνθαρρύνοντες εἰς τὸν καλὸν τῆς παιδείας ἀγῶνα, ὃν πρό τινων ἐνιαυτῶν ἠρξάμεθα ἀγωνιζόμενοι, καὶ εἰς ὃν πάσας ἡμῶν τὰς δυνάμεις κατατείνοντες καλλίνικοι καὶ στεφανηφόροι θέλομεν, Θεοῦ εὐδοκούντος, καταφθάσει τὸ τέρμα, καὶ τοῦ ἐπινικίου ἀξιωθῆ ἑπάθλου, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ καὶ ἀπάσῃ τῇ Λέσβῳ διάδοσις τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Καλὸς καὶ ἔνδοξος, Κύριοι, ὁ ἀγὼν δι' αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀναλαμβάνει τὴν ἔξοχον θέσιν, ἣν ὁ Δημιουργὸς κατεκλήρωσεν αὐτῷ ἐν τῇ δημιουργικῇ κτίσει· δι' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τὴν ὄντως ἀληθινὴν προσκτᾶται εὐδαιμονίαν, καὶ μετὰ θάνατον κλέος εὐρὸν καὶ ἄφθιτον καταλείπει παρακολουθοῦν τὴν ἑαυτοῦ μνήμην, τὸ δὲ ὄνομά του εὐλογοῦμενον μετ' εὐγνωμοσύνης διαπέμπεται εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἄλλ' ἀγὼν οὐ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ ἔπαθλα καὶ μόχθων πολλῶν προϋποτίθησι διακαρτέρησιν, καὶ χρόνου πολλοῦ κατάτριψιν, καὶ χρημάτων πολλῶν ἐξάντησιν, καὶ πρό γε πάντων θέλησιν ἀκράδαντον καὶ ἀμετάτρεπτον εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ὑψίστου τούτου σκοποῦ.

Ἄλλ' ἂν τοιαῦτα προσπαιτῶνται ἐν τῷ διανοητικῷ τούτῳ ἀγῶνι ὡς πρὸς τὸ ἄτομον, πρὸς ἓνα δηλονότι μόνον ἄνθρωπον, ὅποια ἀναλόγως πρὸς ἓνα δῆμον, πρὸς μίαν πόλιν, κεφάλαιον οὖσαν πολλῶν τοιοῦτων μονάδων; Πάσας τὰς ἐπὶ μέρους προσπαθείας τῶν ἀτόμων ἐγκλείουσα ἐν ἑαυτῇ ἡ πόλις, ὡς τὸ κέντρον συνεκτικόν, συντηρεῖ στερεόν τὸ ἐθνικὸν οἰκοδόμημα, καὶ ὡς πρωτογενῆς μοχλὸς πολυσυνθέτου μηχανῆς συγκεντρώνει καὶ συνέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τῶν δευτερευόντων μοχλῶν καὶ ὑπομοχλίων διευθύνουσα σκοπίμως καὶ τελεσφόρως τὰ καθέκαστα ἐν τῇ διανοητικῇ αὐτῶν κινήσει.

Τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς ἀξίας τῆς πόλεως ἐν τῷ βίῳ ἔθνους τινός, αἱ μεγαλόδημοι πόλεις ὀφείλουσι καὶ μεγαλοπράγμονες καὶ μεγαλοδάπανοι νὰ ἦναι περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν καὶ ἡθικῶν δυνάμεων τῶν ἀτόμων. Ὡς ἐκ τῆς εὐκληρίας δὲ ἧς ἔλαχον αὐταὶ νὰ περικλείωσιν ἄφθονα τὰ μέσα τῆς ἡλικῆς καὶ διανοητικῆς ἐπιδόσεως. ἐπίκειται αὐταῖς τὸ μέγα χρέος τὰ μάλιστα συντελεστικά νὰ δεικνύονται εἰς τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους.

Ὅθεν καὶ ἡμεῖς, ὦ φίλοι πατριῶται, εἰς τὴν θεία συνάρσει ἀρχομένην ἠθικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, μὴ ἀνεχθῶμεν ἔργα μικροῦ τινος καὶ ἀσήμου ὑπομοχλίου νὰ ἐκπληρῶμεν, πολλῶ δὲ ἦτον παντάπασιν ἀχρήστου καὶ ἀδρανοῦς μέρους τῆς ἐκπολιτευτικῆς μηχανῆς. Τὸ πάλαι ἡ Μιτυλήνη καὶ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων ἐπρωταγωνίστει μεταξὺ τῶν εὐμούσων Ἑλληνικῶν δήμων, καὶ διέπρεπεν ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ δυνάμει. Ὅτε δὲ μως τὸ φῶς τῆς παιδείας ἤρξατο κατὰ τοὺς κάτω χρόνους βαθμηδὸν νὰ ἐκλείπη, καὶ ζόφος βαθὺς νὰ ἐφαπλῶται ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἐρίζοντα, τότε καὶ ἡ Πατρίς ἡμῶν συμμετέσχε τοῦ γενικοῦ σκοτασμοῦ, καὶ ἀμουσίας παχυτάτη ὁμίχλη κατεκάλυψε τὴν γενέτειραν τῆς Σαπφοῦς, τοῦ Θεοφράστου, τοῦ Θεοφάνους.

Ὁ ἥλιος λοιπὸν τῆς Παιδείας τραπεῖς τότε ἀλλαχοῦ δὲν ἐζωογόνει ἔτι τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἦδη καὶ τῶν τελευταίων σπινθῆρων αὐτῆς, οἵτινες ὡς διαπτοντες ἀστέρες ἐπλανῶντο ἀκόμη τῆδε κάκεισε ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φυγαδευθέντων πρὸς δυσμάς, ὁ παγετὸς τῆς ἀμαθείας παρέλυσεν καὶ ἀπεκάρωσε πάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις καὶ ἡ κρυερὰ ἀτμοσφαῖρα τῆς βαρβαρότητος συνέσχε αὐτῶν καὶ τὴν ἐλευθέραν ἀναπνοήν. Ἄλλ' οἱ μονήρεις ἐκεῖνοι σπινθῆρες εἰς τοσαύτας ἐστίας φωτὸς μετατρέπονται ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ εἰς πυρσοὺς ἀσθέστους καὶ τηλεφεγγεῖς ὑφοῦνται. Τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο λόγιον ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς, διαψεύδεται ἐν τῷ γράμματι, καὶ ἤδη ἐκ δυσμῶν τὸ φῶς τῆς Παιδείας ἔμελλε νὰ ἐκλάμψη, καὶ ἡ παμφανόσωσα αὐτοῦ αἴγλη τὴν οἰκουμένην σύμπασαν νὰ διαυγάσῃ. Ἀπὸ τοῦ ζενίθ λοιπὸν τῆς τροχιᾶς του ἐξακοντίζων καθ' ἅπασαν τὴν δύσιν ζωογόνους καὶ θερμουργοὺς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος τῆς προγονικῆς ἡμῶν σοφίας θερμαίνει καὶ γονιμοποιεῖ σπέρματα τέως νεκρὰ καὶ ἄγονα, ἐξ ὧν παντοδαπαὶ ἀναθλα-

στάνουσι γνώσεις, καὶ τέχναι ἄγνωστοι φανεροῦνται καὶ ἐπιστή-
μαι τεραστιουργοὶ διαμορφοῦνται, ἡμεῖς δὲ οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ
κεχηρότεσ καὶ ἔκθαμβοι ἀτενίζομεν πρὸς τὰ ἐξαισία ταῦτα γε-
γονότα.

Τί δαί; ἡ Ἑλλάς ἡ μήτηρ πάσης σοφίας, ἡ ἐξευροῦσα καὶ
ἐπὶ τὸ παντέλειον ἀγαθοῦσα πάντα τὰ εἶδη τῶν γνώσεων, ἔμελλ-
λεν ἐν τῷ ἀτελευτήτῳ χρόνῳ ἀτελευτήτως νὰ διατελῇ μεμυ-
κειᾶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀναίσθητος πρὸς τὴν ἐν τῇ Δύσει συμ-
βαίνουσαν τεραστίαν διανοητικὴν κίνησιν; Ἐμελλεν ἡ προσφι-
λῆς χώρα τῶν Μουσῶν, ἡ δαδουχῆσασα τὸν κόσμον ὅλον καὶ
μουσταγωγῆσασα εἰς πάσας τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας νὰ δια-
μείνῃ μέχρις ἐσχάτων ἡμερῶν ἀμύητος τῶν ἐλευσινίων τῆς
παιδείας καὶ πόρρω τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐκ δυσμῶν σελαγοῦν-
τος φωτός; Οὐχί; ἡ φύσις τοῦ Ἑλλήνος, ὅφ' οἷας δὴ ποτε περι-
πετείας καὶ ἂν ὑποκύψῃ, δὲν ἐκφραυλίζεται οὐδὲ ἀλλοιοῦται; ὁ
Ἑλληγν ναρκαῶται μὲν πρὸς ὦραν, δὲν ἀπονεκροῦται ὁμως παν-
τάπασι μικρὸς σπινθῆρ ἀρκεῖ νὰ ἠλεκτρίσῃ αὐτόν καὶ νὰ τῷ
δώσῃ κίνησιν καὶ ζωὴν. Καὶ καθὼς μεγάλη πυρκαϊὰ ἀραιοῦσα
τὸν πέριξ ἀέρα κατὰ τινὰ φυσικὸν νόμον συνταράττει καὶ τὴν
ἀπωτάτῳ ἀτμοσφαῖραν, καὶ περισπᾶται ὀρμητικῶς τὰ περιδι-
νούμενα βεῦματα αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ οὐρανομήκης καὶ κοσμο-
φεγγῆς πυρὰ τῆς Εὐρώπης εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὴν καὶ τινὰς τῶν
ἁμογενῶν, οἵτινες μεταλαβόντες τοῦ θείου πυρός τῆς παιδείας
ἐπανέκαμψαν κομίζοντες ὡς Προμηθεῖς ἐν νάρθηκι εἰς τὴν πα-
τρίαν γῆν τὰ πρῶτα ἐναύσματα αὐτοῦ.

Τότε δὴ καὶ ἔκτοτε ἄρχεται ἡ διὰ τῆς παιδείας ἀναγέννησις
καὶ ἀνάπλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Καὶ προεξάρχουσι μὲν
εἰς τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα Πάτριος καὶ Ἰωάννινα καὶ Σμύρνη
καὶ Χίος καὶ Κωνσταντινούπολις καὶ Κυθωνίαι καὶ Κέρκυρα,
οὐκ ἀπολείπονται δὲ κατὰ τὰς ἐνούσας δυνάμεις καὶ πλειῆσται

ἄλλαι Ἑλληνικαὶ κοινότητες. Ἰδρυθὲν δὲ κατόπιν τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον κατέστι μὲν τοῦτο κέντρον τοῦ φωτισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, καὶ οἶονεὶ γέφυρα διαβιβάζουσα τὴν Εὐρωπαϊκὴν παιδείαν καὶ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἤρξατο δὲ καὶ ὁ τῆς παιδείας ἀγὼν δραστηριώτερος, καὶ ἐν πάσαις ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις, κατὰ τε τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τυρκίαν καὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείης καὶ πανταχοῦ ὅπου Κοινότης Ἑλληνική, συνεζήθησαν παντοδαπὰ παιδευτήρια, ἀφθόνως διαδίδοντα τὴν ἐθνικὴν παιδείαν, ὡς ὑποκαταστήματα μεγάλης Τραπεζῆς θέτοντα εἰς εὐρυτέραν κυκλοφορίαν τὰ διανοητικὰ αὐτῆς κεφάλαια.

Καὶ δὲν εὐμοίρησε μὲν νὰ συναριθμηθῇ ἡ Πατρίς ἡμῶν κατὰ τὴν πρώτην περίοδον μεταξὺ τῶν πρωταγωνιστησάντων εἰς τὴν ἐθνικὴν παιδείαν, προσήνεγκεν ὅμως τὸν λιτὸν αὐτῆς φόρον δι' ἐνὸς τῶν τέκνων τῆς, τοῦ ἀειμνήστου Βενιαμίν, συμπράξαντος δραστηρίως εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ ἐν ἄλλαις μὲν σχολαῖς, μάλιστα δὲ ἐν τῇ τῶν Κυθωνιῶν. Κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως περίοδον, ἐξέστω ἡμῖν εἰπεῖν, χωρὶς νὰ φανῶμεν ὑπεράγαν ἀλαζόνες, ὅτι οὐδεμιᾶς ἀπελείφθη Ἑλληνικῆς κοινότητος ἢ Μιτυλήνης, πολλὰς μάλιστα καὶ ὑπερέβαλε κατὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλομουσίαν, ἀναλόγως πρὸς τὰ μέτρα καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν· διότι καὶ δημοτικὰ σχολεῖα συνέστησε καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας ἐπολλαπλασίασε, καὶ Παρθεναγωγεῖον καθίδρυσε καὶ διατηρεῖ πρὸ εἴκοσιν ἤδη ἐτῶν, καὶ ὑποτρόφους ἐμόρφωσε, καὶ ἀνώτερον Ἑλληνικὸν Διδακτήριον κατήρτισε, τὸ ὁποῖον εἰ μὲν εἰσέτι δὲν ἐπέτυχε τοῦ ἀρχῆθεν σκοποῦ, κατώρθωσεν ὅμως νὰ διεγείρῃ καὶ διατηρήσῃ ἀκμαῖον τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ὄργανισμὸν, καὶ τὴν πρὸς τὸ μανθάνειν ἔφεςιν ζωηροτέραν νὰ καταστήσῃ. Τεκμήρια δὲ τούτου ἀλάνθαστα εἶναι οἱ 400 παῖδες οἱ φοι-

τῶντες εἰς τὰ τρία δημοτικὰ σχολεῖα, τὰ 230 κοράσια τὰ δι-
δασκόμενα εἰς τὰ δύο Παρθεναγωγεῖα, καὶ οἱ 130 νεανίσκοι,
οἱ ἐκπαιδευόμενοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ταύτῃ Σχολῇ. Ὅταν δὲ
κατ' ἔτος βλέπωμεν πολλοὺς νέους ἀποδημοῦντας εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Εὐρώπην, ἵνα ποτισθῶσι τὰ νάματα
παιδείας τελειότερας καὶ ὑψηλοτέρας, τοῦτο πῶς ἄλλως θεω-
ρητέον ἢ ὡς ἀποτελέσματα αἴσια τοῦ Διδακτηρίου τούτου;

Ἄλλ', ὦ φίλτατοι Πατριῶται, ἀποδεχόμενοι τὰ τετελεσμένα
μὴ ἐπαναπαυθῶμεν εἰς ταῦτα ὡς εἰς πράγματα ἐπαρκῆ, ὁ πα-
ρῶν αἰῶν τοσοῦτον ἀπαιτητικὸς εἶναι, ὥστε οὐδόλως χαίρει
εἰς τὰ καθεστῶτα. Ὅτι σήμερον φαίνεται καλὸν καὶ πάγκα-
λον, αὔριον ἀποδείκνυται μέτριον, πενιχρὸν καὶ ἀτελές. Τοῦ
ἀνθρωπίνου πνεύματος ἡ πρόοδος εἶναι τεραστία· αἱ ἐπιστη-
μονικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἀνακαλύψεις διὰ τρόπον καταπλη-
κτικῆ διαδεχόμεναι ἀλλήλας δημιουργοῦσι καθ' ἑκάστην νέους
κόσμους. Μὴ μένωμεν λοιπὸν ἐπὶ μακρὸν ἄγευστοι καὶ ἀθέατοι
τῶν τοιούτων ἐπιστημονικῶν καὶ βιομηχανικῶν τεραστιουργη-
μάτων. Παρ' ἡμῖν οὐδὲ τέχνη, οὐδὲ ἐπιστήμη, οὐδὲ βιομη-
χανία ὑπάρχει τὸ παράπαν· ἢ μᾶλλον ὑπάρχει βιομηχανία
οἷα ἢ ἐπὶ Κρόνου καὶ Δευκαλίωνος. Καιρὸς ἤδη διαρρή-
ξαντες τὰ δεσμά τῆς ὕλης, ἣτις διακατέχει ἡμᾶς προσπατα-
λευμένους εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος, καὶ καθειργμένους εἰς σφαῖραν
στενωτάτην, ν' ἀποθλέψωμεν πρὸς ἄλλους κόσμους, ὧν τὴν
ὑπαρξιν ἀγνοοῦμεν. Κόσμοι διανοητικοί, κόσμοι ἐπιστημονικοί,
κόσμοι βιομηχανικοί, τεχνουργικοί, μεγαλεμπορικοί, πόσοι τοι-
οῦτοι κόσμοι ἄγνωστοι εἰς ἡμᾶς! « Αἱ μεταβολαὶ εἰσι τῶν
» πάντων, λέγει ὁ Ἱπποκράτης, αἶτε ἐγείρουσι τὴν γνώμην
» τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐκ ἐῷσιν ἀτρεμίζειν. » Ἡ ἀδράνεια
καὶ περὶ τὰ παρόντα εὐλάβεια, εἶναι ἡ φθίσις τοῦ πνεύματος,
νεκρὸν τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, περιορίζει τὰς φυσικὰς εἰς

στενότετον κύκλον ἐνεργείας καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον μικροπράγμονα καὶ μικρολόγον καὶ πρὸς πᾶν μέγα καὶ ὑψηλὸν ἀνίκανον τοῦναντίον ἢ κίνησις καὶ μεταβολὴ ζωογονεῖ τὸ πνεῦμα, διεγείρει τὰς ψυχικὰς δυνάμεις εἰς παντοειδεῖς ἐνεργείας, ἐπιβρώνωσι τὰς φυσικάς, ἀνακαλύπτει εὐφυῆς τέως κεκρυμμένας, καὶ ἐμπνέει τέλος αὐτῷ μεγαλοφροσύνην καὶ μεγαλοπραγμοσύνην ἀξίαν τῆς λογικῆς αὐτοῦ φύσεως.

Ἄλλοτε, Κύριοι, ὅτε ἐκπαίδευσίς δὲν ὑπῆρχεν. ἢ ἦτο ἀτελειστάτη, ὅτε ἡ Εὐρώπη ἔκειτο μακρὰν ἡμῶν καὶ φραγμὸς ἀδιάβατος ἠγείρετο μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, συγκεχωρημένον ἦτο νὰ ἐπιδιδώμεθα εἰς εὐτελῆ τινα καὶ ταπεινὰ ἐπιτηδεύματα χάριν γλίσχρου καὶ μικρολόγου πορισμοῦ· νῦν ὁμως ὅτε ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἡμῶν ἐγένετο πολλῶν τελειότερα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτε ὁ ἀτμὸς ἔφερεν οὕτως εἰπεῖν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὰ φῶτα τῆς Εὐρώπης, εἰς ἄκρον ἠθέλαμεν ἀμβλυώττει, εἰμὴ ἐθλέπομεν ὁποῖα στάδια ἐπιστημῶν, τεχνῶν, βιομηχανίας, ἐμπορίας ἀνοίγονται ἐνώπιον ἡμῶν. Ἦγγικε λοιπὸν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν πρὸς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ βίβι στάδια, στάδια εὐρέα καὶ ἔνδοξα, πρέπει νὰ προετοιμάσωσιν οἱ γονεῖς, καὶ μάλιστα οἱ εὐποροὶ γονεῖς τὰ ἑαυτῶν τέκνα διότι ταῦτα μόνον τὰ στάδια ὑπόσχονται τιμὴν καὶ εὐζωΐαν καὶ πλουτισμὸν ἀπονώτερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον. Καιρὸς οἱ πλοῦσιοι γονεῖς νὰ διαθρέψωσιν υἱοὺς ἐπιστήμονας, υἱοὺς καλλιτέχνας, υἱοὺς βιομηγάνους, μεγαλεμπόρους, νὰ μὴν καὶ γεωργοὺς ἐπιστήμονας, ἀφ' ἧ καὶ ἡ γεωργία σήμερον κέκτηται καὶ θεωρίαν, καὶ διδασκάλους, καὶ σχολεῖα· ἢ δὲ εὐγείας καὶ καλλιθένδρος Λέσθος διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας κρύπτει τὸν μέγαν αὐτῆς πλοῦτον γλίσχρως ἀνταμείβουσα τοὺς ἐκμαστεύοντας τὸ γόνιμον ἔδαφός τῆς.

Ἢταν, Κύριοι, τοιοῦτους ἀποκτήσῃ πολίτας ἢ πατρίς, οἶους

καὶ ὁ αἰὼν ἀπαιτεῖ, καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος κελεύει, καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον ὑπαγορεύει, τότε οἱ μὲν γονεῖς ἐξεπλήρωσαν τὰ πρὸς τὰ τέκνα χρέη, κληροδοτήσαντες αὐτοῖς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ εἰς ἔξοχον ὑψώσαντες κοινωνικὴν θέσιν, ἣ δὲ Μιτυλήνη ἐξευγενιζομένη ἠθικῶς καὶ παραγωγικωτέρα γινομένη ὀλικῶς θέλει καὶ ἐσωτερικὴν εὐτυχίαν καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόληψιν καὶ δόξαν ἀποκτήσει. Οὐμὴν ἀλλὰ τότε θέλει ἐπιτευχθῆ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς συστάσεως τοῦ Διδασκῆριου τούτου ὅπερ δίκην προπαρασκευαστικοῦ ἐργαστηρίου προετοιμάζει τοὺς μέλλοντας νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς ἃ προεῖπομεν μεγάλα καὶ εὐγενῆ ἔργα. Πρόδηλον δὲ ὅτι ὅσῳ τοῦτο ἀκμάζει καὶ τελειοποιεῖται, τόσῳ ταχύτερον καρποφορεῖ, τόσῳ πλουσιωτέραν καὶ εὐρωστοτέραν ἀποφέρει τὴν συγκομιδὴν.

Μὴ ἀποκάμωμεν λοιπὸν ἀρδεύοντες καὶ λιπαίνοντες τὴν διανοητικὴν ἄρουραν τῆς Πατρίδος. Ἀναμνησθῶμεν ὅτι καθὼς γῆ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διαμείνασα χέρσος δεῖται πρὸς καλλιέργειαν καὶ γεωργοῦ ἐπιτηδεῖου καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ κόπων οὐκ ὀλίγων καὶ δαπάνης οὐ μικρᾶς, ἵνα τὴν μὲν βλάστην ἀποδώσῃ ἀκμάζουσαν καὶ καθαρεύουσαν ἀγρίων βοτανῶν, τοὺς δὲ καρποὺς ἀφθόνους καὶ εὐεκτικούς, οὕτω καὶ ἡ πατρὶς ἡμῶν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς τὸν γνόφον τῆς ἀμαθείας βυθισθεῖσα χρήζει καὶ ἀγώνων πολυχρονίων καὶ προσπαθειῶν ἀνευδότων ἵνα ἀφαιρεθῆ τὴν ἀγλὴν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀναλάβῃ τὴν προσήκουσαν θέσιν ἐν μέσῳ τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν τῶν δραστηρίως μοχθοῦντων ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Πανελληνίου γένους. Μὴ γένοιτο ἡ Ἱστορία τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας νὰ εἴπῃ ποτὲ ὅτι οἱ Λέσθιοι μόνοι δὲν εἰργάσθησαν πρὸς τὸν μέγαν τοῦτον σκοπὸν δεόντως καὶ ἐπαξίως τῆς προπατορικῆς αὐτῶν δόξης, ἐπαξίως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς νήσου, τῆς πολιτικῆς σημασίας αὐτῆς καὶ ἀναλόγως τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς

χώρας χορηγουμένων μέσων· ἀντί δὲ παντὸς ἀγαθοῦ μνημοσύ-
νου νὰ ἐπιγραφή ὡς νεκρικὸν ἐπιτύμβιον ἡμῶν ὅτι ἡ μεγαλώ-
νομος τῆς Μιτυλήνης θυγάτηρ, ἡ ἀθάνατος Σαπφῶ, ἐπέγρα-
ψεν εἰς πλουσίαν μὲν, πλὴν ἀμαθῆ καὶ ἄμουσον γυναῖκα.

α Κατθανοῖσα δὲ κείσῃ· οὐδέποκα μναμοσύνα σέθεν

« Ἔσσει' οὐδέποκ' εἰς ὕστερον· οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων

« Τῶν ἐκ Πιερίας· ἀλλ' ἀφανῆς κῆν αἶδα δόμοις

« Φοιτάσεις, πεδ' ἀμαυρῶν νεκύων ἐκπεποταμένα. »

Φυτεύσωμεν λοιπὸν βαθύρριζον τὸ δένδρον τῆς παιδείας εἰς
τὴν γενέτειραν γῆν τοῦ Πιττακοῦ, τοῦ Ἀλκαίου, τῆς Σαπφούς,
τοῦ Θεοφράστου καὶ πλείστων ὄσων σοφῶν ἀνδρῶν, ὅπως ἀν-
τέχῃ στερβρόν εἰς τὰς μαραντικὰς πρῶας ἐναντίων ἀνέμων· θε-
ραπεύσωμεν αὐτὸ ἐπιτηδείως καὶ ἀφειδῶς, διότι ὁ σπείρων
φειδομένως, φειδομένως καὶ θερῖσει· περιθάψωμεν
αὐτὸ παντὶ σθένει, ὅπως κομῶν καὶ αἰεὶ θάλλον καλύψῃ ἡμᾶς
ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ αὐτοῦ σκιάν, καὶ τοὺς καρποὺς γλυκεῖς καὶ
ῥαίους ἡμῖν ἀποδώσῃ. « Τέκνον, ἐν νεότητί σου ἐπίλεξαι παι-
δείαν, καὶ ὡς ἀροτριῶν καὶ σπείρων πρόσελθε αὐτῇ καὶ ἀνά-
μενε τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς » εἶπεν ὁ σοφὸς Σειράχ.

Ὡς δὲ μετὰ ζήλου ἀξιαχάστου καὶ ἀπαραμίλλου ὁμοῖς, ὧ Μι-
τυληναῖοι, ἐξωρμήσατε ἀπὸ τῆς ἀφρηρίας εὐζωνοῖσθε ἐπὶ τὸ εὐ-
διδον τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς διαπλάσεως τῆς Πατρίδος, οὕτω
μηδόλως ἀπαυδῶντες κραταιοῦσθε, βαίνετε, σπεύδετε ἐπὶ τὰ
πρόσω, τῶν ἀπάντων ἀπερίοιπτοι γενόμενοι παρὰ τὸ νικῆσαι ἐν
τῷ ἐνδόξῳ ἀγῶνι τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΕΟΤΗΤΑ

ΛΟΓΟΣ Γ΄.

ΤΗ: 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1861.

« Τῆς δὲ εὐπορίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε,
« τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. »

(Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβρ. ἐπιστολῇ.)

Μνημόσυνον δημοτελὲς καὶ ἀρχιερατικαῖς κατηγλαϊσμένον εὐχαῖς ἀγεται ἐπετείως ὑπὲρ τε τῶν ζώντων καὶ τῶν ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένων ἀοιδίμων εὐεργετῶν τῶν φιλεκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῆς Πατρίδος, καὶ πάνδημος ἐπιτελεῖται τελετὴ μετ' αὐτὸ ἐνταῦθα πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν ἐκείνων. Ἀμφότερα δὲ τῇ θεῷ συνάρσει καὶ τῇ φιλοτίμῳ προνοίᾳ τῆς Σ. Ἐφορίας ἐκπληροῦνται ἀκριβῶς καὶ ἐν τῷ ἐπιστάντι ἐνιαυτῷ, τὸ μὲν μνημόσυνον εὐλογηθὲν καὶ καθαγιασθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Ἱεράρχου Κ. Μελετίου τοῦ ἀείποτε λόγῳ τε καὶ ἔργῳ προθυμουμένου συντελέσαι εἰς τὴν εὐόδωσιν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγὴν τῆς φίλης Πατρίδος, ἣ δὲ τελετὴ ἐπικοσμουμένη διὰ τῆς προσελεύσεως τῶν ἐκλαμπροτάτων προξένων, τῶν τιμιωτάτων Δημογερόντων καὶ πάντων τῶν φιλομούσων πολιτῶν.

Λεῖπεται ἤδη εἰς τὴν ἀσθένειαν ἐμοῦ νὰ ἐπισφραγίσω τὴν τελετὴν διὰ τοῦ συνήθους ἐπαινετικοῦ λόγου τῶν μακαρίων ἀνδρῶν, παρ' ὧν εὖ ἔπαθεν ἡ πατρίς· ὁ δὲ ἔπαινος αὐτῶν καὶ ἀκοντὰ με φέρει εἰς τὴν μελέτην τῆς ὑψίστης τῶν ἀρετῶν, τῆς εὐεργεσίας. Διότι πότε ἄλλοτε ἀρμοδιώτερον εἶναι νὰ ὑψώσωμεν τὸ νοῦν εἰς τὴν θειοτάτην τῶν ἀρετῶν ἢ σήμερον, ὅτε ἡ Ἐκκλησία τῶν χριστιανῶν ἐφορτάζει τὴν πανέντιμον μνήμην τῶν

τριῶν μεγίστων διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν αὐτῆς, οἵτινες ὡς τρι-
δυμοὶ μονομάχοι καταπαλαίσαντες τὴν πολυκέφαλον ὕδραν τῆς
αἰρέσεως καὶ δυσσεβείας ἐστήριξαν ἐπὶ θεμελίων ἀκραδάντων
τὴν ὀρθοδοξίαν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἀνύψωσαν τὸ κράτος τῆς δια-
νοίας, καὶ διὰ τῶν σοφωτάτων αὐτῶν συγγραμμάτων ἄπειρον
εὐηργέτησαν τὴν ἀνθρωπότητα εὐεργεσίαν; Πότε ἄλλοτε εἶναι
δικαιότερον νὰ ἀναμνησθῶμεν τῆς εὐαρεστοτάτης τῷ Θεῷ εὐ-
ποιίας ἢ σήμερον, ὅτε καὶ ἡ φιλότιμος καὶ εὐγνώμων τῆς πό-
λεως Κοινότης διὰ μνημοσύνου ἱεροπρεποῦς γεραίρει καὶ τιμᾷ
τοὺς θεμελιωτὰς καὶ κτίτορας τῶν Σχολείων αὐτῆς καὶ τοῦ Νο-
σοκομείου, καὶ πάντας τοὺς μείζονι ἢ ἐλάττονι τῷ μέτρῳ συν-
δραμόντας εἰς τὴν διατήρησιν αὐτῶν;

Τούτου ἕνεκα καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ὑπενθυμίζει ἡμᾶς
σήμερον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν τριῶν ἁγίων ἱεραρχῶν τὰ διδακτι-
κώτατα ἐκεῖνα ῥήματα τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων, ἅπερ
ἔναυλα ἔτι εἰσὶν εἰς τὰ ὦτα, καὶ ζωηρῶς ἠχοῦσιν εἰς τὰ ἐνδό-
μυχα τῶν καρδιῶν ἡμῶν. « Τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ
ἐπιλανθάνεσθε, τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. »
Ναὶ εἰς τοιαύτας θυσίας καὶ προσφορὰς ἀρέσκειται ὁ Πανάγα-
θος τὸ εὐεργετικὸν καὶ μεταδοτικὸν ἡμῶν, ἢ πρὸς τὸ δμόφυ-
λον εὐποιία, ἢ ἀγαθοεργία εἶναι θυμίαμα εὐῶδες καιόμενον ὑπὸ
τὸν θρόνον τοῦ ὑψίστου, εἶναι ἐκατόμβη εὐπρόσδεκτος προσφε-
ρομένη ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θείας Μεγαλειότητος.

Καὶ ὅλον δὲ τὸν νόμον τὸν τελειοποιῶντα τὸν ἀνθρώπον εἰς
τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην συνεκεφαλαίωσε
τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως ὁ θεμελιωτής. Ἡ ἀγάπη δὲ τοῦ πλη-
σίον δὲν εἶναι ἀρετὴ ἀρνητικῆ, δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν
ἀπὸ πάσης ἀδικίας καὶ βλάβης πρὸς αὐτὸν ἀποχῆν, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὴν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ἔνδειξιν τῆς συμπαθείας ἡμῶν, καὶ
εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς πάντας ἀδιακρίτως. Διὸ καὶ

παραγγέλλει αὐτοὺς ἡμῶν τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἀγαπῶμεν, αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ἡμᾶς νὰ εὐεργετῶμεν. « Ἀγαπᾶτε, λέγει, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὖ ποιεῖτε τοὺς καταρωμένους ἡμᾶς. » Ἴδου ἡ τελειότης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἰδοὺ ἡ ὑπερτάτη τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν!

Τί δέ; μόνη τάχα ἡ ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκεία ἐντέλλεται τὴν ἀρετὴν ταύτην, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ φυσικὴ θεογνωσία; μόναι αἱ ἱεραὶ Γραφαί, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ θύραθεν φιλοσοφία; μόνος ὁ φυσικὸς νόμος, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ ἠθικὸς; Τὰ πάντα τὴν εὐεργεσίαν ἐπιτάττουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ σύμπαν αὐτὸ στεντορεῖα τῇ φωνῇ ἀναγγέλλει τὴν ἐν τῇ φύσει ἐπικράτησιν ταύτης. Ποῦ τῆς τῆς φύσεως ἂν ρίψῃς τὸ βλέμμα δὲν καθορᾷς τῆς εὐεργετικῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν τύπον; ποῦ τῆς γῆς ἂν φέρῃς τὸ βῆμα δὲν ἀπαντᾷς περίοπτον εὐποιίας μνημεῖον; Εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν ἀφθονα εὐρίσκει ἐκκεχυμένα τὰ ἀγαθὰ τῆς φύσεως. Καὶ ἔπρεπεν ἄρα ὁ ἄνθρωπος νὰ ᾔηται τὸ φύσει εὐεργετικώτατον τῶν ὄντων, ἔπρεπε καὶ ὁ ἀγριώτατος καὶ μᾶλλον ἀκαλλιέργητος τὰς ψυχικὰς δυνάμεις νὰ διατεθῇ πρὸς τὴν ἀρετὴν ταύτην, νὰ ἐμφορηθῇ τῶν ἐκ τῆς εὐεργεσίας γεννωμένων συναισθημάτων καὶ νὰ προσαποκτήσῃ τὴν ἕξιν τοῦ εὖ ποιεῖν, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς ἴδῃ τὸ φῶς μέχρις οὗ κλεισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς πέλαγος εὐεργεσιῶν κολυμβᾷ καὶ ἀδιακόπως ἐντρυφᾷ εἰς τῆς εὐεργετικῆς φύσεως τὰ πολυποίκιλα δῶρα.

Οὐχ' ἥμισυ δὲ καὶ ὁ ἠθικὸς νόμος ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ χρέος τῆς εὐποιίας· διότι κοινωνία ἄνευ τῆς ἀμοιβαίας τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν συνδρομῆς, ἄνευ τῆς βοήθειας τοῦ ἰσχυροτέρου πρὸς τὸν ἀσθενέστερον, τοῦ εὐπορωτέρου πρὸς τὸν ἀπορώτερον, οὐ μόνον ἀδύνατον νὰ παγιωθῇ καὶ προοδεύσῃ,

ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπάρῃ ὅλως ἀδύνατον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνα μάλιστα τῶν κοινωνιῶν ἀκμάζουσι, παρ' αἷς ἀσκεῖται εἰς μείζονα βαθμὸν ἢ θειοτάτῃ τῆς εὐεργεσίας ἀρετῇ. Ἐκεῖνα τῶν ἐθνῶν ἔφθασαν εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς εὐδαιμονίας, παρ' οἷς ἢ μὲν παιδεία δωρεὰν καὶ ἀφθόνως διαδίδεται εἰς ἀπάσας τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ ὑπὸ παντοειδῶν ἐκπαιδευτηρίων, τὸ δὲ βάλσαμον τῆς εὐεργεσίας ἀφειδῶς ἐπιχέουσιν ἐπὶ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα Νοσοκομεῖα καὶ Ὀρφανοτροφεῖα. Γηροκομεῖα καὶ Ἐκθετοτροφεῖα καὶ ἅπαντα τὰ πολυώνυμα ἐκεῖνα συστήματα τῆς φιλάνθρωπίας. Καὶ ὀρθῶς ἄρα ὡς σημεῖον ἀλάσθαστον τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ τῶν ἐθνῶν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν παρ' αὐτοῖς σύστασιν καὶ ἐξάπλωσιν τῶν τοιούτων καθιδρυμάτων ὧν τέλος καὶ σκοπὸς εἶναι ἡ ἐξημέρωσις τῶν ἡθῶν, ἡ ἐξευγένισις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀπὸ τῶν συμφύτων τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει δεινῶν ἀνακούφισις.

Συνωδὰ τῇ ἱερᾷ ἡμῶν θρησκείᾳ καὶ ἡ θύραθεν πρεσβεύει σοφία περὶ τῆς ἀξιολογότητος τῆς ἀρετῆς ταύτης. Τίς ἐπὶ παραδείγματι δὲν διορᾷ τὴν στενωτάτην συγγένειαν τῶν ἐνοπιῶν τῶν λόγων τούτων τοῦ ἠθικωτάτου Σωκράτους λέγοντος « Τὸν μὴδὲν ἀγαθὸν πράττοντα οὔτε χρήσιμον οὐδέν, οὔτε θεοφελῆ εἶναι, » πρὸς τὰ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντα τὰ οὐρανοβάμονος Παύλου ῥήματα; Καθάπερ οὗτος θυσίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκάλεσε τὴν εὐεργεσίαν, οὕτω καὶ ὁ ἐθνικὸς φιλόσοφος θεοφελῆ ἄνθρωπον ὠνόμασε τὸν πράττοντα τὸ ἀγαθόν. Τίς ἀκούων τὸν κράτιστον τῶν ἐπτὰ Σοφῶν τῆς Ἑλλάδος λέγοντα τὸν ἄνθρωπον ὁμοιον τῷ Θεῷ κατὰ τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν, δὲν ἐνθυμεῖται τοῦ Χρυσορρήμονος τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλου τοὺς λόγους τούτους, « Εὐεργετῶν νόμιζε μιμεῖσθαι Θεόν; » Καὶ μυρίας ὄσας μαρτυρίας δυνατὸν νὰ ἐπαγάγῃ τις τῶν Ἑλλήνων σοφῶν συνεπικυρούσας τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν λόγων περὶ εὐεργεσίας δι-

δασκόμενα. Ὁ δὲ Σταγειρίτης φιλόσοφος ὡς ἰδιαίτατον γνώρισμα τῆς ἀρετῆς ὥρισε τὴν εὐεργεσίαν. « Ἀρετῆς δέ ἐστι, λέγει, τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἀξίους καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς ἀγαθοὺς. . . ἔτι φίλοικον εἶναι καὶ φιλόφιλον, φιλέταιρον καὶ φιλόξενον, φιλόανθρωπον καὶ φιλόκαλον, τῆς δὲ κακίας τὰ ἐναντία. »

Φύσις λοιπὸν καὶ νόμος, ἱερὰ διδασκαλία καὶ σοφία ἢ θύραθεν ἐντέλλονται ἡμῖν τὴν διάπραξιν τῆς εὐεργεσίας, ἥτις εἰς ὄψω μείζονας διαστάσεις ἐκτείνεται τοσοῦτω μείζονα καὶ τὴν ἀξίαν ἔχει. Τοιαύτην δὲ ἀξίαν ἔχει ἢ εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα γινομένη συνδρομή, ὧν ταῦτα μὲν στοχάζονται τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐνοικουσῶν λογικῶν δυνάμεων τὴν ἐξέγερσιν καὶ ἀνάπτυξιν, ἐκεῖνα δὲ τὴν περιθάλψιν τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἐν παντοίαις βιωτικαῖς κακουχίαις ταλαιπωρουμένων.

Μακάριοι λοιπὸν οἱ πατέρες ὑμῶν, οἵτινες συμφώνως καὶ πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ πρὸς τὸν θρησκευτικὸν νόμον ἐξεπλήρωσαν τὸ ἱερὸν τοῦτο χρέος τῆς εὐποιίας, σχολεῖα δημόσια συστήσαντες ἐξ ἀρχῆς, καὶ νοσοκομεῖον κατὰ τὰ ἐνόντα διατηροῦντες, καὶ τὰ ἔκθετα βρέφη περιθάλποντες, καὶ τοὺς ἐν φυλακαῖς φιλανθρώπως διατρέφοντες. Ἄλλὰ τρεῖς καὶ τετράκις μακάριοι ὑμεῖς οἱ ζῶντες, ὧ φιλόκαλοι πολῖται, οἵτινες πάντα ταῦτα τὰ καθιδρύματα καὶ χριστιανικὰ ἔθιμα διωργανώσατε ἐπὶ βάσεων ἀσφαλεστέρων καὶ εὐρυτέρων. Καὶ πρὸς διάδοσιν μὲν τῶν φώτων καὶ ἐξάπλωσιν βασιμωτέρας παιδείας, συνεστήσατε τρία Δημοτικὰ σχολεῖα, ἀνεγείρατε ἐκ βάρων τὸ ἱερὸν τοῦτο τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα, ὅπερ βαθμηδὸν συμπληροῦντες καὶ τελειοποιῶντες προσπαθεῖτε νὰ καταστήσητε ἀξίον τῆς παρουσίας ἐποχῆς καὶ κοινὸν ἀπάσης τῆς Λέσβου παιδευτήριον· καὶ ἤδη τέλος οἰκοδομεῖτε κομψὸν καὶ εὐρύχωρον Παρθεναγωγεῖον, ὅπερ ὅσον οὕτω περατούμενον καὶ ἐγκαθιδρυόμενον θέλει κα-

ταστήσει ἀνωτέραν καὶ σκοπιμωτέραν τὴν ἀγωγὴν καὶ παιδευσιν τῶν θυγατέρων ἡμῶν.

Τὸν δὲ ὑπὲρ ἀνακαινίσεως τοῦ Νοσοκομείου διακαῆ ὑμῶν πόθον προέλαβεν ἐκπληρώσας τέκνον ἄξιον τῆς Πατρίδος, ὁ καλὸς κάγαθός συμπολίτης, ὁ ἀείμνηστος Βουρναζέλης, διὰ τοῦ γενναίου κληροδοτήματος τοῦ ὑποίου μέγα καὶ τερπνὸν τῶν πασχόντων ἄσυλον ἀνιδρύθη, ἐφ' ᾧ ἡ μὲν Πατρίς εὐγνωμονεῖ πρὸς αὐτόν, οἱ δ' ἐν αὐτῷ νοσηλευόμενοι εὐλογοῦσι τὸ ὄνομά του.

Πόσον δὲ τὸ σπέρμα τῆς εὐποιΐας εἶναι ἐρριζωμένον ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, καὶ ἔτοιμον πρὸς βλάστησιν καὶ καρποφορίαν, ὅταν προσφυῶς ἀρδευῆται καὶ καλλιεργῆται, ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἀξιεπαίνου προθυμίας, μεθ' ἧς ἀπεδέξασθε πάντες τῆς Ἐφορίας τὴν πρότασιν περὶ συστάσεως Ὀρφανοτροφείου, τοῦτ' ἔστι περὶ τῆς συντηρήσεως, διαθρέψεως καὶ παιδεύσεως τῶν ἐκθέτων βρεφῶν, τῶν σκοτιαίων τούτων καὶ ἀτυχῶν ἐκγόνων τοῦ ἐγκλήματος, ἄχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἐνηλικιώσεως καὶ ἀποκαταστάσεως. Καὶ ἐσώζοντο μὲν ταῦτα τὰ ἀθῶα πλάσματα ἀπὸ τοῦ βεβαίου θανάτου διὰ τοῦ καθιερωθέντος ἐθίμου τοῦ νὰ προστατεύωνται καὶ περιθάλπωνται ὑπὸ τοῦ Νοσοκομείου, ὀλίγιστα ὅμως τούτων ἠλικιοῦντο καὶ ἀπέβαινον χρήσιμα εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἦδη ὅμως ἀνατρεφόμενα ὅλα συνάμα ὑπὸ τὴν μητρικὴν φροντίδα ἰδίας τροφῆς καὶ ἐπιμελητρίας καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ πατρικὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἐφορίας, καὶ συγχρόνως παιδαγωγούμενα εἰς τὰ Ἱερὰ γράμματα καὶ τὰ ἐργόχειρα ἐν ταῖς δημοσίοις Σχολείοις καὶ Παρθεναγωγείοις θέλουσιν εὐγνωμονεῖ διὰ παντός τοῦ βίου πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν Πατρίδα λησμονοῦντα διὰ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τὴν ἀτυχῆ αὐτῶν καταγωγὴν καὶ καθιστάμενα πρὸς τε ἑαυτὰ καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν ὠφέλιμα.

Ἄγετε λοιπόν, ὦ φίλοι τῶν καλῶν Μιτυληναῖοι, βαίνετε ἐπὶ τὰ πρόσω εἰς τὴν διαγραφείσαν ὑμῖν ὑπὸ τῶν Πατέρων ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Διατρεῖτε ἀπαραμειώτον τὴν πολυτίμον καὶ ἱερὰν κληρονομίαν τοῦ ἀγαθοεργεῖν, ἣν παρ' ἐκείνων ἐλάβετε. Ὁρέφατε καὶ αὐξήσατε εἰς δένδρα βαθύκομα καὶ εὐσκιόφυλλα τὰ εὐγενῆ καὶ ἀγαθὰ σπέρματα τῶν καρδιῶν ὑμῶν διὰ τῆς συνεχοῦς ἀρδεΐας καὶ ζωογόνου θαλπωρῆς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης. Εὐρύνατε τῶν ἀγαθῶν πράξεων τὸν κύκλον, εἰδότες ὅτι «Τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας ἐπαναστρέφουσιν,» ὡς ἀποφαίνεται ὁ μέγας τῆς Καππαδοκίας ἱεράρχης. Καὶ μιμούμενοι τὸν ἐνάρετον ἐκείνον αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης, ὅστις ὡς χαμένην ἡμέραν ἐθεώρει ἐκείνην, καθ' ἣν δὲν τῷ ἐδίδοτο ἀφορμὴ νὰ πράξῃ τι ἀγαθόν, μὴ ἀφήσητε νὰ παρέλθῃ εἰς μάτην ἢ σημερινὴ ἡμέρα, ἥτις καλλίστην ἀφορμὴν χορηγεῖ καὶ εἰς τὸν ἀστὸν καὶ εἰς τὸν ξένον, καὶ εἰς τὸν Ἑλληνα καὶ εἰς τὸν ἀλλογενῆ, καὶ εἰς τὸν ὀρθόδοξον καὶ εἰς τὸν καθολικὸν ὅπως ἀπολαύσῃ τὴν ὄντως ἀληθινὴν καὶ ἀνεκλάλητον χαρὰν τὴν ἐκ τῆς εὐεργεσίας γεννωμένην. Ὅποια τῷ ὄντι χαρὰ καὶ πνευματικὴ ἀγαλλίασις, ὅταν ἐντεῦθεν μὲν ἐκ τοῦ Διδασκτῆριου τούτου εὐχαὶ καὶ ὕμνοι ἀναπέμπωνται ἀπὸ τῶν χειλέων τῶν διδασκομένων παιδῶν ὑπὲρ πάντων τῶν συντελούντων εἰς τὴν ἐξανθρώπισιν καὶ ἐκλογίκευσιν αὐτῶν, ἐκεῖθεν δὲ ἐκ τοῦ Νοσοκομείου, οἱ μὲν ἐν αὐτῷ ἄσυλον καὶ παραμυθίαν εὐρόντες εὐλογῶσι καὶ μετὰ δακρῶν προφέρωσι τὸ ὄνομα τῶν καθιδρυτῶν καὶ συντηρητῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ νήπια ὀρφανὰ δοξάζοντα τὸν πολυεὐσπλαγχνον Θεὸν εἰς τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν, δέωνται εὐγνωμόνως καὶ ὑπὲρ τῶν διατρεφόντων καὶ παιδεύόντων αὐτά; τὸ δὲ μέγιστον, ὅταν ἐν δημοσίαις τελεταῖς καὶ ἑορταῖς πανδήμοις μνημονεύονται μετ' εὐφημίας τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ ἀνακηρύττωνται εὐεργέται τῆς πατρίδος;

Μὴ ἀπολειφθῶμεν λοιπὸν τῆς καλῆς ταύτης εὐκαιρίας, ἀλλὰ πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ σήμερον ἀκούσωμεν τοῦ θεηγόρου Παύλου τὴν παραγγελίαν καὶ προσενέγκωμεν τὴν ἀπασῶν τῶν θυσιῶν εὐαρεστοτέραν τῷ θεῷ θυσίαν, τὴν θυσίαν τῆς εὐποιίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΛΟΓΟΣ Δ΄.

ΤΗ: 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1863.

Μακαριώτατε Πατριάρχα!

Φιλόμουσος Ὁμήγουρις!

Ὁραία καὶ ποθεινὴ ἐπανερχομένη ἐν τῇ περιτροπῇ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡ ἀγία αὕτη ἡμέρα εὐκαιρον παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν εἰς ἱερωτάτων καθηκόντων ἐκτέλεσιν. Συναθροίζουσα ἡμᾶς ἔωθεν εἰς τὸν εὐκτῆριον τῆς θείας Μεγαλειότητος οἶκον ἐγείρει ἀπαντας εἰς ὕμνους εὐμόλπους καὶ ψόδᾶς λιγείας ἐπὶ τιμῇ τῶν συνεορταζομένων σήμερον τριῶν ἐνδόξων τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραρχῶν μετακαλοῦσα δ' αὖθις εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς Παιδείας τέμενος προτρέπει εἰς ἐκδήλωσιν ζωηροτέραν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τοὺς εὐεργέτας τῆς Πατρίδος.

Καὶ δὴ ὁ μὲν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας μυσταγωγός, ὁ μακαριώτατος καὶ τρισέβαστος ἡμῖν Πατριάρχης, ὁ εὐκλεῶς πρὸ μικροῦ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον ἐπικοσμήσας, τὴν θείαν χάριν καὶ εὐλογίαν ἀνωθεν ἐπικαλεσάμενος ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως, θερμὰς ἀπέτεινε πρὸς Κύριον λιτὰς ὑπὲρ πάντων τῶν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ συνδραμόντων χάριν τῆς συντηρήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν· ἡ δὲ τὴν ἐποπτεῖαν τούτων ἐπιτετραμμένη ἀρχὴ νόμοις πατρίοις ὑπείκουσα ἀπέτισε τελέως τὸ ἑαυτῆς ὄφλημα, τὸ τε μνημόσυνον σεμνὸν καὶ ἱεραρχικαῖς εὐλογίαις ἡγλαϊσμένον ἐπιτελέσασα, καὶ τὰ τῆς παρούσης τελετῆς διαπρεπῶς πάνυ καὶ ἀρμοζόντως διακοσμήσασα.

Καλὰ μὲν ταῦτα πάντα τὰ τῆς ἡμέρας ἔργα καὶ ὄσια, τὸ δὲ

πάντων κράτιστον καὶ ἀγιώτατον, ἐξαίρει τὴν διάνοιαν ἡμῶν ἐπὶ μικρὸν ἀπὸ τῆς βιωτικῆς ἰλύος εἰς ἀτμοσφαῖραν αἰθριωτέραν, μεταρσιοῖ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῶν χαμαιζήλων διαλογισμῶν εἰς σκέψεις ὑψηλοτέρας καὶ τῇ λογικῇ ἡμῶν φύσει προπωδεστέρας. Τίς ἐξ ἡμῶν, Κύριοι, σήμερον, ~~δε~~ οὕτω χαρμωδῶς πανηγυρίζομεν τὴν ἔνδοξον μνήμην τριῶν σφωτάτων τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλων, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τῶν τριῶν τούτων ἀκραδάντων τῆς ὀρθοδοξίας στύλων, πρὸς οὓς, ὡς πρὸς βράχους ἀσαλεύτους, πᾶσα πλάνη καὶ αἵρεσις καὶ ἀσέβεια προσαρᾶσα διελύθη εἰς κόνιν· ὅτε ἐν τῇ προσώπῳ τῶν τριῶν τούτων ἁγίων ἀνδρῶν ἀπονέμομεν τὴν ὀφειλομένην τιμὴν εἰς τὴν παιδείαν καὶ ἀρετὴν, τίς δὲν ἀναλογίζεται τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, τὴν σῴτειραν αὐτῆς ἐπὶ τῶν κοινωνιῶν ἐπιρροήν, τὴν θαυμασίαν αὐτῆς ἁρμονίαν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν;

Τὰς σκέψεις ταύτας ἐπιτρέφατέ μοι, Κύριοι, νὰ ὑποτυπώσω σήμερον ὡς ἐν πίνακι μικρογραφικῶ. Γινώσκω καλῶς ὅτι ἐξόχου μόνον καλλιτέχνου γραφῆς δύναται νὰ ζωγραφῆσῃ ἐντελεστάτην τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστιανισμοῦ! Εὐτυχῆς ἐγὼ ἔαν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ καὶ ἀπειρίᾳ μου δυνηθῶ νὰ δράξω τὰς κυριωδεστέρας γραμμὰς καὶ τὰ ἐκφραστικώτερα σημεῖα τῆς εἰκόνος ταύτης.

Δούλη τῆς σαρκὸς ἔκειτο ἐπὶ αἰῶνος ἡ ἀνθρωπότης καὶ δεσμῶτις τῆς ὕλης. Τὰ ἔθνη ἀλλεπάλληλα ἀνῆρχοντο καὶ ἠφάνιζοντο ἀπὸ τοῦ δρίζοντος τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι ν' ἀποσπαθῶσιν ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς περικυκλώσεως αὐτὰ κτίσεως. Τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ ἡ γνῶσις ἦτο εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ἀπροσπέλαστος· ἀκατάληπτοι ἦσαν αὐτῷ οἱ ἀψευδεῖς ἠθικοὶ νόμοι, ἐφ' ὧν ὄφειλον νὰ στηριχθῶσιν αἱ κοινωνίαι. Μάτην δ

Πλάτων και Ἀριστοτέλης, οἱ δαιμόνιοι οὗτοι νόες τῆς Ἑλληνικῆς Γῆς ἐφιλοσόφησαν ἐξαισίως και ἤρθησαν εἰς ὄψος ἄχρι τότε ἀσύνητες· ἡ ἔννοια τοῦ ἑνὸς και μόνου Θεοῦ, δημιουργοῦ τοῦ παντός και κοινοῦ πάντων τῶν ἀνθρώπων πατρός ὑπῆρξεν αὐτοῖς ἀνέφικτος, ἡ δὲ ἰσότης τῶν ἀνθρώπων, ἡ κοινότης τοῦ γένους, ἡ ἀδελφότης ἀπεκρούσθη ἀνηλεῶς και μετ' ἀγανακτήσεως. Μάτην ὁ Λυκοῦργος δι' αὐστηρῶν νόμων, και ὁ Νουμᾶς διὰ θεσμῶν συνετῶν ἠθέλησαν νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα τῆς Σπάρτης και Ῥώμης. Τὰ θεμέλια σαθρὰ ὄντα κατετρίβησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, και αἱ πολιτεῖαι ἐκείναι κατέπεσον.

Ἦδη ἡ ἀνθρωπότης γεγηρακεία οὕτως εἰπεῖν, και ἐξαντληθεῖσα τὰς δυνάμεις, τὰς τε φυσικὰς και πνευματικὰς, λείαν ἐγένετο καταστρεπτικοῦ τινος δαίμονος, ὅτε ἐσήμανεν ἡ ὥρα τῆς ζωοποιήσεως και ἀνακαινίσεως αὐτῆς. Καὶ ἐν ᾧ πανταχοῦ τὰ στοιχεῖα τῆς φθορᾶς και ἀποσυνθέσεως κατισχύοντα ἀπενέκρουν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐν γωνίᾳ τινὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἠπείρου, ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐτελεσειουργεῖτο μυστηριωδῶς και ἀθροῦδως ἡ ἀνάστασις αὐτῆς. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνσαρκωθεὶς ἔκαμε φανερὰς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς μεγάλας και αἰωνίους ἀληθείας τοῦ ἐν τρισὶ προσώποις ἑνιαίου τῆς Θεότητος, ἐκήρυξε τὴν ἰσότητα και ἀδελφότητα τῶν ἀνθρώπων, τὸ αὐτεξούσιον αὐτῶν, τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, τὰς ἀκραδάντους ταύτας βάσεις τῆς κοινωνίας, προέγραψε δὲ και ἐστιγματίσε τὰς λυμαινομένας τὴν ἀνθρωπότητα κακίας, τὴν ὑπόκρισιν, τὴν φιληδονίαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν φιλαρχίαν τὴν φιλοδοξίαν.

Ἀλήθειαι αὗται πρωτοφανεῖς και πρωτάκουστοι! Ἡ σὰρξ ἀφῆλθε κατ' αὐτῶν, ἡ πορφύρα ὠχρίασε και ἐμάνη, ὁ χαικὸς ἀνθρωπος ἐξεπλάγη και ἐπὶ τοσοῦτον παρωργίσθη, ὥστε και διὰ

τοῦ σταυροῦ ν' ἀνταμείψῃ τὸν κήρυκα αὐτῶν, καὶ παντοίαις βασάνοις νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἀσπασαμένους ταύτας. Καὶ ὁμοῦ ἡ νεοφανὴς αὕτη αἵρεσις ἐστρατολόγει τάγματα διὰ μεταξὺ τοῦ λαοῦ· τρισχιλίαι ἄνδρες ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ διδαχῇ τοῦ θεορρήμονος Παύλου προσήλθον ὑπὸ τὴν νέαν σημαίαν, οἱ δὲ λεγεῶνες τῆς Εἰδωλολατρίας, τῆς ψευδοθείας καὶ ψευδοσοφίας ἡραιοῦντο καταπληκτικῶ τῷ τρόπῳ διὰ λειποταξιῶν.

Ποῦ ἄραγε ἐνέκειτο ἡ δύναμις τῆς αἰρέσεως ταύτης; Μὴ δ-πέσχετο δόξαν καὶ πλοῦτον καὶ τιμὰς; μὴ μετήρχετο ἀπειλὰς καὶ βίαν; μὴ ἐθώπευε τὴν σάρκα; μὴ περιεβάλλετο τὰ γόητρα τῆς φιληδονίας καὶ φιλαρχίας; Οὐχί, οὐδὲν τούτων εἶχεν, οὐδὲν τούτων προέτεινεν. «Ὁ ἄνθρωπος οὐδενὸς τούτων ἐστερεῖτο, ἦτο πάντων κεκορησμένος.

Ὁ ἄνθρωπος ἐζήτηε μιάν ἀλήθειαν περὶ τῆς ὑπάρξεως του, ἣν οὐδεμία φιλοσοφία ἠδύνατο νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ, καὶ ταύτην ἔμαθεν ἐκ τοῦ στόματος τῆς αὐτοσοφίας καὶ αὐτοαληθείας. Ἐμαθε παρὰ τοῦ ἐνανθρωπίσαντος Θεοῦ ὅτι ὁ κόσμος οὗτος δὲν εἶναι ἡ δι' αὐτὸν προωρισμένη κατοικία· ἔμαθεν ὅτι ἡ ζωὴ αὐτοῦ δὲν περατοῦται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, ἀλλ' ὅτι παρατείνεται καὶ μετὰ τὸν φαινόμενον θάνατον, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἔμαθεν ὅτι εἶναι ἀθάνατος. Ὁ ἄνθρωπος ἐζήτηε ἓνα κοινὸν πατέρα, ὃν ἠρνοῦντο αὐτῷ πᾶσαι αἱ θρησκείαι τῆς Γῆς, καὶ τὸν πατέρα τοῦτον ἔδειξεν ἡ θρησκεία τοῦ ἐσταυρωμένου. Εἰς ἀντάλλαγμα δὲ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀληθειῶν τούτων τί ἀπήτησε παρὰ τοῦ ἀνθρώπου; Ἔρους βαρεῖς; ὑποχρεώσεις ἀπράκτους; θυσίας ὑπὲρ δύναμιν; οὐδὲν τοιοῦτον ἐζήτησεν. Ἀλλὰ τί; Ἀγάπην πρῶτον πρὸς τὸν Θεόν, τὸν κοινὸν τοῦτον πατέρα καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων ἀγάπην δεύτερον πρὸς τὸν πλησίον, πρὸς τὸν ὅμοιον ἑαυτῷ, πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Τί ὕψος ἐννοιῶν ἐν τῇ ἀπλότητι

αὐτῶν! Τὶ μεγαλεῖον σοφίας ἐν τῇ ταπεινότητι αὐτῆς!

Ἰδοὺ ποῦ ἐνυπῆρχεν ἡ μαγικὴ δύναμις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν ψυχῶν ἅμα καὶ ἀπλουσάτων τούτων ἀληθειῶν, εἰς τὴν κήρυξιν τῆς παγκοσμίου ἀγάπης, ἧς τὴν ἀνάγκην ὁ ἄνθρωπος πρὸ πολλοῦ ἠσθάνετο, ἀλλ' ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ καὶ δύναμις δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ. Ὅχι δύναμις ἀνθρωπίνῃ καὶ σοφίᾳ δὲν ἠδύνατο νὰ προστατεύσῃ τὸν ἀδύνατον κατὰ τοῦ δυνατοῦ, ν' ἀφοπλίσῃ τὴν χεῖρα τοῦ ἐχθροῦ, ν' ἀντιτάξῃ ἀγάπην εἰς τὸ μῖσος, εὐλογίαν εἰς τὴν ὕβριν, καρτερίαν εἰς τὴν ὠμότητα, τὸ ἀγαθὸν ἐν γένει εἰς τὸ κακόν. Τοῦτο μόνῃ ἡ θεία τοῦ Ἰησοῦ θρησκεία ἠδυνήθη νὰ θαυματουργήσῃ.

Καὶ τῷ ὄντι, Κύριοι, τὸ πρῶτον σύνταγμα τῶν χριστιανῶν παρέστησεν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ ἰδανικὸν κάλλος τῆς ἀρετῆς. «Ἄπαντα ἦν αὐτοῖς κοινά, λέγει ὁ μέγας Βασιλεῖος, ὁ βίος, ἡ ψυχὴ, ἡ συμφωνία, τράπεζα κοινή, ἀδιαίρετος ἀδελφότης, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰ πολλὰ σώματα ἐν ἐργαζομένῃ, τὰς διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἀρμόζουσα.»

Ἄλλὰ πρὸς τοὺς ἀνάρτας τούτους τῶν θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν καθεστώτων ἡ ὑπερφίαλος καὶ αἰσθησιβίος Ῥώμη κατεξάνεστη, ὡς νὰ συνησθάνθη τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀπειλουμένην διασάλευσιν τοῦ κοινωνικοῦ τῆς οἰκοδομήματος. Κατεδίωξε λοιπὸν αὐτοὺς ἀπηνῶς διὰ τὰς νέας κοινωνικὰς ἀρχάς των, διὰ τὰ ἀνατρεπτικὰ δόγματα τῶν ἐν ἰσχύϊ νόμων, τῶν ἔξεων, τῶν ἡθῶν. Ἐφυγάδευσεν αὐτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ τὰ ὄρη, συνέκλεισεν εἰς τὰ ὑπόγεια καὶ τὰς κατακόμβας, ἔβαφε τὸ ἔδαφος τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας μὲ τὰ ἅγια αὐτῶν αἵματα. Μάταιοι ἀγῶνες! φροῦδοι διωγμοί! Ἡ ὕλη ὤφειλε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ πνεῦμα, τὸ ψεῦδος εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἡ διαφθορὰ εἰς τὴν σωφροσύνην. Καὶ μ' ἐκπληξίν των μεγίστην εἶδον οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης ὅτι εὐπειθέστεροι ὑπήκοοι τοῦ Καίσαρος ἦ-

σαν οί Χριστιανοί, έναρετώτεροι πολῖται οί Χριστιανοί, εὐθυφρονέστεροι συγκλητικοί οί Χριστιανοί, καὶ στρατιῶται γενναϊότεροι οί Χριστιανοί.

Ἄπέναντι τοιαύτης ἐξαισίας μεταβολῆς ὁ θρόνος τῶν Καισάρων ἐκλονίσθη, ἤσθάνθη τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, ἔκυψε καὶ αὐτὸς ἐνώπιον τῆς παντοδυναμίας τῆς νέας θρησκείας. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἔσχε τὴν δόξαν νὰ ἀναρτήσῃ εἰς τὸ βασιλικὸν διαδόημα τὸν σταυρὸν, τὸ μυστηριῶδες τοῦτο σύμβολον τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὸ οὐράνιον τόξον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κτηνώδους βίας, τὸ τρόπαιον τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης, τὸ σύνθημα τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἀναγορευθεῖσα θρησκεία τοῦ Κράτους, διατυπωθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης Συνόδου ἐν τῷ ἁγίῳ Συμβόλῳ εἶχεν ἤδη τρία νὰ ἐκτελέσῃ ἔργα, νὰ πολεμήσῃ τὰς αἱρέσεις, νὰ κατηχήσῃ τὰ ἔθνη καὶ νὰ διαδώσῃ τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ. Τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλήρωσε διὰ τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ δι' ἁγίων ἀνδρῶν ὑπερμάχων τῆς Ὁρθοδοξίας, ὧν προΐστανται μάλιστα οί ὑφ' ἅπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἑορταζόμενοι σήμερον τρεῖς Ἱεράρχαι, τὰ δύο δὲ ἕτερα ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε ἀδιακόπως καὶ ἀνεκδότως ἐργαζομένη. Μεγάλοι οί ἀγῶνες οὗτοι! Ἡράκλειοι ἄθλοι! Ἀλλὰ ν' ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι δὲν θέλει ἰσχύσει ἐπὶ τέλει νὰ φέρῃ τοὺτους εἰς πέρας, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι ὁ ἥλιος παρεκτραπείς τῶν ἀπ' ἀρχῆς τεθέντων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ὅρων θέλει παύσει τοῦ νὰ φωτίζη τὸν γήϊνον πλανήτην.

Θρησκεία λοιπὸν ἥτις πρεσβεύει τὴν παγκόσμιον ἀγάπην καὶ εἰρήνην, ἥτις κηρύττει τὴν ἀδελφότητα τῶν ἀνθρώπων, δογματίζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως καὶ ἀφίνει τὸ πνεῦμα

ἐλεύθερον ἐφ' ὅσον ἐφικτὸν αὐτῷ ν' ἀναπτυχθῆ, εἶναι ἡ μόνη λογική, φυσική καὶ πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου σύμφωνος θρησκεία. Μάτην ἄρα ἠδολέσχησάν τινες διὰ τὴν χριστιανικήν θρησκείαν μάχεται πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, ἀποκρούει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐρευνητικοῦ νοῦς. Ὅτε δὲ θεῖος αὐτῆς θεμελιωτῆς ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς ὅπως κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πάντα τὰ ἔθνη, μὴ δὲν διήνοιξε πρῶτον τοὺς ψυχικοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς διὰ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως μετὰ λόγου δύνωνται νὰ πολεμῶσι τὰς πλάνας τῶν Ἰουδαίων, τὴν πολυθεὸν σοφίαν τῶν Ἑλλήνων, τὰς δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις τῶν ἐθνῶν; Μὴ τῶν ἐθνῶν ὁ Ἀπόστολος καὶ Κήρυξ τῆς οἰκουμένης Παῦλος δὲν ἦτο καὶ Ἑλληνικῆς παιδείας κάτοχος καὶ τρέφιμος τῆς φιλοσοφίας, ἐκπαιδευθεὶς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Ταρσῷ ἐφραμίλλῳ τότε κατὰ τὴν παιδείαν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν; Μὴ ὁ Ἀντιοχεὺς Λουκᾶς ὁ εὐφραδῆς τοῦ φερωνύμου Εὐαγγελίου συγγραφεὺς δὲν ἐφιλοσόφησε μετὰ τῆς σπουδῆς τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης; Μὴ οἱ ἱεροὶ τῆς Ἐκκλησίας πατέρες δὲν ἦσαν καὶ ἄκριοι φιλόσοφοι καὶ τῆς θύραθεν σοφίας ἐγκρατέστατοι; Καὶ ἡ σύγχρονος δὲ ἱστορία, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων ἀνθρώπων ἀποπλανηθέντων εἰς ἀδιέξοδον καὶ σχολιὸν λαβύρινθον σκέψεων, τοὺς μεγάλους ἀνδρας καὶ ἐξόχους φιλοσόφους καὶ ἐπιστήμονας παριστᾷ καὶ ὡς μεγάλους χριστιανοὺς καὶ ὡς θεοσεβεστάτους ἀνδρας.

Ὅχι λοιπόν, ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ δὲν μάχεται πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος, δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἔρευναν τῆς περὶ τὸν ἀνθρώπον φύσεως καὶ τῆς ἑαυτοῦ. Πῶς τοῦτο; ὁπότε μάλιστα ὁ ἀνθρώπος ὑφούται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ἐγείρεται εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τῆς παντοδυναμίας καὶ πανσοφίας αὐτοῦ διὰ τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐκ-

τὸς ἑαυτοῦ ὄντων; ὁπότε διὰ τῆς ἐπὶ τὸ τελειότερον ἀναπτύξεως τῶν λογικῶν δυνάμεων κατανοεῖ ὁ ἄνθρωπος τὰς μεγάλας ἀληθείας τὰς διατυπωθείσας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τῷ θεσπεσίῳ τούτῳ Κώδῃκι τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν, καὶ βαθμηδὸν προάγεται εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν; Ἴδετε τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης καὶ ὅσα ἄλλα πρεσβεύουσι τὸν Χριστιανισμόν εἰς οἶον ὕψος πνευματικῆς προόδου καὶ ἠθικῆς μορφώσεως προήχθησαν, καὶ ἴδετε τῶν ἄλλων Ἑπείρων τοὺς λαοὺς τοὺς εἰσέτι ἀμοίρους τῆς ἐπενεργείας τοῦ Εὐαγγελικοῦ φωτὸς εἰς οἶον βαθμὸν ἠθικῆς καταπτώσεως καὶ πνευματικοῦ ληθάργου κεῖνται. Θαυμάσιος ἄρα ὑπηρέτης τοῦ πολιτισμοῦ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐταῖρος καὶ σύμμαχος ἄριστος.

Σήμερον δὲ ὅτε τὰς ταπεινάς ἡμῶν ὑποκλίσεις προσφέρομεν εἰς τοὺς σοφωτάτους τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος διδασκάλους, ὅτε προσηκόντως ἐπευφημοῦμεν τοὺς εὐεργέτας τῆς Πατρίδος, θερμάνωμεν τὴν πρὸς τὰς Χριστιανικὰς ἀρετὰς ὑπόψυχρον ἡμῶν καρδίαν διὰ τοῦ θερμουργοῦ πυρὸς τοῦ Εὐαγγελίου, ζωογονήσωμεν τὴν νεκροφανῆ ἡμῶν πίστιν διὰ τῆς ζωοποιοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, ἥτις πολλαχῶς μὲν καὶ ἄλλως ἐκδηλοῦται, μάλιστα δὲ διὰ τῆς δραστηρίου καὶ τελεσφόρου συνεργείας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ λογικοῦ, τοῦ θείου τούτου δώρου, καὶ εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἡθῶν, ἣν μόνῃ ἡ παιδεία ἐπαγγέλλεται καὶ κατορθοῖ.

Πανταχοῦ τῆς ὑψηλίου πάλη ὑφίσταται δεινὴ καὶ ποικιλόμορφος τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης, τοῦ φωτὸς κατὰ τοῦ σκότους, τῆς ἀληθείας κατὰ τοῦ ψεύδους, τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βαρβαρότητος. Ὅπλα δὲ ἐν τῇ πάλῃ ταύτῃ δὲν εἶναι τὰ Ἄμυστρόγγεια τηλεβόλα, οὐδὲ τὰ Μινίεια μολυβδοσκόλα εἶναι ὁ θεσπέσιος Κώδῃξ τοῦ Εὐαγγελίου, εἶναι τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων, ἡ μυριστόμος

σάλπιγξ τοῦ τύπου, αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ νεώτεραι ἐφευρέσεις.

Στῶμεν λοιπὸν καλῶς εἰς ὃν μετὰ τῶν ἄλλων ἀνελάθομεν διανοητικὸν ἀγῶνα. Ἐπιβρώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ψυχὴν διὰ τῶν πνευματικῶν τούτων ἐφοδίων, συνταττόμενοι μετὰ τῆς μερίδος τῆς ἀγωνιζομένης ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς ἀρχῆς. Περιείραντες δὲ ἐπ' ὀλίγον τὰς ματαιότητας τῶν σημερινῶν μάλιστα ἡμερῶν καὶ χαίρειν εἰπόντες τῇ εἰδωλολατρείᾳ τῆς σαρκός, λατρεύσωμεν τὴν διάνοιαν, μόνον τῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθῶν ἄξιον πάσης σπουδῆς καὶ θεραπείας. Μή, πρὸς Θεοῦ καταστήσωμεν τὴν ἀγίαν ταύτην ἑορτὴν τυπικὴν ἀπλῶς πομπὴν ἄνευ πρακτικῆς ὠφελείας· ἀλλ' ὡς ἐν στρατιωτικῇ ἐξετάσει δεῖξωμεν παράστημα ψυχῆς ἀνδρικῆς, φρόνημα Ἑλληνικόν, προαίρεσιν γενναίαν εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν σχολείων τῆς πατρίδος συνδρομὴν, ἥτις ὑπὲρ πάντα καιρὸν σήμερον δεῖται βοηθείας. Ἡ δὲ ὑπὲρ τῆς παιδείας συνδρομὴ εἶναι δόξα εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ὑπηρεσία προσφερομένη εἰς τὴν πατρίδα, εἰς τὸ ἔθνος ὅλον, εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπότητα.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΜΜΕΤΡΟΝ.

ΠΟΙΗΜΑΤΙΟΝ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

Ἐκφωνηθὲν ὑπὸ μαθητοῦ ἐπὶ τῶν ἐξετάσεων
τοῦ 1845. Ἐν Πλωμαρίῳ.

1.

Συμπολιταί μου, τὸ πάλαι οἱ σοφοὶ προπάτορές μας,
Ῥήτορες, ζωγράφοι, γλύπται, ποιηταὶ μὲ ἀνθοδέσμας
Τοὺς κροτάφους ἔστεμμένοι, καὶ σοφοὶ παντοῦ γένους,
Συνερχόμενοι εἰς τόπους καὶ καιροὺς διωρισμένους,
Στάδιον εὐρὺ ἀγώνων
Ἦνοιγον τοῦ πνεύματός των, ὄχι τῶν σωμάτων μόνον.

2.

Τίς νὰ ὑπερβάλῃ τίνα πάντες ἐφιλοτιμοῦντο
Ἐντελείας τύπος πάντες νὰ φανοῦν ἐπεμελοῦντο
Τὸν Ὀλύμπιον τοῦ Δία ἐπεδείκνυ δ Φειδίας,
Καὶ πᾶς Ἑλλήν γόνυ κάμπτων σεβασμοῦ καὶ εὐλαθείας
Τὸν Κρονίδην ἐπροσκύνει
Καὶ τὸν ἔξοχον τεχνίτην μετὰ θαυμασμοῦ ἐπήνει.

3.

Τὴν τερπνὴν τοῦ Ἱστορίαν δ' Ἡρόδοτος εὐγλώττως
Ἀνεγίνωσκεν ὑπ' ὄψιν ἔλου τοῦ Πανελληνίου,
Καὶ στομάτων εὐφημούντων καὶ χειρῶν μυρίων κρότος
Ἐπερᾶνωθεν τοῦ θόλου ἔφθανε τοῦ οὐρανοῦ
Ποῖα ἄλλη λαμπρότερα
Δόξα εἰς τῆς Ἱστορίας τὸν μελίγλωσσον πατέρα!

4.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ τροπαιοῦχος εἰς τοὺς νοερούς ἀγῶνας
Εὐκλειαν περιποιεῖ ἀφθαρτον εἰς τ' ὄνομά του,
Εἰς τοὺς Ὀλυμπιονίκας, καὶ πολίτας κ' ἡγεμόνας,
Ὁ Θηβαῖος κύκνος πάλιν ἦδε μὲ τὴν φόρμιγγά του
Ἐπινίκιον βραβεῖον,
Λιγυρὰν φῶδὴν του πλήρη αἰσθημάτων οὐρανίων.

5.

ὦ λαμπροὶ Ἑλλάδος χρόνοι, δεύτερον δὲν θὰ φανῆτε;
ὦ σοφοὶ Ἑλλήνων νόες, πάλιν δὲν θὰ γεννηθῆτε;
Ἑλλάς, μῆτερ πάσης τέχνης ἀνθρωπίνης τε καὶ θείας,
Πολυχέυμων πηγὴ πάσης ἀρετῆς τε καὶ σοφίας,
Καιρὸς πλέον ν' ἀναβλύσης
Χεῖμαρρον Σοφῶν Ἡρώων καὶ Ὀλύμπια νὰ στήσης.

6.

Ἄλλ' ὁ ἐνθουσιασμός μου ποῦ ἀσκόπως μὲ ἐκτρέπει;
Ναί, ὦ Κύριοι, κατὰ ταύτην τὴν συνέλευσίν μας πρέπει
Νὰ ἐκλάδωμεν ὡς εἶδος ἢ σκιάν τινα ἐκεῖνων
Τῶν πολυπληθῶν συνόδων τῶν προγόνων μας Ἑλλήνων.
Σύγκρισις μὲν θρασυτάτη·

Πλὴν οὐδεὶς ποτέ τι μέγα σ' τὴν ἀρχὴν ἀμέσως πράττει.

7.

Εἰς τὸν κόσμον κάθε πρᾶγμα ἄρχεται ἐκ μικροτάτου
Καὶ κατὰ μικρὸν προβαίνει εἰς τὴν τελειότητά του.
Πᾶν ἐξάισιον, πᾶν μέγα ὑποθέτει γεγονότων
Πλήθος ἄπειρον μικρῶν τε καὶ ἀσῆμων κατὰ πρῶτον.
Ὅστε καὶ ἡμεῖς θαρσῶμεν,
Τὰ σμικρότατα μεγάλα σπεύδοντες νὰ καθιστῶμεν.

8.

Τῶν παρόντων δὲ ἀγῶνων Σεῖς εἰσθε ἀγωνοθέται,

Σεῖς οἱ τῶν καλῶν προστάται καὶ τῶν φώτων ἐπαινέται·
Καὶ ὑπ' ὄψιν ὑμῶν ὄλων ἐν χαρᾷ καὶ εὐτολμῷ
Νὰ ἀγωνισθῆ̃ προβαίνει ἡ τῶν μαθητῶν χορεία,
Φλεγόμενη ἀπὸ ζῆλον
Τῆς πατρίδος ν' ἀποτρέψῃ τὸν τῆς ἀμαθείας σπίλον·

9.

Ναί, Πατρίς μου παμφιλτάτη, βαρβαρότητος αἰῶνες
Σοὶ προσέτριψαν βαθεῖαν, δυσεξίτηλον κηλίδα·
Ἵλου σου τοῦ παρελθόντος εἶναι μαῦραι αἱ εἰκόνες
Στιγματοποιὸν δουλείας παριστάνουσαι σφραγίδα,
Καὶ ἡ γῆ σου καλυμμένη
Ἐκ τῆς ζόφου ἀμαθείας ἔμεινε κ' εἰσέτι μένει.

10.

Ὡ ἀμάθεια ἐχθίστη, πικρὰ κόρη τῆς δουλείας,
Καὶ στυγερωτάτη μήτηρ παντὸς εἴδους δυστυχίας,
Μίασμα ἐξολοθρεῦον τῶν ἐθνῶν τὸ μεγαλεῖον,
Πῦρ δεινῶς καταναλίσκον πᾶν ἀνθρώπινον καὶ θεῖον,
Ἐκ τῆς γῆς μας ἔρρε, ἔρρε,
Καὶ τὴν ἐδραν σου σ' τὰς ἄμμους τῆς Λιβύας ἐκεῖ φέρε.

11.

Ἐδυναστευσες ἀγρίως ὑπὲρ ὅσον ἔδει χρόνον
Εἰς τοῦ Φοίβου, τῶν Χαρίτων καὶ Μουσῶν τὸν τερπνὸν θρόνον.
Καὶ ὡς Ἐρινὸς τοῦ Ἄδου φέρουσα φλογώδη δᾶδα
Ἐμετάτρεψες τὰ πάντα εἰς ταρτάριον κοιλάδα·
Φάρμακον δὲ ἰσθόλον
Ἐναπέθεσες σ' τῆς Λέσθου τὸ κλεινὸν ἔδαφος ὄλον.

12.

Ὡ Σύ, Λέσθος μουσολάτρις καὶ ἐξάκουστος τὸ πάλαι,
Ποιητὰς καὶ σοφοὺς ἄνδρας σὺ παρήγαγες τοσοῦτους,
Ὅσους ἀληθῶς δὲν ἔσχον χίλιαι πατρίδες ἄλλαι·

Πότε πάλιν, ὦ Πατρίς μου, πότε πάλιν τοὺς τοιούτους,
Θὰ παράξῃς, θὰ γεννήσῃς,
Καὶ τὸ φῶς τὸ τῆς Παιδείας ἀπλετον θὰ διαχύσῃς;

13.

Δὲν ἐγέννησες ὡς θαῦμα Μοῦσαν μόνη σὺ δεκάτην;
Δὲν γνωρίζουν Σὲ μητέρα καὶ πατρίδα των φιλιτάτην,
Πιπτακὸς ὁ νομοθέτης, ὁ μουσόληπτος Ἀλκαῖος,
Ὁ κιθαρωδὸς Ἀρίων, Τέρπανδρος ὁ Ἀντισσαῖος;
Ἡ μὴ σὺ δὲν ἐξυμνήσαι
Ὅτι καὶ τοῦ Θεοφράστου τοῦ μεγάλου Πατρίς εἶσαι;

14.

Ναί, σὺ μόνη πατρίς τούτων, καὶ πολλῶν ἀκόμη ἄλλων,
Ἄνδρῶν ὅλων ἐπισήμων, τῶν μὲν ἤττον, τῶν δὲ μᾶλλον.
Δεῖξον ὅθεν, ὦ Πατρίς μου, ὅ,τι ἦσο ἀπ' αἰῶνος,
Καὶ ὁ εἰμαρμένος ἦλθε καὶ προωρισμένος χρόνος·
Ἡ ἀκόμη δὲν ἐπέστη,
Ἡ παντάπασιν ἡ Γῆ σου ἄγονος πλέον κατέστη;

15.

Ὅχι, ὄχι, ἀνὴρ μέγας, ὁ σοφὸς Βενιαμὴν μας
Χθὲς ἀναφανεῖς καὶ πρῶην εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν μας,
Εἶν' τεκμήριον εἰς πάντας μέγα καὶ λαμπρὸν ἐξίσου
Ὅτι ἀτρεπτος ἡ φύσις τῆς εὐάνδρου ταύτης νήσου.
Καὶ ἤχει ἐντόνως τώρα
Τῆς ἀναμορφώσεώς μας ἡ προωρισμένη ὦρα.

16.

Τοῦ ἐνδόξου μέλλοντός μας οὗτος πρόδρομος ἐφάνη,
Καὶ ἡ ἀναγέννησίς μας ἐξ αὐτοῦ ἀρχὴν λαμβάνει·
Σήμεραν δὲ τοῦ τοιούτου εὐχλεοῦς μας συμπολίτου
Ἡ σκιά μᾶς ἐπιδλέπει ἀνωθεν εὐφραινομένη·
Καὶ ἡ πατρικὴ φωνὴ του
Ὅστω σ' τοὺς Λεσβίους πάντας λέγει ἀποτειμένη.

17.

« Ὁ ἀπόγονοι μεγάλων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων

Ἀποτρίψατε τὸν ῥύπον, ἐκδιώξατε τὸν γνόφον

Τῆς αἰσχίστης ἀμαθείας·

Θέλετε εὐδαιμονίαν, πλοῦτον, εὐκλειαν ζητεῖτε,

Νὰ φωτίσητε τὸ πνεῦμα μετὰ ζήλου προσπαθεῖτε·

Δράξασθε ὀρθῆς παιδείας.

18.

« Μόνη αὕτη σ' τοὺς ἀνθρώπους δύναται νὰ προσπορίσῃ

Πλοῦτον, εὐτυχίαν, δόξαν, καὶ νὰ ἀπαθανاتیσῃ

Τ' ὄνομά των αἰωνίως·

Μόνη αὕτη τοὺς ἀνθρώπους ἴσους τῷ Θεῷ μορφώνει

Καὶ τὸ πλάσμα μὲ τοῦ πλάστου τὴν εἰκόνα δμοιώνει

Ἐντελῶς καὶ θαυμασίως.

« Λέσβιοι! ἡ ἀτμοσφαῖρα τῆς γῆς ταύτης τῆς εὐάνδρου

Ὅζει τῆς νευρώδους μούσης τοῦ Ἀλκαίου καὶ Τερπάνδρου.

Κ' ἡ τῶν νέων εὐφυΐα

Ὡς ἠλεκτρικὴ τις ὕλη διαμένει δεσμευμένη·

Λύσατέ την· ἡ Πατρίς μας προωρίσθη ἵνα γένη

Τηλαυγῆς φώτων ἐστία.

20.

« Καὶ καθὼς αὕτη τὸ πάλαι ἦτο πρώτη κ' ὑπερτέρα

Μεταξὺ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων καὶ σοφωτέρα,

Καὶ τὴν σήμερον ἐξίσου

Περιθάλλουσα τὰς Μούσας, θέλει λαμπρυνθῆ ταχέως,

Κ' εἰς Εὐρώπην κ' εἰς Ἀσίαν θέλει ἀντηχεῖ τὸ κλέος

Τῆς ἐνδόξου ταύτης νήσου.

21.

« Τῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης τὴν παιδείαν καὶ τὰ φῶτα

Φέρε εἰς τοῦ Θεοφράστου τὴν πατρίδα ὡς τὰ πρῶτα,

Ὁ Λεσβία νεολαία!

Ἐπὶ οἰωνοὺς αἰσίους σπεῦδε εἰς τὴν πρόδοδόν σου,
Βάδιζε ἀκατασχέτως ἐπὶ τὸν προορισμόν σου

Ἐμφρων τε καὶ θαρσαλέα.»

22.

Ναί, ὁ τῆς φιλοσοφίας μύστης καὶ ἱεροφάντης

Ταῦτα σήμερον μᾶς λέγει τῆς Πατρίδος καλῶν μάντις·

Ὅργανα τῶν συμβουλῶν του ὑπὲρ πάντας Σεῖς γενῆτε,

Ὡς αὐτοῦ συμπατριῶται τὴν σκιάν του σεβασθῆτε,

Καὶ μὲ ζῆλον ὄντως θεῖον

Τὴν βελτίωσιν σκεφθῆτε τὴν ταχεῖαν τῶν Σχολείων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΤΕΡΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΙΟΝ ΟΜΟΙΟΝ

Ἐκφωνηθὲν κατὰ τὰς δημοσίους ἐξετάσεις τοῦ 1846
ἐν Πλωμαρίῳ.

1.

Ἄπο τῆς ἀστρογείτονος καὶ ἀειφώτου κορυφῆς
Ὀλύμπου τοῦ ἀρχαϊκοῦ καὶ τοῦ πολυμυνήτου,
Κεκοσμημένοι με σπολάς ῥοδίνους καὶ χρυσοῦφεις,
Κατέλθετε ἐπὶ τῆς Γῆς τῆς παλαι περικλύτου,
Θεαὶ πεφιλημένοι,
Κατέλθετε, Μοῦσαι ἀγναί, με δάφνας ἐστεμμένοι.

2.

Ἵμῶν ἕνεκα σήμερον συνίσταται πανήγυρις
Εἰς τὸ λιτὸν μὲν, πλήν σεπτὸν καθίδρυμά σας τοῦτο·
Χάριν ὑμῶν συνῆλθε νῦν πολυπληθῆς Ὀμήγυρις,
Καθὼς εἰς τὰ τεμένη σας ποτὲ συνεπυκνοῦτο
Πλήθος πολὺ Ἑλλήνων,
Προθύμως γόνυ σεβασμοῦ κ' εὐγνωμοσύνης κλίνον.

3.

Τῆς θείας ταύτης τελετῆς προϊσταται Ἀρχιερεὺς (α)
Μύστης καὶ τρέφιμος ὑμῶν, ὦ Ἑλικωνιάδες,
Ἱεροφάντης δεύτερος ἐπὶ τῆς νήσου μας Ὀρφεύς,
Ὅς τῆς φωνῆς ἀκούουσιν ἀνθρώπων μυριάδες,
Φωνῆς σεπτῆς, γλυκείας,
Φωνῆς χεούσης ῥήματα θελξίνοα σοφίας.

(α) Ὁ τότε Μητροπολίτης Μιτυλήνης Καλλίνικος, εἶτα δὲ πα-
τριάρχης Ἀλεξανδρείας.

4.

Σ' τοὺς λάτρας σας λοιπὸν αὐτοὺς νὰ ρίψητε θελήσατε
Ὡ Μοῦσαι, ἓνα βλέμμα σας στιγμὰς ὀλίγας μόνον·
'Εμπνεύσατέ μας τὴν ψυχὴν, τὸ πνεῦμά μας φωτίσατε
Μὲ τὸ ἀκήρατόν σας φῶς καὶ πῦρ τὸ ζωογόνον

Πῦρ φλέγον μ' ἐξαισίαν
Ταχύτητα τὴν μογεράν, τὴν ὕδραν ἀμαθίαν.

5.

Βραδέως μὲν, πλὴν καὶ ἡμεῖς ἠρχίσασμεν μετὰ σπουδῆς
Τὰ ἅγια τεμένη σας νὰ περιθυμιῶμεν·
'Αν δ' ἔτι δὲν ἠσθάνθημεν τῆς θεοσεσίας σας αὐδῆς,
'Αλλὰ τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς παντοῦ ἐρώμεν.

Ναὶ πανταχοῦ, ὦ Μοῦσαι,
Τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων προϊστασθε παροῦσαι.

6.

Τὴν μαγικὴν σας δύναμιν ὁ ἄνθρωπος ἐκπλήττεται
'Όταν πρὸς Δύσιν ἔκθαμβος τὰ βλέμματά του στρέψη·
Μυστήριον ἀπόρρητον ὁ ἴδιος κηρύττεται,
'Όταν σ' τὴν ἀνεξήγητον φύσιν του ἀποβλέψη·

'Εξίσταται, θαμβοῦται
Καὶ εἰς ἐξήγησιν αὐτῆς ματαίως προσηλοῦται.

7.

Τί ἦτο ἐπὶ Καίσαρος ὁ νῦν ὑψαύχην Βρετανός,
'Ό ἀχανεῖς ὠκεανούς προσπαίζων κ' ἐφουβρίζων;
Τί ἦτο τοῦ Κολόμβου πρὶν ὁ ἤδη Ἀμερικανός
'Ό μόνος τοῦ πολιτισμοῦ τὸ ἄκρον προσεγγίζων;

Αὐτὸς ὁ ὄρεσκῶς,
'Ό ὦν ὡς ὁ τῆς σήμερον κτηνώδης Ἐσχιμός;

8.

Τῷ ὄντι ἀκατάληπτος, θαμβητικὴ ἀλλοίωσις

Τοῦ κόσμου αὐτοῦ σύμπαντος, ἀρχαίου τε καὶ νέου·
Ποῦ ἄρα εἶναι δυνατόν αὐτῇ ἢ μεταρσίωσις
Νὰ φθάσῃ τούτου τοῦ θνητοῦ, τοῦ φοβεροῦ Ἀνταίου ;
Ποῦ θέλει καταντήσῃ,
Τί ἄλλο ἔτι πέπρωται νὰ τεραστιουργήσῃ ;

9.

Ἀπτόητος πεζοδρομεῖ τοὺς ἀχανεῖς Ὠκεανούς,
Καὶ Ποσειδῶνα κ' Αἴολον ἐμπαίζων θρασυφρόνως·
Ἀεροναύτης Ἴκαρος ἀνίσταται σ' τοὺς οὐρανοῦς,
Καὶ τὸν μυθώδη Πήγασον ἡνιοχῶν ἀπόνως
Φρονεῖ ὑπὲρ τὰ νέφη
Πῶς νὰ οἰκήσῃ δύναται, κ' ἐκεῖ τὸ ὄμμα στρέφει.

10.

Ἀτμόπλοια, ἀτμάμαξα, αὐτόματα ὀχήματα,
Μ' ἀκατανόητον σχεδὸν ταχύτητα πετώντα,
Ἀχρονα ἀπέτελεσαν τῆς Γῆς τὰ διαστήματα,
Τοὺς δύο κόσμους γείτονας ἀλλήλων καθιστώντα,
Καὶ οἶωνεῖ ὡς μίαν
Τὴν Γῆν πᾶσαν μορφώσαντα εὐρύχωρον οἰκίαν.

11

Τίνος φυτοῦ ἢ ὄρουκτοῦ δὲν διηρεύνησ' ἐντελῶς
Ὁ ἄνθρωπος τὴν μυστικὴν καὶ δύναμιν καὶ φύσιν ;
Τί σῶμ' ἀπλοῦν ἢ σύνθετον δὲν ἐμετάτρεψ' εὐφυῶς
Πρὸς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ὠφέλειαν καὶ χρῆσιν ;
Τί δὲν μετεχειρίσθη
Πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν του, καὶ τί δὲν ἐσοφίσθη ;

12.

Ναί, πατριῶται, τῶν Μουσῶν ἡ δύναμις ἀμήχανος·
Τὸν ἄνθρωπον ἐξομοιοῖ μὲ τὸν Δημιουργόν του,
Ἐπὶ τῆς γῆς καθίσταται Θεός τις παντομήχανος
Ἐπὶ τὸ ἐφικτότερον σπεύδων τὸ λογικόν του
Ἀόκως ν' ἀναπτύσῃ,
Καὶ ἀνενδύτως προσπαθῶν νὰ τελειοποιήσῃ.

13.

Τί; δὲν ἦσαν ἐξαίσιοι ἄνδρες ἐκεῖν' οἱ Περικλεῖς
Οἱ νομοθέται Σόλωνες καὶ οἱ σοφοὶ Σωκράτεις,
'Αριστοτέλεις, Πλάτωνες, 'Ηρόδοτοι Θεμιστοκλεῖς,
'Ορφεῖς, 'Ομηροὶ, Πίνδαροι, Φειδίαι 'Ιπποκράτεις,
Καὶ τόσοι ἔτι ἄλλοι
'Αριστοτέχνη, Ποιηταί, Φιλόσοφοι μεγάλοι;

14.

Πλὴν πῶς τῆς ἀρχαιότητος τοὺς ἄνδρας νῦν καταριθμῶ,
Τοὺς νεωτέρους σιωπῶν, Κολόμβον, Γαλιλαῖον,
Γαίτην, Βολταῖρον, Νεύτωνα, Κοπέρνικόν τε καὶ 'Ρουσσῶ
Καὶ πλῆθος ἄλλων ἀγαστῶν σοφῶν καὶ ἰσοθέων
'Υπερφυῶν τῶν πάντων,
Τῶν πάντων κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτόχρημα γιγάντων;

15.

'Ω δύναμις θεοποιῶς πάσης οὐσίας λογικῆς
Καὶ τῆς ἀπέιρου τοῦ Θεοῦ ἀπόρροια σοφίας!
'Ω ἀνεξάντλητος πηγὴ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐφικτῆς
Εἰς τοῦτον δὴ τὸν μάταιον κόσμον εὐδαιμονίας.
'Ω παντουργὸς Παιδεία,
Σὺ εἶσαι ὄλων τῶν καλῶν ἢ ἄμεσος αἰτία!

16.

Τὸ πάλαι σὲ ἐλάτρευσαν οἱ ἔνδοξοί μας πρόγονοι
Μὲ τ' ὄνομα 'Απόλλωνος, 'Ερμουῦ, Μουσῶν, Παλλάδος
Ναί, καὶ τὴν σήμερον ἡμεῖς ἐκεῖνων οἱ ἀπόγονοι
Οἱ γνησιώτατοι υἱοὶ τῆς παλαιᾶς 'Ελλάδος,
Σὲ ὑπεραγαπῶμεν
Σὲ ἅπαντες λατρεύομεν καὶ σὲ ὑπερτιμῶμεν.

17.

Πῶς ὄχι; σὺ ἐδόξασες καὶ τὴν πατρίδα μας αὐτὴν
Μὲ τοὺς ἀρχαίους Πιπτακοὺς, Τερπάνδρους καὶ 'Αλκαίους,

Μὲ τὸν σοφὸν Θεόφραστον καὶ τὴν Σαπφῶ τὴν θαυμαστὴν
Καὶ μ' ἄλλους εἰς παντοειδεῖς μαθήσεις κολοσσαίους
Καὶ ἐξαισίους νόας,
'Ὡς φέγγος γλυκὺ λάμποντας ἀκόμη τῆς ἐφῶας.

18.

'Ἄλλ' ὦ Πατρίς, τῆς δόξης Σου ἡὺς νῦν ἐφωσφόρησε,
Θεῖα συνάρσει ἔφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου
'Ὁ μουσηγέτης χαρωπὸς ἔδραν του προσδιώρισε
Κ' ἐπὶ τῆς γῆς σου, ἄλλοτε ἀξιοζήλου θρόνου
Τῶν Πιερίδων οὔσης,
Καὶ τῆς παιδείας πανταχοῦ τὸ φῶς διαχεούσης.

19.

'Εναίσιμος δὲ οἰωνὸς μᾶς εἶναι ὁ Βενιαμίν,
Οὗτος ὁ πατριώτης μας, ὦ φίλοι πατριῶται,
'Ὁ διαπρέπων σ' τῶν σοφῶν τῶν νεωτέρων τὴν γραμμὴν
Κ' ἐκ τοῦ ὀποίου αἰ σχολαὶ τοῦ Ἑθνους μας αἰ πρῶται
Μετ' ἄκρας ἀπληστίας
Τὰ νάματα ἠρύσθησαν τὰ τῆς φιλοσοφίας.

20.

Συμμαθηταὶ μου φίλτατοι, τὸν ζῆλόν μας αὐξήσωμεν,
Σ' τὴν πρόδόν μας ἅπαντα εὐνοϊκὰ μᾶς εἶναι
Ναὶ εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται πολὺ νὰ προσπαθήσωμεν
Τῆς ποθητῆς Πατρίδος μας αἰ ἔνδοξοι ἐκεῖναι
'Ἡμέραι ν' ἀνακάμψουν,
'Ἀλκαῖοι καὶ Θεόφραστοι πάλιν νὰ ἀναλάμψουν.

21.

Τίποτε δὲν μᾶς λείπεται, Κυβέρνησις, Πατρίς, Γονεῖς,
Φιλόπονοι Διδάσκαλοι, ὅλοι ὁμοῦ συντρέχουν
Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ἡμῶν μετὰ πολλῆς ἐπιμονῆς,
Καὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν ἐν τέλος μόνον ἔχουν,
Τὸν νοῦν μας νὰ φωτίσουν
Κ' εὐδαιμονίαν ἐπὶ Γῆς νὰ μᾶς περιποιήσουν.

Διὸ φωνὴν ἰκέτιδα πρὸς οὐρανὸν ὑψώσωμεν

Ἐπεὶ πάντων ὅτινες προθύμως μεριμνῶσι

Περὶ τῆς προκοπῆς ἡμῶν. Τοῖς δὲ παροῦσι δώσωμεν

Δείγματα τῆς προόδου μας, διὰ νὰ εὐφρανθῶσι

Καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας

Τὰς πατρικὰς των εἰς ἡμᾶς βράνωσιν εὐλογίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

30 Ἰανουαρίου 1862.

Ποιημάτων ἀπαγγελθὲν ὑπὸ Μαθητοῦ ἐν Μιτυλήνῃ.

1.

ὦ τοῦ Διὸς κόραι σεμναί, ὦ Πιερίδες Μοῦσαι,
Αἶ τῶν θνητῶν τὰς ἀρετὰς δι' αἰοιδῶν ὕμνοῦσαι
Τὸ πῦρ ὕμῶν τὸ ἄγιον πέμψατε ν' ἀναφλέξῃ
Τοῦ πνεύματός μου τοῦ μικροῦ τοὺς ἀμυδροὺς σπινθῆρας
Καὶ τοὺς τῆς φαντασίας μου τῆς νεαρᾶς καὶ στείρας,
Ὅπως ὕμνον ἢ γλῶσσά μου ἐπιτηδεύω πλέξῃ
Ἄξιον τῆς ἡμέρας
Τῆς σεμνοτέρας ἀπασῶν καὶ ἐπισημοτέρας.

2.

Πῶς ποτ' ἐγὼ δ' ἀδαῆς χωρὶς τὴν ἔμπνευσίν σας,
Καὶ τὴν τὸν γνόφον τῆς ψυχῆς λύουσαν ἔλλαμψίν σας,
Ἦθελον οὕτως αὐθαδῶς ἔργον ἐπιχειρήσει
Εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνον, καὶ τῆς δυνάμεώς μου ;
Ἐπέρτερον, καὶ ἄνισον πρὸς σθένος τοῦ νοός μου ;
Ἄλλὰ καὶ τοῦτο πῶποτε δὲν ἤθελον τολμήσει
Ἄνευ τῆς εὐμενείας
Τῆς δημηγύρεως αὐτῆς κ' ἐπιεικοῦς εὐνοίας.

3.

Ἡμέρα οὕτως ἔνδοξος ἢ σήμερον ἡμέρα
Καθ' ἣν διπλὴν πανήγυριν πατρὶς ἢ ἡμετέρα
Πανηγυρίζει ἐν χαρᾷ τὴν μίαν τῆς Θρησκείας
Πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τριῶν Ἱεραρχῶν μεγάλων
Τῆς Ἐκκλησίας, καὶ παντός τοῦ Κόσμου διδασκάλων·
Τὴν δ' ἄλλην τῆς παιδείας,
Εἰς μνήμην τῶν καθιδρυτῶν τῶν ἐκπαιδευτηρίων
Καὶ τῶν εὐεργετῶν αὐτῆς, ἀνδρῶν τρισμακαρίων.

4.

Ἄν σήμερον τὸν θρίαμβον τῆς τοῦ Χριστοῦ θρησκείας,

Ἄν τὴν στεφάνου κραταίωσιν τὴν τῆς Ὁρθοδοξίας

Πανηγυρίζῃ ὁ πιστὸς τῶν Ὁρθοδόξων δῆμος,

Οὐχ ἤττον καὶ ὁ Ἕλληγν νῦν, εἰς οὐτινος τὰς φλέβας

Ῥανὶς ἀρχαίου αἵματος κυκλοφορεῖ, μὲ σέβας

Ἄναπολεῖ πανδήμως

Τοὺς παλαιοὺς προγόνους του, αὐτοὺς τοὺς ἀθανάτους

Πάσης σοφίας εὐρετὰς καὶ μύστας ὑπερτάτους.

5.

Τιμῶμεν οἱ Χριστιανοὶ ἡμεῖς τοὺς Βασιλείους,

Τοὺς Χρυσοστόμους τοὺς κλεινοὺς, τοὺς θεῖους Γρηγορίαις,

Τὸν μέγαν Ἀθανάσιον χώρας τῆς Νειλοβότου

Ποιμένα πολυτλήμονα, σεβόμεθα ἐπίσης,

Διότι κατισχύσαντες τῆςμανιώδους λύσεως

Παντοδαπῶν αἱρέσεων, μετ' ἤθους ἀτρομήτου

Προήσπισαν τὴν πίστιν

Τὴν εἰς Χριστόν, καὶ ἔδειξαν αὐτὴν πασῶν κρατίστην.

6.

Ἀλλὰ τί δὲν ὑπέστησαν ὑπὲρ αὐτῆς; μυρίας

Καταδρομὰς καὶ διωγμοὺς, καθείρξεις καὶ ἐξορίας,

Παρ' ἀντιπάλων φοβερῶν, λαῶν καὶ βασιλέων.

Ἄλλ' ὅμως τελευταῖον

Διὰ τῆς καρτερίας των καὶ τῶν πολλῶν ἀγώνων

Κατώρθωσαν τὸν στέφανον νὰ λάβωσι τῆς νίκης,

Καὶ τὰς πρεπούσας ἀθληταῖς γενναίοις καλλινίκαις

Τιμὰς νὰ ἀπολαύσωσιν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον.

7.

Ἄνδρες μακάριοι ἐὰν ὑπέστητε τοσοῦτους

Ἄγῶνας ὑπὲρ τῆς Χριστοῦ πίστεως, ὅμως τούτους

Μάτην δὲν ἐμοχθήσατε· ἡ θεία δύναμις τῆς,

Ὡς θερμοουργὸς ἀκτῆς τις,

Εἰς πᾶσαν τὴν ὑφήλιον ἀπαύστως διῖκνεῖται,
Τὴν ὕλην τὴν νεκροφανῆ ἀναζωογονοῦσα
Τὰ πάθη κατευναζούσα τὸν νοῦν φωταγωγοῦσα
Χωρὶς κινδύνους ἢ ἐχθροὺς τοῦντεῦθεν νὰ πτοῖται ;

8.

Πῶς νὰ πτοῖται ; πῶς ; ἐν ᾧ τῶν θεῶν ἀνδρῶν τούτων
Τ' ἀθάνατα συγγράμματα, μεστὰ σοφίας τόσης,
Δι' ἀνθηρὰς καὶ θελκτικῆς συγγεγραμμένα γλώσσης,
Ἀκένωτον παρέχουσι τῆς πίστεως τὸν πλοῦτον,
Τὴν ἔκφυλον πατάσσοντα ὕδραν τῆς δυσσεβείας,
Τὰ πάθη τὰ ἀτίθασσα, τὰ αἴσχη τῆς κακίας
Γενναίως πολεμοῦντα,
Ἀπὸ τοῦ θεοῦ Κώδικος τὴν δύναμιν ἀντλοῦντα ;

9.

Ὁ συμπολιτῆς μου, ἐὰν ἡ ἄμωμος θρησκεία
Σοφίας τε καὶ ἀρετῆς παρέχει ἡμῖν τόσα
Ἐνδοξα παραδείγματα, ἄραγε, φίλοι, πόσα
Τοιαῦτα δὲν μᾶς χορηγεῖ Πατρίς ἢ Ἐρασιμία,
Ἡ μεγαλῶνος, σεπτὴ κ' εὐάνδρος Μιτυλήνη ;
Πόσα ἀκόμη ἢ Ἑλλάς, πατρίς μας ἢ μεγάλη,
Τοιαῦτα δὲν προβάλλει
Εἰς τέκνα τῆς τ' ἀγαπητὰ πρὸς μίμησιν κ' ἐκείνη ;

10.

Ὅποιου εἴδους γνώσεων, ὅποιας ἐπιστήμης
Οἱ ἔνδοξοί μας πρόγονοι ὡς πρῶτιστοι πατέρες
Αὐτοὶ δὲν περιάδονται παντοῦ ὑπὸ τῆς φήμης,
Ἐν πᾶσι διαπρέποντες ὡς φαεινοὶ ἀστέρες ;
Φιλόσοφοι, Ἱστορικοί, Ῥήτορες, Νομοθέται,
Παντοδαπῆς ποιήσεως δημιουργοὶ κ' εὐρέται,
Αἰβοῖ, αἰβοῖ τοῦ πλοῦτου !
Τοῦ κλήρου τοῦ προγονικοῦ καὶ θησαυροῦ τοσοῦτε.

11.

Οὐδὲν ἔθνος ἐπὶ τῆς Γῆς εὐμόρησε ν' ἀφήσῃ
Τοιοῦτον κλέος ὄπισθεν αὐτοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας,
Οὐδὲ εἰς πᾶσαν ἀρετὴν νὰ τεραστιουργήσῃ,
Οὐδ' εἰς τοσοῦτους νὰ αὐχῆ σοφίας ἡγεμόνας,
᾿Ως ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν· Τοῦ ἔθνους τούτου γόνιοι
Ἡμεῖς λοιπὸν τί μένωμεν, καὶ τί βραδυποροῦμεν;
᾿Ω! μὴ ἀναισθητῶμεν
᾿Ως νὰ μᾶς περιέβαλεν ἡ νεκρικὴ ὀθόνη.

12.

᾿Ω φιλιτατοί, ἀσύγνωστον Χριστιανὸς καὶ Ἕλληνας
Οἰκτρῶς νὰ τριταγωνιστῆ σ' τοῦ κόσμου τὴν θυμέλην.
᾿Ασύγνωστον δὲ τοῦ Χριστοῦ πρεσβεύων τὴν θρησκείαν,
Ὁ ἐκ προγόνων εὐγενῶν τὸ γένος του ἐλκύων
Πρὸς κτῆσιν νὰ μὴ ἐξορμᾷ μὲ πᾶσάν του θυσίαν
Σοφίας, δόξης, ἀρετῆς, πραγμάτων αἰωνίων
᾿Ασύγνωστον, ναί, πάντως,
Νὰ μὴ προβαίνη σ' τὰ ἐμπρὸς εὐτόλμως, ἀκραδάντως.

13.

Ἐχομεν μάλιστα ἡμεῖς πρωτότυπα οἰκεῖα,
Ἀνδρῶν σοφῶν καὶ ποιητῶν χορείαν σεμνοτάτην
Καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἔχομεν τὴν Μοῦσαν τὴν δεκάτην.
Πρὸς ταῦτ' ἀτενισθήτωσαν οἱ νοῦς καὶ ἡ καρδία
Ἡμῶν ἀπάντων, μήποτε ὀρθῶς τις ὑποβάλλῃ
᾿Οτι ἡ αὐχῆσις ἡμῶν ἡ πρώτη καὶ μεγάλη
Διὰ πατραγαθίας
Εἶναι, χωρὶς νὰ ἔχωμεν καὶ ἀρετὰς ἰδίας.

14.

Τὸ πάλοι ἡ πατρις ἡμῶν διὰ τὰς ἀρετὰς τῆς
Τὰς ἠθικάς, καὶ τὰς τεργνάς τῆς χώρας καλλονὰς τῆς,

Ἄνδρας πολλοὺς προσεῖλκυε τῶν πάνυ ἐπισήμων
Τιμῶντας τὸν φιλόκαλον Μιτυληναίων δῆμον·
Ἐδῶ πρῶτον διέτριψε σοφὸς δ' ἐκ Σταγαίρων,
Ἐδῶ ἐβίου ἄσμενος παρὰ τῷ Θεοφάνει

Πομπήϊος δ' πάνυ,
Καὶ τῶν Ῥωμαίων ἕτεροι πολλοὶ τῶν πανισχύρων.

15.

ὦ μακαρία Ἐποχή, ὧ ἔνδοξοί μας χρόνοι!
Πρὸς Σᾶς ἡ φαντασία μου ἀνίπταται ἡδέως,
Ὅταν δρῶ δι' ἀνὴρ σεβάσμιος, σπουδαῖος,
Φιλοξενεῖται ἐν ἡμῖν, καὶ μᾶς ἀνανεώνει
Ἐκείνας τὰς περικλεεῖς ἡμέρας καὶ γλυκείας,
Ὅ πρὸ μικροῦ διαπρεπῶς τὸν ἱερὸν κοσμήσας

Κ' ἐμφρόνως διοικήσας
Θρόνον τὸν πατριαρχικὸν τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας.

16.

Εἶθε αἱ πρὸς τὸν Ὑψιστον εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι
Ἵπὲρ προόδου τῶν καλῶν αὐτοῦ εἰσακουσθῶσι!
Εἶθε τοιούτου συνετοῦ Μέντορος νοουθεσίας
Πολλῶν ἀγαθῶν γόνιμοι εἰς τοῦτιδον φανῶσι!
Καὶ ἡ ἐν μέσῳ δὲ ἡμῶν θυμῆρης παρουσία
Αὐτοῦ, καὶ ἡ τοῦ σεβαστοῦ τῆς Αἴνου ἀρχιθύτου

Καλοῦ μας συμπολίτου,
Ἄς μᾶς προτρέπη ἐν Χριστῷ νὰ ζῶμεν κί' ὁμονοίᾳ.

17.

Τοιουτοτρόπως, σεβαστοὶ καὶ φίλοι συμπολίται,
Ἀκμηῆτες ἂν προβαίνοντες σ' τὰ πρόσω ἐπυροῦτε
Τὸν ζῆλον, καὶ εἰς τὰ σεμνὰ τὸ πνεῦμα ἀνυψοῦτε,
Ἄν τοὺς δαφνώνας τῶν Μουσῶν ἀδρῶς καλλιεργεῖτε,

Καὶ ἀφειδῶς ἀρδεύετε, ὦ! τότε, ναί, θὰ ἦσθε
Υἱοὶ τῶ ὄντι γνήσιοι τῶν εὐγενῶν Ἑλλήνων
Καὶ τῶν σοφῶν ἐκεῖνων
Προγόνων μας ἀπόγονοι ἄξιοι θὰ καλῆσθε.
18.

Ἄλλ' εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται, ὦ συνηλικιωταί,
Τοὺς μόχθους τῶν πατέρων μας καὶ τοὺς καλοὺς ἀγῶνας
Γονίμους ν' ἀποδείξωμεν. Τότε δὴ, φίλοι, τότε
Τῆς Μιτυλήνης τοὺς χρυσοὺς θὰ φέρωμεν αἰῶνας·
Ἐρως λοιπόν, σέβας βαθὺ πρὸς τὰ σεμνὰ καὶ θεῖα
Ἄπληστος φιλομάθεια, ἀγνὴ φιλοπατρία,
Τοῦ πνεύματος τὰ φῶτα
Ἰδοὺ ἡμῶν ἐφόδια τὰ κάλλιστα καὶ πρῶτα.
19.

Τὸ ἐπ' αὐτῇ, ἡ σεβαστὴ πατρίς μας καὶ φιλτάτη
Ἐπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν τὰ πάντα πράττει·
Πᾶσαν αὐτῆς προσπάθειαν ἀόκνως καταβάλλει
Ἐν τῇ μελλούσῃ γεννεᾷ ὅπως φανῆ μεγάλη·
Ὅθεν βαρεῖα εἰς ἡμᾶς ἐπίκειται εὐθύνη
Κ' αἰώνιος αἰσχύνη,
Διὰ τοῦ ἄκρου ζήλου μας καὶ τῆς φιλοτιμίας
Ἐὰν δὲν δικαιώσωμεν αὐτῆς τὰς προσπάθειας.
20.

Ἦδη δὲ πάντες ἐν μιᾷ φωνῇ τε καὶ καρδίᾳ,
Πρὸς τὸν οὐράνιον ἡμῶν Πατέρα καὶ σωτῆρα
Ἀπάντων ἅμα τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν δοτῆρα
Δεῦτ' ὁμοθύμως μέλψωμεν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ
Ῥῶδην εὐχαριστήριον, ὕμνον εὐγνωμοσύνης
Ὅπως τῆς Μιτυλήνης
Τοὺς εὐεργέτας καὶ θερμοὺς προστάτας περισκέπη·
Καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν εἰς τ' ἀγαθὸν προτρέπη.

Υ Μ Ν Ο Σ

*Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Σχολείων τῇ 30 Ἰανουαρίου,
Ψαλλόμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν.*

Λαμπρὰν πανήγυριν ἡ πόλις σήμερον
Φαιδρῶς τελεῖ,
Καὶ εἰς τὸ ἅγιον Μουσῶν ἀνάκτορον
Χαίρουσα ἅπαντας μᾶς συγκαλεῖ.

Νὰ εὐφημήσωμεν τοὺς εὐεργέτας μας,
Ψυχὰς σεπτὰς,
Δί' ὅσα ἔπραξαν πρὸς τὴν πατρίδα των
Εὐεργετήματα καὶ ἀρετὰς.

Χαίρετε, χαίρετε ψυχὰι μακάριαι
Ἐν οὐρανοῖς.
Ἔστε δὲ πάντοτε πρὸς τὴν πατρίδα σας,
Τὴν παλαιοῦ ἔνδοξον πανευμενεῖς.

Χαῖρε σὺ μάλιστα φυγὴ τοῦ μάκαρος
Καθιδροτοῦ
Νοσοκομείου μας, θείου ἰδρύματος,
Κοινοῦ κοσμήματος, κ' ἐπαινετοῦ.

Τοὺς ἀγαθοὺς λοιπὸν ἄνδρας ζηλώσαντες
Δεῦτε κ' ἡμεῖς
Τὸν ὄβολόν ἡμῶν προθύμως δώσωμεν
Τῆς συνδρομῆς.

Θεὸ πανάγαθε, καρδιῶν πρόσδεξαι

θερμῶς εὐχὰς

Σῶζε καὶ στήριξε τὸν Ἱεράρχην μας

Τὸν Κληρὸν ἅπαντα, Δήμου ἀρχάς.

— —

Τὴν σεβαστὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα

Σκέπε ἀεὶ

Δὸς αὐτῷ, Ὑψιστε, γαλήνην πνεύματος

Ζωὴν μακραίωνα καὶ υγιῆ.

— —

Τοὺς ἐφορευόντας καὶ τοὺς διδάσκοντας

Σῶζε, Θεέ,

Σῶζε, δεόμεθα, γονεῖς, Πατρίδα μας,

Καὶ τὴν Θρησκείαν μας, ὦ κραταίε·

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΤΕΡΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ.

Ὡς ἡμέρα λαμπρά,
Ἐπαρὰ ἀνατέλλεις καὶ πάλιν
Καὶ μᾶς φέρεις ὠραίαν, μεγάλην
Καὶ φαιδρὰν ἑορτήν.

Ἡ φιλότατη Πατρίς
Ἐπαγάλλεται σήμερον, χαίρει,
Τοὺς αὐτῆς εὐεργέτας γεραίρει
Εἰς λαμπρὰν τελετήν.

Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν
Νὰ εὐλογῆται τὸνομα πρέπει
Μὲ λόγους, ὕμνους, ᾠδὰς καὶ ἔπη
Εὐμούσων ποιητῶν.

Ἄλλ' ἢ γλῶσσα ἡμῶν
Ἄξιον ὕμνον ποτὲ δὲν θέλει
Εἰς δόξαν ψάλλει τοῦ Βουρναζέλλη. (α)
Πρώτου εὐεργετῶν.

Δεῦτε ἄσωμεν πλήν,
Τῷ Θεῷ αἶνους κ' ὕμνους εὐφρήμους,
Ὅτι ἔχομεν ἀνδρας χρησίμους,
Τῶν καλῶν κοινωνούς.

(α) Παναγιώτης Βουρναζέλης Μιτωληναῖος ἀποθανὼν τὸ 1854 καὶ κληροδοτήσας τῇ πατρίδι του 50 χιλιάδας δραχμῶν πρὸς ἀνέγερσιν Νοσοκομείου, ὅπερ καὶ ἀνεφοδομήθη πρὸ τριῶν περιῖπου ἐτῶν.

Ναί, ὁ δοτὴρ τῶν καλῶν
Ὡς ἡμεῖς τὸνομά σου ὑμνοῦμεν
Δόξαν τούτους, παρακαλοῦμεν,
Εἰς γῆν κ' εἰς οὐρανοῦς.

Σκέπε, τήρει, Θεέ !
Ἵπὸ τὴν σκέπην σου καὶ αἰγίδα
Τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πατρίδα,
Ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ἡμῶν,
Φώτις' ἀεὶ τῷ θείῳ φωτί σου
Καὶ τὴν καρδίαν θέρμαιν' ἐξίσου
Καὶ ἀγιάζ' ὁμοῦ.

Χαίρετε δὲ ψυχαί,
Τῶν μακαρίων καὶ ἀειμνήστων
Εὐεργετῶν μας, ἀνδρῶν ἀρίστων,
Ἐν αὐτῇ τῇ στιγμῇ.

Ἡ δὲ δόξα ὑμῶν
Εἶναι καὶ ἔσεται αἰωνία,
Ἡ μνήμη ἀληστος, μακαρία,
Ἄφθιτος ἡ τιμή.

ΕΠΙΤΥΜΒΙΑ ΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ

Εἰς τὸν Σπυριδῶνα Σμυρνέλην ἀποθανόντα τὴν 12 Ἰανουαρίου 1845. Ἐν Πλωμαρίῳ.

- » Τοῦ κόσμου τὸ ἐπίκτηρον φέρε εἰς νοῦν σου, ὦ βροτέ,
Ὅταν ὁ τὸν τάφον μου σιμὰ τὸ βῆμα σ' ὀδηγήσῃ
Τοῦ βίου τὸ ἀκροσφαλὲς ἔχε ὑπ' ὄψιν σου, θνητέ,
Εἰς διτιδήποτ' ἤθελες ἐν Γῆ ἐπιχειρήσει.
- » Ἀκμαῖος ἤμην καὶ ἐγὼ καὶ εὖρωστος καθὼς καὶ σύ,
Πλὴν λίψ ἀχμῶδης ἔπνευσε καὶ αἴφνης ἐμαράνθην.
Ἦνθουν, ἐκώμων καὶ ἐγὼ, ὡς κυπαρίστων κολοσσοί,
Πλὴν πέλεκυς κατέπεσε κ' εὐθὺς ἀπεξηράνθην.
- » Παις ἔτι διετέλεσα πιστὸς θεράπων τῶν Μουσῶν,
Ἐφθός, τοῦ Ἀσκληπιοῦ λάτρης ἐνθουσιώδης
Ἄλλ' οἴμοι! τῶν ἐλπίδων μου ἀπεναντίον ἀπασῶν,
Ὁ ζωσφόρος εἰς ἐμὲ κατέστη θανατώδης.
- » Φρικτὴ τῷ ὄντι σύμπτωσης! διότι σ' τὴν αὐτὴν στιγμήν
Τὸ τέρμα τοῦ ἱατρικοῦ κατέφθασα σταδίου,
Καὶ εἰς τῆς ἡλικίας μου αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀκμὴν,
Τὸν δρόμον ἀπετέλεσα τοῦ τάλαιπώρου βίου.
- » Ἄλλ' ὄχι, δὲν ἀπέθανα· ὁ χοῦς ἐτέθη εἰς τὸν χοῦν
Ἡ δὲ ψυχὴ ἀθάνατος ἤρθη ἐπὶ νεφέλης·
Ἐγγὺς τὸ τέλος, κ' οἱ θνητοὶ ποσῶς ἄς μὴ φιλοψυχοῦν,
Ταῦτα ἀγγέλλει εἰς αὐτοὺς, Σπυριδῶν ὁ Σμυρνέλης.
-

ΗΡΩΕΛΕΓΕΙΟΝ

Εἰς Ἀρχιμανδρίτην Βενιαμίν.

Τέρμα πολυπλάγκτου βιότοιο νοήσας ἤκεν
Ἴνδοῦ ρεῖθρα λιπῶν διὸς Βηνιαμίν,
Ἀρχιμανδρίτης, Μιτυλήνης ἀγλαὸν ἔρνος,
Ὅφρ' ἄφενός τε κόριν τ' ἐν Γῆ κατθῆται
Πατρίδος ἡμεροέσσης· ἣ δ' εὐγνωμονέουσα
Σῆμα τόδ' ἄφθιτον οἱ πῆξατ' ἑμοφροσύνη.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Πλάξ ἤδε κεύθει δατᾶ Ἀρχιμανδρίτου
Βενιαμίν σεπτοῦ τῆς Μιτυλήνης γόνου.
Ἀπόστολος Σινᾶ θεοβαδίστου ὄρους
Ἀγάρρου Ἴνδοῦ εἰς ἀφνειὸν ἤχε γῆν.
Ἐμνήσθη δ' οὖν πάτρας ἑτῶν μετ' εἰκάδα·
Καὶ δὴ ἀμπαύεται τύμβου τοῦδ' ἔνδοθεν,
Προκατθεῖς Μούσαις, νηοῖς ὄλθον Ἰνδικόν.
Ἄνερ μακάρτατ' εἶη σοι κόυφη κόνις
Πολῖτα χρηστέ, χαῖρ' ἐς ἀφθιτον βίον.

ΕΙΣ ΜΑΚΑΡΙΟΝ

Πρώην Θεσσαλονίκης.

Σῆμα τόδ' Ἀρχιεῖρος ἀγαθοῦ Μακαρίου
Ὃς Λήμνου τε ἅμα Θεσσαλονίκης τε
Ἐπλετο ποιμάντων ἀγαθός· καδ' δ' οἴκαδε ἔλθων
Κάθανε, πόλλ' ἀγαθὰ βέξας ἔην πατρίδα.

Ἄτερον εἰς τὸν αὐτόν.

Ἐνθάδε κεῖται πάνσεπτος Ἱεράρχης,
Ὁ Μακάριος Βαμβούρης τὸ ἐπίκλην.
Θρόνους κοσμήσας τῆς Ἐκκλησίας δύο
Λήμνου τὸ πρῶτον, εἶτα Θεσσαλονίκης,
Περὶ τὴν δύσιν πολυμερίμου βίου
Εἰς τῆς πατρίδος τὴν φίλην γῆν κατῆλθε·
Ἀσκήσας δ' ἐν αὐτῇ κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ
Τὸ θειότατον τῆς εὐποιίας ἔργον,
Ἐξεμέτρησε τὸν βίον ἐν γαλήνῃ
Ὅγδοήκοντα διαβιὸς χειμῶνας.
Ἐφ' ᾧ ἴδρυται τουτὶ τὸ λιτὸν μνῆμα,
Δεῖγμα εὐσεβοῦς καὶ αἰδίου μνήμης.

ΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΜΑΝΔΡΑΝ.

Ἐπτης Οὐλυμπόν δε ἐν ἤθας ἀγλαΐαισι
Μάνδρα Ἀπόστολε, οὐχ ὕστατος, οὐ πρῶτος.
Οὐ γὰρ σὸν κέρεσεν θυμὸν σοφίης ἰδ' ἰδρείης
Ἄστου Ἀθηναίης, οὐδὲ γε Λουτεκίη.
Ἄλλα ποτ' οὐράνιον πατέρ' ἰδοσύνης ἀπαφύζων
Νάματα ἄφθιτα πανσοφίης ἀνέβης.
Ἄμφι δὲ ἀργαλέω τεψὶ πότμω μύρεται μήτηρ,
Μύρεθ' ἑμηλικίη, σὺν δὲ γοᾷ πάτρα.

ΕΙΣ ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ

ἐπίγραμμα.

Ἄγλαὸν ἔρνος Βουρνάζων γένεος Παναγιώτης
Ἄφθιτόν σί κλειῶς καλλιπέειν ἐθέλων
Δείμαθ' ἐῆ πάτρην Ἀσκληπήϊον τουτί.
Ἄρπαυμ' ἀσθενέσιν ἠδὲ οὐζυροῖς.

ΤΗ: ΔΕΣΠΟΣΥΝΗ: ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Εἰς τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους.

Ἐξέπνευσε, κόρη ἀγνή, ὁ γηραλέος χρόνος
Καὶ διαδέχεται αὐτὸν ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος
Χαρμόβουνος ὁ νέος.

Τὴν εἰσοδὸν τοῦ ὀθνητὸς εὐθύμως ἑορτάζει
Καὶ μὲ πλουσίας ἀπαρχὰς αὐτὴν καθαγιάζει
Φαιδρὸς καὶ θαρβραλέος.

Πατὴρ τὰ τέκνα χαιρετᾷ μὲ δῶρα καὶ θωπείας,
Καὶ τὴν μνηστήν του ὁ μνηστήρ μὲ μεγαλοδωρίας.
Ἐγὼ δὲ τί ἀντάξιον νὰ σοὶ προσφέρω δῶρον,
Νεῶνις σεμνοστόλιστε, ἐκ τῶν εἰς σὲ προσφόρων;
Νὰ σοὶ προσφέρῃ σύγγνωθι εἰς τὸν διδάσκαλόν σου,
Καὶ τὸν εἰς τὸ εὔ εἶναί σου πρόθυμον ὀδηγόν σου,
Μίαν εὐχὴν ἐγκάρδιον, εὐχὴν ἀγαθῶν πλήρη,
Καὶ συμπεριλαμβάνουσαν τὰ εἰς ἐσὲ θυμῆρη.

Τὰ ἔτη ἀλλεπάλληλα παρέρχονται, ὦ κόρη,
Ὡς τὰ παροδικὰ πτηνὰ πετιῶσιν εἰς τὰ ὄρη.
Ἐκαστον ἔτος εἰς ἡμᾶς προσθέτει ἓνα ἄχθος
Ἄλλ' εἰς ἐσὲ ἐν ὀροσερὸν προσαναπλέκει ἄνθος.

Αἱ Μοῦσαι καὶ αἱ χάριτες πρὸς σὲ φιλοτιμοῦνται
Κατ' ἔτος καὶ μὲ χάρισμα ἐν νέον σοὶ δωροῦνται.
Τὰ πάντα πέριξ σου χαρὰ, τέρψις καὶ γέλως πάντα
Δὲν σὲ λυποῦν οὐδὲ μικρὸν τοῦ κόσμου τὰ συμβάντα.

Πόσους σκοπέλους παριστᾷ αὐτὴ ἡ ἡλικία,
Ἦτις ἀθῶα, ἄκακος πλέει ἐν τῇ ἀγνοίᾳ;

Ἄλλὰ πρὸς τούτοις φέρεσαι σὺ ἐξησφαλισμένη
Ἄπὸ παγίδας πονηρᾶς σὺ εἰς' ἀπηλλαγμένη.
Καὶ Ἄργος χιλιόφθαλμος πατήρ δ' φίλτατός σου
Ἐπαγρυπνεῖ ἐπάνω σου ὡς ἄγγελος φρουρός σου.
Εὐδαιμονίαν ἀληθῆ θέλων νὰ σοὶ πορίσῃ
Τὴν μέλλουσάν σου ἔσπευσε τύχην νὰ ἀσφαλίσῃ.
Ὡς Ἕλληνα δὲ ἀρχαῖκός τὴν τρυφεράν σου χεῖρα
Προσφέρει εἰς εὐπάτριδα καὶ ἐκλεκτὸν μνηστῆρα.
Τῆς εὐτυχίας σου μ' αὐτὸ θέτει τὴν κορωνίδα
Καὶ δὲν θὰ φεύσῃ ὁ Θεὸς αὐτὴν τοῦ τὴν ἐλπίδα.
Ἄλλὰ πρὸς τὸν μελλόνουμφρον δίδουσα τὴν καρδίαν
Πρὸς τὸν πατέρα τήρησον προσήλωσιν τελείαν.

Σοὶ εὐχεται δὲ σήμερον ὁ καλοθελητής σου
Ὅσα σοφὰ σ' ἐδίδαξεν ἡ τριετὴς σπουδὴ σου
Νὰ βάλῃς εἰς ἐνέργειαν ὡς Ἕλληνις γνησία,
Καὶ τοῦ πατρὸς ν' ἀναδειχθῆς καὶ γένους σου ἀξία.
Ὡς δὲ τὸ ἔτος ἤρχισεν εὐήλιον, ὦραῖον,
Οὕτω καὶ ὁ εἰλικρινῶς τὴν προκοπὴν σου πνέων
Σοὶ εὐχεται ἀπὸ ψυχῆς καὶ ὕστατον καὶ πρῶτον
Μετὰ ἀθῶων τὴν ζωὴν νὰ ἀπερνᾷς γελώτων.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Π Ε Ρ Ι
ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ
Λ Ε Σ Β Ο Υ
ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ ΜΙΤΥΛΗΝΗΣ

ὑπὸ ΜΩΑΜΕΘ Β'.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΔΥΟ

κατὰ

ΤΟΥΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ὑπὸ

Γ. Α. ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ.

Πραγματευθεὶς κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς τὴν ἐπὶ τῶν
μέσων αἰώνων κατάστασιν τῆς Λέσθου τὴν δὲ ἄλωσιν τῆς Μιτυ-
λήνης ὑπὸ Μωάμεθ Β'. κατὰ τὸν Α. Χαλκοκονδύλην καὶ Δούκαν
εἰς δύο μελέτας, ὧν ἡ Α'. κατεχωρήθη πέρυσι ἐν τῇ Πανδώρα,
συνεχιδίδω καὶ ταύτας ἐν τῷ παρόντι Βιβλιαρίῳ ὅπως μετὰ τῆς
περιεχομένης ἐν αὐτῷ ὕλης συντελέσωσιν εἰς γνῶσιν ἀροῦσαν
τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἱστορίας τῆς Λέσθου. Τὰ Λεσβιακά
τοῦ Πλενίου μεταφρασθέντα πρὸ καιροῦ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν
ὑπὸ τοῦ Λεσβίου Εὐσταθίου Γεωργιάδου φωτίζουσιν ἀποχρών-
τως τὸν φιλομαθῆ περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς νήσου ὑπὸ πάσας
αὐτῆς τὰς ὕψεις. Ἀλλὰ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν ἱστορίαν
αὐτῆς καλύπτει ἀκόμη σκότος, τὸ ὁποῖον δεξιωτέρα χεὶρ εὐχομαι
νὰ διαλύσῃ.

Π Ε Ρ Ι
ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ
Λ Ε Σ Β Ο Υ

κατὰ
ΤΟΥΣ ΒΥΖΑΑΤΙΝΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
Μ Ε Λ Ε Τ Η Α'.

ἀνάγνωσθεῖσα ἐν τῇ ἐπετείῳ ἐορτῇ τῶν Σχο-
λείων Μιτυλήνης

τῇ 30 Ἰανουαρίου 1862.

Καλὴν καὶ περισπούδαστον παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν ἡ κατὰ πᾶν ἔτος ἐπιτελουμένη αὕτη ἱερὰ ἐορτὴ. Πρῶτον μὲν διότι δόξαν καὶ ἔπαινον ἀναπέμπομεν τῷ Ὑψίστῳ, ὅτι ἠδύοκῃσεν, ὡς τρεῖς τηλεφεγγεῖς φωστῆρες, ν' ἀναλάμψωσιν εἰς τὸ στερέωμα τῆς ἐκκλησίας οἱ τρεῖς πάνσεπτοι Ἱεράρχαι καὶ τῆς Οἴκουμένης διδάσκαλοι, οἵτινες δι' ὄλου αὐτῶν τοῦ βίου καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν συγγράμμασι γενναίως ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ τῆς πανταχόθεν πολεμουμένης ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ἐστήριξαν αὐτὴν ἐπὶ θεμελίων ἀκραδάντων καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀσάλευτον καὶ ἀρῥαγῆ κατέστησαν· δεύτερον δὲ διότι μετὰ τῆς μνήμης τῶν μακαρίων τούτων ἀνδρῶν συνάψασα καὶ ἡ ἡμετέρα Κοινότης τὴν ἀνάμνησιν τῶν δωπεσδῆποτε εὐργετησάντων τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ αὐτῆς καθιδρύματα, μνημόσυνον ἐπιτελεῖ ὑπὲρ αὐτῶν δημοτελὲς τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς Σ. Ἐφορίας, καὶ τὴν τελετὴν ταύτην τὴν ἐν τῷ διδακτηρίῳ συνέστησεν, ὅπως καὶ τὴν τῆς κοινῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τιμῆς πρὸς αὐτοὺς ἐκδήλωσιν μεῖζονα καὶ περιφανεστέραν καταστήσῃ, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ καλὰ δρμὴν ζωηρότερον υποβάλῃ.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν παροιχομένων ἐνιαυτῶν ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Ἱεράρχης τὴν ἀναίμακτον θυσίαν προσάγων τῷ Θεῷ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἠὐλόγει τὸ μνημόσυνον καὶ τῆς τελετῆς ἐνήρχετο, καὶ θερμὰς ὑπὲρ ἀπάντων ἀπέτεινε πρὸς Κύριον εὐχάς· ἐφέτος δὲ αὐτοῦ ἀποδημοῦντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, προθύμως ἀνεδέξατο τὴν πρυτανείαν τῆς πομπῆς ὁ τύχη ἀγαθῆ παρ' ἡμῖν ἐνδοημῶν μακαριώτατος πρῶην Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ καὶ τῆς Μιτυλήνης εὐκλεῶς ποτε ποιμεναρχήσας, καὶ ἀναμνήσεις ἡδίστας καταλιπὼν τῆς ἐνταῦθα ποιμαντορίας του. Καὶ δὴ πάντων τῶν νενομισμένων ἀνευθεῶς, ὁστε δ' εἰπεῖν, καὶ πλεοναζόντως, ἐπιτελεσθέντων, καὶ ἀπασῶν τῶν τιμῶν τοῖς μακαρίοις καθιδρυταῖς καὶ εὐεργέταις τῶν φιλεκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ἀποδοθειςῶν, λείπεται ἤδη εἰς ἐμὲ τὸ τελευταῖον νὰ ἐκπληρώσω καθήκον ἐκ τῶν ἐνόντων, τὸν ἐπέτειον δηλ νὰ εἴπω λόγον.

Ὁφείλον λοιπὸν καὶ ἐγὼ πρὸς τὰ παρόντα συναρμόζων τὸν λόγον εὐκαιρὸν τι νὰ εἴπω. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἀπὸ τοῦ ὀκρίθαντος τούτου καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὠραίας ταύτης ἑορτῆς ἐξηγήθη, καὶ ὁ δίκαιος ἔπαινος τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἀπενεμήθη, καὶ τὸ τῆς ἀγαθοεργίας χρῆμα δεόντως ἐξετιμήθη, ἐπόμενος δὲ καὶ τῇ γνώμῃ τῇ λεγούσῃ· «Μεταβολὴ πάντων γλυκύ,» οὐκ ἄπο σκοποῦ ἔκρινα ἐνώπιον τοιαύτης φιλοκαλίου καὶ ἐμβριθοῦς Ὀμηγύρεως, θέμα τῆς σημερινῆς δμιλίας μου νὰ λάβω πάτριόν τι ἀντικείμενον. Μὴ δέ τις μοῦ ἐπιχλευάσῃ ὅτι περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ πάτρια ἀεὶ διατρίβω· διότι ὁ ἄνθρωπος φύσει φιλαυτὸς ὢν, περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ σφόδρα ἤδεται διαμυθολογούμενος. Ἄλλ' ἵνα μὴ εἰς περιαιτολογίας ὀχληρὰς ἐμπέσω περὶ τῆς ἀρχαίας δόξης καὶ εὐημερίας τῆς Μιτυλήνης τὸν λόγον ποιούμενος, μηδὲ φανῶ ὅτι εἰς πατραγα-

θίας ἐνασμενίζομαι τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀνδρῶν ἀναποσπάσως ἐχόμενος, προειλόμην μᾶλλον νὰ ἱστορήσω πλησιεστέραν τινὰ ἐποχὴν, ἔστω αὕτη δυσπραγῆς καὶ ἀκλεῆς. Διότι οὐ μόνον τὰ μεγάλα καὶ ἔνδοξα, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ καὶ ταπεινὰ τῶν προγόνων ἀξιοσπούδαστα εἶναι καὶ ἀξιαφήγητα, ὡς ἐκεῖνα μὲν τὸν ζῆλον ἐγείροντα, καὶ τὴν ἄμιλλαν, ταῦτα δὲ διδακτικώτατον παρέχοντα μάθημα τοῖς ἀπογόνους εἰς τε τὰ παρόντα καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτῶν τύχην.

Μὴ ὑπολάβητε δέ, Κύριοι, ὅτι καθὼς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ Μιτυλήνη καὶ σὺν αὐτῇ ἡ πᾶσα νῆσος οὐ μικρὸν κατέχει μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ, οὕτω καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους. Αἱ πολιτεῖαι, ὅσῃ μικραὶ καὶ ἂν ᾦναι, ἀνεξάρτητοι μένουσαι καὶ ἰδίαν πολιτικὴν ζωὴν βιοῦσαι, ἔχουσι καὶ ἰδιαιτέραν ἱστορίαν ἀπυλέσασαι ὅμως τὴν αὐτονομίαν καὶ εἰς μέγα τι Κράτος συγχωνευθεῖσαι, συγγέονται καὶ ἀποβαίνουσιν ἄστημοι, ταυτιζομένης τῆς ἱστορίας αὐτῶν μετὰ τὴν τοῦ ὅλου τοῦ Κράτους ἱστορίαν, καθὼς οἱ καταπινόμενοι ὑπὸ τῶν μεγάλων ποταμῶν βύακες καταπνέουσιν ἀνώνυμοι εἰς τὸν περαιτέρω ροῦν.

Καὶ ὅποια μὲν ἦτο ἡ Μιτυλήνη ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἐφ' ὧν ἔσωζεν ἔτι ἔχνη αὐτονομίας, καὶ ἡ ἱστορία, καὶ πολλὰ μνημεῖα γραπτὰ καὶ τὰ ὀλίγα περισωθέντα ἀρχαῖα λείψανα τῆς τέχνης ἱκανῶς μαρτυροῦσιν (Α'). Ὅτε δέ, διαιρεθέντος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἡ Λέσβος μετὰ πασῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου συμπεριελήφθη εἰς τὴν πρώτην, (1) ἡ Μιτυλήνη ὡς πρωτεύου-

(1) Ἡ Μιτυλήνη ἀνῆκεν εἰς τὸ ΙΖ'. Θέμα, τὸ καλούμενον Αἰγαῖον Πέλαγος, καὶ εἰς τὴν ΚΘ', Ἐπαρχίαν, ἐπιλεγομένην τῶν Νήσων, καὶ περιέχουσαν 20 πόλεις, ὧν δύο ἦσαν ἡ Μιτυλήνη καὶ ἡ Μήθυμνα. (Κωνστ. Πορφυρογέννητος σελ. 42. Συνέκδημος Ἱεροκλέους Γραμματικοῦ σ. 395. ἐκδ. Βόννης.)

σα μικρὰς ἐπαρχίας διετέλεσεν ἐσωτερικῶς μὲν ἰδιοπραγμο-
νοῦσα καὶ ἀδοξοῦσα, ἐξωτερικῶς δὲ συμμετέχουσα τῶν τυχῶν,
εἰς ἃς βραδύτερον περιῆλθε τὸ Ἀνατολικὸν κράτος. Ταύτας λοι-
πὸν αὐτῆς τὰς τύχας τὰς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων
μέχρι τῆς ἀλώσεως ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β', προσθέμην νὰ δια-
λάβω σήμερον, ὅσον ἐπιτρέπουν τὰ στενὰ ὄρια τοῦ λόγου, καὶ
παρακαλῶ τὴν σεβαστὴν ἡμέγηριν ν' ἀφιερῶσιν εὐμενῶς ὀλίγας
στιγμὰς εἰς ἀκρόασιν.

Τὸ Βυζαντινὸν κράτος κατὰ τὴν χιλιοετῆ αὐτοῦ διάρκειαν
πολλοὺς παλλαχόθεν ἔσχεν ἐχθροὺς. Ὅμοιον πρὸς πλοῖον εἰς τρι-
κυμιῶδες πέλαγος κλυδωνιζόμενον, ἀνθίστατο μὲν πρὸς τὰς
πανταχόθεν τοῦ δριζόντος διεγειρομένας λαίλαπας, καὶ ἐν μέσῳ
τῶν φοβερῶν κυμάτων ἀνεφαίνετο πολλάκις οὐριοδρομοῦν, καὶ
τοὶ ἀκρωτηριαζόμενοι, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ ἐξ ἀνατολῶν ἐγερ-
θεὶς τυφὼν λάβρος ἐπιπεσὼν κατεπόντισεν αὐτό. Καὶ συνέ-
πασχε μὲν κοινῶς μετὰ τοῦ ὅλου Κράτους καὶ ἡ Λέσθος, ἔ-
παθε δὲ καὶ πολλὰ ἴδια παθήματα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου
αἰῶνος (κατὰ τὸ 1081 ἔτος) ὅτε ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἀνέβη
εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, πολλοὶ καὶ φοβεροὶ ἐχθροὶ εἴ-
χον ἐπιπέσει κατ' αὐτοῦ. Ἐν ᾧ ὁ δραστήριος οὗτος μονάρχης ἐ-
νησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ ἀποσοβήσῃ τὸν ἐκ δυσμῶν ἐπελθόντα Ἐρ-
θερον βασιλέα τῆς Ἀπουλίας καὶ τοὺς ἐξ ἄρκτου καὶ ἀνατολῶν
Σκύθας καὶ Πατζινάκας καὶ Κομάνους, οἱ Σελσουκίδαι Τοῦρκοι
τοῦ Ἰκονίου ἀρμόδιον νομίσαντες τὸν καιρὸν ἤρξαντο λεηλα-
τοῦντες καὶ ἐκπορθοῦντες πάσας τὰς ἐν τῇ Μικρασίᾳ χώρας τῆ
Βυζαντινοῦ κράτους. Εἰς τούτων γαμβρὸς τοῦ Σουλτάνου Κλι-
τσιασθλάν, ἀνὴρ τολμηρὸς καὶ φιλαρχος, Τσαχᾶς τῶνομα, κα-
τασχὼν τὴν Σμύρνην καὶ στόλον παρασκευάσας ἀξιόμαχον ἐ-
κυρίευσεν τὰς Κλαζομενάς, τὴν Φώκαιαν καὶ ἄλλας τινὰς παρα-
λίους πόλεις. Ἐκ τούτων δὲ δρμώμενος καὶ ἐπὶ τὴν ὑποδού-

λωσιν τῶν παρακειμένων νήσων, πρῶτον μὲν γράφει πρὸς τὸν κουράτορα, ἧτοι διοικητὴν τῆς Μιτυλήνης Ἀλωπὸν καλούμενον, τὰ πάνδεινα κατ' αὐτοῦ ἀπειλῶν ἐὰν δὲν ἐξέλθῃ τῆς νήσου· Καὶ ὁ μὲν κουράτωρ ἀπειληθεὶς φεύγει, ὁ δὲ Τσαχᾶς ἐπιπλεύσας καταλαμβάνει ἐξ ἐφόδου τὴν Μιτυλήνην. Ἄλλ' ἢ κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τῆς νήσου Μήθυμνα, φρούριον ἔχουσα ὀχυρὸν, τότε μὲν ἀπέκρουσε τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ, βραδύτερον δὲ ὠχυρώθη ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅπως ἔχη αὐτὴν ὀρμητήριον κατὰ τοῦ Τσαχᾶ. Ἄλλ' οὗτος μικρὸν περὶ τῆς Μηθύμνης φροντίσας, καταλιπὼν φρουρὰν ἱκανὴν ἐν Μιτυλήνῃ ὥρμησεν ἐπὶ τὴν τῆς Χίου ἐκπόρθησιν.

Ὁ αὐτοκράτωρ μικρὰν ἀνάπαυλαν λαβὼν ἀπὸ τῶν ἄλλων πολέμων, πρῶτον μὲν στέλλει κατὰ τοῦ Τσαχᾶ Νικήταν τὸν Κασταμονίτην, τούτου δὲ ἀποτυχόντος, στέλλει ἔπειτα Κωνσταντῖνον τὸν Δαλασσηνόν, θεῖον πρὸς μητρός, ἄνδρα ἔμπειρον περὶ τὰ πολεμικά· ὅστις καὶ ἐπελθὼν τὸ μὲν στράτευμα διεσκόρπισεν, αὐτὸν δὲ τὸν Τσαχᾶν ἠνάγκασε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Χίον καὶ λάθρα νὰ σωθῇ εἰς Σμύρνην.

Ἐπελθόντος δὲ τοῦ χειμῶνος ἡ τῆς Μιτυλήνης ἐλευθέρωσις ἀνεβλήθη κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔαρ. Τότε δὲ στόλον ἐξοπλίσας ἰσχυρὸν, καὶ στρατὸν ἐκλεκτὸν ἀθροίσας, καὶ στρατηγὸν τούτου ἐπιστήσας ἄνδρα ἱκανώτατον, τὸν Δούκαν Ἰωάννην ἀδελφὸν τῆς βασιλείσσης, ὑπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Δουκός, (Β'.) τοῦτον μὲν διὰ ξηρᾶς, τὸν δὲ Δαλασσηνόν διὰ θαλάσσης πέμπει ὁ αὐτοκράτωρ, ὅπως συναντήσαντες κατατροπώσωσι τὸν Τσαχᾶν, καὶ μὴ μόνον τὴν Μιτυλήνην, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας πόλεις καὶ νήσους ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀφαιρέσωσι. Κατελθὼν λοιπὸν ὁ Δούκας πρῶτος εἰς Μιτυλήνην, χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ κατεσκεύασε περὶ τὴν πόλιν ξυλίνοὺς πύργους, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἐπεξέρχεται κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ Τσαχᾶς τάχιστα διδῶν

τὴν ἰκανότητα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατηγοῦ, εἰς μὲν τὸν ἀδελφόν του Γαλαθαάτζην ἀνέθηκε τὴν φρουρὰν τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ αὐτοπροσώπως ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ στρατοῦ, ἵνα ἐπιτεθῆ ἀποφασιστικῶς κατὰ τῶν πολιορκητῶν. Κρατερὰ τῷ ὄντι ὑπῆρξεν ἡ μάχη, διαρκέσασα μέχρις ἑσπέρας, ἀλλ' ἀπέβη ἀκριτος, διαλυθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐπεληθίσσης νυκτός. Ἐκτοτε δὲ ὁ Δούκας ἐπὶ τρεῖς ἔτους μῆνας πρόσβάλλων τὸν ἐχθρὸν καθ' ἑκάστην λαμπρὰς συνῆπτε μάχας· ἀλλ' ὁ Ἰσαχᾶς γενναίως ἀμυνόμενος ἔματαίτου τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ. Βλέπων λοιπὸν ὅτι ἡ ἀνδρία μόνη οὐδὲν κατορθοῖ ἐν τῷ πολέμῳ, ἔταν μάλιστα ἀμφοτέρω τὰ διαμαχόμενα μέρη ἴσῃ ἀποδεικνύωσιν ἀνδρίαν, προσέλαβε συμβουθεῖν καὶ τὴν ἀπάτην, συμβουλεύσαντος τοῦτο καὶ αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος (Γ'). Ἐν ᾧ λοιπὸν ἄλλοτε ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὠδήγει εἰς ἔφοδον τὸν στρατὸν ὁ Δούκας, αἴφνης ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διατάσσει νὰ μείνωσιν ἀκίνητοι αἱ φάλαγγες. Μάτην οἱ Τούρκοι περιέμειναν τὴν συνήθη ἔφοδον ἐπὶ πολλὰς ὥρας· ὑποπτευθέντες δὲ δειλίαν ἢ ἀδυναμίαν, καὶ ἀπελπισθέντες περὶ τῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν μάχης, ἀπέθεσαν τὰ ὄπλα. Ἀλλὰ κλίνοντος ἤδη τοῦ ἡλίου πρὸς δύσιν, ἐπιπίπτει ὁ Δούκας κατὰ τῆς πόλεως μετ' ἀλαλαγμοῦ καὶ βοῆς πολλῆς· ὁ δὲ Ἰσαχᾶς ταχέως ὀπλίσας τὸν στρατὸν ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. Ἡ ἡμέρα ὅμως ἐκείνη ἀνέδειξε νικητὰς τοὺς Ἕλληνας, τὸ μὲν, ὡς γενναίωτον πολεμήσαντας, τὸ δέ, ὡς καὶ τοῦ καιροῦ βοηθήσαντος καὶ τῆς τύχης. Διότι ῥίπτοντος τοῦ ἡλίου τὰς ἀκτῖνας ἀπὸ δυσμῶν, οἱ μὲν Ἕλληνες οὐδαμῶς ἐνωχλοῦντο, οἱ δὲ ἐχθροὶ κατεθαμβόνοντο τὰς ὄψεις, τοῦθ' ἔπερ εἰς τὰς προτέρας ἐφόδους πάντοτε ἔπασχον οἱ Ἕλληνες· πνεύσας δὲ συγχρόνως καὶ σφοδρὸς ἄνεμος, καὶ κονιορτὸν μέγαν ἐγείρας καὶ κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν ὠθήσας συνεπλήρωσε τὴν ἡτταν αὐτῶν. Τραπέντος ἤδη εἰς φυγὴν τοῦ στρατοῦ,

ὁ Τσαχᾶς ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ πάραυτα προτείνει εἰρήνην ἐπὶ μόνῳ τῷ ὄρω νὰ διαπεράσῃ ἀσφαλῶς εἰς Σμύρνην χωρὶς οὐδένα νὰ βλάβῃ. Ἄλλ' ὁ πανοῦργος πολὺ ἀπέιχε τοῦ νὰ τηρήσῃ τὸν λόγον του· ἀλλὰ διὰ νυκτὸς μέγα πλῆθος Μιτυληναίων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν ἐμβιβάσας εἰς τὰ πλοῖά του, ἔτοιμος ἦτο ν' ἀποπλεύσῃ λάθρα, ὅτε ἐπιφανεῖς ἐκ θαλάσσης ὁ Δαλαστηνὸς κατεδίωξεν αὐτόν, καὶ πολλὰ τῶν ληστρικῶν του πλοίων ἐκυρίευσεν, τὰ δὲ πλοῖα κατασχὼν ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι ὁ Δούκας, ἤλευθέρωσε πάντας τοὺς ἐν αὐτοῖς αἰχμαλώτους. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Τσαχᾶς παρὰ μικρὸν συνελαμβάνετο, ἐὰν πανοῦργος ὢν δὲν προσελάμβανεν ἐπὶ ἐλαφροῦ ἀκατίου νὰ διαπεράσῃ εἰς τὴν ἀπέναντι ἀσιατικὴν ἀκτὴν, ὅπου προνοήσας τὰ ἐν τῷ μέλλοντι ἐνδεχόμενα εἶχε τοποθετήσει φρουροὺς τινὰς πρὸς ὑπεράσπισίν του. Οὕτω δὲ ἡ Μιτυλήνη μεθ' ἑνὸς ἔτους δουλείαν ἐλευθερωθεῖσα ἀπεδόθη κατὰ τὸ 1085 τῷ Βυζαντινῷ κράτει (Δ').

Κατὰ δὲ τὸ 1151 ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν, ἡ νῆσος πρῶτον μὲν ἐληλατήθη ὑπὸ τῶν Βενετῶν, εἶτα δὲ κυριευθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων τὸ 1204 καὶ διανεμηθέντος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μεταξὺ τούτων, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ μετ' αὐτῶν ἡ Λέσθος περιῆλθον ὡς κληρὸς εἰς τοὺς Βενετούς, ὡς ἰσχυροτέρους κατὰ θάλασσαν μέχρι τοῦ 1261, ὅτε ἀποδιωχθέντων τῶν Φράγκων ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἡ Λέσθος μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Βυζαντινῶν (Ε'). Ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ 14. αἰῶνος μέχρι μέσων αὐτοῦ νέαι πάλιν ἐνέσκηψαν συμφοραὶ ἐπὶ τὴν Λέσθον, ὧν τὰς αἰτίας ὅπως ἀνεύρωμεν, ἀνάγκη παρεχθατικώτερον νὰ θεωρήσωμεν τὴν κατάστασιν τοῦ ὀσημέραι καταρρέοντος Βυζαντινοῦ Κράτους.

Ἐν ἔτει 1282 εἶχε διαδεχθῆ ἑν τῷ θρόνῳ τοῦ Βυζαντίου

Μιχαήλ τὸν Παλαιολόγον τὸν ἐκδιώξαντα τοὺς Λατίνους, ὁ τοῦτου υἱὸς Ἀνδρόνικος Β'. Μακροχρόνιος ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τοῦ ἀνδρὸς τούτου· διότι ἕνδεκα μὲν ἔτη ἐκυβέρνησε μόνος τὸ Κράτος, ἕτερα δὲ δεκαπέντε, παραλαβὼν συμβασιλεύειαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μιχαήλ τὸν νεώτερον. Ἄλλ' ἡ μακρὰ βασιλεία τούτου καὶ πολλῶν δεινῶν ὑπῆρξε μεστή. Στάσεις ἐσωτερικαί, πόλεμοι ἐξωτερικοί, ἐπιδρομαὶ Βουλγάρων, Σκυθῶν καὶ μάλιστα τῶν Τούρκων, πειρατεῖαι Καταλανῶν, σφετερισμοὶ Βενετῶν καὶ Γενουαίων, πάντα ταῦτα συνάμα ἐπιπίπτοντα ἐξήντηλον τὰς δυνάμεις καὶ δεινῶς ὑπέσκαπτον τὰ θεμέλιά του.

Ῥαγδαῖα ἐπῆρχοντο ἤδη τὰ ἀτίθασσα σίφη τοῦ Ὀσμάν, πᾶσαν τὴν Μικρασίαν πορθοῦντα καὶ αἰχμαλωτίζοντα. Ἦδη ἡ Φρυγία, ἡ Καρία, ἡ Προῦσα μετὰ πάσης τῆς Βιθυνίας ὑπέκυψαν εἰς τὸν ζυγὸν αὐτῶν· ὁ δὲ Ἀνδρόνικος καὶ τοι δραστήριος καὶ μάχιμος, δι' ὧν ὁμοῦ διεθέτετο μέσων πρὸς τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ἐχθροὺς ἢ ἀνισταθῆ ἦτο ἀδύνατον. Διὸ ἐπέβαλε νέους φόρους, συνεκρότησε ναυτικόν, ἐστρατολόγησε μισθοφόρους, συνῆψε συμμαχίας, τῶρα μὲν πρὸς τοὺς βαρβάρους Μασσαγέτας καὶ Ἀλανοὺς, τῶρα δὲ πρὸς τοὺς πειρατὰς Καταλανοὺς καὶ Ἀμογαθάρους (ΣΤ') ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς μάτην· τὸ κράτος ἔβαινε ἀνεπιστρέπτει εἰς τὴν πτώσιν του. Αἱ συμμαχίαι μάλιστα αὗται ἐπήνεγκον περισσότερα κακὰ παρὰ τοὺς φανεροὺς ἐχθροὺς, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ τοῦτο ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς λέγων. «Ὅθεν ἀλλοφύλου συμμαχίας ἐλθούσης, πρῶτον μὲν τῆς τῶν Μασσαγετῶν, ἔπειτα τῆς τῶν Λατίνων, πολλαπλασίονα συνεπεπτώκει Ῥωμαίοις γενέσθαι τὸν ὄλεθρον ἐξ αὐτῶν, ἢ τῶν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐχθρῶν.»

Περὶ τὸ 1302 ἔτος, εἰκοστὸν δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου, οἱ τὴν Μικρασίαν νεμόμενοι Τούρκοι σατράπαι, πᾶσαν ἀντιζηλίαν ἀποβαλόντες, κατεκληρώσαντο αὐτὴν πρὸς ἀλλή-

λους. Καὶ ὁ μὲν Καρμανὸς Ἀλισούριος κατέλαβε τὸ πλεῖστον τῆς μεσογείου Φρυγίας καὶ τὰ μέχρι τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῆς παρὰ τὸν Μαϊάνδρον Ἀντιοχείας· τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῆς Ἰωνικῆς παραλίας ἕτερος Σαρχάνης καλούμενος· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Λυδίας καὶ Αἰολίδος μέχρι τῆς παρὰ τὸν Ἑλλησποντον Μυσίας ὁ λεγόμενος Κάλαμης μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Καρασῆ. Τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ πᾶσαν τὴν Βιθυνίαν κατέσχεν ὁ Ἀτμᾶν, τέλος δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ μέχρι τῆς Παφλαγονίας εἶχον διαμοιρασθῆ οἱ τοῦ Ἀμοῦρ παῖδες. Ἐγκατασθέντες δὲ πάντες οὗτοι μονίμως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις παρεξέτεινον τὰς ἐπιδρομὰς μέχρι τῶν παραλίων πόλεων τῶν ὑπολειπομένων ἔτι εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος, εἰς τὰς ὀχυρωτέρας τῶν ὑποίων εἶχον καταφύγει οἱ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ μεταναστεύοντες ἕνεκα τῶν καταδιώξεων καὶ μέχρι τῆς Θράκης αὐτῆς. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ στενωῶς ἐπολιορχεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἡ κατὰ τὴν Λυδίαν Φιλαδέλφεια, πόλις μεγάλη καὶ πλουσία.

Εἰς τοιοῦτους δεινοὺς ἀγῶνας ἦτο περιπεπλεγμένος ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος, ὅτε Ῥογήριός τις, ἢ Ῥοντζέριος, Λατῖνος τὸ γένος προσήνεγκεν αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν του. Ἦν δὲ ὁ Ῥογήριος οὗτος τὸ μὲν πρῶτον μοναχὸς τοῦ τάγματος τῶν Ναϊτῶν, διατρίβων ἐν τῇ κατὰ τὴν Συρίαν Πτολεμαίδι, εἶτα δὲ ἀλούσης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων, χαίρειν εἰπὼν τῷ μοναχικῷ σχήματι καὶ πολλὰ ὑφελόμενος χρήματα ἐκ τῆς μονῆς, ἐπεδόθη εἰς τὴν ληστείαν πολλοὺς συμπαραλαβὼν ἑταίρους. Συγκροτήσας δὲ στολίσκον τεσσάρων πειρατικῶν πλοίων καὶ πολλῶν τολμηρῶν καὶ ἀνεστίων ἀνδρῶν πληρώσας αὐτὰ κατέστη ὁ βιαιότατος τῶν πειρατῶν, οὐ μόνον κατὰ θάλασσαν σουλαγωγῶν τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν μεγάλων νήσων ἐπιτιθέμενος ἀνήκεστα ἐποίει κακά.

Τοσαύτην δὲ ἐποίησατο φήμην κατὰ τὰς παραλίους μάλιστα χώρας, ὥστε Θευδέρχος ὁ τῆς Σικελίας βασιλεὺς, πολεμούμενος τότε ὑπὸ Καρόλου τοῦ τῆς Ἰταλίας, προσεκάλεσε τὸν Ῥογήριον εἰς βοήθειαν, ἣν καὶ τελεσφόρον ἀπέδειξε τὸ τολμηρὸν καὶ πολυμήχανον τοῦ ἀνδρὸς ἦθος. Διὸ ὁ μὲν πόλεμος τάχως κατέπαυσεν, αἱ δὲ περὶ τὸν Ῥογήριον ἀνθρωποι, εἰς πλάνητα καὶ ληστρικὸν εἰθισμένοι βίον, διεννοοῦντο ποῦ νὰ τραπῶσιν εἰς ἄσκησιν τοῦ ἔργου των καὶ εἰς πορισμὸν κέρδους. Γνωστῆς δὲ οὔσης αὐτοῖς τῆς τότε καταστάσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἔδραμον πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον προσφέροντες αὐτῷ τοὺς βραχίονάς των κατὰ τῶν πολεμίων. Ὁ Ἀνδρόνικος ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν περιστάσεων νὰ ξενοτροφή, καὶ μακρόθεν ἀκούων τὰ τοῦ Ῥογήριου κατορθώματα, ὡς ἔρμαιον ἔδράξατο τὴν προσέλευσιν αὐτῶν, καὶ πάραυτα τοῦτον μὲν ἐτίμησε διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου Δουκὸς καὶ Γαμβρόν ἐπὶ τῇ ἀνεψιᾷ Μαρίας, θυγατρὶ τοῦ Ἀσᾶν, ἐποίησε, τοὺς δὲ περὶ αὐτὸν δι' ἀδρῶν μισθῶν ἐκολάκευσεν.

Ἄλλ' ἐκ συρφετοῦ τοιοῦτων συγκλύδων τί καλὸν ἔμελλε νὰ προκύψῃ; Ἀφοῦ ἔν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει πολλὰς διέπραξαν ἀταξίας καὶ ἀρπαγὰς, ἐξῆλθον τέλος διευθυνόμενοι εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Φιλαδελφείας. Ἄλλ' ἐκ ποίας χώρας ἢ πόλεως διερχόμενοι δὲν ἄφησαν ἔχνη οἰκτρὰ τῆς ὀλεθρίας διαβάσεώς των; Ληστεῖαι, ἀρπαγαί, βάνασανοι, ἀπαγχονισμοί, θάνατοι, ταῦτα ἦσαν τὰ κατορθώματα τῶν ποθητῶν συμμάχων. Τάχως δὲ λυθείσης τῆς πολιορκίας καὶ τῆς πόλεως τροφοδοτηθείσης ἀρκεσθεῖς ὁ Ῥογήριος εἰς τὸν θρίαμβον τοῦτον ἐπανέκαμπτεν ὀπίσω, ἀργυρολογῶν, ἀπογυμνῶν πᾶσαν πόλιν καὶ πάντας ἀνθρώπους, μηδεὶς φειδόμενος, μοναχῶν, κληρικῶν, ἀρχόντων ἢ εὐνοουμένων τοῦ βασιλέως. Τότε δὲ διελθὼν Ἐφεσον, Μαγνησίαν, Χίον, ἦλθε καὶ

εἰς Μιτυλήνην θπως καὶ ἐνταῦθα πληρώσῃ φόνων καὶ ἀρπαγῶν τὰς αἰμοδιψεῖς χεῖράς του.

Πολλοὶ εἶχον καταφύγει κατ' ἐκεῖνο καιροῦ εἰς Μιτυλήνην ἐκ τῆς ἀπέναντι παραλίας, φεύγοντες τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὸν θάνατον, ὃν ἀπανταχοῦ ἔσπειραν οἱ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐπιτρέχοντες Τοῦρκοι. Μεταξὺ τούτων τῶν προσφύγων ἦτο καὶ τις Μαχράμης τῶνομα, ἀνὴρ πλούσιος, πιστὸς καὶ γνώριμος τοῦ βασιλέως, κατοικῶν τὴν περὶ τὸν Σκάμανδρον καὶ τὴν Ἰδὴν χώραν. Ἐρημουμένης δὲ ταύτης ὑπὸ ληστροικῶν σιφῶν, πρῶτον μὲν κατέφυγε μετὰ πολλῶν ἄλλων εἰς τὴν ὄχυράν Ἄσσον, ἧς τὴν ὑπεράσπισιν ἀνέθεσαν αὐτῷ, ὡς ἰκανωτέρῳ, οἱ ἐν τῇ πόλει. Εἶτα δὲ ἐπαπειλουμένης καὶ ταύτης, διεπέρασαν εἰς Μιτυλήνην, ὡς εἰς τόπον ἀσφαλῆ. Καὶ ἀπέφυγεν μὲν ἐνταῦθα τὴν καταδίωξιν τῶν βερδάρων, ἐνέπεσε δὲ εἰς τοὺς ὄνυχας ἐχθροῦ φοβηρωτέρου. Διότι μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ μέγας Δοῦξ Ῥοντζέριος προσορμισθεὶς εἰς τὴν νῆσον συνέλαβεν ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι πολλοὺς τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ξένων, ὧν ἄλλους μὲν εἰς τὰ δεσμὰ ἔρριψεν, ἄλλους δὲ εἰς τὰ βρσανιστήρια παρέδωκε. Καὶ εἰ μὲν τις προλαμβάνων ἐκένου τὸ βαλάντιόν του εἰς χεῖρας τοῦ ἀπλήστου τούτου συμμάχου, ἐσώζετο ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλουμένου κινδύνου, εἰ δὲ μὴ ὀδυνηρὸν ἐλάμβανε θάνατον. Τοιοῦτον μάλιστα ὑπέστη ὁ Μαχράμης, ὃν κατηγορήσας ὡς προδότην, διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ φρουρίου τῆς Ἄσσου, καθῆρξεν ἀπειλῶν κατ' αὐτοῦ θάνατον, ἐὰν δὲν ἐξέλκουσιν τὸν γαμβρὸν τοῦ αὐτοκράτορος διὰ πεντακισχιλίων στατήρων. (Ζ.) Ἀπορῶντος δὲ Μαχράμου περὶ τὴν ἀπόδοσιν τοσούτων λύτρων, διέταξε πάραυτα ὁ Ῥογῆριος νὰ σταθῇ ὁ μακελλικὸς φιτρός, ἧτοι ἡ κρεουρική τράπεζα, ἐφ' ἧς συνήθως ἐκαρπτόμει τοὺς δεσμίους. Δεθεῖς δὲ τὰς τρίγας τῆς κεφαλῆς δι' ἱμάντων, καὶ ἐκταθεῖς ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οὕτω κρατερῶς πιεσθεὶς, ὥστε καὶ νὰ ἐκ-

λυθῶσιν οἱ σπόνδυλοι τοῦ τραχήλου τῆς φυσικῆς των συναρμογῆς, ἀθλίως δ' ἄθλιος ἀπετηρήθη τὴν κεφαλὴν. Τιαύτας δὲ βιαιουργίας ὁ μέγας Δοῦξ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διαπράξαντες καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον καὶ καταληστεύσαντες τοὺς κατοίκους ἀπῆλθον ἀμύθητα συγκομιζόμενοι χρήματα. (Η΄.)

Καὶ ταῦτα μὲν συνέβαινον κατὰ τὸ 1306 ἔτος, εἰκοστὸν δὲ τέταρτον τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου. Τριάκοντα δὲ ἔτη βραδύτερον ἢ Μιτυλήνη νέαν ὑφίστατο ἄλωσιν καὶ πολιορκίαν. Τὸ Βυζαντινὸν κράτος προέκειτο ἤδη λάφυρον τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ πονηροτέρου. Καὶ τὰ μὲν μεσόγεια αὐτοῦ κατέλαβον οἱ ἐξ ἀνατολῶν ἔχθροί, τὰ δὲ παράλια καὶ τὰς νήσους κατέσχον οἱ ἐκ δυσμῶν Λατῖνοι, Γενβαῖοι, Βενετοὶ καὶ ἄλλοι. Τούτων δὲ οἱ μὲν διετέλουν πάντῃ ἀνεξάρτητοι ἡγεμόνες τῶν ἀρπαζομένων χωρῶν, οἱ δὲ διὰ μικροῦ φόρου ἀνεγνωρίζοντο ὡς ὑποτελεῖς τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀνδρονίκου τοῦ Γ'· περὶ τὰ 1335 εἰς τῶν τοιούτων ἡγεμόνων Δομνίκος Κατάνης, τὴν πατριδα Γενουαῖος, ἐκ πατρὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν τῆς νέας Φωκαίας, συμμαχήσας μετὰ τῶν ἐν Ῥόδῳ Λατίνων καὶ τοῦ Λατίνου ἡγεμόνος τῶν Κυκλάδων, ἐπέπεσεν αἰφνης κατὰ τῆς Λέσβου μετὰ πεντεκαίδεκα πλοίων. Καὶ τὴν μὲν Μιτυλήνην διὰ προδοσίας ἐκυρίευσεν καὶ δολίως εἰσαγαγὼν ἰδίαν μόνον φρουρὰν ἰδιοποιήθη αὐτήν, ἀπέτυχε δὲ περὶ τὴν ἐκπόρθωσιν τῶν φρουριῶν τῆς Ἐρεσσοῦ καὶ Μηθύμνης. Ὅργισθέντες οἱ σύμμαχοι ἐπὶ τῇ δολιότητι καὶ ἀπιστίᾳ τοῦ Δομνίκου, ἐγκατέλιπον αὐτὸν καὶ ἀπῆλθον μετὰ τῶν ἑπτὰ πλοίων των. Ἐκεῖνος δὲ ἐκδιώξας ἐκ τῆς πόλεως τοὺς κατοίκους ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ ἡγεμὼν ἀνεξάρτητος.

Τὴν ἐπιβουλὴν ταύτην μαθὼν ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν διαστήματι εἴκοσιν ἡμερῶν ἐξώπλισεν στόλον ὀγδοήκοντα τεσσάρων πλοίων, καὶ περιμείνας τοὺς κατὰ τὸ θέρος πνέοντας ἔτησίαις, ἐξεστρά-

τεύσειν αὐτοπροσώπως. Καὶ κατὰ πρῶτον περιπλεύσας τὴν Μήθυμναν καὶ Ἐρεσσόν, ἐφωδίασε καλῶς τὰ φρούρια, ἐπαινέσας τοὺς κατοίκους διὰ τὴν ἀνδρίαν των καὶ τὴν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ πίστιν. Σφοδροῦ δὲ πνέοντος τοῦ ἀνέμου καὶ μὴ δυνάμενος ὁ βασιλεὺς νὰ προσπλεύσῃ εἰς Μιτυλήνην, διέταξε νὰ πηδαλιουχῆσωσιν ἐπὶ Χίον, ὅτε φρεβρός τις ἀπὸ ὑψηλῆς σκοπιᾶς (Θ΄.) κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς νήσου παρὰ τὸν Κόλπον τῆς Καλλονῆς, τὸν ἀρχαῖον Πυρραῖον, ἠρώτησε μεγαλοφώνως «Τίνος ἦσαν τὰ πλοῖα.» Ἀκούσας δὲ παρὰ τῶν ἐν τῷ στόλῳ ὅτι ἦσαν τοῦ βασιλέως, ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ἕτερα πέντε πλοῖα ναυλοχοῦντα ἐν τῷ Κόλπῳ. Ἦσαν δὲ ταῦτα τοῦ Κατάνη ἀποσταλέντα πρὸς τροφοδότησιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ φρουρίου τῆς Καλλονῆς. Εἰσπλεύσας τότε εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, τὰ μὲν πλοῖα καταλειφθέντα ἀμαχητὶ ἐκυρίευσε, τοὺς δὲ στρατιώτας διασπαρέντας εἰς τὴν ξηρὰν κατεδίωξαν οἱ βασιλικοί, καὶ τινες συλλαβόντες κεκρυμμένους ἐν τῇ παρακειμένῃ λόχμῃ ἀπέκτειναν ἢ ἐζώγησαν, οἱ δὲ λοιποὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς κατέλαβον σῶσι τὴν Μιτυλήνην. Ἀποβιβάσας δὲ ὁ αὐτοκράτωρ πεζὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸν πιγκέρνην Ἀλέξιον Φιλανθρωπινὸν τὸν θεῖόν του, ἀπέστειλεν αὐτὸν διὰ ξηρᾶς καὶ τινὰ πλοῖα διὰ θαλάσσης εἰς πολιορκίαν τῆς Μιτυλήνης, αὐτὸς δὲ ἀπῆρεν εἰς Χίον, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς Φώκαιαν, ὅπως καὶ ταύτην ἐκπολιορκήσῃ.

Ἡ πολιορκία ἀμφοτέρων τῶν πόλεων παρετείνετο ἐπ' ἀρίστον χρόνον· διότι ἀμφοτέραι εἶχον καλῶς καὶ ἐφοδιασθῆ καὶ ὀχυρωθῆ κατ' ἄν χρόνον ὁ Ἀνδρόνικος διέτριβεν ἕνεκα τῆς ἐναντιότητος τῶν ἀνέμων ἐν Χίῳ. Πέντε παρῆλθον μῆνες, καὶ οὔτε οἱ πολιορκοῦντες διὰ τῶν συνεχῶν ἐφόδων καὶ τειχομαχιῶν κατώρθουν τι λόγου ἄξιον, οὔτε οἱ πολιορκούμενοι ἦσαν εὐτυχέστεροι εἰς τὰς ἐξόδους των. Ὁ βασιλεὺς ἵνα ἔχῃ ἀφθονα τὰ

ἐπιτήδεια ἐκ τῶν πέριξ, συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τῶν τὰ περὶ Φώκαιαν ἐξουσιαζόντων Τούρκων. Μεσοῦντος ὕμνος τοῦ χειμῶνος καὶ τῶν τροφῶν σπανιζουσῶν, οἱ πολιορκούμενοι ἐφάνησαν διαλλακτικώτεροι. Ὅθεν προσλαβόντες μεσίτας παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς ἐν Ῥόδῳ Λατίνους, ἐπέτυχον τὴν ἄρσιν τῆς πολιορκίας καὶ τὴν εἰρήνην ἐπὶ τοῖς δε τοῖς ὅροις· οἱ περὶ τὸν Κατάνην νὰ κενώσωσι παραχρῆμα τὴν Μιτυλήνην, ὃ τῆς Φωκαίας ἡγεμῶν ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ τελευταῖον ν' ἀποδώσῃ τοὺς ἐν τῇ Φωκαίᾳ κρατούμενους ὡς δμηῆρους υἱοὺς τοῦ συμμάχου του Σαρχάνη καὶ τοὺς ἄλλους Τούρκους. Οὕτω δὲ διαπραχθείσης τῆς εἰρήνης, ὃ μὲν αὐτοκράτωρ μετ' ὅλου τοῦ στόλου καὶ στρατοῦ ἀνέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν σπουδῇ διὰ τὰς ἐγκυμονουμένας στάσεις, ὃ δὲ Φιλανθρωπινὸς διαμείνας ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Μιτυλήνῃ ἐπανήγαγε τὴν τάξιν, ἀποπέμψας κατ' ὀλίγους τοὺς ἐπὶ τῆς νήσου εὐρεθέντας πεντακοσίους μισθοφόρους Λατίνους φύλακας, οὓς καὶ ἀδρῶς ἐφιλοδώρει ὅπως προλάβῃ τὰς ἀταξίας αὐτῶν καὶ ἀρπαγὰς.

Δευτέρῃ ταύτῃν φορᾷ ἡ Μιτυλήνη ἀπηλάττετο ἀλλοφύλου δεσπότη, καθισταμένη μέρος ἀδιαίρετον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Εἴκοσι δὲ ἔτη μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα ἡ νῆσος ὅλη παρεχωρήθη εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν Γενουαίων, ἕνεκα γεγονότος ἰκανῶς περιέργου καὶ ἀξίου ἀφηγήσεως.

Ἰωάννης ὁ Πλαιολόγος, γαμβρὸς καὶ συμβουλευτὸς Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, μὴ συμβιβαζόμενος μετὰ τοῦ πενθεροῦ του, ὅστις διηνεκῶς ἤλεγχεν αὐτὸν ὡς διάγοντα βίον ἄσωτον καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀπρεπῆ, δυσχεράνας φεύγει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ δύο πλοίων εἰς Εὐρώπην. Ἐπὶ δύο δὲ ἔτη περιελθὼν τὴν Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν, καὶ πολλὰς συναγαγὼν βοθηθείας παρὰ τῶν ἐκεῖ ἡγεμόνων εἰς προφύλαξιν δῆθεν καὶ

υπεράσπισιν τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν βαρβάρων, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἀφικόμενος δὲ εἰς Τένεδον ἐδίσταζε νὰ προβῆ, ἀγνοῶν πῶς ἔμελλε νὰ τὸν ὑποδεχθῆ ὁ πενθερός καὶ βασιλεὺς. Συνέβη δὲ αὐτοῦ διατρίβων νὰ γνωρισθῆ μετὰ τινος εὐγενοῦς Γενουαίου, ἐρχομένου εἰς τὴν Ἀνατολήν ὅπως καταλάβῃ φρούριόν τι τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ὡς πρὸ αὐτοῦ εἶχον πράξει καὶ ἕτεροι ἐκ Γενούης, Βενετίας ἢ ἀλλαχόθεν, ἀντιποιηθέντες τὴν Χίον, τὴν Φώκαιαν, τὴν Ἀμαστριν καὶ Ἀμησὸν ἐν τῷ Εὐξείνῳ, τὴν Θεοδοσίαν ἐν τῇ Ταυρικῇ καὶ τὸν Γαλατᾶν αὐτὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πρὸς τοῦτον λοιπὸν τὸν Γενουαῖον, Φραγκίσκον Γατελοῦζον (1) καλούμενον, ἀνακοινωσάμενος τοὺς διαλογισμοὺς τοῦ ὀφθαλμοῦ βασιλεῦς, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ εἰς ἀνάληψιν τοῦ θρόνου, ὑποσχόμενος ὡς ἀμοιβὴν τὴν μὲν ἀδελφὴν τοῦ Μαρῖαν εἰς σύζυγον, τὴν δὲ νῆσον Λέσβον ὡς προῖκα ταύτης.

Συμφωνήσαντες λοιπὸν ἐν πᾶσιν ὅ,τε Παλαιολόγος καὶ ὁ Γατελοῦζος ἀπῆραν ἐκ τῆς Τενέδου, καὶ μετὰ βραχὺν πλοῦν ἔφθασαν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου. Ἐγίνωσκε βεβαίως ὁ Φραγκίσκος ὅτι διὰ τεσσάρων πλοίων, δύο ἰδικῶν τοῦ καὶ δύο τοῦ βασιλέως, οὔτε δι' αἰφνιδίας προσβολῆς, οὔτε ἐξ ἐφόδου ἦτο δυνατόν νὰ κυριευθῆ ἡ πόλις. Ὅθεν κατέφυγεν εἰς στρατήγημα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἐνέπνευσαν αὐτῷ. Ἦτο γὰρ ἡ ἑσπέρα καὶ ἡ θάλασσα σφοδρῶς ἐκλυδωνίζετο· προσποιήθη λοιπὸν ναυάγιον, καὶ πλησιάζας εἰς τὴν μικρὰν πόλιν τὴν ἐπιλεγομένην τῆς Ὀδηγητρίας, (2) ἤρξατο κραυγάζων καὶ ζητῶν βοήθειαν, ὡς δῆθεν ναυαγῶν· συγχρόνως δὲ οἱ

(1) Οὗτος ὑπὸ μὲν τοῦ Δούκα λέγεται Γατελοῦζος, ὑπὸ δὲ τοῦ Φραντζῆ Κατελιούτζης, ὑπὸ δὲ τοῦ Χαλκοκονδύλου Κατελουίτζος. (2) Σήμερον δὲ Ἀχὼρ Καπού.

ναῦται κατ' ἐντολήν αὐτοῦ ἔθραυον κατὰ τοῦ τείχους ἐλαιοδό-
 χους τινὰς πίθους κενοὺς καὶ ἐβύων ὡς ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ
 ὄντες. Ἀφυπνίσθησαν ἐκ τῶν κραυγῶν οἱ ἀπὸ τοῦ τείχους φύ-
 λακες καὶ ἠρώτησαν, πῶθεν ὁ θόρυβος, καὶ τίς ἡ αἰτία του· οἱ
 δὲ ἐν τοῖς πλοίοις ἀπήντησαν ὅτι πλοῖα ἐμπορικά, κομίζοντα
 φορτία ἐλαίου, τὰ μὲν εἰς τὸν Εὐξείνιον, τὰ δὲ εἰς αὐτὴν τὴν
 Κωνσταντινούπολιν κινδυνεύουσιν ἕνεκα τοῦ σκότους καὶ τοῦ
 κλύδωνος τοῦ πόντου νὰ ἐξοκειλωσι καὶ ν' ἀπολεσθῶσιν αὐταν-
 δρα. «Πρὸς Θεοῦ λοιπὸν ἀνέκραζαν, σώσατέ μας, καὶ τὸ ἡμῶν
 τοῦ ὑπολειφθέντος φόρτου ἔστω ὑμῖν ὡς σῶστρα.» Ἐπίστευ-
 σαν οἱ φύλακες καὶ περὶ τοὺς εἴκοσιν αὐτῶν ἐξελθόντες νὰ ὀδη-
 γήσωσιν ἐντὸς τοὺς ναυαγοὺς περιέπεσαν εἰς τὴν παγίδα τῶν
 Γενουαίων· διότι 500 ἐξ αὐτῶν ἐνεδρεύοντες ὑπὸ τὰ τείχη
 εἰσώρμησαν ἐντὸς, καὶ σφάζαντες τοὺς ἐν τῷ πύργῳ φύλακας,
 καὶ τῶν πέριξ γενόμενοι κύριοι, εἰσήγαγον καὶ τὸν βασιλέα συ-
 ναθροισθέντες εἰς δισχιλίους. Καὶ ὁ μὲν Παλαιολόγος ἀνήγγειλε
 πάραυτα εἰς τοὺς οἰκείους καὶ φίλους τὴν ἔλευσίν του, ὁ δὲ Γα-
 τελοῦζος καταλαβὼν ἓνα τῶν πύργων καὶ ὑπὸ φρουρὰν Ἐλ-
 λήνων καὶ Λατίνων στρατιωτῶν περιφρουρήσας τὸν βασιλέα,
 ἐξῆλθον αὐτὸς μετὰ τῶν δορυφόρων ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ ἤρξατο
 κράζων. «Ζήτω ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος.» Ὑπέ-
 φωσκεν ἤδη ἡ ἡὺς καὶ οἱ αὐλικοὶ πάντες καὶ ὁ λαὸς συνήρχοντο
 σωρηδὸν εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον ἀνευφημοῦντες τὸν βασιλέα Ἰω-
 ἀννην. Πάραυτα δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς προσελθὼν
 εἰς τὴν μονὴν τῆς Περιθλέπτου κείρεται τὴν κόμην, περιβάλλ-
 λεται τὸ βράσον, καὶ ἀναγνωρίσας τὸν γαμβρὸν του ὡς νόμιμον
 βασιλέα ἀπέρχεται μονάσων εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος. Ὁ δὲ Ἰωάν-
 νης Παλαιολόγος λαβὼν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τοῦ κράτους δὲν
 λησμονεῖ τὰς πρὸς τὸν Φραγκίσκον δοθείσας ὑποσχέσεις· ἀλλὰ
 μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐορτάσας τοὺς γάμους του μετὰ τῆς ἀδελ-

φῆς καὶ δεσποίνης Μαρίας ἀπέστειλεν εἰς τὴν Λέσβον, τὴν ὡς προῖκα καὶ ἀντάλλαγμα ἐνὸς θρόνου παραχωρηθεῖσαν αὐτῷ.

Περιορθοῦσα λοιπὸν ἀπὸ τοῦ 1359 ἔτους ἡ νῆσος εἰς τὴν δεσποτεῖαν τῶν Γενουαίων διετέλεσε κυβερνωμένη ἐπὶ ἓνα ἐλόκληρον αἰῶνα ὑπὸ τῶν κληρονομικῶν διαδόχων τοῦ Φραγκίσκου Γατελούζου. Διοικηθεῖσα δὲ ἄνευ ἐσωτερικῶν στάσεων, ἄνευ μεταβολῆς δυναστείας προέκοψεν ἡ νῆσος εἰς εὐνομίαν, εὐπορίαν καὶ πληθυσμόν. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Λέσβου ἐξέτειναν τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τῆς Αἴνου, τῆς Λήμης καὶ τῆς παλαιᾶς Φωκαίας. Τιμώμενοι δὲ μεγάλως παρὰ τοῖς Ἕλλησι συνῆψαν ἐπιγαμίας μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει. Αὐτοῦ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῶν Ἑλλήνων Αἰκατερίνα θυγάτηρ ἦτο τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσβου Νοταρᾶ Παλαιολόγου τοῦ Γατελούζου, ἦν νυμφευθεῖς τὸ 1442 ὧν ἔτι ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης, ἐστερήθη μετὰ ἐν ἔτος κατὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς νήσου Λήμης (Γ'). Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς βασιλεὺς Τραπεζοῦντος ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Γατελούζων εἶχε ζητήσει καὶ λάβει σύζυγον διὰ τὸν δευτερότοκον αὐτοῦ υἱὸν Σκαντάριον (1.) Ἵνα δὲ ἀπολαύη δι-αρκοῦς ἡσυχίας ἡ νῆσος καὶ ἡ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀσιαίων, οἱ ἡγεμόνες ἔτι ἀπὸ Ἀμουράτου τοῦ Α' τοῦ στήσαντος τὴν ἐδρὰν αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπλήρω-σαν φόρον τινά, ἐπὶ δὲ Ἀμουράτου τοῦ Β' ἀνεβίβασαν εἰς δι-σχίλους στατήρας, ὅτε Παιτόγλης ἡ κατὰ Δούκαν Πάλδας ἐ-ξωμότης Βούλγαρος καὶ ἑπαρχος τῆς Καλλιπόλεως ἐπιδραμὼν κατὰ τὸ 1445 μετὰ στόλου ἐλεηλάτησε τὴν νῆσον, κατέστρε-ψεν ἄρδην τὴν Καλλονήν, πόλιν εὐδαίμονα, καὶ ἀπῆλθεν ἀ-πάγων ὡς πλείστους αἰχμαλώτους, « αἰχμαλωτίσας αἰχμαλω-σίαν ἄπειρον, » ὡς λέγει ὁ Δούκας.

(1) Λ. Χαλκοκονδύλης. Περὶ Τουρκικῶν πραγμάτων. Βιβ. Θ'. σελ. 462. Ἐκδ. Βόννης.

Δύο δὲ ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Μωάμεθ διέταξε τὸν ἑπαρχον τῆς Καλλιπόλεως Ἰονούζην νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Λέσβου καὶ ὑποτάξῃ αὐτήν. Ἄλλ' οὗτος περιπεσὼν εἰς τρικυμίας καὶ ἀποτυχὼν εἰς τὴν κατὰ τῆς Μηθύμνης ἔροδον ἠὲ χαριστήθη τότε εἰς τὴν ἄλωσιν Φωκαίας τῆς νέας, εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἑκατὸν νέων καὶ νεανίδων καὶ εἰς τὴν ἀπαγωγὴν πάντων τῶν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει εὐρεθέντων Γενουαίων ἐμπόρων μετ' αὐτῶν τῶν ἐμπορευμάτων. Ὁ δὲ Μωάμεθ ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ, ἀμέσως μὲν διέταξε ν' ἀφαιρεθῶσιν αἱ ἐκτὸς τῆς Λέσβου κτήσεις τῶν Γατελουζῶν, Αἴνος καὶ Λῆμνος, καὶ Θάσος, καὶ Φώκαια ἡ παλαιά, τὴν δὲ ἄλωσιν τῆς Μιτυλήνης ἀνέβαλεν ἐπὶ τινα χρόνον, ἐνησχολημένος ὢν τότε εἰς ἄλλα σπουδαιότερα.

Ἄναβάλλων, κύριον, καὶ ἐγὼ εἰς ἄλλον ἀρμοδιώτερον καιρὸν τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἀλώσεως τῆς Λέσβου γενομένην ἐννέα ἔτη μετὰ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀποτελοῦσαν ἐν τῶν περιέργων ἐπεισοδίων τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καταπαύω τὸν λόγον ἀποδάντα ἴσως σχοινοτενέστερον τοῦ θέοντος, βραχείας προσθεὶς παρατηρήσεις.

Ὅτι λοιπὸν ἡ Λέσβος οὐκ ὀλίγον συμμετέσχε τῶν τυχῶν καὶ περιπετειῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους δῆλον ἐγένετο ἐκ τῶν εἰρημένων. Διετέλεσε δὲ ἀείποτε περιμάχητος διὰ τε τὸ εὐφορον τοῦ ἐδάφους, καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἔκτασιν διὰ καὶ οἱ αὐτοκράτορες μεγίστας κατέβαλλον προσπαθείας πρὸς διατήρησιν αὐτῆς καὶ πολυδαπάνους ἀνεδέχοντο πολέμους. Εἰς φρούρησιν δὲ καὶ ὑπεράσπισιν αὐτῆς τέσσαρας εἶχεν ἐμφρούρους πόλεις τὴν Μιτυλήνην, ὅπως τὴν ὑπερασπίζῃ ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους, τὴν Μήθυμναν ἐξ ἄρκτου, τὴν Ἐρησσὸν ἐκ δυσμῶν ἧτις ὅμως κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ τῆς ἀλώσεως

χρόνους εἶχε κατασκαφῆ, καὶ τὴν Καλλονὴν ἐν τῷ μύσῳ καταστραφεῖσαν, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχοῦ τῆς Καλλιπόλεως Παιτόγλη. (ΙΑ΄.) Καὶ τοὶ δὲ πολλάκις λεηλατηθεῖσα καὶ ἀλύσσα, διετήρησεν ὅμως πληθυσμὸν ἀκμαῖον, ὑποτρεφόμενον ἴσως ἐκ τῆς ἀπέναντι ἠπέρου, ἐξ ἧς ὡς εἰς ἄστυλον κατέφευγον εἰς αὐτὴν οἱ καταδιωκόμενοι χριστιανοί. Ἐπὶ τῆς ἑκατονταετοῦς μάλιστα δεσποτείας τῶν Γενουαίων εἶχε προαχθῆ ἡ νῆσος εἰς πολλὴν εὐημερίαν, ἧς συνέπεια ἦτο ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ· διότι μόνη ἡ πόλις Μιτυλήνη περιελάμβανεν 25 χιλιάδας κατοίκων ἐπὶ τῆς ἀλώσεως αὐτῆς. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τὸ Λατινικὸν στοιχεῖον μικρὰν ἢ οὐδεμίαν ἐπιβροτὴν ἔσχεν ἐπὶ τῆς Λέσθου κατὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Γενουαίων, ὡς τὸναντίον συνέβη εἰς πολλὰς ἄλλας νήσους καὶ χώρας, ἐν αἷς ἐδέσποζον οἱ Λατῖνοι· διότι οὔτε λείψανα Ἰταλικῆς γλώσσης ἀπαντῶνται διακεκριμένα εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ, οὔτε ἐρείπια ναοῦ δυτικῆς λατρείας περιεσώθησαν ἐν τῇ νήσῳ ἢ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῆς, οὔτε δυτικοφρονοῦσα τις γενεὰ περιεσώθη ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων (ΙΒ΄). ἐκ τῶν συχνῶν μάλιστα συγγενειῶν αἱ οἱ τῆς Λέσθου δεσπότες συνέδεον μετὰ τῶν εὐγενῶν Ἑλλήνων εὐλόγως δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι αὐτοὶ μᾶλλον εἶχον ἐξέλληνισθῆ, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ προτελευταίου ἡγεμόνος, Νοταρᾶ Παλαιολόγου, πενθεροῦ τοῦ τελευταίου Κωνσταντίνου, ὄνομα κυρίως τῆς Βυζαντινῆς ἀριστοκρατίας.

Ἄγνωστος δὲ καὶ ἄσημος ἦτο ἡ νῆσος κατὰ τὰς λοιπὰς αὐτῆς σχέσεις. Ἐπὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἐκείνων χρόνων, ὅτε τὸ Βυζαντινὸν κράτος εὐρίσκετο εἰς ἀενάους περισπασμοὺς καὶ διηνεκεῖς πολέμους, οἱ δὲ αὐτοκράτορες ἐνησχολοῦντο μᾶλλον εἰς ἐνὶ ὄρωσιν πολυτελῶν ναῶν καὶ μοναστηρίων διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν σχολείων, ἢ παιδεία βαθυμῆδον ἐξέλιπεν αἱ ἐπιστῆ-

μαι ἀπώλοντο, τὸ δὲ σκότος τῆς ἀμαθείας πανταχοῦ ἐφηπλώθη. Μόνος δὲ κλάδος ἐκπαιδεύσεως εἰς ὃν ἐνησχολοῦντο ἐν μέρει ἦτο σχολαστικὴ τις θεολογία. Ἄν δὲ ὑπῆρχον καὶ τινα σπάνια καὶ σποραδικὰ φῶτα, ταῦτα ἀνεφαίνοντο μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου καὶ λογιώτεροι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τότε οἱ ἀρχιερεῖς. Τοιοῦτός τις ἀναφέρεται θεολόγος βαθὺς καὶ ἄκρος ἑλληνιστῆς Δωρόθεος Μιτυλήνης ἐπίσκοπος, μέλος γενόμενος τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου καὶ εὐγλώττως συγγράφας τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

Ὅταν, Κύριοι, ἡ παιδεία ἐκλίπη ἔκ τινος ἔθνους, ἐξέλιπε μετ' αὐτῆς καὶ πᾶν ἔχνος ζωῆς πνευματικῆς, ἐξέλιπε πᾶσα συναίσθησις τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Διότι αὕτη ἡ δύναμις τῆς παιδείας εἶναι ἡ διάπλάττωσα τὴν ἀκατέργαστον ὕλην τοῦ πνεύματος, αὕτη ἡ διαμορφοῦσα τὴν καρδίαν καὶ διεγείρουσα αὐτὴν εἰς τὴν διάπραξιν τῶν ὑπερτάτων ἀρετῶν τῆς φιλογενείας, τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως, αὕτη ἡ ἐξαίρουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ταπεινῶν καὶ χαμαιζήλων καὶ μεταρσιοῦσα πρὸς τὰ ὑψηλὰ καὶ γενναῖα φρονήματα· αὕτη τέλος εἶναι ἡ καὶ τὴν σωματικὴν ζωὴν ἐξευγενίζουσα καὶ καθιστῶσα συμφωνοτέραν πρὸς λογικὰ ὄντα διὰ τῆς τελειοποιήσεως καὶ ἀνακαλύψεως νέων τεχνῶν, νέων προϊόντων, νέων μέσων εὐπορίας καὶ εὐζωίας. Λαοὶ λοιπὸν στερούμενοι παιδείας στεροῦνται πάντων τούτων.

Ἄλλὰ τύχη ἀγαθῇ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἤρξατο πρὸ καιροῦ συναισθανόμενον τὴν ἀνάγκην ταύτης καὶ πανταχοῦ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ ἀξιεπίνοι καταβάλλονται ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἡ ὑμετέρα κοινότης, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ὁσημέραι μεριμνῶσα κατὰ τὰ ἐνόητα ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων αὐτῆς, συντελεῖ τὸ ἐφ'

ἑαυτῇ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας ἐφ' ἀπάσης τῆς νήσου καὶ εἰς τὴν γενικὴν ἐκπολίτευσιν τοῦ ἔθνους. Ἀγάλλεται δὲ καὶ χαίρει χαρὰν ἀνεκκλήτητον ὅτι πρὸς ταῖς κοιναῖς αὐτῆς προσπάθειαις καὶ πολλοὶ ἰδιῶται καὶ ξένοι, ἐξ ἀκραιφνοῦς πατριωτισμῆ καὶ εὐγενῶν ὀρμώμενοι αἰσθημάτων συντρέχουσι φιλοτίμως εἰς τοὺς κοινωφελεῖς αὐτῆς ἀγῶνας, εὐεργέται ἀποδεικνύμενοι καὶ τῆς Μιτυλήνης ἐν μέρει καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους ἐν γένει. Πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ τιμὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἑορτὴν ταύτην συγκροτεῖ ἐπετειῶς, βαθείαν εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτοὺς ὁμολογοῦσα, καὶ τοιοῦτους ἐνθέρμους τῶν καλῶν ζηλωτὰς εὐχομένη νὰ εὐρίσκη πάντοτε καὶ συνεργάτας εἰς τὸ μέγιστον, κοινωφελέστατον καὶ ἀγιώτατον ἔργον, τὴν ἐκπολίτευσιν καὶ εὐδοξίαν τῆς φίλης πατρίδος.

Σημειώσεις.

(Α) Εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μέρη τῆς Νήσου σώζονται ἐρείπια ἀρχαῖα, πλείονα δὲ ἀπαντῶνται ἐν τῇ Μιτυλήνῃ. Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ διαφόρων περιηγητῶν καὶ ἀρχαιολόγων σημειωθέντων, πρὸ τίνος χρόνου γενομένων ἀνασκαφῶν κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Νοσοκομείου τῆς πόλεως, εὐρέθη εἰς βάθος ἱκανὸν ἔδαφος ἐστρωμένον μὲ πλάκας τετραγώνους ὄγκου ὑπερμέτρου ἐκ λίθου μέλανος ἢ φαιοῦ πάχους σπιθμιαίου καὶ ἐπέκεινα, μέρος δὲ ἦν ἐστρωμένον καὶ διὰ μωσαϊκοῦ ποικιλοχρόου. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνων ἐξεωρύχθησαν ἐν κιονόκρανον ὀγκῶδες ἐκ τῶν τριῶν μόνον πλευρῶν ἐξειργασμένον. ἐκ δὲ τῆς τετάρτης ἐρειδομένης ἴσως ἐπὶ τοίχου ἀκατέργαστον διάφοροι στύλοι ραβδωτοί, καὶ πολλὰ ἄλλα συντρίμματα μαρμάρου λευκοῦ κεκοσμημένου ποικίλαις γλυφαῖς. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἔδαφος ἐξετείνετο ἐπὶ πολὺ, συνεργούμενον μὲ τὸ ἔδαφος μικρᾶς ἐκκλησίας παρακειμένης, τῆς Γραικορωμαϊκῆς ἐποχῆς, ὡς ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς, δυστυχῶς τῶρα καταστραφέντων ἐπὶ σκοπῷ ἀνεγέρσεως νέας ἐκκλησίας. Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀρχαίων τούτων ἐρειπίων, εἰδημονέστερός τις ἀρχαιοδίφης βοηθούμενος καὶ ὑπὸ περαιτέρω ἐρευνῶν ἠδύνατο νὰ ὀρίσῃ ἀρκούντως τὸ μέρος τοῦτο τῆς πό-

λεως, ἐν ᾧ ἕως θά ἔκειτο, κατ' ἐμὴν γνώμην, ἡ ἀγορὰ καὶ τὸ βουλευτήριον ἢ τι τοιοῦτον δημόσιον οἰκοδόμημα. Ἐνισχύομαι δὲ εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αὐτοῦ εἶχεν εὐρεθῆ ἐντετειχισμένη ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ναΐσκου ἡ περὶ καθόδου τῶν φυγάδων ἐπιγραφὴ, ἣν μετὰ τινων ἄλλων συνέλεξεν ὁ Βοίρχιος ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν ἐπιγραφῶν (τομ. β'. σ. 186) καὶ ἣτις σήμερον εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς τῆς πόλεως. Οὐ μακρὰν τοῦ αὐτοῦ νοσοκομείου εἰς ἀνασκαφὰς νεοδημητοῦ οἰκίας ἀνεκαλύφθησαν πρὸ μικροῦ καὶ ἀγάλματα δύο, δυστυχῶς τεθραυσμένα, αἱ κεφαλαὶ ὅμως αὐτῶν ἦσαν ἀκεραϊόταται, ἡ δὲ καλλιτέρα περιτλήθειν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβευος τῆς Αὐστρίας Κ. Πρόκες, ἡ δὲ ἑτέρα εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ οἰκοδεσπότου, θραύσματα δὲ τινὰ τῶν σωμάτων κατετέθησαν ἐν τῇ Σχολῇ.

Καὶ ἐπιγραφαὶ οὐκ ὀλίγαι ἀνακαλύπτονται καθ' ἑκάστην. Τινὰς τούτων, ὅσας ἠδυνήθημι ν' ἀντιγράψω, δημοσιεύω ἐνταῦθα.

I

Ο ΔΑΜΟΣ

ΤΟΝ ΕΑΥΤΩ ΣΩΤΗΡΑ ΚΑΙ ΚΤΙΣΤΑΝ
ΓΝΑΙΟΝ ΠΟΜΠΗΙΟΝ ΓΝΑΙΩ ΥΙΟΝ ΜΕΓΑΝ
ΤΡΙΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΤΑΛΥΣΑΝΤΑ ΤΟΙΣ
ΚΑΤΑΣΧΟΝΤΑΣ ΤΑΝ ΟΙΚΗΜΕΝΑΝ ΠΟΛΕΜΟΙΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ
ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΗΓΗΣΑΝΔΡΟΥ
ΟΛΥΝΘΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ.

ΣΗΜ. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀνακαλυφθεῖσα κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν θεμελιῶν οἰκίας τινὸς παρὰ τῇ Μητροπόλει ἐπὶ λίθου ὀγκώδους ἐνετειχίσθη ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ κατὰ τὸ 1854. Εἶναι δὲ γεγραμμένη εἰς αἰολικὴν γλῶσσαν, ὡς φαίνεται, καὶ ἀναβαίνει ἕως μέχρι τοῦ 66 πρ. Χρ. ὅτε ὁ Πομπήϊος περὰνας τὸν πειρατικὸν πόλεμον καὶ νικήσας Μιθριδάτην βασιλέα τοῦ Πόντου, καὶ Τιγράνην τὸν τῆς Ἀρμενίας ἐπέστρεφεν εἰς Ῥώμην, πανηγυρικώτερον χρώμενος τῇ πορείᾳ κατὰ Πλούταρχον (Πομπ. §. 42.) « Τότε δὲ εἰς Μιτυλήνην ἀφικόμενος τὴν τε πόλιν ἠλευθέρωσε διὰ Θεοφάνη καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν πάτριον ἐθεά-

σατο τῶν ποιητῶν ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα τὰς ἐκείνου πράξεις. Ἡσθεῖς δὲ τῷ θεάτρῳ περιεγράψατο τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τύπον, ὡς ὅμοιον ἀπεργασόμενος τὸ ἐν Ῥώμῃ, μείζον δὲ καὶ σεμνότερον. » Οἱ Μιτυληναῖοι λοιπὸν εὐγνωμονοῦντες διὰ τε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν τιμὴν, ἧς ἤξιώθησαν παρὰ τοῦ μεγίστου τότε τῶν Ῥωμαίων, ἤγειραν μνημεῖον, ἧ ἔστησαν αὐτῷ ἀνδριάντα, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Ἔχει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τὸ ἀπτικώτερον οὔτω.

«Ὁ Δῆμος ἐτίμησε τὸν ἑαυτοῦ σωτῆρα καὶ κτίστην Γναῖον Πομπήιον Γναῖον υἱὸν τρεῖς αὐτοκράτορα καταλύσαντα τοὺς κατασχόντας τὴν οἰκουμένην πολέμους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. » Ἐνθα σημειωτέον ὅτι τὸ Αὐτοκράτωρ, ἴσον τῷ Ῥωμαϊκῷ Imperator, εἶναι ἐνταῦθα τίτλος τιμητικὸς ἀποδιδόμενος ταῖς νικήσασι στρατηγοῖς.

II.

Αἱ ἐπόμεναι ἐπιγραφαὶ εἶναι κατατεθειμέναι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Σχολῆς· αἱ πλείους τούτων, ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς πόλεως συναθροισθεῖσαι εἰσὶν ἀτελεῖς δυστυχῶς. Αἱ ὑπ' ἀριθ.

III. IV. εἶναι ἀξιοπεριεργοὶ διὰ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ	ἦτοι·	Αὐτοκράτορι
ΚΑΙΣΑΡΙ ΤΡΑΙΑ		Καίσαρι Τραϊα-
ΝΩ ΑΔΡΙΑΝΩ ΣΕ		νῷ Ἀδριανῷ Σε-
ΒΑΣΤΩ ΕΛΕΥΘ		βαστῷ Ἐλευθ-
ΕΡΙΩ ΟΛΥΠΠΙΩ		ερίῳ Ὀλυμπίῳ
ΣΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΚΤΙΣ		Σωτῆρι καὶ Κτίσ-
ΤΗ ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ		τῇ χαριστήριον

III.

ΘΕΟΣ ΤΥΧΑΓΑΘ|Α
 ΟΚΕΘΕΛΗΘΥΗΝΕΠΙΤΩ|ΜΩ|
 ΤΑΣ ΑΦΡΟΔΙΤΑΣ ΤΑΣ ΠΕΙ
 ΘΩΣ ΚΑΙ ΤΩΕΡΜΑΘ|Υ|ΓΕΤΩ
 ΙΡΗΙΟΝΟΤΤΙΚΕΘΕΛΗΚΑΙ

ΕΡΣΕΝΚΑΙΘΗΛΥΠΙ
ΚΑΙΟΝΝΙΘΑ . . . Τ

ἦτοι θεὸς τόχα Ἀγαθὰ
Ὅκε θέλη θύην ἐπὶ τῷ βωμῷ
Τᾶς Ἀφροδίτας τᾶς Πει-
θῶς καὶ τῷ Ἑρμᾷ θυέτω
Ἰρήϊον ὅτι κε θέλη καὶ
Ἔρσεν καὶ θῆλυ
καὶ ὄρνιθα

IV.

ΑΠΕΖΩΣΘΩΤΑ
ΝΚΑΙΩΜΟΠΛΑΤΑ
ΣΠΛΑΝΧΝΩΝΚΑ . .
ΛΕΤΩΕΙΣΤΟΝΘΗΣ . .
ΟΔΕΚΕΔΑΣΥΠΟ
ΘΩΜΕΝΤΑΥΤΑ
ΟΝΕΒΑΛΛΕ . . .
ΑΘΥΗΤΡ
ΔΕΞΙ
ΟΙΝ

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναγινώσκονται ἐν τῷ Α'. στίχῳ ἡ λέξις ἀπεζώσθω, ἐν τῷ Β'. καὶ ὠμοπλάτα, ἐν τῷ Γ'. σπλάνχνων ἐν τῷ Δ'. ἀετῶ εἰς τόν ἐν τῷ Ε'. ὁ δέκε δασύποδα, καὶ ἐν τῷ ς'. θῶμεν ταῦτα ἐξ ὧν ὀφθαλμῶν ὅτι πρόκειται περὶ θυσιῶν, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. III.

V.

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΑ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΩ
ΧΑΙΡΕ

ἦτοι. Ἀριστοβούλα Ἀπολλωνίω χαῖρε.

VI.

ΚΥΡΙΟΣ ΕΧΕΚΡΑΤΗ
ΧΑΙΡΕ

ἦτοι. Κύριος (;) Ἐχεκράτη χαῖρε.. Περὶεργον τὸ ὄνομα Κύριος, καὶ ἡ εἰς Ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς, ὡς καὶ ἐν τῷ ἐπομένῳ Θεογένῃ.

VII

.... ΕΑΣ ΘΕΟΓΕΝΗ
ΧΑΙΡΕ

ἦτοι εας Θεογένῃ χαῖρε.

VIII.

ΣΕΜΝΟΝ
[Ζ]ΩΠΥΡΩ
[ΧΑΙΡΕ]

Τούτέστι· Σέμνον Ζωπύρω χαῖρε.

IX.

.... ΕΠΙΔΕΤΗΣΠΛΙΝΘΟ
.. [Τ]ΟΙΧΟΥΣΠΑ
.. Τ)ΟΙΣΤΟΙΧΟΥΣΤΟΙΣΣ
ΑΤΟΥΣΜΑΚΡΟΥΣΤΟΙ
Ε)ΙΣΤΟΥΣΜΑΚΡΟΥΣΤΟ
Ε)ΝΑΟΡΘΟΣΤΑΤΗΝΣΤ
.... ΩΝΤΡΙΩΝΚΑΙΗΜ
..... ΠΛΙΝΘΟΝΑ

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ πρόκειται πιθανῶς περὶ τινος οὐκοδομήματος ἢ μνημείου, οὗ αἱ διαστάσεις καὶ ἡ ὕλη ὠρίζοντο διὰ ψηφίσματος τοῦ δήμου.

X.

Ι ΠΟΝΟΝ
ΚΕΠΙΝΥΜΦΗΣ
ΑΔΩΙ
Π)ΕΝΘΟΣ
ΕΝΕΚΥΝ
Π)ΡΟΦΗΝΑΣ
Θ)ΑΛΑΜΟΥΣ
ΣΕΠΥΚΑΣΘΗΣ
ΠΡΟΜΩΝ

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ πλακὸς λευκοῦ μαρμάρου γεγραμμένης καταδεικνύει ὅτι ἦν ἕμμετρος· διότι ἡ κατάληξις παντὸς ἀρτίου στίχου, ὡς ἔχει νῦν, εἶναι σπονδαῖος ἢ τροχαῖος, ὁ δὲ περιττός δεικνύει τὴν κατὰ τὸν ἕκτον πόδα περιττεύουσαν συλλαβὴν τοῦ ἠρωελεγείου. Εἰκάζω δὲ νὰ ἦτο ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εἰς νεόγαμον ἄνδρα.

XI

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΝ
ΕΡΒΑΤΡΑΙΑΝΩ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΡΙΣΤΩ
ΣΕΒΑΣΤΩΓΕΡ
ΜΛΝΙΚΩΔΑΚΙ
ΚΩΠΑΡΘΙΚΩ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΩΝ

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐντετυχισμένη σήμερον ἔξωθεν τῆς οἰκίας τοῦ Καρᾶ Παναγιώτου εὑρηται καὶ ἐν τῷ Corp. Inscr. gr. τοῦ Βοικχίου ὑπ' ἀριθμὸν 2178, μετὰ τινων διαφορῶν εἰς τὴν κατάταξιν τινων γραμμάτων ὅσον τὸ Ν τοῦ ὀνόματος Νέρβα εὑρίσκεται ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, ἐν ᾧ παρὰ Βοικχίῳ ἐν τῷ δευ-

τέρφ, ἢ δὲ δοτ. Νέρβα δὲν ἔχει τὸ προσγεγραμμένον ἰ γραφόμενον παρὰ Βοικχίω, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα Νέρβα ὁ Βοίχχιος ἐκδίδει Νερούα καὶ ἐν γένει παρὰ Βοικχίω φέρεται οὕτω.

Αὐτοκράτορι
Νερούα Τραιανῶ
Καίσαρι ἀρίστῳ
Σεβαστῶ Γερμανικῶ
Δακικῶ Παρθικῶ
Χαριστήριον.

XII.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ
ΚΑΙΣΑΡΙ ΘΕΩ
ΝΕΡΟΥΑ ΥΩΝΕ
ΡΟΥΑ ΤΡΑΙΑΝΩ
ΑΡΙΣΤΟΣΕΒΑΣ
ΤΩΓΕΡΜΑΝΙΚΩ
ΔΑΚΙΚΩΠΑΡΘΙ
ΚΩΧΑΡΙΣΤΗΡΙ
ΟΝ

ἦτοι Αὐτοκράτορι Καίσαρι Θεῶ Νερούα υἱῶ Νερούα Τραιανῶ Ἀρίστῳ Σεβαστῶ Γερμανικῶ Δακικῶ Παρθικῶ Χαριστήριον.

XIII.

ΠΑΡΜΕΝΙΣΧΟΣ
ΓΟΡΓΙΟΥ
ΧΑΙΡΕ

XIV.

ΕΠΑΓΑΘΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΧΑΙΡΕ

XV.
ΚΟΙΝΤΕ ΟΥΑΛΓΙΕ
ΧΡΗΣΤΕ ΧΑΙΡΕ

Αί τελευταῖαι τρεῖς ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως εἰς ἀνασκαφὰς γενόμενας κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν ὁδῶν.

(Β΄.) Μέγας Δουὲ Λατ. Magnns Dux. Ἀξίωμα μέγα ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐτῇ ἰσοδυναμοῦν τῷ τοῦ Ἀρχιναυάρχου. Εἶχε δὲ ὁ μέγας Δουὲ ὡφ' ἑαυτὸν τὸν μέγαν Δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν Ἀμηνάλιον κλ. καὶ ἦτο ὁ ἡγεμὼν τῆς θαλάσσης, καθὼς ὁ μέγας Δομέστικος, Magnus Domesticus ἦτο ὁ ἡγεμὼν τῆς ξηρᾶς. Δομέστικοι δὲ ἐν γένει ἐλέγοντο οἱ περὶ τὸν Αὐτοκράτορα στρατιωτικοί. (Ὁρ. Ἀτακτ. Κορ. Τομ. α. σ. 232.) Πικέρνης (Pincerna) δὲ ἡ Πικέρνης ἦτο ὁ ἐπὶ τῶν ποτηρίων, ἦτοι ὁ οἰνοχόος τοῦ βασιλέως.

(Γ΄.) Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ Ἀλεξιάδι (βιβ. Θ΄. 1.) οὕτως διηγεῖται τὴν συμβουλὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. «Ὅπερ (ὅτι οὐδὲν πλέον τῷ Δούκα τοῦ τοσοῦτου καμάτου) μανθάνων ὁ αὐτοκράτωρ ἠνιάτο καὶ ἤσχαλλεν· ἐπερωτήσας δὲ ποτε τὸν ἐκείθεν ἐλθόντα στρατιώτην καὶ διαγνοῦς, ὡς οὐδὲν ἄλλο τῷ Δούκα ἢ μάχαι τε καὶ πόλεμοι, καὶ περὶ τοῦ καιροῦ ἤρετο, καθ' ὅποιαν ὥραν αἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχαι συνίστανται· τοῦ δὲ περὶ αὐτάς τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς εἰρηκότος, ὁ βασιλεὺς αὖθις, «καὶ τίνες τῶν μαχομένων πρὸς ἀνατολὰς ἀποβλέψουσι.» καὶ ὁ στρατιώτης «τὸ ἡμέτερον, ἔφη, στρατεύμα.» ξυνεῖς οὖν τηνικαῦτα τὴν αἰτίαν, ὁποῖος ἐκεῖνος ἐν ἀσκέπτῳ τῷ χρόνῳ τὸ δέον εὐρίσκων, γράμμα πρὸς τὸν Δούκαν σχεδιάζει, συμβουλεύων τῆς κατὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχης ἀποστῆναι καὶ μὴ εἶνα πρὸς δύο μάχεσθαι, τὰς ἡλιακὰς δηλαδὴ ἀκτῖνας καὶ αὐτὸν τὸν Τζαχᾶν. Ἐπὶ δὲ ὁ ἥλιος τὸν μεσημβρινὸν κύκλον διελθὼν πρὸς δυσμὰς ἀποκλίνῃ, τηνικαῦτα προσβάλλειν τοῖς ἐναντίοις. Ἐγχειρίσας οὖν τὸ γράμμα τῷ στρατιώτῃ καὶ πολλάκις περὶ τούτου παραγγείλας, τέλος ἀποφαντικῶς ἔφη «ἐὰν κλίνοντος τοῦ ἡλίου προσβαλεῖτε τοῖς ἐναντίοις, νικηταὶ παραχρῆμα ἔσεσθε κτλ.»

(Δ΄.) Τὰ κατὰ τὸν Τζαχᾶν πραγματεύεσθαι Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ Ἀλεξιάδι Βιβλ. Ζ΄. καὶ Θ΄.

(Ε'.) Περί τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν λεηλασίας τῆς Λέσβου καὶ λοιπῶν, ἔρα Ἰω. Κίνναμον Βιβλ. ε'. κεφ. 10 καὶ Νικήταν Χωνιάτην Βιβλ. ε. κεφ. 9.

(ΣΤ'.) Ἄλανοί, ἔθνος σκυθικόν, ἐν τῷ Καυκάσῳ καὶ περὶ τὴν Κασπίαν θάλασσαν διαιτώμενον. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν περιεπλανᾶτο εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἀνατολικοῦ Κράτους μετερχόμενον τὴν ληστείαν. Τοὺς Ἄλανοὺς πολλάκις οἱ αὐτοκράτορες ἐκάλουν εἰς βοήθειαν διὰ μισθοφοριῶν, δι' ὑποσχέσεων ἢ καὶ δι' ἐπιγαμιῶν πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν. Καταλανοὶ ἢ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς Κατελάνοι, καὶ κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην Ταρακονήσιοι, ὠνομάζοντο κυρίως οἱ ἐκ τῆς Καταλωνίας ἢ Ταρακῶνος, βορειανατολικῆς ἐπαρχίας τῆς Ἰσπανίας καταγόμενοι. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτόθεν ὠρμήθησαν κατὰ πρῶτον οἱ μετελθόντες τὴν πειρατείαν κατὰ τὴν μεσόγειον, ἢ δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἐγένοντο γνωστοί, διὰ τοῦτο οἱ Βυζαντινοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κατελάνους περιελάμβανον πάντας τοὺς ἐκ συστήματος διαπράττοντας ἔργα πειρατικά. Ἀμογάθαροι. Οὗτοι δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τοὺς Ἀθάρους, ἔθνος σκυθικόν, νεμόμενον τὸν Καύκασον. Οἱ Ἀμογάθαροι οὗτοι ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν Μαυρητανῶν τῆς Ἀφρικῆς, ὡς καὶ τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως δηλοῖ τοῦτο. Διότι κατὰ μέν τινας, τὸ ὄνομα παράγεται ἐκ τῆς ἀραβικῆς ρίζης gara, ἐπενθέσει τῆς συλλαβῆς ναν ὅθεν Almagaverinᾶνδρες πολεμικοί· κατ' ἄλλους δὲ γίνεται ἐκ τῆς λέξεως Algharbi, ἣτις κατὰ τὸ ἴδιωμα τῶν Μελιταίων σημαίνει δουτικούς. Παρεντιθεμένης δὲ τῆς συλλαβῆς mo ἰσοδυναμούσης τῇ λατινικῇ ex (καὶ τῇ Ἑλληνικῇ ἐξ) ἔγινε Almogharbi, καὶ κατὰ μετάθεσιν παρὰ τοῖς χυδαίοις Almogabari, ὅπερ δηλοῖ τοὺς ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἢ ἐκ τῆς δουτικῆς χώρας προερχομένους, ὡς εἶναι ἢ Μαυρητανία πρὸς τὴν Μελίτην. Τέλος οἱ Ἀμογάθαροι οὗτοι ἠνωμένοι μὲ τοὺς Καταλανοὺς ἐληίζοντο ἐπὶ μακρὰν χρόνον τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Μ. θαλάσσης.

(Ζ'.) Οἱ στατῆρες τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ὠνομάζοντο ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν π. χ. Κωνσταντινάτα, Μανολάτα κτλ. ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου, Μανουὴλ κλ. Πολλὰ τούτων σώζονται μέχρι σήμερον, ἰσοβαρῆ ὄντα πρὸς τὸ σημερινὸν ὀθώνειον ἢ λουδοβίκειον.

(Η'.) Τὰ κατὰ τὸν Ῥοντζέριον περιγράφει ὁ Παχυμέρης Γεώργιος

Βιβλ. έ. κεφ. 12 κζ. και ό Νικηφόρος Γρηγοράς Βιβλ. Ζ'. κεφ. 2. κζ.

(Η'.) Είς πολλά μέρη τής νήσου σώζονται και ἄχρι τής σήμερον έρείπια τοιούτων πύργων, έπιτηδείων εις σκοπιωρίαν, ών ή θέσις παρά τοίς χωρικοίς καλεΐται ειςέτι τούτο δὴ Βίγλα, τούτέστι σκοπιά. Τοιαύτα έρείπια συνέπεσέ μοι κατά τύχην να ἴδω πρό τινος χρόνου επί τινος παρακτίου λόφου κειμένου έν Πλωμαρίω πρός μεσημβρίαν τών κωμυδρίων Πλαγιᾶς και Τρύγωνος, ένθα παρετήρησα δεξαμενήν πρός ταμίευσιν ύδατος και συντρίμματα λευκοῦ μαρμάρου φέροντα σταυρούς κεχαραγμένους και ποικίλας ἄλλας γλυφάς. Είς τοιαύτας δέ θέσεις απαντώνται ώς επί τὸ πολὺ σήμερον Ἐξωκλήσια Χριστιανικά. Κατ' εκείνο καιροῦ, ότε παντοειδεῖς λησται έπέτρεχον τὰς νήσους, έν μέσον προφυλάξεως έπενόησαν οί κάτοικοι και τήν σύστασιν τοιούτων σκοπευτηρίων, να εκ τούτων καθορώντες μακρόθεν τούς προσερχομένους πειρατάς οί σκοπιωροῦντες, αναγγέλλωσι τούτο εις τούς κατά τὰ μεσόγαια οίκοῦντας εις προφύλαξιν από τής αἰχμαλωσίας και διαρπαγῆς. Ἴσως ή ληστεία αὕτη θλ ήνάγκασε τούς επί τής νήσου να έγκαταλίπωσι τὰ πεδινά, παραθαλάσσια και ένορμα αὕτης μέρη και ν' αποχωρήσωσιν εις τὸ έσωτερικόν μεταξὺ κοιλάδων και αφανών ώς οἶόν τε τόπων, μη καθορωμένων ευκόλως μακρόθεν. Τουλάχισον οὕτω πως δύνатаί τις να εξηγήσῃ σήμερον τήν τόσον αφυῆ και ασκοπον τοποθεσίαν πολλῶν κομῶν και μεγαλοχωρίων τής Λέσβου.

(I.) Γεώργιος ό Φραντζῆς οὕτω διηγείται τὰ κατά τούς ἀρραβῶνας και τούς γάμους Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου μετά τής θυγατρὸς τοῦ τής Λέσβου ήγεμόνος. « Καί τῆ ε'. Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ 6949 έτους (1442) προσετάχθην ἀπελθεῖν με εις Λέσβον, ένθα και κατέστησα να εις γυναῖκα λάβῃ ό δεσπότης κὺρ Κωνσταντίνος ό αὐθέντης μου τήν κυρίαν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ τής ειρημένης νήσου αὐθέντου κὺρ Νοταρᾶ Παλαιολόγου τοῦ Γατελιούτζη, και τήν τοῦ γάμου μνηστειάν έποίησα. . . . Τῆ δὲ κζ'. Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ έτους ἀπῆλθεν εις Λέσβον ό αὐθέντης μου ό δεσπότης κὺρ Κωνσταντίνος μετά βασιλικῶν τριήρων και έλαθεν εις γυναῖκα τήν ειρημένην Αἰκατερίναν τήν Κατελιούτζεναν, δρουγαρίου ὄντος έν ταῖς δε ταῖς ταῖς τριήρσιν Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ τοῦ μετά ταῦτα μεγάλου δουκὸς γενομένου. Καί τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 6950 έτους καταλείψας εκείσε τήν δέσποιναν και γυναῖκα αὐτοῦ ό αὐθέντης μου, εις τὸν

αὐτῆς πατέρα ἤλθομεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τῶν ἀσθεντικῶν τριήρων καὶ ἐτέρας ἄλλης τριήρεως τῆς Λέσθου Καὶ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐρχομένου τοῦ ἀσθέντου μου καὶ δεσπότη κῦρ Κωνσταντίνου εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, καὶ διὰ τῆς Λέσθου διελθόντος, ἔλαβε καὶ τὴν δέσποιναν τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῇ Λήμνῳ ἐλθόντος ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ στόλου παντὸς τῶν Τούρκων ἡμέραις πολλαῖς ἐκεῖ εὐρεθέντος· τῇ δὲ Θεοῦ βοήθειᾳ ἀπῆλθεν ἄπρακτος ὑπ' αὐτοῦ ὁ στόλος· ἡ δὲ δέσποινα ἡ τούτου σύνευνος ἀπὸ τῆς περιστάσεως ἀσθενήσασα καὶ ἐκτρωθεῖσα τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ αὐτοῦ τῆς Λήμνου νησιῶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. » (Βιβλ. Β'. κεφ. 17.)

(IA'.) Περὶ τῆς καλλονῆς ἔγραψα ἄλλοτε ἐν τῇ Πανδώρα (Τομ. Γ. φυλ. 227.) ὀλίγας τινὰς εἰδήσεις, εἰς αἷ παραπέμπω τὸν ἀναγνώστην.

(IB'.) Τὰ μόνα τεκμήρια τῆς ἐν Λέσθῳ διαμονῆς τῶν Γενουαίων καὶ Ἰταλῶν εἶναι ἴσως γενεαλογικὰ τινὰ ὀνόματα, σωζόμενα εἰς οἰκογενεῖας τινὰς τῆς Μιτυλήνης, οἷα εἶναι τὰ ὀνόματα Γριμάνης, Σκαμπαβίας, Γαγγάνης καὶ εἴτι ἄλλο. Λέξεις δὲ τινες, ὡς βίγλα, στρατά καὶ αἱ ὅμοιαι λατινικῆς ἀρχῆς, ἦσαν κοιναὶ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, μεταφυτευθεῖσαι ἐν αὐτῷ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἔτι τῶν αὐτοκρατόρων ἐκ τῆς Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

3

ΑΛΩΣΙΣ ΜΙΤΥΛΗΝΗΣ

ΜΕΛΕΤΗ Β'.

ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Ἐμπορικῇ Λέσχῃ Μιτυλήνης.

τῇ 28 Δεκεμβρίου 1862.

Τὴν 29 Μαΐου τοῦ 1453 συνεπληροῦτο ἡ τελευταία πράξις τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων υποδουλώσεως τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Κατὰ τὴν ἀποφράδα ταύτην ἡμέραν ἡ βασιλεὺς τῶν πόλεων, ἡ πόλις τῶν Κωνσταντίνων καὶ Παλαιολόγων ἔκυπτεν ὑπὸ τὴν σιθαρὰν χεῖρα Μωάμεθ τοῦ Β', καὶ μετ' αὐτῆς διελύετο ἡ ὑπερχιλιετής Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία· ὁ δὲ τελευταῖος Κωνσταντῖνος τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγωνισάμενος ἀγῶνα ἔπεσεν ἐνδόξως οὐδ' ἐν τῇ τελευταίᾳ στιγμῇ ἀφείλ τὸ ξίφος ἀπὸ τῆς χειρός.

Οἷον φοβερὸν θέαμα παρέστησεν ἐν τῷ κόσμῳ ἡ ἡμέρα ἐκείνη! Ναὶ ἐβεβηλώθησαν, μοναστήρια ἐμίανθησαν, οἰκίαι ἠρημώθησαν, ὁδοὶ ἐφοινίχθησαν ὑπὸ τοῦ εὐγενεστέρου καὶ ἀγνοτέρου αἵματος, καὶ τί αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον δὲν ἐπράχθη ὑπὸ τῶν παμμικτῶν ἐκείνων αἰμοχαρῶν καὶ θρησκομανῶν σιφῶν τῆς Ἀσίας; Τοιαύτη ἡ τύχη τῶν πολέμων! Τοιαύτας καταστροφὰς ὑπέστησαν καὶ υφίστανται εἰσέτι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις οἱ ἠττώμενοι ὅταν μάλιστα οἱ νικηταὶ τύχωσιν ὄντες ἄμοιροι πολιτικῆς συνέσεως καὶ ὑπὸ ἀγρίων κατεχόμενοι παθῶν. Τρωάς, Βαβυλών, Καρχηδῶν, Ἱερουσαλὴμ καὶ πάμπολλαι ἄλλαι πόλεις ἐν τῇ ἀρχαιότητι, μυρία δ' ὅσαι ἐν τοῖς νεωτέροις

χρόνοις πρόκεινται φοβερά καὶ εἰδεχθῆ παραδείγματα τῆς ἀγα-
ληνότητος φιλοδοξίας καὶ φιλαρχίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ὁ κατακτητὴς τοῦ Βυζαντίου ὄσων ἀγριοπαθῆς καὶ ἀν-
ῆτο συνέσεως ὁμως πολιτικῆς ἄμοιρος δὲν ἦτο. Εὐθύς ἐν
τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀλώσεως ἀπέδειξε τοῦτο, διότι ἰδῶν
στρατιώτην κορεννύοντα τὴν μανίαν του ἐν τῇ καταστρο-
φῇ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοῦ μεγαλοπρεπεστά-
του τούτου καὶ μοναδικοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ναοῦ τοῦ ὀρ-
θοδόξου Χριστιανισμοῦ, τοσοῦτον ὠργίσθη, ὥστε παραχρῆμα
διήλασε τοῦτον διὰ τοῦ ξίφους, προσθεὶς ὅτι τῶν οἰκοδομῶν
αὐτὸς μόνος ἦτο κύριος καὶ οὐχὶ ὁ στρατιώτης. Τὸ ἔργον τοῦτο
ἐκανῶς χαρακτηρίζει τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρός· δι' αὐτοῦ ἔδειξεν
ὅτι δὲν ἤλθε νὰ καταστρέψῃ, ἀλλὰ νὰ ἀνεγείρῃ ἐπὶ γεγηρα-
κυίας αὐτοκρατορίας κράτος νεαρὸν καὶ ἰσχυρόν· δὲν ἤλθε νὰ ἐ-
ξαφανίσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς τὴν Ῥώμην τῆς Ἀνατο-
λῆς, τὴν περιμάχητον πρωτεύουσαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τὸ
μῆλον τοῦτο τῆς ἔριδος, οὗ τὴν ἀπόκτησιν μάτην ἐπειράθησαν
οἱ πρόγονοί του, ἀλλὰ νὰ μεταβάλλῃ μόνον αὐτὴν εἰς πρωτεύ-
ουσαν τῆς ἤδη συνιστομένης Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὑ-
ψῶν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἡμισέληνον ἀντὶ τοῦ σταυροῦ. Διὸ καὶ βλέ-
πομεν αὐτὸν μετὰ τριήμερον ληλασίαν, ἣν ἐξ ἀνάγκης ἐπέ-
τρεψεν εἰς τὸν φανατικὸν στρατόν, ἀναπέλλοντα τὰς διαπαρ-
γὰς καὶ σφαγὰς, ἐξασφαλίζοντα τὴν ζωὴν καὶ θρησκείαν τῶν
δορυαλώτων, συνοικίζοντα τὴν ἐρημωθεῖσαν πόλιν καὶ οὐδὲν
παραλείποντα πρὸς τὸ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα ἢ νέα
καθέδρα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

Ἡ ἄλωσις ὁμως τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν συνεπήγαγε
καὶ τὴν ἄμεσον ὑποταγὴν τῶν ἐν τῷ κατακερματισμῷ Βυ-
ζαντινῷ κράτει διατελουσῶν αὐτοδιοικήτων χωρῶν. Ἡ Τρα-
πεζοῦς, ἡ Πελοπόννησος, τὸ Αἰγαῖον, ἡ Ἀλβανία ἢ Σερβία καὶ

ἡ Βλαχία ἴσταντο ἅπασαι ὄρθαί, ἀδοῦλωτοι καὶ αὐτόνομοι, τινὲς τούτων μάλιστα μετὰ δυνάμεων πολὺ ζωτικωτέρων τῶν τῆς αὐκρατορικῆς Μητροπόλεως· διὸ καὶ δὲν ἔμελλον εἰς τὴν πρώ-την πρόσκλησιν τοῦ κατακτητοῦ νὰ κύψωσι τὸν αὐχένα καὶ ἀ-ναιμωτῆ νὰ παραδοθῶσιν αὐτῷ. Ἐγίνωσκε τοῦτο καλῶς ὁ Μωά-μεθ καὶ δὲν ἐπανεπαύθη εἰς τὰς δάφνας τῶν νικῶν του. Ἵνα προλάβῃ δὲ ἴσως καὶ κοινήν τινα συνεννόησιν καὶ συμμαχίαν μεταξὺ πάντων τούτων τῶν ἐπαπειλουμένων Κρατῶν πρὸς σπι-δαίαν κατ' αὐτοῦ ἀντίστασιν, ἀποκαταστήσας τὴν τάξιν καὶ ρυθ-μίσας ὡς ἠδύνατο τὰ τῆς πόλεως, ἀπῆλθε μετὰ σπουδῆς εἰς Ἄδριανούπολιν, τὴν ἄχρι τότε καθέδραν τῶν προπατόρων τε, ὅπως παρασκευασθῆ εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέας κατακτήσεις.

Ἡ Ἄδριανούπολις, τὸ πάλαι Ὀρεστιάς καλουμένη καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐδδρου κειμένη ποταμοῦ, ὀφείλει τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸν χρηστὸν τῆς Ῥώμης αὐτοκράτορα Ἄδριανόν, ὅστις ἐπεκτείνας αὐτὴν, ὀχυρώσας καὶ καλλωπίσας κατέστησε πρωτεύουσαν τῆς Ἐπαρχίας Αἰμιμόντου (Haemi montis), καὶ προπύργιον κατὰ τῶν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ ἄρκτου εἰσβαλλόντων εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος Γότθων καὶ τῶν περὶ τὴν Θράκην ἐτοικησάντων Σλαυϊ-κῶν ἔθνῶν. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ὅτε οἱ Τούρκοι ἐπὶ μέγα χωρήσαν-τες δυνάμει ἐπεραιώθησαν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον, καὶ καταλαβόντες τὴν Καλλιπόλιν κατὰ τὸ 1356 ἤγον καὶ ἔφερον πᾶσαν τὴν παράλιον χώραν, οὐδένα ἀπαντή-σαντες ἀξιόμαχον ἀντίπαλον, προῦχώρησαν εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῆς ἡπείρου, στρατηγούντος Σολεϊμάνου υἱοῦ τοῦ Ὀρχάνη(α), ἐξεπολιόρκησαν τὴν Ἄδριανούπολιν καὶ μετήνεγκον εἰς ταύτην

(α) Νικόλαος ὁ Χαλκοκονδύλης τὸν Ὀρχανίδην Σολεϊμάν ἀναφέ-ρει ὡς πορθητὴν τῆς Ἄδριανουπόλεως· ὁ δὲ Χάμμερ ἔχων εἰς τοῦτο συμφώνους τοὺς Τούρκους ἱστοριογράφους λέγει ὅτι αὕτη ἐκυριεύθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μουράτ Α' κατὰ τὸ 1361.

τὴν ἔδραν τοῦ Κράτους ἀπὸ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ Προῦσης, ἐν ἣ πρὸ τριάκοντα πέντε ἐτῶν εἶχεν ἐγκατασταθῆ Ὁρχάν ὁ τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, υἱὸς Ὁσμάν ἢ Ὁσμάν.(α) Τὸ ὀχυρὸν καὶ εὖθετον τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης κατιδόντες οἱ μετὰ ταῦτα Σουλτάνοι ὠχύρωσαν αὐτὴν ἔτι μᾶλλον καὶ κατέστησαν γενικὸν ἔπλοστασιον καὶ στρατόπεδον, ἐξ οὗ ὡς ἀπὸ κέντρου ὤρμων κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις εἰς διηνεκεῖς λεηλασίας καὶ νέας δορυκτησίας.

Ἐν ταύτῃ λοιπὸν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτοῦ καθέδρᾳ διαμένων δεῦτερον τοῦτο ἔτος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου, καὶ περὶ μεγάλας καὶ σπουδαίας ἐνασχολούμενος παρασκευὰς ὁ Μωάμεθ ὑπεδέχετο συγχρόνως τοὺς ἐκάστοτε προσερχομένους εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. Ἐπι ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν προκατόχων αὐτοῦ οἱ φράγκοι ἠγεμόνες τῶν νήσων καὶ πολλῶν παραλίων πόλεων αὐτοδιοικήτων εἶχον ὑποβληθῆ εἰς ἀπότισιν φόρου πρὸς τοὺς Σουλτάνους, ἕτεροι δὲ εἶχον πρὸς αὐτοὺς συνημμένας συνθήκας φιλίας καὶ ἐμπορίας. Πάντες λοιπὸν οὗτοι ὑποτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητοι, εἴτε κολακεύοντες αὐτόν, εἴτε φοβούμενοι περὶ τῶν μελλόντων, ἤρχοντο εἰς Ἀδριανούπολιν κομίζοντες τοὺς νενομισμένους φόρους καὶ πλῆσια δῶρα πρὸς τὸν φοβερὸν ἤδη κατασάντα Σουλτάνον. Μεταξὺ ἄλλων ἤλθον καὶ οἱ ἵππῳται τῆς Ῥό-

(α) Ἐκ τούτου καὶ τὸ ὄνομα Ὀθωμανοὶ καὶ Ὀσμανοὶ καὶ Ὀσμανλή. Τὴν δὲ Προῦσαν κυριευθεῖσαν μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ὁσμάν τὸ 1326 κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ ὁσημέραι αὐξήσαντος Τουρκικοῦ κράτους ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὁρχάν, ὃν διεδέχθη ἐν αὐτῇ ὁ δευτερότοκος υἱὸς Μουράτ Α'. ἀποθανόντος τοῦ πρώτου Σολεϊμάνου εἰς τοὺς τατὰ τὴν Θράκην πολέμους. Μετὰ τὸν Μουράτ ἀνέβησαν τὸν θρόνον Βαΐαζήτ Α'. ὁ ἐπιλεγόμενος Ἰλδηρήμ (Κεραυνὸς), Σολιμάν Α'. Μουσαῖς, Μωάμεθ Α'. Μουράτ Β'. καὶ Μωάμεθ Β'. ὁ κατακτητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

δου μετὰ ποικίλων καὶ πλουσίων δώρων ἐπὶ σκοπῶν νὰ συνάψωσι συνθήκας ἐλευθέρας ἐμπορίας εἰς τὰ παράλια τῆς Καρίας καὶ Λυκίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Μωάμεθ ἐζήτησε παρ' αὐτῶν φόρους εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς, οἱ δὲ πρέσβεις ἤρνηθησαν, ὀργισθεὶς ἀπέβαλεν αὐτούς. Ἐπιγενομένου δὲ τοῦ ἔαρος πέμπει κατὰ τῆς Ῥόδου στόλον μέγαν ἐκ πλοίων ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν, ὧν 25 μὲν ἦσαν τριήρεις, 50 διήρεις καὶ 100 μονήρεις, ναύαρχος δὲ τούτου ἐτάχθη Χαμζᾶς ὁ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ οἰνοχόος.

Τὸν Ἰούλιον λοιπὸν τούτου τοῦ ἔτους ἀπάρas ἐκ Καλλιπόλεως, ἧς ἔπαρχος ἦτο ὁ Χαμζᾶς, κατήλθεν εἰς Μιτυλήνην. Ἐνταῦθα ὁ τῆς νήσου ἡγεμῶν ἀπέστειλε τὸν παρ' αὐτῶ ὑπεργούντα Δούκαν, ὅπως δεξιωθῆ τὸν στόλαρχον καὶ ἐρωτήσῃ εἴ τινα εἶχεν ἀνάγκην. Ὁ Χαμζᾶς εἶτε καταφυγεὶς ἐκ τῆς κολακευτικῆς ταύτης καὶ φιλόφρονος ὑποδοχῆς, εἶτε καὶ ἐκ συνέσεως καὶ προνοίας, ἄτε εἰδὼς τὸ ἀτάσθαλον καὶ φιλόρπαγον ἦθος τῶν Τούρκων στρατιωτῶν, νὰ προσορμισθῆ μὲν παρὰ τὴν πόλιν ἀπεποιήθη, μετήνεγκε δὲ τὸν στόλον εἰς τὴν Περαιάν τῆς Ἀσίας, εἰς τόπον εὖορμον, τὸν καὶ ἄχρι σήμερον Ἀγιασματί καλούμενον. Τότε δὴ ὁ ἡγεμῶν ἀπέστειλεν αὐθις τὸν Δούκαν ἄγοντα δῶρα ὄντως ἡγεμονικὰ πρὸς τε αὐτὸν τὸν Χαμζᾶν καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικούς. Ἦσαν δὲ τὰ πρὸς τὸν ναύαρχον σταλέντα ὀκτώ στολαὶ ἐκ μετάξις καὶ ἐρίων ὑφανταί, 25 χιλιάδες ἀργυροῦ νομίσματος, εἴκοσι βόες, πεντήκοντα πρόβατα, ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια μέτρα οἴνου, ἄρτου πεφρυγμένου ἢ διπυρίτου μόδια δύο (περίπου 760 ὀκάδες σημεριναί), ἄρτων μαλακῶν μόδιον ἓν, καὶ τυρῶν λίτραι χίλιαι. Μετὰ δύο δὲ ἡμερῶν ἐπ' ἀγκύρας ἐνταῦθα διαμονὴν ἀπῆρε τὴν τρίτην κατευθυνθεὶς εἰς Χίον. Μὴ εὐρῶν δὲ τὴν αὐτὴν ἦν καὶ παρὰ τῷ ἄρχοντι τῆς Μιτυλήνης ὑποδοχὴν, ἀπῆλθε δυσηρεστημένος, ἀφοῦ πρότερον διήρπασε τὰ περὶ τὴν πόλιν χωρία.

Ἐντεῦθεν ἐπηδαλιούχησεν εὐθὺ τῆς Ῥόδου, ἧς αἱ λευκαὶ ἐπάλξεις καὶ οἱ ὑπὸ τηλεβόλων κατάφρακτοι προμαχῶνες ἐθεάθησαν μετ' ὀλίγον. Ἀλλὰ τηλικούτον ἐνέπνευσε φόβον εἰς τὸν Χαμζᾶν ἢ θεὰ τούτων, ὥστε ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀποπειράς ἔκρουσε πρύμναν· ἀποτυχῶν δὲ καὶ εἰς τὴν καθ' ὁδὸν γενομένην πρὸς μικρὰν ἀντιστήκωσιν προσβολὴν τῆς Κῶ, τῆς ὑπὸ τὸν μέγαν Μάγιστρον τῆς Ῥόδου διατελούσης, ἀνέπλευσεν εἰς Χίον μεθ' ἔλου τοῦ στόλου, διανοούμενος ἤδη νὰ λάβῃ δίκην παρὰ τῶν Χίων, δι' ἣν ἀπέδειξαν πρὸς αὐτὸν ὀλιγορῖαν κατὰ τὴν διάβασιν. Εὐπρόσωπον ἀφορμὴν παρέσχεν αὐτῷ μικρά τις ἔρις μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν τῆς Χίου· καθ' ἣν οἱ μὲν πρῶτοι ἤρξαντο μετ' ἀλαλαγμῶν διαρπάζοντες καὶ κακοποιούντες τοὺς ἐν τῇ πόλει, οἱ δὲ Χῖοι ἐπιπεσόντες ἐβύθισαν ἐν τῶν πλοίων τοῦ Χαμζᾶ. Τὸ πρᾶγμα κατήτησε λίαν σπουδαῖον καὶ ἤδη ὁ ναύαρχος ἠτοιμάζετο εἰς φανερὸν καὶ τακτικὸν πόλεμον, ὅτε οἱ ἄρχοντες προσελθόντες ἐδεήθησαν αὐτοῦ νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τῆς πόλεως, ὑποσχόμενοι διπλῆν ἀποζημίωσιν διὰ τε τὸ πλοῖον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ὡς καὶ διὰ τὸν πνιγέντα εὐνοούμενον δοῦλον. Ἀρκεσθεῖς εἰς τὴν χρηματικὴν ἱκανοποίησιν ὁ Χαμζᾶς ἤρε τὴν ἄγκυραν ἐκ Χίου καὶ ἀναπλεύσας εἰς Μιτυλήνην ἔτυχε τῆς αὐτῆς παρὰ τῷ ἡγεμόνι περιποιήσεως· διότι ἐτοιμάσας αὐτός δειπνον πολυτελὲς ἀπέστειλε μετὰ τοῦ Δούκα εἰς τὴν ναυαρχίδα, ὅπου καὶ αὐτὸς προσελθὼν συνεδείπνησε μετὰ τοῦ ναυάρχου. Τελειωθέντος δὲ τοῦ δειπνοῦ ὁ μὲν ἡγεμὼν ἐξῆλθεν, ὁ δὲ Χαμζᾶς μετὰ δέμηνον ὄλωσ ἄπρακτον ἐκστρατεῖαν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐκείθεν ἐπορεύθη πρὸς τὸν Σουλτάνον εἰς Ἀδριανούπολιν. Τηλικαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις αὐτοῦ μαθόντος τὰ κατὰ τὴν στρατεῖαν καὶ τὰ ἐν Χίῳ συμβάντα, ὥστε παρὰ μικρὸν ἀπεκεφάλισε τὸν Χαμζᾶν, εἰ μὴ ἦτο ἀγαπητὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἀ-

πέστειλεν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐν Παμφυλίᾳ Ἀτταλείας, αὐτὸς δὲ ἀσπονδὸν ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Χίου.

Τὴν 30 Ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου 1455 ἀποθιώσαντος τοῦ τῆς Λέσβου ἡγεμόνος Δορίνου τοῦ Γατελούζου, ἀνέλαθε τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς Δομίνικος, ἦτοι Κυριακός. Τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἀπέστειλεν εἰς Ἀδριανούπολιν τὸν Δούκαν, ὅπως ἀσπασθῆ τὸν Σουλτάνον παρ' ἑαυτοῦ καὶ κομίσῃ τοὺς κατ' ἔτος τελουμένους φόρους, τρισχίλια χρυσᾶ νομίσματα διὰ τὴν Λέσβον καὶ δισχίλια τριακόσια εἴκοσι πέντε διὰ τὴν Λῆμνον παραχωρηθεῖσαν αὐτῷ ἐπὶ τῷ ὁρισμένῳ τούτῳ φόρῳ. Εἰς δὲ τὸν τῆς Αἴνου δεσπότην ὑποκειμένον τῷ τῆς Λέσβου ἡγεμόνι παρεχωρήθη ἡ νῆσος Ἰμβρος ἐπὶ πληρωμῇ 1200 δουκάτων.

Ἐλθὼν ὁ Δούκας εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου εὔρεν αὐτὸν ἀριστῶντα· ἀσπασάμενος δὲ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ προσκυνήσας ἐκάθισε κατὰ γόνυ ἀπέναντι μέχρι τέλους τοῦ ἀρίστου. Τὴν ἐπαύριον λαθὼν τοὺς χρυσοὺς στατήρας ἤλθε καὶ παρέδωκεν εἰς χεῖρας τῶν Βεζυρῶν, οἱ καὶ παραλαβόντες αὐτοὺς ἀνηρώτων τὰ κατὰ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης. Εἰπόντος δὲ τοῦ Δούκα ὅτι καλῶς ἔχει, « Ἄλλ' ἡμεῖς, ὑπέλαβον ἐκεῖνοι, ἐρωτῶμεν περὶ τοῦ γέροντος ἡγεμόνος τῆς ἑλλης νήσου. » Τότε ὁ Δούκας διηγήθη αὐτοῖς ὅτι ὁ γέροντος ἡγεμῶν πρὸ τεσσαράκοντα ἡδὴ ἡμερῶν εἶχεν ἀποθάνει, ὅτι ἕνεκα τοῦ βαθέος γήρατος καὶ ζῶν ἔτι εἶχεν ἀναθεσεῖ πρὸ ἑξ ἑτῶν τὴν ἑλλην διοίκησιν τῆς νήσου εἰς τὸν νῦν ἡγεμονεύοντα υἱὸν αὐτοῦ, τὸν καὶ ἄλλοτε προσελθόντα εἰς προσκύνησιν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Οἱ ὑπουργοὶ ὅμως τοῦ Σουλτάνου οὐδόλως προσέσχον εἰς ταῦτα· ἀλλ' ἐπειδὴ, εἶπον, σήμερον διαδέχεται τὸν πατέρα ὁ υἱός, ἀδύνατον νὰ κληθῆ ἡγεμῶν τῆς Λέσβου, ἐὰν μὴ ἔλθῃ καὶ περιβληθῆ τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου Σουλτάνου. « Ταῦτα λοιπὸν ἀνάγγειλον τῷ Δομίνικῳ, καὶ λαθὼν αὐτὸν ἐλθέ, εἰδὲ ἄλλως γενήσεται, ἐκεῖνος οἶδε τὸ μέλλον. »

Τίς ἠδύνατο νὰ ἐντιωθῆ ἢ παρακούσῃ εἰς τοὺς λόγους τούτους; Ἐγίνωσκεν ὁ ἡγεμὼν ὅτι πάντα ταῦτα προετείνοντο ὅπως προκαλέσωσιν εὐσχημὸν τινα λόγον εἰς παντελῆ ἀπ' αὐτῆ ἀφαρπαγῆν τῆς ἡγεμονίας. Ὅθεν ἅμα πληροφορηθεὶς τὴν θέλησιν τοῦ Σουλτάνου ὁ Δομίνικος, παραλαβὼν τὸν Δούκαν καὶ τινὰς τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἐκκρίτων Λατίνων καὶ Ἑλλήνων διευθύνη εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φεύγων τὴν ἅπασαν τὴν Θράκην λυμαιομένην λοιμώδη νόσον, ὑφ' ἧς καὶ αὐτὸς λέγεται προσβληθεὶς, παρασκευάσας δὲ συγχρόνως καὶ μεγάλην στρατείαν πρὸς παντελῆ τῆς Σερβίας καθυπόταξιν ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ διαβάς τὴν Φιλιππούπολιν ἑστρατοπέδευσεν εἰς Βουλγαρικὴν τινα κώμην μεταξὺ ταύτης καὶ Σοφίας κειμένην καὶ καλουμένην Ἰσλατή. Ἐκεῖ μάλιστα προέλαβεν αὐτὸν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμὼν πολλὰ καὶ λαμπρὰ δῶρα κομίζων. Καὶ πρῶτον μὲν παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Σουλτάνον ἠσπάσθη τὴν χεῖρα αὐτοῦ, τὴν δὲ ἐπιούσαν ἤλθεν εἰς συνέντευξιν μετὰ τῶν ὑπουργῶν Μαχμοῦτ Πασᾶ καὶ Σεῖδ' Ἀχμέτ πασᾶ, ὅτινες καὶ ἀνήγγειλον τῷ Δομινίκῳ ὅτι ὁ ὑψηλότατος αὐτῶν Κύριος ἐπεθύμει νὰ τῷ δωρηθῆ ἡ νῆσος Θάσος. Καὶ ταύτην μὲν προθύμως ἐδωρήσατο· διότι κατενόει ὁ ἀνὴρ ὅτι πρὸς τοιοῦτον δορυκτῆτορα ὄφειλέ τις νὰ παραχωρῆ τὸ ἔλαττον, ὅπως κερδήσῃ τὸ πλεῖον. Ὅτε ὅμως προέτειναν αὐτῷ ἐκ δευτέρου ὅτι ὁ Σουλτάνος ἀπαιτεῖ τὸν διπλασιασμὸν τῶν φόρων ὁ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου ὀυσανασχετήσας, «Καὶ τὴν Λέσβον ὄλην, εἶπεν, ἐὰν θελήσῃ νὰ λάβῃ, παρ' αὐτῷ κεῖται· νὰ ὑποσχεθῆ ὅμως αὐτὸς τὸ αἰτούμενον, τοῦτο ἦτο ὑπὲρ τὴν δύναμίν του.» Μεσιτεύσαντες δὲ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ οἱ Βεζύραι οὗτοι μάλιστα ἔπεισαν αὐτὸν νὰ ἀρκεσθῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν προσθήκην χιλίων ἑξὶ δουκάτων. Περιβαλόντες δὲ τὸν Δομίνικον στολὴν χρυσοῦρῃ, τοὺς δὲ περὶ αὐτὸν σερικὰς, ἀπέστειλαν ἐγ-

γράφους ανταλλάξαντες και ἐνόρκους συνθήκας. Τέλος μετὰ ἑξέκα και τριῶν ἡμερῶν ὕδοιπορίαν κατήχθησαν εἰς Λέσβον δοξάζοντες τὸν Θεὸν διὰ τσοῦτων κινδύνων ἐλυτρώσατο αὐτούς.

Ἄλλ' ὁ Μωάμεθ στρατευόμενος ἐπὶ Σερβίαν δὲν ἐλησμόνει τὴν πρὸς τὸν Χαμζᾶν ὑβριστικὴν και ἀυθάδη τῶν Χίων διαγωγὴν. Συγχρόνως λοιπὸν εἶχεν ἐτοιμάσει και κατ' αὐτῆς ἐκστρατείαν, ἧς τὴν ἀρχηγίαν ἐπέτρεψεν ἧδὴ εἰς τινα νέον Ἰονούζην ἢ Γενούζην τῶνομα, ὃν και ἀνέδειξεν ἔπαρχον Καλλιπόλεως και μέγαν Κοντόσταυλον τοῦ στόλου. Οὗτος οὖν εἴκοσι πολεμικῶν πλοίων ναυαρχῶν ἀπῆρεν ἐκ Καλλιπόλεως, και ἦτο ἧδὴ ἐκτὸς τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅτε δεινὴ τρικυμία καταλαβοῦσα αὐτὸν περὶ τὴν Τρωάδα διεσκόρπισε τὸν στόλον. Καὶ πέντε μὲν ἐκ τῶν πλοίων κατεποντίσθησαν αὐτανδρα, δύο δὲ ἐξώκειλαν εἰς τὰς κατὰ τὴν ἡπειρον ἀκτὰς, ἡ δὲ ναυαρχὸς δύο νοχθῆμερα παλαίσασα πρὸς τε τὰ κύματα και τοὺς ἀγρίους ἀνέμους κατώρθωσε διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῦ πηδαλιουχοῦντος Ἰσπανοῦ κυβερνήτου νὰ σωθῆ ἔν τῷ λιμένι τῆς Χίου, τῶν λοιπῶν δώδεκα καταφυγόντων εἰς Μιτυλήνην. Περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς τρίτης ἡμέρας ἰστίον τι ἐπιφανὲν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐκ μεσημβρίας παρηγόρησε τοὺς ἐν ταῖς πλοίοις Τούρκους ὑπολαβόντας αὐτὸ ὡς τὴν ναυαρχίδα. Ἦτο ὁμοῦς τοῦτο πλοῖον Λεσβιακόν, ὃπερ ὁ τοῦ ἡγεμόνος ἀδελφὸς Νικόλαος Γατελοῦζος εἶχεν ἀποστείλει εἰς Χίον, ὅπως πληροφορηθῆ μὴ ἐφάνησαν πειρατικὰ πλοῖα Καταλανῶν, και ἀναγγεῖλητοῦτο εἰς τοὺς ἀπέναντι τῆς Ἀσιατικῆς ἡπέιρου κατωκημένους Τούρκους. Διότι εἰς τῶν ὄρων τῆς μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου και τῶν ἡγεμόνων τῆς Λέσβου συνθήκης ἦτο και οὗτος: νὰ προφυλάττωσιν ἀπὸ τῆς πειρατείας πᾶσαν τὴν παράκτιον χώραν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καίρου ποταμοῦ τοῦ παρῶντος τὴν Πέργαμον

μέχρι τῆς πόλεως Ἄσσου, ἧς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον πολίχνιον Τουρκικόν, Πεχράμι ἢ κατὰ τὸν Δούκαν Μεχράμι καλούμενον, ἀναγγέλλοντες τοῖς κατ' αὐτὴν οἰκοῦσι τὴν ἐν τῇ περὶ Λέσβου θαλάσῃ ἐμφάνισιν πειρατικῶν πλοίων. Ἄλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν προσόρμισιν τοῦ ἡγεμονικοῦ πλοίου κατέπλευσεν εἰς Μιτυλήνην καὶ ὁ Ἰονούζης, ὃν ὁ τοῦ ἡγεμόνος ἐπίτροπος μετὰ πολλῆς ὑπεδέξατο φιλοφροσύνης ἀποδάντα εἰς τὴν γῆν, ὅπως ἀναπαυθῆ ἀπὸ τοῦ κόπου καὶ τοῦ σάλου τῆς θαλάσσης. Δυσφορῶν δὲ ἐπὶ ταῖς ἐπελθούσαις συμφοραῖς πρὸς μικρὰν τούτων ἀντιστάθμισιν ζητεῖ νὰ παραδοθῆ αὐτῷ τὸ πρὸ μικροῦ εἰσπλεῦσαν πλοῖον ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι καταδιωκόμενον ὑπ' ἐκείνου προέλαθε καταφυγὸν εἰς Μιτυλήνην. Μάτην ὁ Γατελοῦζος ἐβεβαίωσεν τὸν Ἰονούζην ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἐκόμιζε τὴν πενθερὰν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἣν ἀπερχόμενος εἰς προσκύνησιν τοῦ Σουλτάνου εἶχε προσκαλέσει παρὰ τῇ θυγατρὶ αὐτῆς· ὁ ναύαρχος δὲν πειθεται, ἀπειλεῖ μάλιστα ὅτι θέλει ἀνακοινώσῃ τὸ πρᾶγμα τῷ Μεγάλῳ Ἀμιρά (α). Ὅπως δὲ ἔχῃ εὐπρόσωπον παρὰ τῷ Σουλτάνῳ πρόσοδον ἐπέρχεται κατὰ τῆς Φωκαίας, λαφυραγωγεῖ αὐτὴν, ἀρπάζει ἑκατὸν παῖδας καὶ νεάνιδας, καὶ σύρει αἰχμαλώτους πάντας τοὺς ἐκεῖ εὐρεθέντας Γενοβαίους ἐμπόρους, οὓς καὶ πωλεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ διαταγῆς τοῦ Σουλτάνου.

Ἐν τούτῳ ἐπανελθὼν καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὡς ἔμαθεν ὅτι ὁ τοῦ Σουλτάνου στρατηγὸς ἀπῆλθε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ ὡς μίαν δῆθεν τῶν ἐν Χίῳ εὐγενῶν, καὶ ὅτι ἀπορρίφθεισος τῆς αἰτήσεως ἠπειλήσεν ὅτι

(α) Οὕτω μετέβαλον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀραβικὴν λέξιν Ἐμίρ, ἧτις σημαίνει διοικητὴν, ἄρχοντα, καὶ δι' ἧς ἐπιτιμοφοροῦντο ὅλοι οἱ Καλίφαι ἢ διάδοχοι τοῦ προφήτου Μωάμεθ.

θέλει προκαλέσει κατὰ τῆς νήσου αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ τὴν ὀργήν, ἵνα προλάβῃ ὁ Δομνίκος πᾶν ἐνδεχόμενον κακὸν πέμψει μετὰ σπουδῆς τὸν εἰς τοιαύτας πρεσβείας ἐπιτήθειον Δούκαν ὅπως δικαιολογήσῃ τὸ γεγονός. Παραστάς λοιπὸν ἐνώπιον τοῦ Διδανίου ἐξέβηκεν ἀπολογούμενος τὴν ἀλήθειαν τῶν κατὰ τὴν Χίαν δῆθεν γυναῖκα, ἐνόρκως ἐπιβεβαιῶν ὅτι αὕτη ἦτο ἡ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσθου πενθερά. Ἄλλ' ὁ Ἰονούζης παρὼν ἀντέκρουσε ταῦτα καὶ μεθ' ὄρκου ἀντεβεβαίωσεν ὅτι τὸ πλοῖον ἐκεῖνο τὸ κομίζον τὴν πλουσίαν Χίαν ἦτο λεία αὐτοῦ νόμιμος, διαφυγὸν δὲ εὔρε παρανόμως ἄσυλον ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Οὕτω δὴ ὁ τοῦ Σουλτάνου ναύαρχος ἐδικαιώθη, ὡς εἰκῶς ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου τούτου δικαστηρίου, ὁ δὲ Λέσθιος ἡγεμὼν ἐκηρύχθη παραβάτης τῶν θαλασσιῶν νομίμων καὶ ἐχθρὸς τοῦ Κράτους. Τὴν ἱκανοποίησιν ἄφησε τὸ Διδάνιον εἰς αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου τὴν θέλησιν νὰ εἰρήσῃ. « Εἰπέ, λέγει τότε οὗτος τῷ Δούκα, εἰς τὸν δεσπότην τῆς Λέσθου δυοῖν θάτερον νὰ ἐκλέξῃ ἢ δεκασιχίλια χρυσᾶ νομίσματα ν' ἀποτίσῃ πρὸς ἱκανοποίησιν, ἢ τὸν πόλεμον νὰ δεχθῇ. » Ἀντιπαρατηρήσαντος δὲ τοῦ Δούκα ὅτι ἡ ἀπόφασις ἦτο ἄδικος, τοῦτον μὲν διέταξεν ὁ Μωάμεθ νὰ ρίψωσιν εἰς τὴν εἰρκτὴν, πάραυτα δὲ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσθου ἡ Φώκαια, κτῆμα οὔσα αὐτοῦ. Τοῦτου γενομένου, τὸν μὲν Δούκαν ἀπολύει, ἀναβάλλει δ' ἐπὶ μικρὸν ἔτι τὴν ἄλωσιν τῆς Λέσθου σπεύδων τότε νὰ διαπεράνῃ τὸν κατὰ τῆς Σερβίας πόλεμον.

Ἐκστρατεία δευτέρα διατάξας νὰ παρασκευασθῇ κατὰ τῆς Χίου, ὡς ἀποτυχούσης τῆς ὑπὸ τὸν Ἰονούζην ἕνεκα τῶν τριχυμῶν, ἐπορεύετο εἰς Ἀδριανούπολιν ὁ Σουλτάνος· καθ' ἑξῆς δὲ ἐπιπεσὼν κατὰ τῆς Αἴνου, κτῆμα οὔσης τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσθου, καὶ λαβὼν ὅσους ἤθελε παῖδας καὶ παιδίσκακας

ἐκ ταύτης ἀπέρχεται. Ἄλλ' οἱ συνετοὶ Χῆοι μαθόντες τὰ καὶ αὐτῶν παρασκευαζόμενα προέλαθον νὰ ἐξιλεώσωσι τότε τὸν παρωργισμένον Μωάμεθ προσενεγκόντες τριάκοντα χιλιάδας δουκάτων καὶ δεκακισχίλια ὑποσχόμενοι ἐνιαύσιον φόρον.

Ἦδη ἡ ἡγεμονία τῶν Γατελουζῶν δεινῶς εἶχεν ἀκρωτηριασθῆ· Θάσος, Φώκαια, Αἶνος ἀφηρέθησαν ἀπ' αὐτῶν, μόνη δὲ ἡ Λήμνος ὑπελείπετο ἔτι διοικουμένη ὑπὸ Νικολάου ἀδελφοῦ τοῦ Δομνίκου. Ἄλλ' οὗτος ἕνεκα τοῦ τραχέος χαρακτῆρός του δυσαρεστήσας τοὺς Λημνίους ἠνάγκασε νὰ ζητήσωσι τὴν προστασίαν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις καὶ παραχρῆμα διέταξε τὸν εὐνοῦχον Ἰσμαήλ, ἑπαρχον Καλλιπόλεως νὰ πέμψῃ ἐκεῖ μετὰ πλείων τὸν δούλον Χαμζάν (ἕτερον τοῦτον τοῦ εἰς Παμφυλίαν ἀποσταλέντος) καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ διοικητὴν τῆς νήσου. Ὁ Δομνίκος ὁμοῦ μαθὼν τὰ ὑπὸ τῶν Λημνίων σκευωρούμενα, πέμπει δύο πλοῖα μεθ' ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Ἰωάννου τινὸς Φουντάνα καὶ Σπινέτα Κουλουμπότου ἐντειλάμενος αὐτοῖς πρῶτον μὲν νὰ προσπαθήσωσι δι' εὐμενοῦς τρόπου νὰ ἐπαναγάγωσιν εἰς εὐπίθειαν τοὺς Λημνίους καὶ συμβιβάσωσιν, εἰ δυνατόν, πρὸς τὸν ἀδελφόν, εἰ δὲ μὴ, παραλαβόντες αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν. Ἄλλ' οὗτοι ἀλογήσαντες τῶν ἐντολῶν τοῦ ἡγεμόνος, ἀπέβησαν ἔνοπλοι ἐπὶ τῆς νήσου καὶ ἤρχισαν νὰ κακοποιῶσι τοὺς ἐν τῇ πόλει. Τότε δὴ πεντακόσιοι Λήμνιοι ἐπεξεληθόντες ἔριπποι κατετρόπωσαν αὐτούς, καὶ ἄλλους μὲν κατέσφαξαν, ἄλλους δὲ φεύγοντας ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν, τεσσαράκοντα δὲ ἐζώγησαν. Οἱ δὲ ὑπολειφθέντες ἀπῆλθον μετὰ τῶν δύο πλοίων παραλαβόντες τὸν Νικόλαον. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἦλθε καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰσμαήλ ἄγων τὸν νέον διοικητὴν τῆς νήσου. Ἐπαινέσας δὲ τοὺς Λημνίους διὰ τὴν γενναίαν αὐτῶν διαγωγὴν καὶ ἄγων δεσμίους τοὺς κατὰ τὴν συμπλο-

κὴν ζωγρηθέντας Λεσβίους ἀνέστρεψεν εἰς Καλλιόπολιν τὸν Μάιον τοῦ 1456, ἐπόθεν ἀνήγγειλε τῷ Μωάμεθ τὰ κατὰ τὴν Λήμνον, πέμπων συγχρόνως καὶ τοὺς τεσσαράκοντα αἰχμαλώτους εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ Σουλτάνος θυμοῦ ἔμπλεως τούτους μὲν ἔρριψεν εἰς τὴν εἰρκτὴν δεσμίους, τὸν δὲ ἡγεμόνα τῆς Λέσβου δεινῶς ἠπέλιπεν ὅτι θέλει ἐκδικηθῆ μετὰ τὴν ἀπὸ Σερβίας ἐπάνοδον, ἐρ' ἦν μετὰ δυνάμειος πολλῆς καὶ φοβερᾶς παρασκευῆς ἐστρατεύετο. Μετὰ δύο ἡμέρας μηνῶν δυστυχῆ πόλεμον, ἐν ᾧ κατὰ κράτος ἠττήθη ἀπέναντι τοῦ Βελιγραδίου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Οὐνιάδου, τοῦ ἄλλως γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰάγκου, ἀπολέσας στόλον καὶ στρατόν, καὶ αὐτὸς τρωθεὶς ἐν τῷ μικρῷ ἀνέκαμψεν εἰς Ἀδριανούπολιν, νέαν ἐκστρατείαν διανοούμενος κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀπεστάλη πάλιν ὁ Δούκας παρὰ τοῦ Δομνίκου φέρον τὸν ἐνιαύσιον φόρον εἰς Ἀδριανούπολιν. Τότε δὲ ἐκέτευσεν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀποφυλακίσεως τῶν ἐν Λίμνῳ ζωγρηθέντων καὶ ἔκτοτε δεσμίων τηρουμένων ἐν ταῖς εἰρκταῖς. Ἄλλ' ὁ Μωάμεθ πάραυτα διέταξε ν' ἀποκεφαλισθῶσιν. Ἦδη ἀπήχθησαν εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, καὶ τὸ ξίφος ἤρθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ὅτε μεταμεληθεὶς ἀνεκάλεσε τὴν προσταγὴν, κελεύσας νὰ πωληθῶσι, καὶ ἅπαντες ἐξηγοράσθησαν ἀντὶ χιλίων δουράτων.

Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ Μωάμεθ εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ παρασκευάς, ὁ Πάπας Κάλλιστος Γ'. ἔπεμψεν ἕνδεκα πλοῖα εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀκυληίας πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει νήσων, Ρόδου, Χίου, Λέσβου, Λήμνου, Ἰμβροῦ, Σαμοθράκης καὶ Θάσου, κατεχομένων ἀπασῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ, πλὴν τῆς Ρόδου, ἀπασῶν ὑποτελῶν τῷ Σουλτάνῳ. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ τὸν παπικὸν στόλον διοικῶν κατευθύνθη εἰς Ρόδον, ἣν ἐνισχύσας ἀ-

νέπλευσεν ἔπειτα εἰς Χίον καὶ Λέσθον. Ἀρνηθέντων δὲ τῶν Χίων καὶ Λεσθίων τὴν παραδοχὴν τῶν προτάσεων αὐτοῦ, ἅτε ἐκ πείρας γινωσκόντων καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν γνώμην τοῦ Σουλτάνου, οἱ τοῦ Πάπα ἀπόστολοι συναθροίσαντες καὶ πάντα τὰ κατὰ τὸ Αἰγαῖον πλοῖα τῶν Καταλανῶν καὶ ἄλλων πειρατῶν, καὶ ἐκ τεσσαράκοντα σκαφῶν συγκροτήσαντες στόλον ἔπλευσαν εἰς τὰς πρὸς ἄρκτον νήσους Λῆμμον, Σαμοθράκην καὶ Θάσον, ἐξ ὧν εὐκόλως ἀποδιώξαντες τοὺς ἐν αὐταῖς ὀλίγους Τούρκους, καὶ φρουρὰς οἰκείας ἐγκαταλιπόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ῥόδον.

Εἶχε μὲν καὶ ἄλλας προγενεστέρας ἀφορμὰς νὰ μνησικακῆ καὶ νὰ βουλευῆται κακὰ κατὰ τῆς Λέσθου ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ἡ ἀγγελία αὕτη κατετάραξε τὴν χολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ σπουδαιότερων ἐνασχολήσεων ἠρέθισεν αὐτὸν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσθου· διότι αὐτὸν καὶ μόνον ἐθεώρει ὡς ὑπαίτιον τῶν κατὰ τῶν Θρακικῶν νήσων ἐπιδρομῶν, ὡς ὑποθάλλοντα τὴν κατὰ θάλασσαν πειρατείαν καὶ παρέχοντα τοῖς Καταλανοῖς ἄσυλον τοὺς λιμένας τῆς ἡγεμονίας. Ὅθεν διατάσσει πάραυτα τὸν τῆς Καλλιπόλεως ἑπαρχὸν Ἰσμαήλ ὅπως μετὰ στόλου ἰσχυροῦ πλεῦτας πολεμήτῃ τοὺς Γατελούζους καὶ ἐξ ἀπάσης τῆς νήσου ἐκδιώξῃ τοὺς Γενουαίους. Ἐμελλεν δὲ καὶ ταύτην τὴν φρορὰν νὰ ἀποδιοπομπηθῆ τὸ ἐπαπειλόμενον δεινόν· διότι ὁ στρατηγὸς οὗτος προσβαλὼν κατὰ πρῶτον τὴν Μήθυμναν οὐ μόνον ὀλοσχερῶς ἀπέτυχε, καὶ τοὶ πᾶσαν ἀναπτύξας αὐτοῦ τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν, πολλὰς μεταχειρισθεὶς μηχανάς, καὶ ὑπονόμους διορύξας, καὶ διὰ κλιμάκων ἐπιτηδῆσεις τῶν τειχῶν ἀποπειραθεὶς, καὶ λιθοβόλα ὄργανα προσαγαγὼν, ἀλλὰ καὶ φθορὰν ὑπέστη μείστην πλῆθος στρατιωτῶν ἀποβαλὼν. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι τὸ φρούριον τῆς Μηθύμνης φύσει ὀχυρόν, ἅτε ἐπὶ ἐρυμνοῦ τύπου ἐκ-

τισμένον, πάσας τὰς ἐντεῦθεν γενομένας κατὰ τῆς νήσου προσβολὰς ἀπέκρουσεν ἀείποτε ἐπιτυχῶς καὶ προπύργιον ἀληθινὸν ἀπεδείχθη τῆς Λέσβου ἑλης.

Ὁ Μωάμεθ τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀντίστασιν τῆς Λέσβου ἀπέδιδε μᾶλλον εἰς τὴν ἀνικανότητα τῶν στρατηγῶν, ἢ εἰς τὰς οὐκείας αὐτῆς δυνάμεις. Διὸ καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς νήσου ἐθεώρει πλέον ἢ βεβαίαν, ἐὰν ὁ ἴδιος διεύθυνε τὴν ἐκστρατείαν. Ἄλλ' ἡ κατάκτησις αὐτῆς κειμένης τρόπον τινὰ πρὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐδέησε καὶ τώρα νὰ ἀναβληθῇ εἰς ἄλλον καιρὸν. Διότι τῆς ὑπερηφανείας του ταπεινωθείσης ἐν τῇ κατὰ Βελιγράδιον αἰσχρᾷ ἤττη, ἡ ἀνάγκη ἐπέταττε ν' ἀποπλύνῃ πρῶτον τὴν κηλίδα ἐκείνην, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν προσβληθεῖσαν φιλοτιμίαν του, εἶτα δὲ νὰ ἐξαλείψῃ καὶ πᾶν ἔχνος ξένης δυναστείας διασωζομένης ἔτι εἰς ἀπώτατά τινα μέρη τοῦ πρότερον Βυζαντινοῦ κράτους. Ἡ Πελοπόννησος ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος Δημητρίου καὶ Θωμᾶ· αἱ Ἀθῆναι ὑπήκουον εἰς δούκας Ἐνετοὺς ἢ Τραπεζοῦς ἔχαιρέ τινα ἀνεξαρτησίαν ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς Δαβὶδ τὸν Κομνηνόν· ἡ Βλαχία περιφρονοῦσα αὐτὸν διὰ τὰς νίκας τῆς ἐγαυρίας ὑπὸ τὸν ὤμὸν Βοεβόδαν Βλάδον τὸν ἀνασκλοπιστήν, ὅστις εἰκοσακισχιλίους αἰχμαλώτους Τούρκους συλλαβὼν ποτε ἅπαντας ἐπασσάλωσεν· ἡ Σινώπη αὐτοδιοικεῖτο ὑπὸ τινα Τούρκου Σατράπην· ἡ Ἀλβανία ἀπὸ τῶν δυσβάτων ὁρέων τῆς καὶ ὑπὸ τὸν ἀδάμαστον ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν Καστριώτην, τὸν γνωστὸν Σκεδέρβεην, βλέμμα ἀπειλητικὸν καὶ ὑπεροπτικὸν ἠκόντιζεν ἐπ' αὐτοῦ. Τοιοῦτους καὶ τοσοῦτους ἐχθροὺς εἶχεν ἀκόμη νὰ καταβάλῃ, ὅπως παρῆναι καὶ ἐνοποιήσῃ τὸ νέον Κράτος του ὁ Μωάμεθ, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὰ ὄρια αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἀπώκνησε πρὸς τηλικούτους ἀγῶνας· ἄνθρωπος ἀκάματος καὶ δραστήριος, ἔχων ὑπὸ τὰ νεύματά του πλήθη ἄπειρα θρησκομα-

νων, και ουδέποτε υποχωρων εις τας εναντιότητας τῆς τύχης· ἄνθρωπος στρατηγικὸς ἅμα και πολιτικὸς, στόλους και στρατοὺς συγκροτῶν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ και παρασκευάζων στρατείας ἐν ἀγνοίᾳ πολλάκις τῶν εἰκειστώτων, ὥστε, ὅταν ποτὲ δ νομοδιδάσκαλος και ἀνώτατος Κριτῆς τῶν Τούρκων, ἄκραν παρ' αὐτῷ χαίρων τιμὴν και εἰκειότητα, ἰδὼν τεραστίαν πολεμικὴν παρασκευὴν κατὰ γῆν τε και θάλασσαν, ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Μωάμεθ περὶ τοῦ σκοποῦ ταύτης· “ Ἄνθρωπε, „εἶπεν αὐτῷ μετ' ὀργῆς, ἐὰν ἤξευρα ὅτι μία μόνη θριξ τοῦ „πώγωνός μου ἐγίνωσκε τὸ ἐν ἐμοὶ μυστικόν, ἀποσπάσας ἡ- „θελᾶ παραδώσει πάραυτα εἰς τὸ πῦρ „ ἄνθρωπος, λέγω, τοιοῦτος, τὰ πάντα ἐν δέοντι μετερχόμενος, βίαν, ἀπειλάς, υποσχέσεις, ἐν βραχεῖ χρόνῳ πάντα σχεδὸν τοὺς ἐχθροὺς τούτους κατέβαλε και ἐξῆράνισε.

Και πρῶτον μὲν ἐτιμώρησε τὴν Σερβίαν, ἥδη διχονοοῦσαν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Οὐνιάδου, και σχεδὸν πᾶσαν πλην τοῦ Βελιγραδίου λεηλατήσας και υποτάξας ὑπέστρεψεν ἄγων πληθος ἄπειρον ἀνδραπόδων. Εἶτα δὲ στρατεύεται ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον σπαρασσομένην και ταύτην ὑπὸ ἐμφυλίων ράσεων τῶν δύο ἀδελφῶν Δημητρίου και Θωμᾶ, υποτάττει αὐτὴν και συγχρόνως ἐκδιώκει τοὺς Ἑνετοὺς δεσπότης τῶν Ἀθηῶν. Μεταβαλὼν δὲ τὰς Ἑλληνικὰς ταύτας χώρας εἰς ἐπαρχίας Τουρκικὰς ὑπὸ διοικητὴν Τούρκον, και μετοικίσας ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους ὑπὲρ τὰς δισχιλίαις οἰκογενείας, τὰς ἐπισημοτέρας και πλουσιωτέρας, ἐπανέρχεται και αὐτός. Ἦδη στρέφει τὸ βλέμμα εἰς Ἀσίαν· ὤφειλε και ἐκεῖ νὰ ἐκλείψῃ πᾶσα σικιὰ ξένης ἀρχῆς. Μετὰ στόλου λοιπὸν και στρατοῦ πολυαρίθμου ἐξορμᾷ ἐπ' αὐτήν· ἀλλὰ τοσοῦτος τρόμος κατέλαθεν ἅπαντας, ὥστε ἀμαχητὶ και μετὰ σπουδῆς ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ προσεγγίζοντες ὅτε Τούρκος ἡγεμῶν τῆς

Σινώπης, τελευταῖον λείψανον τῶν Σελσουκιδῶν, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζουῦτος, καὶ οἱ Γενοαῖοι τῆς Ἀμάστριος, καὶ παραδόντες αὐτῷ τὰς δικαίας χώρας ἀνεγνώρισαν ὡς κύριον καὶ ἡγεμόνα. Ἄνευ δὲ ἀναβολῆς ἐπιτρέχει τὴν Βλαχίαν, καὶ φρίττει μὲν πρὸς τὸ ἀποτρόπαιον θέαμα κεφαλῶν πασσαλομένων καὶ σωμάτων ἀνεσκολοπισμένων, ἀλλ' εὐρῶν τὴν χώραν ἔρημον καὶ ἄνευ ὑπερασπίσεως, ὡς φυγόντος τοῦ αἰμοσύρου Βλάδου εἰς Οὐγγαρίαν, διαρπάζει αὐτήν, ἐγκαθιδρύει Βοεθίδαν τὸν εὐνοούμενον ἀδελφὸν τοῦ Βλάδου Παδούλ, νέον καὶ ὠραῖον, καὶ ἐπανακάμπτει λάφυρα ἀμύθητα συναποφέρων. Οὕτω δὲ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1457 μέχρι τοῦ 1462, τοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν Βυζαντινοῦ Κράτους ἐγένετο ἀπόλυτος κύριος, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν ἀπὸ τοῦ Ἰστρου μέχρι τοῦ Μαλέα. ἐξαιρομένης τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τὸν ἀτρόμητον Καστριώτην διατηρούσης τὴν αὐτονομίαν. Καὶ πέραν δὲ τοῦ Ἰστρου ἡ μὲν Μολδαυία ἦτο ὑποτελής τῷ Σουλτάνῳ, πληρονοῦσα δασμὸν ἀργυρίου καὶ παιδῶν, ἡ δὲ Βλαχία ὑπέικουσα τῷ Παδούλ διετέλει ὑπὸ τὴν ἔμμεστον αὐτοῦ προστασίαν.

Ἐσήμανε ἤδη καὶ τῆς Λέσθου ἡ ἀπαισία ὥρα. Ἡ μοῖρ ἔπαυσε στρέφουσα τὴν ἄρκτον τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ζωῆ, καὶ αὐτονομίας, ἧς ἐπὶ ἑννέα ἔνιαυτοὺς ἀπήλαυσεν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πρωτεύουσας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἕνεκα σπιδαιωτέρων περισπασμῶν τοῦ κατακτητοῦ, ὁδτε δ' εἰπεῖν καὶ ἕνεκα τῆς φρονήσεως τοῦ κυβερνοῦντος Δομινίκου. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ ἐν Λήμνῳ συμβάντος ἕρις τις ἐπελθοῦσα, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ οἰκογενεῖα τοῦ ἡγεμόνος ἐπήνεγκε τὴν παντελεῆ διχοστασίαν τῶν ἀδελφῶν Γατελούζων, ἧς συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Νικολάου δολοφονία τοῦ Δομηνίκου, ἡγεμόνος συνετοῦ καὶ χρηστοῦ. (α)

(α) Ἐνταῦθα φαίνεται διαφωνία τις μεταξύ τῶν δύο ἱστορικῶν

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1458 διεῖπε τὰ τῆς ἡγεμονίας ὁ Νικόλαος, συνάρχοντα ἔχων καὶ τὸν συγκατεργάτην τῆς ἀδελφοκτονίας Λουκᾶν, κατ' ἄλλους μὲν ἀδελφὸν αὐτοῦ νεώτερον, κατ' ἄλλους δὲ ἀνεψιόν. Ὁ νέος ἡγεμὼν μαθὼν τὰς κατ' αὐτοῦ γινόμενας παρασκευάς, μετὰ μεγάλης σπουδῆς ἐπεχείρησε καὶ αὐτὸς τὴν ὀχύρωσιν τῆς πόλεως. Καὶ δὴ ἀνώρουξε περὶ αὐτὴν τάρρους βαθείας, ἤγειρε προχώματα, κατεσκεύασε προμαχώνας, εἰσῆγαγα τροφάς καὶ πολέμου ἐφόδια ἱκανὰ καὶ πεντακισ-

Λαονίκου Χαλκοκονδύλου καὶ Δούκα, οἷτινες καὶ μόνοι περιγράψαι τὰ κατὰ τὴν Μιτυλήνην. Διότι ὁ μὲν πρῶτος λέγει τὸν Δομίνικον φονέα τοῦ ἀδελφοῦ καὶ σφετεριστὴν τῆς ἀρχῆς οὕτως. «Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου Δομίνικος, Ἑλληνιστὴ δὲ Κυριακός, νεώτερος ἀδελφὸς ὢν, τὸν πρεσβύτερον διαδεξάμενον παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Λέσβου καὶ διέποντα ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ἐπιβουλεύσας συνέλαβε καὶ κατέστησε, Βαπτιστῆ ἀνδρὶ Ἰανυίῳ χρησάμενος συνεργῶ εἰς τὴν ἐπιβουλὴν· μετ' οὐ πολὺ δὲ διαχρησάμενος τὸν ἀδελφὸν ἡγεμόνευσε τῆς νήσου.» Ὁ δὲ Δούκας πᾶν τούναντίον λέγει περὶ τῶν ἀδελφῶν «Ἐλθὼν οὖν (ὁ Μωάμεθ) ἤτήσατο τὴν νῆσον παρὰ τοῦ κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελούζου, ὃς ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Δομίνικου τοῦ προηγεμονεύσαντος, τὸν δὲ ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ ἀπέπειξε, αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ.» Ἄλλ' ἐνταῦθα ἀξιοπιστότερός μοι φαίνεται ὁ Δούκας, ὡς ἱστορῶν ἐξ αὐτοψίας καὶ αὐτηκοίας τὰ γεγονότα.

Περὶ τοῦ Δομίνικου τούτου λέγεται ὅτι ἠγάγετο γυναῖκα Μαρίαν θυγατέρα τοῦ Πάριδος Ἰουστινιανοῦ (Paridis Justiniani) ἀνδρὸς τὰ πρῶτα φέροντος μεταξὺ τῶν Χίων κατὰ τὸν πλοῦτον. Περιπεσοῦσαν δὲ ταύτην εἰς λέπραν, ἤτοι λώθραν, οὐδόλως ἀπεμάκρυνεν ἑαυτοῦ ὁ ἀγαθὸς Δομίνικος, ἀλλὰ καὶ κλίνην καὶ τράπεζαν κοινὴν εἶχε μετ' αὐτῆς. Ὅτε δὲ ὁ Δομίνικος ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βία ἀφηρπάσθη τῆς ἀγκάλῃς συζύγου προσφιλεστάτης, αὕτη οὐδέποτε καὶ οὐδαμῶς ἐγκατέλιπε τὸν ἄθλιον, μετ' ἀμοιβαίας ἀγάπης ἀκολοθήσασα σύζυγον ἀγαπητότατον.

χιλίους συνήγαγε πολεμιστάς μετὰ τριακοσίων πειρατῶν· ἔλον δὲ τὸ ἐν τῇ πόλει πλῆθος πλὴν τῶν μαχίμων συνεποσοῦτο εἰς εἰκοσακισχίλιας ψυχάς, γυναικῶν καὶ παίδων συμπεριλαμβανομένων.

Ὁ δὲ Μωάμεθ εὐθὺς ὡς ἐπανῆλθεν ἐν θριάμβῳ ἀπὸ τῆς Βλαχίας, ἐκήρυξεν ἀμέσως τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσθου. Πολλὰς εἶχε πρὸς τοῦτο ἀφορμάς· καὶ μολονότι εἰς τοὺς ἄλλοιους τῷ Μωάμεθ κατακτητὰς κυριώταται πρὸς πόλεμον αἰτίαι εἶναι ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ ἀκόρεστος φιλαρχία, οὐχ ἥτιον ὅμως καὶ οὗτοι σπουδάζουσι δι' εὐσχήμων τινῶν λόγων νὰ περιάψωσι νομιμότητα εἰς τὰς πολεμικὰς τῶν ἐπιχειρήσεις. Τὰ ἐσχάτως ἐν τῇ Λήμνῳ διαδραματισθέντα, ἡ ὑποθαλαπομένη δῆθεν ἐν Μιτυλήνῃ πειρατεία, ἔνθα κομιζόμενα τὰ ἐκ τῆς χώρας τοῦ Σουλτάνου ἀνδράποδα διενέμοντο οἱ λησταί, οὐ μικρὰς μέραις χορηγομένης καὶ τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσθου, ἐπὶ τέλος ἡ ἐκδίκησις τοῦ θανάτου τοῦ νομίμου ἡγεμόνος, πάντα ταῦτα ἦσαν πλέον ἢ ἱκανὰ αἰτιώματα εἰς κήρυξιν πολέμου. Ἀπολύσας οὖν τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν παραλαβὼν μετὰ δισχιλίων περίπου Γενιτζάρων, ἐπήρχeto κατὰ τῆς Λέσθου, αὐτὸς μὲν καταβαίνων διὰ τῆς Ἀσίας, τὸν δὲ στόλον ἔξ 67 πλοίων, ἡ κατὰ Χαλκοκονδύλην ἔξ 125 συγκεῖμενον ἐκπέμψας διὰ θαλάσσης μετὰ πάντων τῶν εἰς πολιορκίαν ἐπιτηθείων, τηλεβόλων καὶ πολεμικῶν μηχανῶν.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ὁ μὲν στόλος κατέπλεεν εἰς Μιτυλήνην, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐστρατοπέδευεν εἰς τὴν ἀπέναντι ἡπειρον περὶ τὸ Ἄγιασματι. Καὶ πρῶτον διαβάς εἰς τὴν νῆσον αὐτὸς προσεκάλεσε τὸν ἡγεμόνα νὰ παραδώσῃ αὐτῇν, ὑποσχόμενος αὐτῷ ἄλλην χώραν ἰκανὴν πρὸς διατροφήν. Ἄλλ' ὁ Νικόλαος γενναίως πάνυ καὶ μεγαλοφρόνως ἀπέρριψε τὰς προτάσεις εἰπὼν. « Οὐχ ἔστι δυνατόν πα-

» παραδῶναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰμὴ πρῶτον αὐτοὶ πολε-
 » μικῶ νόμῳ κτανθήσονται. » (Δούκας). Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ
 τοῦ Γατελούζου ὑπομιμνήσκει ἡμῖν τὴν πρὸ ἑννέα ἐτῶν ἐν πα-
 ρομοίᾳ περιστάσει Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος πρὸς τὸν αὐ-
 τὸν Μωάμεθ ἔδωκε. « Τὸ δὲ τὴν Πόλιν σοι παραδῶναι οὐτ' ἐ-
 » μόν ἐστι οὐτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ· κοινῇ γάρ
 » γνώμῃ πάντες αὐτοπραϊρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισό-
 » μεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν. » Ἄλλὰ πηλίκη διαφορὰ εἰς τὰ ἔρ-
 γα ἐκατέρων! ὁ μὲν Ἑλληγὴν αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου πι-
 στός εἰς τὸν λόγον του, ἀντέστη μέχρις ἐσχάτων, καὶ ἔπεσεν
 ἐνδόξως μαχόμενος πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ θρόνου, ὁ δὲ Γε-
 νουαῖος δεσπότης τῆς Λέσβου μικρὸν πεισθεὶς ὑπὸ τῆς πολι-
 ορκίας προσῆλθε ταπεινὸς ἰκέτης εἰς τὸν νικητὴν καὶ μετὰ δα-
 κρύων προσπεσὼν ἐξητήσατο συγνώμην, διότι οὐχὶ ἐξ ἑαυτοῦ,
 ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνοησίας τῶν πολιτῶν παρακινούμενος ἀντέταξε
 βίαν, μὴ παραδοῦς ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν.

Τοιαύτην ὁμως υπερήφανον ἀπάντησιν λαθὼν ὁ Σουλτά-
 νος, αὐτὸς μὲν ἐκομίζετο πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, κατὰ προ-
 τροπὴν τοῦ Βεζύρου Μαχμούτ πασᾶ, ὅστις φοβούμενος ἴσως
 μὴ στόλος φραγκικὸς ἐλθὼν εἰς βοήθειαν τῆς Λέσβου ἀπο-
 κλείσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῆς νήσου, παρεκίνησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἡ-
 πειρον, ὡς εἰς ἀσφαλέστερον τόπον, ἀνέθηκε δὲ τὴν πολιορ-
 κίαν καὶ ἄλωσιν τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν Βεζύρην.
 Τότε δὴ ὁ Μαχμούτ διαιρέσας κατὰ μοῖρας τὸν στρατόν, καὶ
 πανταχόθεν κατὰ τε γῆν καὶ θάλατταν ἀποκλείσας τὴν πόλιν,
 ἤρχισε νὰ καταपुरοβολῇ τὰ τείχη καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῶν δι' ὄλ-
 μων ἢ ὑπτίων πυροβόλων (mortiers), ὧν αἱ σφαῖραι πίπτου-
 σαι ἔνδον τῆς πόλεως καὶ θανάτους ἐπέφερον συχνούς καὶ εἰς
 μεγάλην ταραχὴν ἐνέβαλον τοὺς πολιορκουμένους. Ἠμύνον-
 το μὲν οὗτοι ἐρῶμενως, καὶ ἐξόδους ἀπεπειρῶντο αἰφινίδους

ἡγουμένων μάλιστα τῶν πειρατῶν, ἀνδρῶν τολμηρῶν καὶ ριψοκινδύνων· ἀλλ' αἱ ἔξοδοι αὐται, καίτοι πολὺ παρενοχλοῦσαι καὶ φθειροῦσαι τοὺς Τούρκους, μικρὸν ὅμως ὠφέλουν τοὺς πολιορκουμένους. Ἐνίοτε μάλιστα τοσοῦτον διηρέθιζον τοὺς πολιορκητάς, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς τόλμης κατεδίωκον τοὺς ἐπεξερχομένους καὶ φονικὰς συνῆπτον μάχας παρὰ τὰ τείχη αὐτά.

Ὅπως δὲ ἦτορ ἡ πολιορκία ἐξηκολούθει καὶ ἡ πόλις ἀντίστατο ἡμέρας ἤδη εἴκοσι καὶ ἑπτὰ. Ἄλλ' ἐκ τῶν συχνῶν σφαιροβολισμῶν πολλὰ βήγματα ἐγένοντο εἰς τὰ τείχη, πολλοὶ πύργοι καὶ προμαχῶνες κατέπεσον, μέρος δέ τι τῆς πόλεως καλούμενον Μελανούδιον α), κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου. Καὶ οἱ πολιορκούμενοι δὲ ἤρχισαν ἐκ τῶν παθημάτων τούτων ν' ἀποθαρβύνωνται καὶ ἔνεκα τῆς συσσωρεύσεως τοσοῦτου πλήθους νὰ πιέζωνται ὑπὸ τῆς τλαιπωρίας, ἣτις φυσικῶς παρακολουθεῖ τὰς πολιορκίας.

Ἡ τύχη τῆς Μιτυλήνης ἦτο ἤδη κεκριμένη· ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐπιλήρμων γενόμενος τῆς τὸ πρῶτον δοθείσης πρὸς τὸν Σουλτάνον ὑπερηφάνου ἀποκρίσεως, ν' ἀντισταθῇ δηλ. μέχρις ἐσχάτων, ἐβουλεύετο περὶ παραδύσεως τῆς νήσου. Καὶ δὴ πέμψας πρεσβείαν πρὸς τὸν Μαχμούτ πασαῖν προτέτεινεν εἰς συνθηκολόγησιν τοιούτους τινὰς ὄρους· αὐτὸς μὲν ὁ ἡγεμὼν νὰ παρα-

α) Ποῦ τῆς πόλεως ἔκειτο αὐτὸ τὸ Μελανούδιον ἀγνωσθ., καὶ ὁ Δούκας δὲ οὐδαμῶς ἄλλως προσδιορίζει τοῦτο. Ἄλλὰ λόφος τις κείμενος πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τῆς πόλεως, ἐξ ὅπου αὐτῆς, καὶ καλούμενος κατὰ τεπές, ἦτοι μέλαινα κορυφή, ἀναπολεῖ μικρὸν τὴν λέξιν Μελανούδιον· ἀλλ' ἐξετείνετο μέχρις ἐκείνου τοῦ λόφου ἀπέχοντος τέταρτον τῆς ὥρας ἡ πόλις; Πολὺ πιθανὸν διότι κατ' ὄλας τὰς γινόμενας ἀνασκαφὰς κατ' αὐτὴν τὴν διεύθυνσιν ἀνακαλύπτονται θεμέλια ἀρχαῖα, καὶ τάφοι καὶ μάρμαρα ἐνεπίγραφα.

δώσῃ τὴν πόλιν καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ νήσῳ φρούρια τῷ Σουλτάνῳ καὶ νὰ συστρατεύηται μετὰ τούτου, οὗτος δὲ νὰ παραχωρήσῃ τῷ ἡγεμόνι πρόσσοδον καὶ ἄλλην χώραν ἴσην πρὸς τὴν κέκτηται. Ὁ ἄθλιος! μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας καὶ εὐζωΐας ἐφρόντισεν, ὑπὲρ τῶν Μιτυληναίων ἔμως, ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ οὐδὲν ἐζητήσατο παρὰ τοῦ κατακτητοῦ. Ἡγεμῶν ὅστις καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ κινδύνῳ δὲν ποιεῖται περὶ πολλοῦ τῆν σωτηρίαν τῶν ὑπεξουσίων λαῶν, ὅστις, καὶ εἰς ἐπισφαλῆ καὶ ἐναντίαν βροπὴν περιστάντων τῶν πραγμάτων, δὲν μεριμνᾷ περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τῶν πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν, ἀνάξιός εἶναι νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦτο. Οἱ φράγκοι ἡγεμόνες οἱ ἐν πολλαῖς χώραις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐγκαταστάντες οὐδέποτε συναδελφοθέντες πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὐδὲ συνταυτίσαντες τὰ ἑαυτῶν συμφέροντα πρὸς τὰ τῶν ὑπηκόων, χάριν μόνον τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἡμύνοντο πρὸς τὸν ἐχθρόν, οὐδαμῶς ἢ ἐπελάχιστον προνοοῦντες περὶ τῆς ἀποτροπῆς ἢ μετριάζσεως τοῦ ἐπαπειλουμένου τοῖς λαοῖς αὐτῶν δεινοῦ. Οὕτω καὶ ἤδη τί ἔμελλε τῷ Γενουαίῳ περὶ τῶν Λεσβίων; τῷ ξένῳ περὶ τῶν Ἰθαγενῶν;

Παραδεχθεὶς ὁ Βεζύργης τὰς προτάσεις ταύτας ἀνεκρίνωσε εἰς τὸν ἀντικρὺ διατρίβοντα Σουλτάνον, οὗτος δὲ ἐπιδοκιμάσας ταύτας διέβη παραχρῆμα εἰς τὴν νῆσον καὶ προσεκάλεσε τὸν Γατελοῦζον εἰς ὑπογραφὴν τῶν συνθηκῶν. Ἐξῆλθεν ὁ Νικόλαος μεθ' ἀπάντων τῶν προκρίτων πολιτῶν κομίζων τὰς κλεῖς τῆς πόλεως εἰς ἔνδειξιν τελείας ὑποταγῆς, καὶ προσελθὼν προσεκύνησε τὸν Σουλτάνον καὶ ἠσπάσθη τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ὡς εἰμὴ ἦσαν πάντα ταῦτα ἱκανὰ τεκμήρια δουλοφροσύνης, ἠθέλησε καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἄχρι τοῦδε διαγωγὴν του ἐνώπιον τοῦ νικητοῦ καὶ ἤρξατο λέγων. «Ὁ Βασιλεῦ, ὅτι μὲν „οὐδέποτε ἀφ' ἧς παρέλαθον τὴν ἡγεμονίαν ταύτης τῆς νήσου „παρέβην τὰς συνθήκας, σὺ καλῶς γινώσκεις· ὅτι δὲ καὶ ἀν-

„δράποδον ἐγὼ δὲν ὑπεδέχομην, ἀλλ' ἅμα κομιζόμεθα ἀπέ-
 „διδον εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν δεσπότης, μαρτυροῦσι οἱ ἀπέναντι
 „ἐν τῇ ἡπαίρῳ κατοικῶντες. Οὐδεμίαν δὲ ἀφορμὴν ἢ συμβεβηλὴν
 „ἔδωκά ποτε εἰς τοὺς πειρατὰς πρὸς διαρπαγὴν τῶν ἡμετέ-
 „ρων τόπων, εἰδὲ ποτε παρέσχον αὐτοῖς καταφύγιον ἐν τῇ
 „νῆσῳ, ἔπραξα τοῦτο ὅπως μὴ διαρπάξωσι καὶ λεηλατῶσι τὴν
 „ἐμὴν χώραν. Τώρα δὲ προσερχόμενος ἰκέτης εἰς τὸ σὸν ἔ-
 „λεος, τὴν μὲν πόλιν καὶ τὴν νῆσον ἅπασαν παραδίδωμί Σοι,
 ἔξαιτοῦμαι δὲ ὅσῃν εὐνοίαν ἀπέδειξα ἐγὼ πρὸς τὰ σὰ πράγ-
 „ματα, διὰ τῆς αὐτῆς νὰ ἀνταμειφῶ παρὰ τοῦ βασιλέως. »
 Καὶ ταῦτα λέγων ἀνελύετο εἰς ποταμὸν θακρύων, ὡς ὑπαιτίους
 τοῦ πολέμου κατηγορῶν τοὺς πολίτας, οἵτινες προέτρεπαν αὐ-
 τὸν νὰ μὴ δεχθῇ τὰς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἐξ ἀρχῆς δοθείσας κα-
 λὰς ὑποσχέσεις. Ὁ Μωάμεθ μεμφόμενος αὐτὸν δι' ἣν ἀπέδει-
 ξεν ἀγνωμοσύνην, ἔλεγεν ὅτι οὐδὲ οὕτω θέλει στερηθῆ τι-
 νος ἀγαθοῦ, ἀλλὰ παραδίδων ἑαυτὸν τῷ Βασιλεῖ καὶ εὐνοῦς
 διατελῶν οὐδέποτε θέλει διὰ τοῦτο μεταμεληθῆ. Ἐπικυρω-
 θεισῶν δὲ μεθ' ἔρκων τῶν συνθηκῶν, ἐγένετο ἡ παράδοσις τῆς
 πόλεως, καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ Σουλτάνου πε-
 ριελθὼν τὴν νῆσον παρέδωκε τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια αὐτῆς
 εἰς τοὺς Τούρκους Ὑπάρχους.

Καὶ εἰς πάντα μὲν ταῦτα συμπίπτουσιν οἱ δύο ἱστορικοὶ Καλ-
 κοκονδύλης καὶ Δούκας· ἀλλ' ὁ τελευταῖος δίσταται μικρὸν, ἀ-
 φηγοῦμενος διαφόρως πως τὰ τῆς παραδόσεως. Ἡ διαφορὰ
 αὕτη, εἰ μὲν ὅχι ἄλλο, σώζει τοῦλάχιστον τὸν Γατελοῦζον ἀπὸ
 τῆς μομφῆς ὅτι ἐκ δειλίας καὶ ἀνανδρίας παρέδωκε τὴν πόλιν
 περὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίσας ἢ περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀσφα-
 λείας. Ὁ Δούκας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 διέμενε παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τῆς Λέσβου, Δομνίκῳ καὶ Νικο-
 λάῳ, μεγάλως ὑπ' ἀμφοτέρων τιμώμενος καὶ δυσκόλους ἐπι-

τρεπόμενος λειτουργίας. Εἶδομεν αὐτὸν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι τρίς ἀπεστάλη πρεσβευτῆς παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Οὐδόλως δὲ ἀπίθανον καὶ ἐπὶ τῆς πολιορκίας νὰ εὕρισκετο ἔτι παρὰ τῷ Νικολάῳ, ἣ ἔκει πρου πλησίον, ἐν νέῃ Φωκαίᾳ λ. χ. ἔνθα εἶχε καὶ κτήματα, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ (κεφ) 25 λέγει, καὶ νὰ ἐπληροφορήθῃ ἰδίῳι ὄμμασι καὶ ὡς τὰ κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μιτυλήνης συμβάντα. Ἱστορεῖται λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Δρούκα ὅτι Λουκᾶς ὁ Γατελοῦζος ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος, ἀνὴρ δειλὸς καὶ φιλόψυχος, ὁρῶν τὸ ἀδύνατον τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως ἐξῆλθε λάθρα τῆς πόλεως μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας πρόνοιαν λαμβάνων ὑπέδειξεν εἰς τὸν Μαχμούτ Πασᾶν πάντα τὰ ἀσθενῆ τοῦ φρουρίου μέρη, ὁπόθεν ἠδύνατο νὰ προσβάλλῃ καταपुरοβολήσῃ ἢ ἐπιπηδήσῃ αὐτὸ διὰ κλιμάκων. Οὕτω δὴ προπαρασκευάσας τὴν προδοσίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ μετὰ προσποιητοῦ φόβου παρέστησε τῷ ἡγεμόνι τὴν ἀκροσφαλῆ θέσιν τῶν πραγμάτων καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον ὃν διέτρεχεν ἡ ζωὴ αὐτοῦ τε καὶ τῶν πολιτῶν, ἐὰν δὲν προελάμβανε δι' ἐντίμου τινὸς συνθηκολογήσεως νὰ σώσῃ ὅ,τι ἠδύνατο. Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Λουκᾶ ἐκδειματωθεὶς ὁ Νικόλαος καὶ παραπεισθεὶς παρεδέχθη τοὺς μνησθέντας ἔρους τῆς παραδόσεως τῆς Μιτυλήνης, καὶ τούτους συνεπεκύρωσεν ὁ Μωάμεθ.

Ἄπο τῆς ἐπικυρώσεως ὅμως μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔρων, εἰ καὶ ἡ διάστασις δὲν ἦτο μεγάλη, διότι ἀμέσως τὴν ἐπαύριον τῆς ὑπογραφῆς ἔμελλον νὰ πραγματοποιηθῶσιν ἅπασαι αἱ συμφωνίαι, διέτρεχον ὅμως τὸν μέγιστον κίνδυνον οἱ μετὰ τοῦ αἰμοχαροῦς καὶ ἐξανδραποδιστοῦ Μωάμεθ συνθηκολογοῦντες. Ἐνέδιδε μὲν οὗτος εὐκόλως καὶ εἰς ἤττον ἐπαχθεὶς ἔρους ἤρκαετο πολλάκις, ἀλλ' οὐδέποτε διανοεῖτο καὶ νὰ τηρήσῃ τούτους ἱερούς, ὁπότε καὶ ὁ Προφήτης ἀπήλλαττεν αὐ-

τὸν τοῦ χρέους τούτου πρὸς ἀπίστους συνομολογούμενον.

Πρῶτον λοιπὸν ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ ἐξῆς· προσκαλέσας ἀπὸ τῆς ἡπείρου ἱκανοὺς Γενιτζάρους καὶ Ἀζάπιδας (α) ἐγκατέστησε φύλακας τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως, καὶ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τὴν ἐκ τούτων ἔξοδον εἰς πάντας τοὺς ἐντός, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. Δεύτερον, προσαγαγὼν ἐνώπιόν του τοὺς ἐν τῇ πόλει φράγκους πειρατὰς ἢ στρατιώτας περὶ τοὺς 300 τὸν ἀριθμὸν, διέταξε πάντας ἀνεξαιρέτως νὰ θανατώσῃ διὰ δόνηροτάτου θανάτου. Ἀπαγογόντες λοιπὸν αὐτοὺς εἰς εὐρύν τινα χῶρον τῶν προαστείων ἀνεκρέμασαν διχοτομήσαντες τὰ σώματα αὐτῶν. Θέαμα φοβερὸν καὶ ἐλεεινόν! Τριακόσιοι ἄνδρες σπαίροντες εἰς τὸν ἀέρα, δεινῶς βασανιζόμενοι καὶ κατὰ μικρὸν ἐκπνέοντες ἐν μέσῳ πόνων ἀφορητῶν· διότι ὅπως καταστήσῃ τὸν θάνατον βιαιότερον καὶ ἀλγεινότερον, ὁ ἐδικοτόμουν ὀλοσχερῶς τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατέπαυον τὴν τομὴν εἰς τὸ διάφραγμα, ὅθεν συμβαίνει ν' ἀντέχῃ ἐπὶ πολὺ οἱ ἀποθνήσκων, βραδεῖς καὶ τρομεροὺς πόνους ὑφιστάμενος μέχρι τῆς τελευταίας ἐκπνοῆς.

Τὴν θηριώδη ταύτην σκηνὴν περατωθεῖσαν διεδέχθη ἑτέρα εἰ μὲν οὐχὶ ἴση τῇ πρώτῃ κατὰ τὴν ὠμότητα, τραγικωτέρα ὁμως καὶ πολυδακρυωτέρα ἐκείνης. Ἐμελλεν ἐν αὐτῇ ν' ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τῶν πολιτῶν, τοῦτ' ἐστίν, ἂν αἱ γυναῖκες ἀνῆκον εἰς τοὺς ἄνδρας αὐτῶν, τὰ τέκνα εἰς τοὺς γονεῖς, καὶ οἱ γονεῖς εἰς τὴν γενέθλιον γῆν.

(α) Ἡ λέξις Ἀζάπιδες κατὰ τινὰς μὲν δηλοῖ τοὺς πεζοὺς, διὸ καὶ οἱ Γενιτζάροι δύνανται διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου νὰ κληθῶσιν, ὅτε καὶ οὗτοι πεζοὶ ὄντες. Ὁ ἱστορικὸς Δούκας οὕτως ἐννοεῖ τὴν λέξιν λέγων, «Οἱ δὲ τῆς ἀλλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες οἱ καὶ Γενιτζάροι κέκληνται κτλ.» (Ἱστορ. Βυζαντ. κεφ. 39) κατ' ἄλλους δὲ ἦτο τάγμα ἴδιον στρατιωτῶν λογάδων λαθὼν τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Ἀζάπῃ.

Σκηνή μεγαλοπρεπής ἐστήθη ἐν τόπῳ περιόπτῳ, καὶ πρὸ αὐτῆς, ὡς ὑπὸ ζυγόν, διέταξε νὰ διαβῶσιν ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει, πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως. Σειρὰ μακρὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νεανίσκων καὶ παρθένων, παίδων καὶ γερόντων διήρχετο ἐν σιγῇ καὶ κατηφείᾳ, ἐν φόβῳ καὶ παλμοῖς καρδίας πρὸ τοῦ Σουλτάνου, ἀγνοούντων τῶν πάντων τίς ὁ σκοπὸς τῆς τοιαύτης θεατρικῆς παρατάξεως. Δὲν ἔμελλον ὅμως νὰ διατελέσωσιν ἐπὶ πολὺ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ γινομένου. Ἐν νεῦμα τοῦ φοβεροῦ τυράννου, καὶ πάραυτα ἀνάρπαστοι ἐγίνοντο παρθένοι καὶ νεάνιδες ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν μητέρων, νεανίσκοι καὶ παῖδες ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν πατέρων. Μάτην ἡ τρυφερὰ κόρη βοήθειαν ζητοῦσα περισφίγγετο εἰς τὰς ἀγγάλας τῆς μητρός, μάτην ὁ χαριεὶς παῖς ἐκρεμάτο ἀπὸ τοῦ τραχήλου τοῦ πατρός· ἀμειλικτος ὁ δῆμιος ἐξήρπαζε καὶ ἀπεχώριζε τούτους ἀπὸ τῶν μητρικῶν περιπλοκῶν, καὶ συνώθει ἐντὸς περιβόλου, ὡς ἐν σκηνῇ ἀγέλην προβάτων· ἄπαυστοι δὲ θρῆνοι καὶ γόοι καὶ κωπετοὶ ἐκατέρωθεν ἐπλήρουν τὴν ἀτμοσφαῖραν, ἱκανοὶ καὶ τὴν θηριωδεςτέραν ψυχὴν νὰ μαλαξῶσι καὶ εἰς ἔλεος νὰ κινήσωσιν. Ὅ,τι λοιπὸν ὤραϊον, ὅ,τι εὐγενὲς ὑπῆρχεν ἐν τῇ εὐάνδρῳ καὶ καλλιγύναικι Μιτυλήνῃ ἀπήχθη ὅπως πληρώσῃ τοὺς γυναικῶνας τοῦ Σουλτάνου, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ τάγματα τῶν Γενιτζάρων, ἄτινα, ὡς γνωστόν, συνεχροτοῦντο ἐκ παίδων χριστιανῶν, αἰχμαλωτευομένων ἢ δασμολογουμένων καὶ ἐξομοτούντων τὴν πάτριον θρησκείαν. Οὕτως ὀκτακόσιοι νεανίσκοι καὶ νεάνιδες, ἀγνὰ καὶ τρυφερὰ ἄνθη τῆς Μιτυλήνης ἐξηρέθησαν γέρας βασιλικὸν τῷ νικητῇ Μωάμεθ. Τῶν δὲ ὑποληφθέντων διαιρεθέντων εἰς τρεῖς μοῖρας, ἡ μὲν μία περιλαμβάνουσα ὅ,τι φαῦλον καὶ ἄχρηστον τοῦ ὄχλου κατελείφθη ὡς μόνιμος κάτοικος τῆς ἐξανδραποδισθείσης πόλεως· ἡ δὲ δευτέρα διενεμήθη ὡς λεία εἰς τοὺς Γενιτζάρους, ἡ δὲ τρίτη καὶ ἀξιολογιωτέρα συγ-

πειμένη ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων καὶ εὐπορωτέρων Μιτυληναίων ἐκλήρωθη νὰ μετοικήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐκ πασῶν τῶν υποδουλωμένων χωρῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἠνάγκαζεν ὁ Μωάμεθ τοὺς αἰχμαλώτους νὰ συνοικίζωνται πρὸς αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς λειψανδρησάτης πόλεως.

Ὅττω δὴ ἡ ἀνεξάρτητος καὶ αὐτονομουμένη Λέσθος συγχωνεύεται εἰς τὸ μέγα Ὀθωμανικὸν κράτος, ὡς μικρὸν βυάκιον συγχωνεύεται εἰς τὸ ρεῦμα ποταμοῦ εὐρέθρου καὶ βαθυδίνου, βαρὺς δὲ δουλείαις κλοιὸς συνέσφιγξε τὸν εὐγενῆ αὐτῆς τράχηλον. Ἡ δὲ πρωτεύουσα αὐτῆς Μιτυλήνη ἢ εἰς πλοῦτον καὶ πληθυσμὸν καὶ εὐημερίαν μέχρι χθὲς ἀκμάζουσα, ἢ καταθέλασα ἄλλοτε διὰ τῶν μουσικῶν καὶ ἀοιδῶν αὐτῆς τὴν Ἑλλάδα ὅλην, ἢ εὐρύνασα τὸν κύκλον τῶν σοφῶν ἐκείνης διὰ τῆς προσθήκης τῶν ἰδίων αὐτῆς φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, ἢ τέρψασα τοὺς εὐπατρίδας τῶν Ῥωμαίων μὲ τὰ θέατρα, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς πανηγύρεις, ἢ υποδεξαμένη πολλάκις εἰς τοὺς κόλπους τῆς αὐτοκράτορας καὶ μεγιστάνος τοῦ Βυζαντίου, ἢ τριαύτη πόλις καὶ νῆσος ἐξανδραποδισθεῖσα καὶ ἐρημωθεῖσα κατέπεσεν εἰς ἐσχάτην ἀφάνειαν, οἷα ἡ τοῦ δουλικοῦ βίου. Ἀντὶ πάντων δὲ τῶν ἐξανδραποδισθέντων καὶ ἐξοικισθέντων πολιτῶν ἐδέξατο 200 Γενιτζάρους καὶ 300 Ἀζάπιδας ὡς κληροῦχος ἅμα καὶ φρουροὺς τῆς κατακτηθείσης χώρας. Τούτων δὲ προΐστατο ἐπίσημος Τούρκος, υἱὸς Σαμλιάτου τινὸς καλουμένου, ἀνωτάτου ποτὲ δικαστοῦ καὶ ἐπὶ δικαιοσύνη καὶ εὐθύτητι ὀνομαστοῦ μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν γενομένου.

Στρέψωμεν ἤδη τὸ βλέμμα πρὸς τὸν δυστυχεῖ ἡγεμόνα τῆς Λέσθου, καὶ παρακολουθήσωμεν αὐτὸν εἰς τὰς περιπετείας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει λίαν συντόμου βίου αὐτοῦ. Ὁ Μωάμεθ ἐξασφαλίσας τὴν νέαν ὀρυκτησίαν καὶ καταλιπὼν πλοιά τινα περὶ τὰ ἀφύλακτα καὶ εὐεπίθата μέρη τῆς νήσου, αὐτὸς μὲν

κατὰ γῆν προήλασε διὰ τῆς Ἀσίας συνεπαγόμενος σύμπαντα τὸν στρατόν, τὸν δὲ στόλον φόρτου πολυτίμου μεστόν, φόρτου ἐμφύχου καὶ λογικοῦ, ἀπέστειλε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, συνεπιβαίνοτος καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσθου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον πολλαὶ ἡμέραι, καὶ ὁ Σουλτάνος ὑποσχέσεις καὶ ὄρκους παρ' οὐδὲν τιθέμενος, συλλαθὼν ἔρριψεν εἰς τὸν πύργον τῶν Φράγκων τὸν Νικόλαον, εἴτε ἀρχαίαν μνησικακίαν καὶ ἀντιπάθειαν πρὸς τὸν οἶκον τῶν Γατελούζων τρέφων, εἴτε καὶ νέας τινὸς προφάσεως ἐπιλαθόμενος. Διότι λέγεται ὅτι παῖς εὖνους τοῦ Σουλτάνου διαφυγὼν τὴν βασιλείον αὐτὴν προσέφυγε πρότερόν ποτε παρὰ τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Λέσθου, ἔνθα ἀποταξάμενος τῷ Προφήτῃ ἠσπάσθη τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλούσης δὲ τῆς νήσου, ὁ Νικόλαος λησμονῶν τὰ προηγούμενα τοῦ νεανίσκου, ὠροφορεῖ τοῦτον τῷ Μωάμεθ ὅπως ἐπὶ πλεόν ἐξευμενίσῃ. Ἄλλ' οἱ παῖδες τῶν ἀνακτόρων ἀναγνωρίσαντες τὸν ἀρχαῖον σύντροφον ἐξήγγειλαν τοῦτο τῷ Σουλτάνῳ, ἐφ' ᾧ ὀργισθεὶς διέταξε τὴν κάθειρξιν τοῦ ἡγεμόνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Λουκᾶ ἢ Λουκίνου, τοῦ πρότερον μὲν συγκατεργασμένου τὸν φόνον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῆς ἡγεμονίας, εἴτα δὲ προδόντος τὸν ἕτερον ἀδελφὸν καὶ τὴν πόλιν εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Πολλὰ καὶ ἀνήκεστα ἦσαν τὰ ἐν τῇ εἰρκτῇ δεινὰ τούτων, καὶ ἄδηλον ἦτο πότε καὶ πῶς ἔμελλον νὰ λήξωσιν. Ὅθεν πρὸς ταχείαν ἐκ τούτων ἀπαλλαγὴν ἐδῆλωσαν ἀμφοτέρωι οἱ ἀδελφοὶ ὅτι ἔτοιμοι ἦσαν νὰ ἐξομώσωσι τὴν πάτριον θρησκείαν καὶ νὰ ἐνστερνισθῶσιν τὴν τοῦ Μωάμεθ. Καὶ παραχρῆμα μὲν ἐξήγαγον ἀμφοτέρους τῆς φυλακῆς καὶ περιτεμόντες ἐνέδυσαν βασιλικὰς ἐσθῆτας καὶ τιάρας. Οὕτω πολλάκις οἱ Τοῦρκοι ἐξεβίαζον παρὰ τῶν Χριστιανῶν τὴν ἀρνησιν τῆς πίστεως αὐτῶν ἀπειλοῦντες, καθείργοντες, βασανίζοντες καὶ οὐδὲν ὅτι

οὐ μηχανιόμενοι εἰς ἐπιτυχίαν τούτου. Ἄλλα δὲν ἔμελλον οἱ ἄθλιοι οὗτοι, οἱ πᾶν ἀνάσιον τολμήσαντες, νὰ ἐπιχαρῶσι καὶ ἐφουδρίσωσι πολὺ ἐν τῇ ἔξωμοσίᾳ. Ἡ σθεναρὰ καὶ ἀρτίπους Ἄτη

. ἦ πάντας ἀάται

οὐλομένη· τῆς μὲν θ' ἀπαλοὶ πόδες, οὐ γὰρ ἐπ' οὔδει

Πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἤγε κατ' ἀνδρῶν κραάτα βαινεί

βλάπτουσ' ἀνθρώπους·

Ἡ Ἄτη, λέγω, αὕτη ἐπέστη ταχύτερον ἢ ἕτι προσεδόκων. Ἡ θεία νέμεσις ἡ μηδὲν ἔγκλημα ἀτιμώρητον καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀφίνουσα ὀξύτερον τοῦ δέοντος ἠκόντισεν ἐπ' αὐτοὺς τὰ ἀμελιχτα βέλη της. Ὁφείλον ἐν αἰσχύνῃ καὶ ἀτιμίᾳ νὰ καταστρέψωσι τὸν βίον οἱ ἀδελφοκτόνοι καὶ ἄρπαγες, οἱ προδόται καὶ ἀρνησίθειοι οὗτοι Γενοῦαῖοι. Μόλις ἀνέλαβον ἀπὸ τῶν ἀλγηδόνων τῆς περιτομῆς, καὶ διαταγῇ αὐστηρᾶ τοῦ Σουλτάνου ρίπτει τούτους εἰς τὰ δεσμά, καὶ μετὰ μικρὸν καταδικάζει εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον· καὶ ἀπηγγονίσθησαν ἀμφότεροι διὰ χορδῆς τόξου, καθ' ὃν τρόπον οὗτοι ἀπέπνιζαν τὸν ἀγαθὸν Δομίνικον, ὅπως ἀφαρπάσωσιν ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀρχήν. Ὁ δειλῆσιος! ἐπιφωνεῖ χριστιανικῶς ὁ ἱστορικὸς Δούκας ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ καταστροφῇ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσβου, ἐλπίσας νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν ἀπώλεσε καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ!

Ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχεν εὐρεῖ ὁ Νικόλαος ἀδελφὴν τινα γυναῖκα τοῦ προαποθανόντος βασιλέως τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, (α) μεθ' ἑνὸς αὐτῆς υἱοῦ. Ἄλλ' οὗτος

(α) Ἡ ἐν Τραπεζοῦντι βασιλεία τῶν Κομνηνῶν διήρκεσε 257 ἔτη, ἀπὸ Ἀλεξίου υἱοῦ Μανουὴλ καὶ ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρόνικου. Ὅστις κυριευθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, κατέσχε τὴν Κολχίδα καὶ ἔστησε τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου ἐν τῇ Τραπεζοῦντι, μέχρι Δαβιδ τοῦ ὑπὸ Μωάμεθ Β' στερηθέντος τῆς βασιλείας τὸ 1461.

μὲν εἶχε συμπεριληφθῆ εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ Σουλτάνου, ἡ δὲ μήτηρ, χήρα φημιζομένη ἐπὶ καλλονῇ κατετάχθη εἰς τὴν πολυγύναικα χορείαν τῶν βασιλικῶν χαρσιμίων.

Τοιοῦτον ἐπονείδιστον τέλος ἔλαβεν ἡ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη ἡγεμονεύσασα τῆς Λέσθου γενεὰ τῶν Γατελούζων· οἰκτρὸν τῶντι τοῦτο ἀνθρωπίνως θεωρούμενον, οὐχὶ ὅμως ἀεικὲς εἰς ἡγεμόνας προδόντας καὶ πατρίδα καὶ πίστιν καὶ πᾶν τιμίον καὶ ἱερὸν τῷ ἀνθρώπῳ χάριν βραχείας ἀπολαύσεως ζωῆς δουλοπρεποῦς καὶ ἀνδραποδώδους. Ἔστω δὲ τοῦτο πρὸς πολλοῖς ἄλλοις δίδαγμα φοβερὸν εἰς τοὺς προαιρουμένους τὴν ὕλην καὶ τὰ ἐφήμερα ἀγαθὰ, ὧν κυρία εἶναι ἡ ἀπατηλὴ καὶ ἀλοπρόσαλλος τύχη, ἀντὶ τῶν ἡθικῶν, ἅτινα καὶ ἐφ' ἡμῖν εἰσὶ, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ τῆς ἐλευθέρας ἡμῶν βουλήσεως ἐξαρτῶνται, καὶ τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεως συνεπάγονται, ἥτις καὶ μόνῃ ἀντισταθμίζει τὴν ἀπώλειαν πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθῶν. Ὡ! εὐδαίμων καὶ μακάριος ὁ θνητὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν καὶ πολυμόρφων πειρασμῶν τοῦ βίου τούτου κατορθώσῃ νὰ τηρήσῃ ζῶσαν καὶ ἀκλόνητον τὴν πρὸς τὴν πατρίαν θρησκείαν πίστιν, ζῶσαν ἀπαραμείωτον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, ἄθικτον καὶ ἀσπηλον τὴν ἀτομικὴν τιμὴν.

Τετρακόσιοι ὄλοι ἐνιαυτοὶ διῆλθον ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Λέσθου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Μία ἴσως τῶν ἡμερῶν τοῦ προτελευταίου μηνὸς ἦτο ἡ ἐπέτειος τετρακοσιοστὴ ἡμέρα, ἡμέρα δυσκλεοῦς καὶ ἀλγεινῆς μνήμης τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Μιτυλήνης. Τίς ἡ ἱστορία τῶν 400 τούτων μεγάλων ἐνιαυτῶν; Τίς ὁ βίος τῆς νήσου κατὰ τὸ τετρααιώνιον τοῦτο διάστημα; Ἀλλ' ὁποῖαν ἱστορίαν ζητοῦμεν εἰς δεδουλωμένον λαόν; Ἐὰν ἱστορία εἶναι ἡ ἔρευνα τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῶν ἔθνων, ἡ δουλεία κόπτει τὸ νῆμα ἐκείνης, διότι ἐν τῇ δουλείᾳ παύει πᾶσα τοῦ ἀνθρώπου κίνησις εἰς τὰ πρόσω, ἐν αὐτῇ ἐκλείπου-

σι τέχναι, ἐπιστῆμαι, βιομηχανία, πολιτισμός. Τὸ πνεῦμα, ἡ δραστικωτάτη αὐτῆ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου δεσμεύεται καὶ παύει τοῦ ἐνεργεῖν, μόναι δὲ αἱ φυσικαὶ δυνάμεις δρῶσι τὰς ἀπολύτους πρὸς τὴν αὐτοσυντηρησίαν πράξεις. Ἡ ἱστορία αὐτῆ τῆς Λέσθου οὐδὲλως διάφορος εἶναι τῆς ἱστορίας τοῦ σύμπαντος υποδουλωθέντος Βυζαντινοῦ κράτους. Ἀνδραποδισμοί, ἐξωμοσῖαι, ἐκθιασμοί, σφαγαί, ἄρπαγαὶ παίδων, ἄρπαγαὶ περιουσιῶν, μαστιγώσεις καὶ δασμοὶ ἐπαχθεῖς καὶ αὐθαίρετοι ὑπὸ τῶν κατὰ τύπους σατραπῶν καὶ τοπαρχῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πληροῦσι τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ ἐπὶ τέσσαρας ἤδη αἰῶνας δεδωλωμένῃ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἄν εἰς τύπους τινὰς ὁ ζυγὸς ἦτο ἐλαφρότερος, τοῦτο ἀποδοτέον μᾶλλον εἰς τὸν προσωπικὸν χαρακτῆρα τῶν λαχόντων νὰ κυβερνῶσιν αὐτοὺς σατραπῶν, εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐποικησάντων Τούρκων εἰ δυνατόν φύσις θηρῶν, ἐν μέσῳ τιθασσῶν διαιτωμένων, νὰ μεταθληθῇ· πολλῶν δὲ μᾶλλον ἀποδοτέον εἰς τὴν ἐπιτηδεωτικότητα τῶν προϊσταμένων τῶν Χριστιανικῶν κοινοτήτων, δι' ἣττον ὑβριστικῶν καὶ ἐξευτελεστικῶν μέσων πειρωμένων νὰ κορέσῃσι τὴν ἄπληξον καὶ ἀτάσθαλον ὄρεξιν τῶν δεσποτῶν. Ἄλλ' ἐν γένει τὰ τρία τοῦ ἀνθρώπου θερὰ καὶ ἀπαράγραπτα δίκαια ζωῆ, τιμῆ καὶ κτῆσις ἦσαν παίγνια τῆς φρενοτροπίας τῶν κατακτητῶν. Μέχρι χθὲς καὶ πρῶτην, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Μαχμουτ ἡ δεσπόζουσα φυλὴ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος μέχρι τοῦ ἐσχάτου καὶ μοχθηροτάτου δημοφύλου, ἤσκει ἀπολύτως καὶ νηποινεῖ δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ πᾶν τὸ ὑπῆκοον καὶ δοῦλον.

Ἡ Μιτυλήνη ἐπὶ τῆς ἀλώσεως ἀπολέσασα σχεδὸν τὰ τρία τέταρτα τῶν κατοίκων, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πάντα τὰ ὄλβια καὶ χρηστὰ γένη, περιήλθεν εἰς ἐσχάτην ταπείνωσιν καὶ ἀπορίαν. Τῶν ἐξοικισθέντων καὶ ἀνδραποδισθέντων αἱ ἰδιοκτησίαι ἔδη-

μεύθησαν ἢ μετέβησαν εἰς τὴν κυριότητα τῶν νέων δεσποτῶν οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ πόλει, οἱ ἀμαθέστατοι καὶ πενέστατοι τοῦ χυδῆν ὄχλου, εἰλώτων δίκην δουλοπαροίκων διετέλουν γεωργοῦντες τοὺς ἀγροὺς ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν νέων δεσποτῶν, μόλις ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀποζῶντες. Πολὺ τῆς ἀληθείας πόρρω δὲν θέλομεν εὐρεθῆ, ἐὰν τὰ αὐτὰ εἰκοτολογῆσωμεν καὶ τῆς ἕλης νήσου. Καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀναλόγως ἔδεκατίσθη, θπου μάλιστα καὶ δέκα ἑπτὰ ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως ἡ Καλλονή, πόλις πολυάνθρωπος, ὡς εἴρηται, δευνῶς εἶχεν ἐρημωθῆ καὶ ἐξανδραποδισθῆ ὑπὸ τοῦ διαβοήτου Μπαλτάργου, ἢ Παιτόγλη κατὰ τὴν ἐξελλήνισιν τοῦ Χαλκοκονδύλου, καὶ αἱ γαῖαι αὐτῆς, αἱ εὐφορώτεραι καὶ πλουσιώτεραι, ἤρπαγθησαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, οὗ τεκμήρια πρόδηλα εἶναι οἱ περιλειπόμενοι ἔτι καὶ σήμερον ὀλίγοι Τοῦρκοι, ἀπόγονοι τῶν πρώτων κληρούχων, οἵτινες εὐρίσκονται ἐξαιρέτως κατωχημένοι περὶ τὴν ἐριθώλακα καὶ πολυστάφυλον πεδιάδα τῆς Καλλονῆς, καὶ τοὺς λιπαροὺς καὶ ἐλαιοφύτους ἀγροὺς τῆς Γέρας, καὶ ἄλλους τινὰς ποραπλησίους τόπους.

Ἐν τοιαύτῃ ταπεινῇ καταστάσει διήλθεν ἅπαντα σχεδὸν τὰ 400 ἔτη τῆς δουλείας ἡ Λέσθος, οὐχὶ βεβαίως ἀπηλλαγμένη καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν συνήθων τοῖς δουλεύουσι κακώσεων καὶ ὠμοτήτων παρὰ τυράννων μάλιστα τοιούτων, φιληθδόνων καὶ ὀκνηρῶν, οἵοι προΐοντος τοῦ χρόνου κατέστησαν οἱ Ὀθωμανοί. Καὶ δὲν ἔχω μὲν συμμαρτυροῦσαν εἰς τὰς εἰκοτολογίας μου ταύτας τὴν ἐπιτόπιον ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων, ὡς μὴ ὑπάρχουσαν, ἢ παράδοσις ὅμως διηγεῖται τοῦτο, καὶ ἔν πολύτιμον ὑπόμνημα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος σωζομένον εὐτυχῶς παρ' ἡμῖν (α), καὶ γεγραμμένον ὑπὸ μάρτυρος αὐ-

(α) Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐδημοσίευσεν χάριν τῆς ἱστορίας ἐν τῇ ΙΑ'. Τόμῳ τῆς Πανδώρας, τεύχει 263 σελ. 572. Εἶναι δὲν ἐν πρω-

τόπτου καὶ αὐτοπαθοῦς, τοῦ τότε ἐξορίστου ἐνταῦθα Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου τοῦ Τενεδίου, ἔρχεται εἰς πίστωσιν τῶν λόγων μου ἐπίσημον.

Περὶ τὰ 1770 ἡ Ῥωσσία ἐπολέμει, ὡς γνωστὸν, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν τὴν Τουρκίαν· ὁ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὀρλώφ στόλος μεταξὺ ἄλλων τινῶν νήσων εἶχε καταλάβει ἐπ' ὀλίγον χρόνον καὶ τὴν Μιτυλήνην, ὁπότε οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως ἔσπευσαν νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Ἀποχωρήσαντος μετὰ μικρὸν τοῦ Ῥωστικοῦ στόλου, οἱ Τούρκοι ἐκδίκεσιν πνέοντες κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι ἦσαν ἐμόθησκοι τῶν λεηλατησάντων τὰς οἰκίας αὐτῶν Ῥώσων, ἐξελλθόντες τοῦ φρουρίου διήρπασαν ἀνεξαιρέτως τὰς χριστιανικὰς συνοικίας, ἐκάκωσαν τοὺς πολίτας καὶ ἔσφαξαν ὄσους συνήνησαν καθ' ὁδὸν χριστιανούς, ὡς ὑπαιτίαι τῆς ἀποβάσεως καὶ διαρπαγῆς τῶν Ῥώσων ἐν τῇ νήσῳ. Καὶ ἤθελον ἠθροδὸν τότε κατασφαγῆ οἱ ἐν τῇ πόλει, ὡς ὁ γυμνωθεῖς καὶ μαστιγωθείς καὶ πολλὰ παθὼν πατριάρχης Μελετίης μαρτυρεῖ, εἰμὴ ἡ σύνεσις καὶ μετριότης τοῦ Ὀθωμανοῦ διοικητοῦ τῆς Νήσου κατέστειλε τὴν ἄλογον ἔρμην τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν καὶ τὴν φιλέκδικον καὶ λύσσαν τοῦ ἀχαλινώτου συρφετοῦ τῶν Τούρκων τῆς Μιτυλήνης. Ἀφοῦ δὲ πρὸ τριῶν ἔτι γενεῶν τοιαύτας διεδραμάτισεν ἐν Μιτυλήνῃ σκηνὰς ἡ Τερικικὴ αὐθαιρεσία καὶ τυραννία, καὶ ἕκαστος ἡμῶν μετὰ φρίκης ἀναπολεῖ τὰς χθιζάτες καὶ πρῶϊζα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπαναληφθεῖσας (α), ὁπόσαι καὶ ὁποῖαι θηριωδέστε-

τοῦτοπι γεγραμμένον ἰδίᾳ τοῦ Πατριάρχου χειρὶ καὶ περιέχεται ἐν τῷ τέλει τεύχους τινὸς περιέχοντος χειρόγραφον τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου, καὶ διατηρουμένου ἐν τῇ μητροπολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

(α) Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἡ Μιτυλήνη ἠτρέμησε μὲν ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ τῆς δραστηρίου ἐπαγρυ-

ραι ἴσως καὶ φρονικώτεραι δὲν ἔμελλον νὰ διαπράττωνται κατὰ τοὺς πρώτους σιδηροῦς τῆς δουλείας αἰῶνας;

Τοιαῦτα μὲν τόγ' ἐπ' ἐμοὶ τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Λέσβου καὶ τὰ μετ' αὐτήν. Ἴσως δέ τις ἄλλος βοηθημάτων εὐπορώτερος, καὶ τοῦ καλάμου μεταχειριστῆς εὐφυσέτερος, δότε δ' εἶπεν καὶ ἀπὸ ἐδάφους ἄλλου τὸν λόγον ποιούμενος ἤθελε διαλευκάνει πολλά παραλειφθέντα ἢ ἀγνοηθέντα ὑπ' ἐμοῦ, καὶ τὰ ἱστορηθέντα γλαφυρώτερον ἀφηγηθῆ, καὶ πολλὰ δὲ διδακτικὰ συμπεράσματα ἐξ ἐκείνων ἀρυσθῆ. Ἀλλὰ διατί ἀφέντες εἰς τὴν ἰδίαν ἐκάστου κρίσιν καὶ διαγνώσιν τὰ ἐκφεύγοντα τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ παρόντος δοκιμίου καὶ πρὸς τε τὸν χρόνον καὶ τὸν γῶρον ἀντίζωα, νὰ μὴ ἐκφέρωμεν εἰς φῶς ὅσα καὶ θέμις καὶ χρεῶν αἰείποτε διὰ μνήμης καὶ στόματος νὰ ἔχωμεν;

Ἡ προγονικὴ ἡμῶν ἱστορία ταμεῖον εἶναι ἀκένωτον βιωφε-

πνήσεως τοῦ τότε διοικητοῦ τῆς νήσου Μουσταφᾶ Κουλαζίτζη, δὲν ὑπέστη ὄμωσ καὶ ὀλίγα δευιά. Διότι καὶ εἰς φορολογίας ὑπεδλήθη καταστρεπτικῶς πρὸς μισθοδοσίαν τῶν εἰς εἰς αὐτὴν μετενεχθέντων ἐξ Ἀσίας μισθοφόρων Τούρκων, χάριν δῆθεν ἀσφαλείας καὶ εὐταξίας, καὶ σφαγαὶ πολλαὶ καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ἀπέναντι ἠπείρου ἕνεκα ἀρπαγῆς διαπερώντων ἐκάστοτε Τουρκικῶν σιφῶν. Εἰς μίαν τοιαύτην σφαγὴν ἔπεσε θῦμα καὶ ὁ πατήρ τοῦ γράφοντος Ἀντώνιος Πάπας (αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ!) Οὗτος ἡμέραν τινὰ τοῦ Πάσχα ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐξοχὴν εἶδε προσερχομένους Τούρκους τινὰς ἐνόπλους (καὶ τίς Τούρκος ἄχρι καὶ σήμερον περιπατεῖ ἄοπλος;) γινώσκων δὲ ὅτι οἱ τοιοῦτοι περιεφέροντο χάριν ἀργυρολογίας, ὀπισθοχωρήσας ὀλίγον ἐκρύβη ὀπισθεν βράχου, ἕως διαβῶσιν· ἀλλ' οἱ αἰμοδόροι παρατηρήσαντες αὐτὸν μακρόθεν ἐπυροβόλησαν· εἶτα δὲ προσδραμόντες μεληδὸν κατεκρεοῦργησαν τὰ θηρία! Αὐθημερόν δὲ ρίψαντες εἰς πένθος καὶ δέκα ἄλλας οἰκογενείας, ἀπῆλθον ἐκ τῆς κώμης Ἀγ. Παρασκευῆς, ἔχοντες τὰ βαλάντια πλήρη χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τὰς αὐτὰς ὠμότητας διανοούμενοι νὰ πράξωσιν εἰς ἑτέρας κώμας καὶ χωρία.

λῶν μαθημάτων. Οὐδὲν ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς παρέστησε ποικι-
 λωτέρας καὶ ἐκπληκτικωτέρας φάσεις παρὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἔ-
 θνος. Εἰς τὴν ὑψίστην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ εἰς τὴν
 ἐσχάτην τῆς βαρβαρότητος· εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς πολιτικῆς
 ἰσχύος καὶ τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου, καὶ εἰς τὸν πυθμένα τῆς δια-
 φθορᾶς καὶ φαυλότητος· εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς πνευμα-
 τικῆς ἀναπτύξεως καὶ εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀμαθείας· εἰς τὸ
 ἄκρον τῆς σώφρονος ἐλευθερίας καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀκολά-
 στου δημαγωγίας καὶ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς δουλείας· εἰς πάσας
 ταύτας τὰς ἀντιθέτους θέσεις ἀνέβη καὶ κατέβη τὸ Ἑλληνικὸν
 ἔθνος μὲ τὰς λαμπροτέρας ἀρετὰς καὶ τὰς δυσειδεστέρας ἀ-
 μαρτίας. Ὡς ἡ σελήνη εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτω καὶ ἡ Ἑλλάς
 ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα τοῦ κόσμου, νῦν μὲν αἴρουμένη τὸν κρείττω
 λόγον, ἔλαμπε πλησιφαῆς καὶ ἐρατεινὴ φῶς ἀρετῆς καὶ σο-
 φίας ἀκτινοβολοῦσα, νῦν δὲ ἡμιφαῆς καὶ ἀφεγγῆς συνεσκοτί-
 ζετο ἐμβαπτομένη εἰς τὴν σκιερὰν ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἤττονος
 λόγου. Ἀξιοσπουδάστος ἄρα καὶ ἡ καθόλου ἱστορία τῆς Ἑλλάδος
 καὶ ἡ ἰδιαιτέρα τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὀφειλομεν δὲ ἐν τῇ σπου-
 δῇ καὶ μελέτῃ αὐτῆς οὐ μόνον σεμνυνόμενοι ἐπὶ ταῖς ἀρε-
 ταῖς τῶν προπατόρων, νὰ ζηλώμεν τὰ κλεισάντα αὐτοὺς ἔρ-
 γα, ἀλλὰ καὶ θρηγοῦντες τὰς λυμηναμένας αὐτοὺς κακίας καὶ
 αἰσχυνόμενοι ἐπ' αὐταῖς ν' ἀποφεύγωμεν πάσαις δυνάμεσι
 ταύτας. Ἀντὶ δὲ νὰ ἐνασμενιζώμεθα ἐντρυφῶντες εἰς τὴν δό-
 ξαν τῶν ἀρχαιοτάτων προγόνων, λυσιτελέστερον εἶναι νὰ φι-
 λοπραγμονῶμεν τὰ τύχας τῶν ἀμέσων καὶ ἐγγυτάτω ἡμῶν πα-
 τέρων, σπουδάζοντες ὅτι παρ' αὐτῶν κακὸν ἐκληρονομήσαμεν
 ν' ἀποβάλωμεν, ὅτι μεμπτὸν ἢ φογερὸν παρελάβομεν νὰ ἐκ-
 τρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν. Πρὸς τί νὰ βρενθυώμεθα ὡς κα-
 ταγόμενοι ἀπὸ τῶν παλαιτάτων ἐκείνων Πιπτακοῦ καὶ Ἀλ-
 καίου καὶ Ἀρίωνος καὶ Θεοφράστου καὶ Θεοφάνους καὶ Λεσβῶ-

νακτος, ὅποτε τις δύναται νὰ μᾶς ὀνειδίσῃ ὡς ἔλκοντας τὸ γένος ἀπὸ φαύλων καὶ ἀγενῶν καὶ ἀπαιδεύτων πατέρων, οἳοι ἦσαν κατὰ τὴν ἱστορίαν οἱ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως καταλειφθέντες ἐν τῇ Μιτυλήνῃ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Λέσβῳ ; Πικρὰν μὲν θέλει εἰπεῖ κα-
θ' ἡμῶν μομφήν, ἀληθεστάτην ὄμως. Ἀλλὰ πρὸς τὸν τολμή-
σαντα νὰ μᾶς ἐξονειδίσῃ ἐπὶ δυσγενεῖα, κάλλιστα δυνάμεθα
ν' ἀπαντήσωμεν ὅ,τι καὶ ὁ Ἰφικράτης εἰς δυσγένειαν ὀνειδιζό-
μενος εἶπεν· « Ἐγὼ ἄρξω τοῦ γένους. » ὅ,τι καὶ ὁ Ἀνάχαρ-
σις ὅτι ἦτο Σκύθης « Τῷ γένει, εἶπεν, ἀλλ' οὐ τῷ τρόπῳ. »
Ναὶ χιλιάκις προτιμότερον νὰ ἤμεθα τέκνα καλῶν κακῶν πα-
τέρων, ἢ τοῦναντίον κακὰ τέκνα πατέρων ἀγαθῶν· υἱοὶ ἔνδο-
ξοι ἀσήμεων γονέων, ἢ τοῦναντίον ἐπισήμεων γονέων ἀδοξοὶ
υἱοί. Τοῦτο δὲ τότε δυνάμεθα νὰ ἀντιτάξωμεν ὅταν διὰ τῆς
παιδείας ἐξευγενίσωμεν τὰ ἦθη. « Εὐτροπή τοῦ ἥθεος ἀν-
θρώπων εὐγένεια » ἔλεγεν ὁ Δημόκριτος.

Μόνος ὁ πλοῦτος εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὡς ὁ κασίτερος
εἰς τὸν χαλκόν, γάνωμα ἐξωτερικόν, γάνωμα μάλιστα προσω-
ρινόν, τὸ ὁποῖον φθείρεται, ὅταν τὸ κεκασιτερωμένον ἀγγεῖον
κρυθῇ ἐντὸς τῆς γῆς, ἢ δὲν γείνη προσήκουσα χρῆσις αὐτοῦ.
Εὐγενεστέρα ἔλεγεν ὁ Πλούταρχος ἦτο ἡ πενία τοῦ δικαίου
Ἀριστείδου τοῦ πλούτου τοῦ Μίδα, εἰ καὶ ὁ μὲν Ἀριστείδης
οὐδ' ἐντάφια κατέλιπεν, εἰς δὲ τὸν Φρύγα πάντα ἐδύναντο νὰ
ἦναι τάφος. Εὐγενεστέρα ἡ ἀδοξία τοῦ Σωκράτους υἱοῦ μη-
τρὸς μαίας καὶ πατρὸς λιθοξόου τῆς δόξης τοῦ Σαρδαναπάλου.

Εἰς ἡμᾶς λοιπὸν ἀπόκειται νὰ ἐξευγενισθῶμεν, νὰ φρονη-
ματισθῶμεν· διότι ἀληθῶς οἱ πλησιέστατοι πατέρες ἡμῶν δὲν
μᾶς ἐκληροδότησαν μεγαλοφροσύνην καὶ μεγαλοπραγμοσύνην.
Πῶς ἐδύναντο νὰ μεταδώσωσι πρᾶγμα οὕτινος ἐστεροῦντο ;
« Ὅποια γὰρ ἄτ' ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα ἦ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ
τὸ φρόνημα ἔχειν » κατὰ τὸν μεγαλόφρονα τῶν Ἀθηναίων ῥή-

τορα. Καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐννοεῖ οἷων ἐπιτηδευμάτων, καὶ οἷων τρόπων ἦσαν οἱ ἐπιεικέα τοῦ δορυκτῆτορος ἀπαλλαγέντες τότε τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ἀρεθέντες πρὸς πολλαπλασιασμόν τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Οὐδὲν ἄλλο λοιπὸν ἄπορον οὐδὲ ἀξιόμειπτον ἂν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη οὐδεμία ὑπαρξίς μεγαλοῦργός καὶ μεγαλοφυῆς ἀνεφάνη ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν. Μεμπτόν ὅμως καὶ ἀσύγνωστον θὰ ἦτο ἂν τὸ ἀπὸ τοῦδε ἡ Λέσβος καὶ μάλιστα ἡ Μιτυλήνη ἔμενον ἄγονος καὶ στείρα ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ μεγαλοφρόνων. Ἀλλὰ τύχη ἀγαθῇ ὁ σπόρος τῆς παιδείας, τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος, τῆς διαπλαττούσεως τὰ ἦθη, τῆς ἐμπνεύσεως τὰ ὑψηλὰ καὶ γενναῖα, τῆς διδασκείας τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τοῦ πλοῦτου, ἤρξατο πρὸ μιᾶς γενεᾶς σπειρόμενος ἐπὶ τοῦ λογικοῦ ἐδάφους τῆς τοσούτων σοφῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν τροφῆς καὶ παιδαγωγῆς. Εἶθε ὁ σπόρος οὗτος βαθέως νὰ ριζώσῃ εἰς τὴν διανοητικὴν αὐτῆς ἄρουραν, καὶ εὐκαίρως ν' ἀποδώσῃ καρποὺς ἀφθόνους, εὐρώστους καὶ θρεπτικούς.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΕΣΤΩΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ.

Ὅτι εὐχῆς ἔργον ἦτο νὰ ὑπῆρχεν ἀκριβῆς περιγραφή τῆς παρουσίας καταστάσεως τῆς Λέσβου, ὑπὸ πάσας ὡς οἶόν τε αὐτῆς τὰς ὄψεις, τοπογραφικὴν, φυσιογραφικὴν, πολιτικὴν, κοινωνικὴν, γλωσσολογικὴν, στατιστικὴν, τοῦτο ὑπὸ πάντων τῶν φιλοπραγμόνων καὶ τῶν τὴν γνῶσιν τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἀκριβολογούντων καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένων ἠμολογεῖται. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδένα ἐγνώριζον ἐνασχολούμενον περὶ τὸ ἔργον τοῦτο. Τὴν διάπυρον ταύτην πρὸς ἐμὲ εὐχὴν ἐπῆλθέ μοι κατὰ διάνοιαν αὐτὸς ἐξ ἰδίων νὰ ἐκπληρώσω, καὶ κατεχείρησα λοιπὸν πρὸ τινος χρόνου σταχυολογῶν ἔνθεν κάκειθεν ὅ,τι χρήσιμον, ἐπὶ σκοπῶ, εἰμὲν οὐχὶ πλήρη περιγραφὴν, ἀλλὰ δοκίμιον τοῦλάχιστον τοιοῦτον νὰ προσφέρω εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τῶν Λεσβίων. Προσκόμματα ὁμῶς πολλὰ καὶ ποικίλα ἀνεφύησάν μοι ἐν τῇ συναγωγῇ τῆς ὕλης.

Πρῶτον μὲν οὐδεμίαν πηγὴν, οὐδὲν βοήθημα ὑπῆρχέ μοι πρόχειρον, ἐξ οὗ ν' ἀρυσθῶ ἐπὶ τινων ἀντικειμένων τὰς δεούσας γνώσεις. Τὰ Λεσβιακὰ τοῦ Σεβήρου Πλενίου μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν καὶ Γεωγραφίαν δύνανται νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν ἀναγνώστην. Ἡ περιήγησις τοῦ Choiseul Gouffier ὀλίγα τινα ἀναφέρει περὶ Λέσβου. Τοὺς ἀρχαιοτέρους περιηγητὰς Πο-

κόκκιον, Τουρνεφόρτιον καὶ Ὀλιβιέρον (α) δὲν ἀνέγνωσα. Ὁφείλω ὅμως νὰ μὴ παρασιωπήσω βιβλίον τι ἐπιγραφόμενον ἢ Λεσθιάς Ὡδὴ τοῦ Λεσθίου Στ. Ἀναγνώστου, ἐν ᾧ εὐρίσκονται εἰδήσεις τινὲς ἱστορικαί, τοπογραφικαὶ καὶ ποικίλαι ἄλλαι περὶ τῆς νήσου ἐγκατεσπαρμέναι ὡς ἐπισημειώσεις εἰς τὰς πρὸς τὴν Λεσθίαν νεολαίαν στιχηρὰς αὐτοῦ προτροπὰς. Δεύτερον ἡ ἐξ αὐτοψίας καὶ αὐτηκοίας ἐξέτασις τῶν πραγμάτων ἐδεῖτο καὶ χρόνου καὶ πόνου καὶ δαπάνης οὐ τῆς τυχούσης, ἔτι δὲ καὶ ἀνδρὸς εἰδικὰς κατέχοντος γνώσεις περὶ τινὰ ἀντικείμενα, οἷον τὴν φυσιογραφίαν, ὅπως δὲ αὐτῆς ὄριση καὶ χαρακτηρίση τὰς διαφόρους γαίας, τὰ ὄρυκτὰ καὶ φυτὰ τῆς νήσου.

Ἄλλὰ καὶ εἰς ὅσα ἦσαν ἐμοὶ ἐφικτὰ οὐκ ὀλίγας ἀπήντησα δυσκολίας. Ἐπὶ παραδείγματι, ἀδύνατόν μοι ἐστάθη νὰ γνωρίσω ἀκριθῶς τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου. Ἀπογραφή τῶν κατοίκων ἀπαξ μόνον, καθ' ὅσον ἔμαθον, ἐγένετο τὸ 1840 τῇ διαταγῇ τῆς Ὁθ. Κυβερνήσεως. Καὶ τότε ὅμως οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι ἀγνοοῦντες τὸν σκοπὸν, καὶ ὑποπτεύοντες στρατολογίαν ἢ ναυτολογίαν ἢ ἀγγρασίας, ὑπεξέφυγον πολλαχοῦ τὴν ἀκριθῆ καταμέτρησιν. Σημειώσεις γεννήσεων καὶ ἀποθιώσεων οὐδαμῶς τηροῦνται οὔτε ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ ἱερέων, ἐν ᾧ τοῦτο ἦτο λίαν εὐκόλον, οὔτε ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν μητροπόλεων, ἤμιστα δὲ ὑπὸ τῆς Ὁθωμανικῆς Ἀρχῆς. Ὡστε ἀ-

(α) Ἐκ τούτων ὁ Τουρνεφόρτιος Γάλλος Βοτανικὸς περιηγήθη τὴν Ἀνατολήν ἐκ διαταγῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. τὸ 1700· ὁ Ποκόκιος Ἄγγλος περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Ὁ Ὀλιβιέρος Γάλλος καὶ οὗτος ἐξέδωκε τὸ 1802—7. Περιήγησιν εἰς τὸ Ὁθωμανικὸν κράτος καὶ τὴν Περσίαν. Ὁ δὲ Σοασέλος Γουφιέρος περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ὁθωμανικὸν κράτος τὸ 1776· τοῦ δὲ συγγράμματός του ἐξέδωκε τὸ 1782 τὸν Α'. τόμον, τὸ 1809 τὸν Β'. καὶ ὁ Γ'. ἐξεδόθη μετὰ τὸν θάνατόν του τὸ 1824.

δύνατον ν' ἀποφανθῆ τις ἐκ συγκρίσεως καὶ ἀντιπαραβολῆς τῶν γεννωμένων πρὸς τοὺς ἀποδιοῦντας ἂν ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου προβαίνει αὐξῶν ἢ μειούμενος καὶ κατὰ ποίαν ἀναλογίαν, ἢ ἂν τὸ θῆλυ γένος πλεονάζῃ τοῦ ἄρβενος καὶ τὰ ὅμοια. Ὅμοιας φύσεως δυσκολίας ἐδοκίμασα καὶ εἰς τὴν ἐξακρίθωσιν τῶν πόρων καὶ δασμῶν τῆς νήσου. Ὡστε ἐκ πάντων τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων κατανοήσας τὸ ἔργον μείζον ἢ κατ' ἐμέ, κατέλιπον τοῦτο εἰς ἄλλον εὐτυχέστερον καὶ δεινότερον ἐμοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀρκοῦμαι δὲ σήμερον νὰ ἐπισυνάψω ἐνταῦθα πρὸς χρῆσιν τῶν βουλομένων ἃς ἀνελεξάμην ὀλίγας εἰδήσεις καὶ νὰ υποδείξω καθ' ὃ διενουούμην σχέδιον νὰ γράψω τὸ Δοκίμιόν μου περὶ τῆς ἐνεστιώσης καταστάσεως τῆς Λέσβου.

A. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΛΕΣΒΟΥ.

Ἡ τε θέσις καὶ τὸ μέγεθος τῆς νήσου ὀρίζονται ἀκριθῶς ἐν τοῖς Λεσβιακοῖς τοῦ Σ. Α. Πλενίου, εἰς ἃ καὶ παραπέμπομεν τὸν περὶ ἑργον, ὡς καὶ περὶ παντὸς ὃ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῆς νήσου. Τριγωνοσειδῆς οὖσα τὸ σχῆμα καὶ κειμένη ἐντὸς τῆς Ἀσιατικῆς ἀγκάλῆς τῆς ἀπὸ τοῦ Λεκτοῦ ἀκρωτηρίου (κάθω Μπαμπᾶ) πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ τῆς Κάνης (Κολονή, παρὰ τὸ Τσαταρλί) ὑπανοιγομένης πρὸς μεσημβρίαν, εὐμοίρησεν ἀρίστης θέσεως πρὸς πάσας αὐτῆς τῆς ἀνάγκας. Περικλυζομένη ἀπ' ἄρκτου καὶ ἀνατολῶν ὑπὸ ζώνης θαλασσίας οὐχὶ πολὺ πλατείας δύναται εὐχερῶς καὶ ἐν παντὶ καιρῷ νὰ συγκοινωνῇ πρὸς τὴν ἠπειρώτιδα ἀκτὴν, ὅπου ἱκανὰ συμφέροντα ἔχουσιν οἱ Λέσβιοι καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ἀδραμυττηνῇ χώρᾳ.

Ἡ τοιαύτη θέσις καθιστᾷ καὶ τῆς νήσου τὸ κλίμα λίαν ὀγι-

εινόν. Τὸ θέρος διαπνέεται ὑπὸ ὄροσερῶν ζεφύρων καὶ βορείων ἀνέμων ἐξ ὑπαμοιβῆς· μόνος δ νότος εἰς τινα μέρη, ἰδίως τὰ βόρεια καὶ τὴν Καλλονήν, εἶναι ἐνοχλητικὸς καὶ νοσερός· ὁ δὲ χειμὼν εἶναι εὐκρατος, σπανίως τοῦ θερμομέτρου συσταλλομένου ὑπὸ τὸ μηδενικόν.

Ὡς πρὸς τὸ μέγεθος ἡ Λέσθος κατατάσσεται εἰς τὰς δευτερευούσας νήσους τῆς Μεσογείου. Ἀκριβῶς κατὰ τὸν γεωγράφον Σκύλακα ἤρχετο ἐβδόμη αὕτη μετὰ τὴν Σικελίαν, Σαρδῶ, Κορσικήν, Κρήτην, Εὐβοίαν καὶ Κύπρον. Ὁ Στράβων πρὸς τὸν συμφωνεῖ καὶ ὁ Choiseul Gouffier ἀποδίδει περίμετρον 1000 σταδίων, ἐκτὸς τῶν κατακολπισμῶν. ἤτοι περὶ τὰς 4ῶ ὥρας τὸ δὲ ἐμβαδὸν αὐτῆς ὑπολογίζεται 25 γεωγραφικῶν τετραγωνικῶν μιλίων.

Τὸ ἔδαφος τῆς Λέσθου εἶναι ὄρεινόν. Σειρὰ ὄρέων ἀρχομένη ἀπὸ τῶν βορειοτέρων ἄκρων, καὶ ἧς ἡ ὑψηλότερα κορυφή ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Λεπέτυμνον (σήμερον Ἅγιος Ἡλίας Γελίων), διτήκει διὰ τῆς νήσου, ποῦ μὲν ταπεινουμένη, ποῦ δὲ ὑψουμένη, καὶ καταλήγει πρὸς μεσηθρίαν εἰς τὸν Ὀλυμπον (Ἅγιος Ἡλίας τῆς Ἀγιάσου) κλάδος δὲ αὐτῆς ἀποτέμενεται πρὸς δυσμὰς καὶ σχηματίζων τὸν Ὀρδυμνον καταντᾷ εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρωτήριον Σίγριον. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου ἐτίθετο ὁ Κρέων, κατὰ τινὰς λεγόμενον νῦν Σαῖτάριον, καὶ ὁ Μάκιστος, οὗ ἡ θέσις δὲν διωρίσθη. Πρὸδήλον δὲ ὅτι τὸ κατὰ τὸν Θεόφραστον Πιτυῶδες ὄρος τῶν Πυρρβαίων εἶναι τὸ νῦν Τουρκιστὶ λεγόμενον Τσαμλίκι, κείμενον εἰς τὴν μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ Καλλονῆς ἐδόν.

Πεδιάδας ἀξία λόγου κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ γόνιμον ἔχει δύο ἢ Λέσθος, αἵτινες περιστρέφουσι τοὺς δύο ὠραίους αὐτῆς Κόλπους, τὸν τῆς Ἰέρας καὶ τὸν τῆς Καλλονῆς, ἐξ ὧν καὶ ἐπωνυμοῦνται. Ἡ περὶ τὸν Κόλπον τῆς Ἰέρας πεδιάς εἶναι ἐ-

λαιόφυτος και εὐμοιρεῖ ὑδάτων ἀφθόνων, ἡ δὲ τῆς Καλλονῆς εἶ-
 ναι ἀμπελόφυτος, αὐχμωδεστέρα και πρὸς σποράν μᾶλλον ἐ-
 πιτηδεῖα. Ἀλλὰ και πολλαχοῦ τῆς νήσου ὑπάρχουσι τόποι πε-
 δινοὶ και κοιλάδες και γῆλοφοὶ σπόριμοὶ και εὐκαρποὶ οἷον περὶ
 τὴν Πέτραν, τὴν Ἐρεσσόν, τὸν Μανδαμάδον. Πολλοῦ δὲ λόγε
 ἀξία εἶναι ἡ χερσονησίζουσα χώρα ἡ μεταξὺ τῶν δύο προει-
 ρημένων Κόλπων περιλαμβανομένη διὰ τε τὸν πληθυσμὸν αὐ-
 τῆς και τὴν πλουσιότητα. Διότι ἐπτὰ χωρία τῆς Ἰέρας, δεκα-
 πέντε τοῦ Πλωμαρίου, ἕξ τοῦ Πολιχνίτου, ἡ κωμόπολις Ἀγιά-
 σος και τινὰ ἄλλα κωμύδρια περιέχοντα πέντε χιλιάδας περίπε
 οἰκογενειῶν, ἧτοι τὸ τρίτημόριον σχεδὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ
 τῆς νήσου, κεῖνται ἐντὸς ταύτης τῆς χερσονήσου. Εἶναι δὲ σω-
 χρόνως και τὰ μάλιστα προσοδοφόρος διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐλαιώ-
 νων τῶν καλυπτόντων τὰ τε πεδινὰ και ὄρεινὰ αὐτῆς μέρη.
 Ἐν γένει δὲ ἡ ἐλαία εὐδοκιμεῖ καθ' ἅπασαν τὴν νήσον, ἐκτὸς
 τῶν δυτικῶν ὄπου τὰ ὄρη εἶναι φαλακρά και ἄδενδρα, ἐπιτή-
 θεια μόνον εἰς νομάς, ὀλίγων κοιλάδων χλοηφορουσῶν τῆδε
 κάκεισε.

Β'. ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ.

Ἀφθονον πρὸς ἐξέτασιν ὕλην χορηγεῖ εἰς τὸν φυσιογράφον
 τὸ ἔδαφος τῆς νήσου. Καὶ φυτῶν εὐμοιρεῖ παντοίων και ὀρυ-
 κτῶν και ὑδάτων μεταλλικῶν, και μαρμάρων, ἐν αἷς διακρίνον-
 ται τὰ πολύχροα (σομακί) και φαιά. Γαιάνθηρακες ἀνεκαλύ-
 φθησαν κατὰ τὸ δυτικὸν αὐτῆς μέρος περὶ τὰ Τελώνια. Ἐξό-
 ρυξις Ἀντιμονίου ἢ Στίμμεως ἐγένετο κατὰ Ἰέραν και ἐξαγα-
 γῆ δύο φορτίων. Ἐκ τῶν πολλῶν θερμῶν τῆς νήσου πηγῶν
 ἀξιοσημεῖωτοι διὰ τὰς ἱαματικὰς αὐτῶν ιδιότητας εἶναι τὰ τοῦ

Κόλπου καὶ τῆς Θερμῆς λεγόμενα λουτρά. ἅτινα καὶ πολλοὶ ἐπισκέπτονται ὡς τὰ μᾶλλον περιπεποιημένα (α). Αἱ περὶ Πολιχνίτον καὶ Μόλυθον πηγαὶ εἶναι γνωσταὶ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν αὐτῶν θερμότητα.

Ἡ ἐξέτασις τῶν προϊόντων αὐτῆς οὐκ ὀλίγας ἡδονὰς ἤθελε προσφέρει εἰς τὸν γαστρονόμον. Οἱ τρυφεροὶ ἄρνες τῆς νήσου, οἱ εὐχυμοὶ μόσχοι τοῦ Μανδαμάδου, αἱ τροφαλίδες (μυζήθραι) τῶν Γελίων καὶ τῆς Ἄγρας, ὁ ἀνθοσμίας τῆς Πέτρας, ὁ μέλας οἶνος τῆς Καλλονῆς, τὰ ἄπια τοῦ Πλωμαρίου καὶ τῆς Ἀγιάσου, τὰ πορτογάλια τῶν Παρακοιλίων εἶναι βρώματα καὶ ὄψα ἄζια καὶ τῆς τραπέζης τοῦ Ἀπικίου. Τί δὲ εἵπωμεν περὶ τῶν ἐξαιρέτων ὄστρακίων τῶν δύο Κόλπων, ἅτινα ἱστορικὴν ἐκέκτηντο φήμην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις; «Κτένες κράτιστοι οἱ εὐμεγέθεις, κοῖλοι, τὴν χρῶαν μελάντεροι . . . Διάφοροι δὲ οἱ ἐν Μιτυλήνῃ πάντων μεγέθει, φύσει, εὐχυλίᾳ» λέγει ὁ Ξενοκράτης. Καὶ ὁ γαστρονόμος δὲ Ἀρχέστρατος παρ' Ἀθηναίων (Γ'. 44) οὐκ ἀπαξιῶσθ' ἐντίμου μνείας τούτους.

Ἄρκτους Πάριον, τοὺς δὲ κτένας ἢ Μιτυλήνην καὶ ἕτερος δὲ ποιητῆς παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀθηναίῳ λέγει «χήμας, λεπάδας, σωληνας, μῦς, πίννας, κτένας ἐκ Μιτυλήνης.»

Ὁ Zander γράφει ἐκ Μηθύμνης, οὐκ οἶδα πόθεν λαβῶν ταύτην τὴν γραφήν. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ ἀπαριθμούμενα ὄστρακοδερμα ἐν τῷ στίχῳ ἐξάγονται ἀφθονώτερα ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Καλλονῆς, ἥτις θὰ ἀπετέλει τὸ πάλαι μέρος τῆς Μηθύμνης. Ἀλλὰ μεταξὺ πάντων τῶν ὄστρακοδερμῶν ὁ ὕψοφάγος σήμερον ἤθελεν ἐκλέξει τὰς Κ α λ ο γ ν ὶ μ α ς τῆς Ἰέρας, καὶ τὰ Κ υ δ ὶ ν ι α τῆς Καλλονῆς. Πλή-

(α) Τούτων ἀνάλυσιν μικρὰν ὑπὸ Λάνδερερ δρα ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Λεσθιακῶν ὑπὸ Εὐσταθ. Γεωργιάδου σελ. 9. ἐκδ. 1849.

Θουσι δὲ καὶ ἰχθύων παντοίων ἀμφοτέρωσιν οἱ Κόλποι, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς Ἰέρας ἐπιδεικνύει τὴν πωγωνοφόρον τρίγλην ὡς τὸ ἄνωτον τῶν ἰχθύων του, ὁ δὲ Πυρραῖος τὸν κέφαλον καὶ τὰς ταριχευομένας σάρδας.

Τὰ ὄρη τῆς Λέσβου εἶναι τὸ πλεῖστον τιτανώδους φύσεως, αἱ δὲ πεδιάδες ἀργιλλώδους. Διὸ καὶ πολλαχοῦ αὐτῆς εὐρίσκεται ἐν ἀφθονίᾳ γῆ κεραμίτις ἢ κεραμική, χρήσιμος εἰς παντοειδῶν ἀγγείων κατασκευὴν. Τὰ κεραμοποιεῖα τῆς Ἰέρας εἶναι τὰ ἐπισημότερα ὡς κατασκευάζοντα ποικίλα κεράμια σκεύη καὶ ἐξαγωγὴν ἱκανὴν ποιῶντα τούτων. Εἰδῶμων γεωλόγος ἤθελεν ἀνακαλύψει παντοίων ἰδιοτήτων γαίας ἐπὶ τῆς νήσου αἵτινες ὡς ἄγνωστοι μένουσι καὶ ἄχρηστοι.

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ.

Ἡ Λέσβος ὑπαγομένη ἄχρι τοῦδε εἰς τὸν Νομὸν τῶν Ὀθωμανικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, πρό τινων μηνῶν ὠρίσθη καὶ ἔδρα τῆς Νομαρχίας ἀντὶ τῆς Ῥόδου.

Διαιρεῖται δὲ ἐκκλησιαστικῶς μὲν εἰς δύο ἐπαρχίας, τὴν Μιτυλήνην καὶ Μήθυμναν, διοικητικῶς δὲ εἰς τρία διαμερίσματα (Καζέδες), ἐπωνυμούμενα ἐκ τῶν πρωτεύουσῶν αὐτῶν, τὸ τῆς Μιτυλήνης, Καλλονῆς καὶ Μολύβου. Εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ πρώτου διαμερίσματος, τὴν Μιτυλήνην, ἢ Κάστρον, ἢ χῶραν, ἐδρεύει ὁ διοικητὴς τῆς ὅλης νήσου καὶ σήμερον Νομάρχης, διοριζόμενος ἀμέσως ὑπὸ τῆς Ὑ. Πύλης, οὗτος δὲ διορίζει τοὺς ὑποδιοικητὰς τῶν ἐτέρων δύο διαμερισμάτων, ἐδρεύοντας ἐν Καλλονῇ καὶ ἐν Μολύβῳ.

Καὶ ἡ μὲν πολιτικὴ διοίκησις ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν

Διοικητὴν τῆς νήσου, ἣ δὲ δικαιοσύνη διανέμεται ὑπὸ τοῦ Καδῆ καὶ ἑνὸς Συμβουλίου (Μετζλησίου) συγκειμένου ἐξ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν, καὶ συνεδριάζοντος ἐν τῷ Διοικητηρίῳ δις μὲν τῆς ἐβδομάδος τακτικῶς, πολλάκις δὲ ἐκτάκτως. Τὰ συγκροτοῦντα αὐτὸ μέλη εἰσὶ δώδεκα.

α.) Ὁ Διοικητὴς τῆς νήσου, ὁ καὶ πρόεδρος τῶν τοῦ συμβουλίου.

β.) Ὁ Καδῆς.

γ.) Ὁ Μουφτής.

δ.) Τέσσαρες πρόκριτοι Ὀθωμανοί.

ε.) Ὁ Μητροπολίτης, ἡ δὲ ἐπίτροπος αὐτοῦ.

ς.) Τέσσαρες ἔκκριτοι Χριστιανοί, ἐκλεγόμενοι διὰ ψηφηφορίας ὑπὸ τῆς κοινότητος τῶν Μιτυληναίων.

Εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ συμβουλίου τούτου δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν οὔτε ὁ πληθυσμὸς τῶν δύο ἐθνῶν, Γραικῶν καὶ Ὀθωμανῶν, οὔτε τὸ σύνολον τῶν κατοίκων τῆς νήσου. Διότι ἐνῷ οἱ Ὀθωμανοὶ ἀποτελοῦσι τὸ ὄγδοον μόλις τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ, ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ ἕσων μελῶν πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Ἀμφοτέρων δὲ τῶν ἐθνῶν τὰ μέλη λαμβάνονται μόνον ἐκ τῆς Μιτυλήνης, ἐν ᾧ ἐν τῷ Συμβουλίῳ θεωροῦνται πολλάκις ὑποθέσεις κοιναί, καὶ συμφέροντα συζητοῦνται γενικᾶ ὅλης τῆς νήσου.

Πρὸς διαχείρισιν τῶν δημοτικῶν πραγμάτων τῆς Μιτυλήνης ὑπάρχει δωδεκαμελὴς Δημογεροντία, λειτουργία ἐνιαύσιος καὶ ἄμισθος, αἰρετὴ διὰ ψηφηφορίας. Ἡ τοιαύτη δὲ δημοτικὴ ἀρχὴ καθιερώθη ἀπὸ τοῦ 1840 μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Χάρτου τοῦ Ῥοδοκήπου (Τανζιματ) ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπιτροπή. Ἐπὶ τινὰ δὲ ἔτη οὕτω καλῶς διωργανώθη διὰ συνετῶν καὶ δημωφελῶν κανονισμῶν, ὥστε ἔλαθε πᾶσαν δύναμιν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς κοινότητος, καὶ σχεδὸν πᾶσαι αἱ μεταξὺ Χρι-

στιανῶν διαφοραὶ οὐ μόνον τῆς πόλεως ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης νήσου ἐθεωροῦντο καὶ ἐδικάζοντο ἐνώπιον ταύτης τῆς Ἀρχῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτικοῦ Κώδικος. Ἡ ὑπερβάλλουσα ὁμωσὶ καὶ ἀσυνήθης αὐτῇ ἰσχὺς ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῆς Τουρκικῆς ἀρχῆς καὶ ἰδίως τοῦ Καδῆ, ὧν τῇ συνεργείᾳ, πρόσθετος δὲ καὶ ἐκ διαβολῶν, κατελύθη κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν. Ἐκτοτε μετέβαλεν ὄνομα καὶ περιωρίσθη εἰς κύκλον στενωτέρου, συνεδριάζουσα παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ ὑπὸ τὴν ἐπίσης ἔντιμον ἐπωνυμίαν, Δημογεροντία Μιτυλήνης καὶ συσχεπτομένη ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν πραγμάτων τῆς χριστιανικῆς Κοινότητος τῆς πόλεως, ἔστι δ' ὅτε μετερχομένη καὶ ἔργα εἰρηνοδικείου.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διέμεινεν ἡ διὰ ψήφου ἐκλογὴ τῶν δημογερόντων Μιτυλήνης, ἧς τὴν φυλακὴν περὶ πολλοῖς ποιοῦνται, καὶ ἦν ὡς δεικνύουσαν τὴν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητα φυσικὴν τοῦ Ἑλλήνος ῥοπήν περιγράφω ἐναυθῶτα.

Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ λήγοντος τοῦ πολιτικοῦ ἔτους, ἡ δημογεροντία διὰ προκηρύξεως ἀναγγέλλει τὴν ἀπὸ τῆς λειτουργίας ταύτης ἀπόλυσιν αὐτῆς, καὶ προσκαλεῖ τοὺς πολίτας εἰς ὠρισμένην ἡμέραν νὰ συνέλθωσιν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ πρὸς ἐκλογὴν νέας. Οἱ ἔχοντες δικαιώματα ψήφου εἰσὶν ὠρισμένοι ἐκ προγενεστέρων διατάξεων· νόμιμοι δὲ ἐκλογεῖς θεωροῦνται οἱ μᾶλλον φορολογούμενοι, οἱ πληρόντες λ. γ. φόρον ὑπὲρ τὰ 200 γρόσια. Πρὸς τούτους ἅπαντας, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν συντεχνιῶν διανέμονται προσκλητήρια, ἐν οἷς ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς ψηφηφορίας καὶ ὁ τόπος. Συνελθόντων δὲ τῶν ψηφηφόρων, ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἔκθεσιν πρακτικῶν τῆς Δημογεροντίας, ἀφορῶσαν ἰδίως τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων καὶ τὴν διαχείρισιν αὐτῶν, ὑπαγομένην εἰς δύο κατηγορίας, εἰς ἀπότισιν τῶν βασιλικῶν φόρων, καὶ εἰς ἔξοδα δημοτικά. Εἰς ταῦτα

δὲ περιλαμβάνονται ἔξοδα Νοσοκομείου καὶ σχολείων, ἔξοδα γραμματέως, εἰσπράκτορος καὶ κλητῆρων, καὶ ἔξοδα εἰς διατροφήν τῶν φυλακισμένων, κτλ. Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκονται τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων διὰ τὴν νέαν Δημογεροντίαν, αἵτινες καὶ συμπληροῦνται ἐπὶ τῇ παρατηρήσει τινὸς τῶν παρόντων. Ἀκολούθως ἀνακηρυττομένου ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ εἰς ψηφηφορίαν τιθεμένου ὀνόματος, αἱ ψῆφοι διανέμονται ὑπὸ δύο ὑπηρέτων, ἀνὰ ἓν λευκὸν καὶ μέλαν σφαιρίδιον εἰς ἕκαστον, ὀπισθεν τούτων περιφέρεται ἡ Κληρωτίς, τέταρτος δὲ ὑπηρέτης παραλαμβάνει τὰς περιττὰς ψήφους. Γενομένης τῆς διαλογῆς σημειοῦται καὶ γνωστοποιεῖται παρὰ τοῦ γραμματέως ὁ ἀριθμὸς τῶν λευκῶν καὶ μελαίνων ψήφων, ὃς ἔλαχεν 8 ψηφηφορηθεῖς. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται μέχρι οὗ διέλθωσι τὴν ψηφηφορίαν ἅπαντες οἱ ὑποψήφιοι, ὄντες συνήθως 30—35. Μέλη δὲ τῆς νέας Δημογεροντίας θεωροῦνται 12 ἐκ τῶν τὰς πλείονας σχετικῶς ψήφους λαχόντων. Οὗτοι διορίζουσιν ἐξ ἑαυτῶν τέσσαρας, τοὺς ἰκανωτέρους, ἵνα ἀντιπροσωπεύσωσι τὴν Κοινότητα ἐν τῷ Συμβουλίῳ, οὗ καὶ παρουσιάζουσιν εἰς τὸν Διοικητὴν, ὡς τοὺς μέλλοντας ἀντιπροσώπους τῆς Κοινότητος, καὶ οὗς ὀφείλει οὗτος νὰ ἀναγνωρίσῃ. Σπανίως δὲ ἐξαίρει τινας, ἴσως διαβεβημένους, καὶ τὴν ἐξαίρεσιν δὲν ἀμοιρεῖ λόγων εὐπροσώπων νὰ αἰτιολογήσῃ. Διοικηταὶ τινες ἀπαρεσκόμενοι εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς τῶν Χριστιανῶν συμβούλων ἐπειράθησαν ν' ἀθετήσωσι τοῦτον, ἀλλ' ἡ Κοινότης μεριμνῶσα σπουδαίως περὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἅπαξ ἀποκτηθέντος δικαιώματος προεκάλεσε διὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὴν ἐκ νέου ἐπικύρωσιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Καὶ καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον ἡ ἐκλογὴ τῶν Δημογερόντων ἢ Προεστώτων, ὡς λέγονται, γίνεται καθ' ὁμοίον τινα τρόπον, μέρος ἐνεργὸν λαμβάνοντος ἤδη τοῦ λαοῦ, ἐν ᾧ πρότερον ὀλίγα

τινά γένη διεχειρίζοντο ἐξ ὑπαμοιβῆς τὰ κοινὰ πράγματα καὶ μετ' αὐθαιρεσίας οὐ τῆς τυχεύσεως, ὥστε καὶ πολλοὶ Προεστοὶ διὰ τὸ ἀμετάθετον αὐτῶν ἀποκτιῶντες παρὰ τοῖς κρατοῦσι μεγάλην ἐπιρροήν νὰ καταντῶσι μικροὶ δεσποτίσκει τῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων. Τὸ Τανζιμάτιον ὅμως, εἰμὲν ἄλλο τι καλὸν δὲν ἔφερεν εἰς τοὺς Χριστιανούς, κηρύξαν ὅμως ἅπαντας τοὺς ὑπηκόους τοῦ Κράτους ἴσους, ἔδωκε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν λαόν νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰς δημοτικὰς ἀρχαιρεσίας, νὰ ἐξελέγῃ τὰς πράξεις τῶν δημοθρήσκων του Προεστώτων, καὶ ἀνακαλύπτων καταχρήσεις εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ν' ἀντικαθιστᾷ δι' ἐτέρων τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ, πρᾶγμα δύσκολον ἢ καὶ παντελῶς ἀδύνατον πρότερον. Χάριν δὲ περιεργείας ἀναγράφω σκηνὴν τινα ἀρχαίας ἐκλογῆς Προεστώτων ταυτοτύπως σχεδὸν ἐπαναλαμβανομένην ἐναυσίως εἰς ἀπάσας τὰς Κοινότητας τῆς Λέσβου.

Ἐν μιᾷ τοῦ Μαρτίου Κυριακῇ οἱ παλαιοὶ Προεστώτες μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν συνέρχονται εἰς οἴκημά τι παρακείμενον συνήθως τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ καλούμενον Ἐπιτροπικὸν ἢ Κληρικόν, προσκαλοῦντες αὐτόθι καὶ τοὺς ἄλλοτε προϋπάρχοντας προεστώτας καὶ τινὰς ἄλλους φίλους αὐτῶν καὶ συγγενεῖς, ἐν τῷ συνόλῳ 15—20 πρόσωπα. Τότε εἰς ἐκείνιον ἐκτελῶν καὶ χρῆθι γραμματέως ἀναγινώσκει τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ λήξαντος ἔτους ἀπαριθμῆι συλλήθεϊν τοὺς εἰσπραχθέντας φόρους καὶ τοὺς εἰσέτι καθυστεροῦντας (σπάνιον δὲ ἦτο μεταξὺ τῶν τελευταίων νὰ μὴ περιείχοντο καὶ τῶν ἰδίων προεστώτων), εἶτα δὲ τὰς διαφόρους μερίδας, εἰς ἃς ἐδαπανήθησαν ταῦτα. Τότε δὲ εὐκόλον ἦτο εἰς τὸ νὰ δημιουργηθῶσιν ὄσαι μερίδες ἢ κονδύλια συνεχώρει ἢ συνειδήσει πολλῶν νὰ ἐγγράψωσιν εἰς τὸν ἰσολογισμόν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τούτων τῶν ἀριθμῶν οἱ παρόντες ἐπευφημοῦσι τοὺς προεστώτας διὰ τοὺς κόπους αὐτῶν

(καὶ ὅμως τὸ Προεδρῆτον ἦτο ἔμμισθον, ὑπογράφουσι πράξις ἐντὸς βιβλίου, Κώδικος λεγομένου, ὅτι ἐθεωρήθησαν οἱ λογαριασμοὶ καὶ εὐρέθησαν καλῶς ἔχοντες, διορίζονται ἐκ νέου οἱ αὐτοὶ ἢ ἄλλοι, συνήθως οἱ προκατόχοι αὐτῶν, καὶ τέλος συχαίροντες ἀλλήλους διαλύονται.

Ὅτως ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ περιήρχετο πρότερον εἰς χεῖρας ὀλίγων οἰκογενειῶν, καὶ τούτων συνδεδεμένων τῶν πλείστων διὰ συγγενικῶν δεσμῶν, ἢ δι' ἐπιγαμιῶν καὶ κηδεσσειῶν. Σήμερον ὅμως ἐκλεγομένων τῶν Δημογερόντων κατὰ τύπους ἐλευθερωτέρους, δύνανται νὰ κληθῶσιν εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην ἐκ πάσης τάξεως πολιτῶν. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι αἱ σημεριναὶ δημογερονταὶ στεροῦνται τῆς ἰσχύος καὶ βαρύτητος, ἧς αἱ ἀρχαιότεραι ἀπήλαυον παρὰ τοῖς κρατοῦσι τοῦτο δὲ ἀποδοτέον μᾶλλον εἰς τὴν τροποποίησιν τῶν κυβερνητικῶν θεσμῶν καὶ εἰς τὴν τάσιν τῆς Ὀθωμανικῆς ἀρχῆς τοῦ νὰ ἐξασθενῇ καὶ διαλύη ταύτας διὰ παντοίων μέσων, καὶ νὰ συγκεντρώνη παρ' ἑαυτῇ πᾶσαν ἐξουσίαν.

ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν ἔποψιν θεωρουμένη ἡ Λέσθος, φαίνεται μὲν ἱκανῶς προηγημένη εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν, εἰς τὴν ἐξήμερωσιν τῶν ἠθῶν καὶ εἰς τὴν φιλομάθειαν· διότι ἐκ τῶν 70 χριστιανικῶν ἢ μικτῶν κωμῶν καὶ κωμυδρίων τὰ 42 διατηροῦσι σχολεῖα Ἀλληλοδακτικά, 10 δὲ τούτων καὶ Ἑλληνικά καὶ 3 Παρθεναγωγεῖα· δεῖται ὅμως ἀκόμη χρόνου ἱκανοῦ καὶ ἀγώνων πολλῶν ὅπως ἐπαισθανθῇ τὴν ἐκ τῆς παιδείας ὠφέλειαν καὶ δι' αὐτῆς ἐπιδιώξῃ τελειότερον πολιτισμὸν καὶ κρεῖττονα ἀγαθά.

Καὶ ἐν γένει μὲν ἐπικρατεῖ ἐν αὐτῇ ὁ γεωργικὸς βίος, διότι οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων ὄντες ἰδιοκτῆται ἀγρῶν ἢ ἐλαιοκτημάτων καλλιεργοῦσι ταῦτα οἱ ἴδιοι, καὶ ἐξ αὐτῶν μόνων πορίζονται τὰ ἐπιτήδεια, ζῶσι δὲ πολλοὶ καὶ διὰ διαφορῶν βαναυ-

σουργιών. Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ οἰκονομία χαρακτηρίζει πάντας ἀνεξαιρέτως, καὶ εἰς ταύτας τὰς δύο ἀρετὰς ὀφείλουσι πολλὰς ἐλαιοφυτείας, καὶ πολλὰ κτήματα, ἅτινα ἠγγόρασαν παρὰ τῶν Τούρκων μετὰ τὰ 1840, ὅτε πλέον ἔπαυσαν ἢ ὠλιγόστευσαν αἱ ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν καταπιέσεις καὶ αὐθαιρέσεις, καὶ ἐγκατελείφθη εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἰκανότητα ἡ συντήρησις καὶ διατροφή αὐτῶν. Μὴ ἔχοντες δὲ πῶς νὰ ζήσωσιν ἄνθρωποι ἄνευ τέχνης, ἄνευ ἐπιτηδεύματος καὶ ὀκνηροὶ κατέφυγον εἰς πώλησιν κτημάτων. Εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἱέρας καὶ τῆς Καλλονῆς πολλῶν ἀγρῶν ἀπεξενώθησαν οἱ Ὀθωμανοί, καὶ ἤθελαν ἀπαλλοτριωθῆ ἔτι περισσοτέρων, ἐὰν τὰ ὑπολειφθέντα δὲν ἦσαν ἀνεκποίητα κατὰ τὸν περὶ βακουφίων καὶ ἱερῶν κτημάτων νόμον.

Αἱ περιουσίαι εἶναι οὕτως εἰπεῖν διανεμημέναι ὁμαλῶς, καὶ ἡ εὐπορία τοῦ βίου κοινή· οὔτε ὑπέρπλουτοι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νήσῳ, οὔτε πάμπτωχοι, μικρὰς διαφορὰς ἀπαντᾷ τις μεταξὺ τῶν μεγάλων κτηματιῶν καὶ τῶν μετρίων· μεγάπλουτοι ἀμφιβάλλω ἂν δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι μόνις τρεῖς ἢ τέσσαρες τῶν Λεσβίων, ὧν οἱ ἐνιαύσιοι πρόσοδοι φθάνουσι τὰς 20 ἢ 25 χιλιάδας δραχμῶν.

Αἱ εὐλίμενοι πόλεις καὶ κῶμαι ἔχουσι καὶ ἐμπόριον ὄχι ἀσήμαντον, οἷον ἡ πρωτεύουσα, τὸ Πλωμάριον, ὁ Μόλυθος καὶ ἄλλαι. Μέγιστος δὲ κλάδος ἐμπορίου ἐξαγωγῆς εἶναι τὸ ἔλαιον καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζόμενος σάπων, ἅπερ ἡ νῆσος ἐξάγει ἄφθονα καὶ ἀποστέλλει πανταχοῦ τῆς Τουρκίας καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀκόμη τὸ ἔλαιον. Ἐχουσι δὲ αἱ πόλεις αὗται καὶ ναυτιλίαν ἰδίαν. Οἱ Τούρκοι μάλιστα τοῦ Μολύθου εὐδοκιμοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν κεκτημένοι σήμερον 60 βομβάρδας. Τὰ πλοῖα ὁμῶς τοῦ Πλωμαρίου, εἰ καὶ πλείονα, εἶναι μικροτέρας χορηγικότητος, διότι ἀλιμένου ὄντος τοῦ τόπου ἀναγκάζονται ἐν ὧ-

ρα χειμῶνος νὰ ἀνελκώσιν αὐτὰ ἐπὶ ἡπείροιο, ὡς οἱ Ὀμηρικοὶ ἤρωες, ἢ νὰ ἐλλιμενίζωσιν εἰς τὸν τῆς Ἰέρας κόλπον.

Οἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι τῶν Λεσβίων εἶναι οἱ Μιτυληναῖοι, οἱ Πλωμαρίται. οἱ Μολυβιάται καὶ ἐν γένει ὅσοι κατοικοῦντες τὰ παράλια ἐπιθίδονται εἰς τὸ ἐμπόριον, ἢ ἐκ τῆς ἀνεπαρκειᾶς τῆς γῆς ἀναγκάζονται τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου νὰ διατρίβωσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὡς ἔμποροι ἰδίως καὶ παντοπῶλαι, οἵοι εἶναι οἱ ἐκ Μολύβου, καὶ Πέτρας καὶ Ὑψηλομετώπου μεταβαίνοντες εἰς τὴν περὶ τὸ Ἀδραμύτιον χώραν, ἐνθα καὶ ἀξιολόγους περιουσίας συγκροτοῦσι καὶ κτηματῖαι καθίστανται οὐχὶ μικροί. Ἡ λυπρότης τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς νήσου ἀναγκάζει τοὺς κατοίκους ν' ἀποδημῶσι, πρὸ πάντων εἰς Σμύρνην καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς, ὅπου ἀτκοῦντες τὴν οἰκοδομικὴν, τεκτονικὴν καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπιτηδεύματα καὶ κερδίζοντες τὴν ἐπέτειον τῆς οἰκογενείας αὐτῶν δαπάνην, ἐπανέρχονται εἰς τὰς ἐστίας των.

Ἐνταῦθα ἴσως ἤρμυξε νὰ εἶπω τινὰ καὶ περὶ τῆς γλώσσης τῶν νῦν Λεσβίων. Ἄλλ' ἐπειδὴ προτίθεμαι νὰ καταρτίσω Γλωσσάριόν τι τῆς Λέσβου, ἢ δὲ συνηγμένη ἄχρι τοῦδε ὕλη ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἶναι ὀλίγη, τούτου ἕνεκα παρέρχομαι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ σπουδαῖον τοῦτο καὶ οὐσιῶδες ἀντικείμενον, ὠφελοῦμαι δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακαλέσω θερμῶς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Λέσβου Ἑλληνοδιδασκάλους, Δημοδιδασκάλους καὶ λογίους πατριώτας νὰ συλλέγωσι μετὰ ζήλου, ὅ,τι καλὸν καὶ Ἑλληνικὸν ἀπαντῶσι εἰς τὸ στόμα καὶ εἰς τὰ ἦθη τοῦ λαοῦ, διότι μόνον διὰ τῆς ἐπιμελοῦς συναγωγῆς τῆς γλωσσικῆς ταύτης ὕλης θέλομεν δυνηθῆ νὰ διευκρινήσωμεν τὰ πάτρια καὶ ἀσπαστὰ ἀπὸ τῶν ὀθνεῶν καὶ ἀποβλήτων, καὶ μόνον διὰ τῆς γνώσεως τοῦ κρυμμένου τούτου θησαυροῦ θέλομεν δυνηθῆ νὰ προσεγγίσωμεν ὀμαλῶτερον πρὸς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Μετ' εὐγνωμοσύνης δὲ ἀπέριου ἤθελα δεχθῆ παρ' οἰουδήποτε καὶ τὴν ἐλαχίστην περὶ τῶν τοιούτων πληροφορίαν, καθ' ὅσον τὸ ἔργον δὲν εἶναι ἐνὸς μόνου χρήζει τῆς συνδρομῆς καὶ συνεργείας πολλῶν.

Δ'. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΛΕΣΒΟΥ.

Ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς αὐτοσχεδίου ταύτης περιγραφῆς εἴρηται, οὐδεμίαν ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου δυνάμεθα τὸ γε νῦν νὰ ἔχωμεν. Ὅθεν καὶ θέλω ἐκθέσει μόνον τὴν πρὸ 20 περίπου ἐτῶν γενομένην ἐπίσημον ἀπογραφὴν, ἔστω αὕτη καὶ ἦττον ἀκριβῆς. Ἡ καταμέτρησις ἐγένετο εἰς τὰ τρία αὐτῆς διαμερίσματα (Καζάδες) κατὰ οἰκογενείας (χανέδες) καὶ ψυχὰς ἀρρένας (νοφούς.)

Εὐρέθη λοιπὸν τότε ὅτι ἡ νῆσος περιεῖχε 75 κώμας ἢ Κοινοτήτας (Δήμους.) ὧν 30 ἀνήκουσιν εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Μιτυλήνης, 28 εἰς τὸ τοῦ Μολύβου καὶ 17 εἰς τὸ τῆς Καλλονῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ Πλωμάριον ὑπαγόμενον εἰς τὴν Καλλονὴν λογίζεται ὡς μία Κοινότης, καίτοι περιλαμβάνον 14 κώμας χωρὶς κατακημένας. Ἄλλ' ἀπασαι αὗται ἀποτελοῦσι μίαν Κοινότητα, ἧς τὰ δημοτικὰ πράγματα διευθύνονται ὑπὸ μιᾶς δημογεροντίας, ἐκλεγομένης ὑπ' ἀπάντων τῶν χωρίων, καὶ ἐδρευούσης ἐν τῇ κεντρικωτέρᾳ καὶ πολυπληθεστέρᾳ κώμῃ, τῷ Ποταμῷ.

Καὶ ἐν μὲν τῷ Διαμερίσματι τῆς Μιτυλήνης ἡριθμῆθησαν οἰκογένειαι

Χριστιανικαὶ μὲν 2869 μετὰ ψυχῶν ἀρρένων	11,422
Ὅθωμανικαὶ δὲ 829 μετ' ἀρρένων.	1,798
Ἐν δὲ τῷ τοῦ Μολύβου οἰκογένειαι	
Χριστιανικαὶ μὲν 3731. μετ' ἀρρένων.	10,172
Ὅθωμανικαὶ δὲ 1613 μετ' ἀρρένων	3,558
Ἐν δὲ τὸ τῆς Καλλονῆς οἰκογένειαι	
Χριστιανικαὶ μὲν 2624 μετ' ἀρρένων.	8622
Ὅθωμανικαὶ δὲ 361 μετ' ἀρρένων	766

Ὅστε τὸ ὅλον τοῦ τότε πληθυσμοῦ, προσθετομένου καὶ ἴσου

ἀριθμοῦ θηλέων, εὐρέθη ἀναβαῖνον εἰς 72,776 ψυχάς, ὧν 60,532 Χριστιανοί, καὶ 12,244 Ὀθωμανοί.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ καταμέτρησης ἐκείνη λαμβάνεται ἄχρι τοῦδε ὡς βάσις ἐν τῇ διανομῇ τῶν φόρων, ἐσάκις νέος τις φόρος ἐπιβλήθη εἰς τὴν νῆσον, τούτου χάριν ἐκθέτω ταύτην ἐν πίνακι πρὸς γνῶσιν ἰδίως τῶν Λεσβίων, παραστημειῶν καὶ εἴτινα νεωτέραν πληροφορίαν ἠδυνήθητε νὰ ἀρυσθῶ, ὡς καὶ τὰς διατηρούσας δημοτικὸν ἢ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον Κοινότητας.

ΚΑΔΗΜΙΑ

ΠΙΝΑΞ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΥΤΗΣ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ (καζάδες).

Α. Διαμέρισμα Μιτυλήνης περιλαμβάνον Κοινότητα 30.

'Αρ. αὐξων.

	Χριστιανοί.		'Οθωμανοί.		'Εκκλ.	Παρατηρήσεις.
	ὄνομα κοινο- τήτων	οἰκογέ- νειαί	ψυχαι ἄρρεν.	οἰκογέ- νειαί		
1	Μιτυλήνη	1229	2929	300	658	6-9 Διατρεῖ Δημοτ. Σχολ. 2. Παρθ. 2. Ἑλλ. σχ. 1 με δι- δασκ. 6.
2	Μόρια	260	507			1-1 Δημ. σχολεῖον.
3	'Αφάλων	109	287			1-1 ὠσαύτως
4	Θερμή	86	226	46	106	1-1 ὠσαύτως
5	Πάμφιλα ἤ Πάφλα	186	474			1-1 ὠσαύτως
6	Πηγῆ	36	99			1-1
7	Κώμη			37	71	
8	Κυδῶνα			53	105	
9	Μυστιγνά	115	280			1-2 Δημοτ. σχολ. Κατὰ νεωτέρας πληροφορίας ἔ- χει οἰκ. 170 καὶ 8 Τουρκ. μόνον ἐν καιρῷ τῶν ἑ- λαιῶν οἰκουμέ- νας.
10	Συβιανὰ			9	14	
11	Χάλικας 2	30				2-2
12	Καγιάνι	85	201			1-1 Δημ. σχολεῖον.
13	Πληγόνι	59	139			1-1
14	'Αγ.Μαρίνα	131	334			1-1 Δημ. σχολεῖον

Ἀρ. αὐξων.	ὄνομα κοινο- τήτων	Χριστιανοί.		᾽Οθωμανοί.		Ἐκκλ.	Παρατηρήσεις.
		οἰκογέ- νεται	φυγαὶ ἄρρεν.	οἰκογέ- νεται	φυγαὶ ἄρρεν.		
15	Λουτρά:	153	350	5	5	1-1	Δημ. σχολεῖον
16	Σκόπελος	231	513	104	215	1-1	ὠσαύτως
17	Μεσαγρός	182	390	73	142	1-1	ὠσαύτως
18	Παπάδος	153	358			1-2	ὠσαύτως
19	Παλαιό- κηπος	185	395			1-2	ὠσαύτως
20	Πλακάδος	70	151			1-1	
21	᾽Αγ. Ἰω. άννης	Χωρὶς ἴερας.					
22	Σαπῆνι καὶ Σα- βατοῦτα				45	104	
23	Κάτω-τρίτος.	62	141	13	23	1-1	
24	ἽΗπιος	110	225	45	97	1-1	
25	Ἀσώματος	112	264			1-1	Δημ. σχολεῖον
26	Ἀγιάσος	730	1691			1-6	Δημ. σχολεῖον καὶ Ἑλληνικόν
27	Κεραμιὰ	3	6	17	44		
28	Μανδαμάδος	377	812			2-4	Σχ. δημοτικόν καὶ Ἑλληνικόν
29	Κλειτὸν	118	304	69	164	1-1	
30	Κουκμίδος			19	36		

Β'. ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΚΑΛΛΟΝΗΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ
17 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ.

'Αρ. αὐτῶν.	ὄνομα κοινο- τήτων	Χριστιανοί.		'Οθωμανοί.		'Εκκλ. Παρατηρήσεις.
		οἰκογέν- εῖαι	ψυχὰι ἄρρεν.	οἰκογέν- εῖται	ψυχὰι ἄρρεν.	
1	'Αχυρῶν	176	427			2-2
2	Δάφια	81	196	43	96	1-1
3	Σεμόρια			33	67	
4	Τσομαῖλι			22	37	
5	'Αγιανὰ			47	95	
6	Κεράμια			62	136	
7	Παπιανὰ	35	72	3-1		
8	ἀγ. Παρασχ.	381	992			1-4
9	Βλομιδάδος	113	296			1-1
10	Παράκοιλα	116	318	99	189	1-1
11	Βρисиὰ	257	595	10	22	2-2
12	Βασιλικιώτης	137	285	41	102	1-1
13	Λησδόριον	86	218	17	45	1-1
14	Πολιχίτος καὶ Γρίπα	545	1378	50	119	1-5
15	'Αμπελικῶν	86	195			
16	Βουῤκος	23	72			
17	Κοινότης (α) Πλωμαρίου	1403	3480			13-12

(α) Τὸ Πλωμάριον, ὡς προεῖρηται, περιέγει 14 χωρία, τὰ ἐξῆς. 1. Κυ-
ρίως Πλωμάριον 2. Ποταμός. 3 Πλαγιά. 4. Γρίγωνας 5. Παλιοχώριον. 6. Κορ-
νέλλα. 7. Βορός. 8. Ἀχράσιον. 9. Δρώτα. 10. Λεύρα. 11. Κάτω χωρίον 12.
Μηλιά. 13. Βαλιανιά. 14. Λωβοχώριον. Ἐνθα εἶαι συμφωτισμένοι ὅλοι οἱ προ-
σβεβλημένοι ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης ἔκ τε τοῦ Πλωμαρίου καὶ τῆς ἄλλης γῆ-
σου, τὸν ἀριθμὸν 50 μέχρις 60.

Γ'. ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΜΟΛΥΒΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ 28 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ.

Αρ. αὔξων.	Χριστιανοί. Ὀθωμανοί. Ἐκκλ. Παρατηρήσεις.						
	ὄνομα κοινο- τήτων	οἰκογέ- νεια.	φυγαὶ ἄρρεν.	οἰκογέ- νεια	φυγαὶ ἄρρεν.	ἱερεῖς.	
1	Μέλουδος.	271	773	366	827	3-3	Ἐδρα τοῦ ὑποδι- οικητοῦ. Διατη- ρεῖ σχολεῖον δη- μοτικόν, ἑλλ. καὶ παρθεναγωγεῖον.
2	Πέτρα	142	367	25	46	4-1	Σχολεῖον δημοτ. καὶ Ἑλλ. σήμερον μόνον 7 Τουρκι- καὶ οἰκίαι.
3	Πετρι	60	158	22	47	1-1	
4	Χιλιοπηγά- δα			31	69		σήμερον μόνον 10 οἰκογένεια
5	Κάπη	209	531	92	230	1-1	Σχ. Δημοτικόν
6	Γέλια	202	514	49	133	1-1	ῶσαύτως
7	Ὑψηλομέ- τωπον	105	216	44	98	1-1	ῶσαύτως
8	Στύψις	222	502			1-1	ῶσαύτως
9	Λαθίων	97	241			1-1	ῶσαύτως
10	Κλαπάδος			66	121		
11	Βαρειδόν	41	105	27	55	1-1	
12	Ἀργεννος	97	276	17	39	1-1	Σχ. Δημοτικόν
13	Χάλικας	62	147	24	55	1-1	ῶσαύτως
14	Σουκαμινιά	143	384	62	140	1-1	ῶσαύτως
15	Σκουτάρος	155	401			1-1	ῶσαύτως
16	Φλια	205	526	67	107	1-2	ῶσαύτως
17	Τσουκαλο- χώριον	184	458	229	479	1-2	ῶσ. Κατὰ νεωτέ- ρας πληροφορίας οἰκίαι 300.

'Αρ. αὐτῶν	Χριστιανοί. Ὀθωμανοί. Ἐκκλ. Παρατηρήσεις.						
	ὄνομα κοινο- τήτων	οἰκογένειαι	ψυχὰι ἄρρεν.	οἰκογένειαι	ψυχὰι ἄρρεν.	ἱερεῖς.	
18	Βατοῦσα	258	630			2-3	σχ. δημοτικὸν
19	Φτεροῦντα	101	250	97	215	1-1	σχ. δημοτικὸν
20	Χύδηρα	109	270	40	79	1-1	
21	Ῥεῦμα	48	110			1-1	
22	Τζηθρα	23	49			1-1	
23	Τελώνια	374	972			2-5	Διατηρεῖ δημ. σχ. καὶ Ἑλλην.
24	Ἀνεμώτια	122	228	81	170	2-1	σχ. δημοτικὸν
25	Ἄγρα	180	386	100	238	1-2	
26	Μεσότοπος	196	508	19	55	2-2	σχ. δημοτικὸν
27	Ἐρεσσός	303	757	74	158	3-3	σχ. δημ. μόνον κατὰ τὸ παρὸν
28	Σίγριον			53	118		

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος παρατηροῦμεν ὅτι καθ' ἕλλην τὴν νῆσον ὑπάρχουσι 12 κωμόδρια καθαρῶς Τουρκικά, περιέχοντα ἐν συνόλῳ οἰκαγενεῖας 415. Ἰδίως δὲ ἐν μὲν τῇ Μιτυλήνῃ 14 κῶμαι κατοικοῦνται ὑπὸ Χριστιανῶν μόνον, 6 ὑπὸ Τούρκων, καὶ 10 ἀναμιξ ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων. Ἐν δὲ τῷ Μολόδῳ 7 ὑπὸ Χριστιανῶν, 3 ὑπὸ Τούρκων καὶ 18 ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ τούρκων. Ἐν δὲ τῇ Καλλονῇ 8 ὑπὸ Χριστιανῶν, 3 ὑπὸ Τούρκων καὶ 6 ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Τούρκων.

Θεωρουμένης δὲ τῆς νήσου κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν διαί-
κησιν, ἐξαιρουμένων τῶν καθαρῶς Τουρκικῶν χωριδίων, 32 μὲν Κοινότητες Χριστιανικαὶ ὑπάγονται εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπι-
κὸν θρόνον τῆς Μιτυλήνης, τριακοστὸν τὴν τάξιν ἐν τῇ ἱεραρ-
χίᾳ τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκονομικῶν Πατριάρχην διατελούντων Μη-
τροπολιτῶν, κατὰ τὸ Συναγμάτιον τοῦ 1862. Εἰς δὲ τὸν τῆς

Μηθύμνης τριακοστὸν ἕκτον τὴν τάξιν ὑπάγονται 30 Κοινότητες. Καὶ καθ' ἑλλην μὲν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Μιτυλήνης εὐρίσκονται 52 ἱεραὶ ἐκκλησίαι ἐν αἷς ἐφημερεύουσι 67 ἱερεῖς· κατὰ δὲ τὴν τῆς Μηθύμνης ἐκκλησίαι ὑπάρχουσι 43 καὶ ἐφημέριοι ἱερεῖς 48.

Ἐνταῦθα ἀρμύζει νὰ κάμω μνείαν καὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἱερῶν μοναστηρίων. Σώζονται σήμερον 5 τοιαῦτα, ὧν 3 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀγ. Μιτυλήνης· Τὸ Δαμάτριον, κείμενον παρὰ τὸν Πολιχνίτον ἐνὸς μόνου ἱερομονάχου διαμένοντος ἐν αὐτῷ μετὰ 2-3 μοναχῶν. Τὸ Πιθάριον παρὰ τὴν Ἐρεσσόν, μικρὸν καὶ τοῦτο, ὡς τὸ προηγούμενον. Ἄξιον δὲ λόγου εἶναι τὸ αὐτοῦ που κείμενον καὶ ἐπιλεγόμενον Ὑψηλὸν Μοναστήριον, ἐν ᾧ μονάζουσι 30 μοναχοὶ μετὰ 3 ἱερομονάχων. Εἰσὶ δὲ καὶ τὰ τρία ταῦτα ἐνοριακά. Τὰ δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀγ. Μηθύμνης εὐρισκόμενα καὶ οὐ μακρὰν τῆς Καλλονῆς κείμενα, ἰδρυθέντα πρὸ 370 ἐτῶν περίπου ὑπὸ ἱεροῦ ἀνδρός, τοῦ Ἀγ. Ἰγνατίου ἐπισκόπου Μηθύμνης, εἰσὶ σταυροπηγιακά, ἅτε ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἐξαρτώμενα. Τὰ ἱερά ταῦτα καὶ εὐαγγῆ καταγῶγια, τὸ μὲν ἀνδρῶν, τὸ δὲ γυναικῶν, οὐ μόνον ἄσουλον χορηγοῦσιν εἰς τοὺς ἐν τῷ πολυκόμονι βίῳ χειμαζομένους καὶ ἤρεμον ἐν Θεῷ διαβίωσιν εἰς τοὺς προσερχομένους, ἀλλὰ καὶ κοινωνικὰς ὠφελείας πολλὰς παρέσχον καὶ παρέχουσιν εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας. Διότι ἐν μὲν τῇ γυναικείᾳ Μονῇ πολλοὶ τῶν πέριξ Χριστιανῶν ἔπεμπον τὰ θυγάτριά των πρὸς ἐκμάθησιν τῶν ἱερῶν γραμμάτων καὶ τῆς ταλασιουργίας, ἔτι δὲ πρὸς θρησκευτικὴν ἀγωγὴν. Ἐν δὲ τῇ ἀδρῶν πολλοὶ πτωχοὶ καὶ δοσιπύροι εὐρίσκουσι πρόθυμον ἀρρωγίην, καὶ πνευματικὴν δὲ τροφὴν εὐρισκον οἱ πλησίον οἰκοῦντες, δσάκις ἢ ἱερά Μονὴ ἐπετύγχανε διδασκάλου ἀρμοδίου, ὃν μετὰ ζήλου περιέθλαπεν. Ἄλλ' εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, εἰάν, ἔνθεν μὲν διὰ τῶν πόρων τοῦ

Μοναστηρίου, ἔθθεν δὲ διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Μηθουμαίων, συνεκροτεῖτο ἐκεῖ τελειότερόν τι Ἐκπαιδευτήριον, διοργανισμένον μάλιστα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Χριστιανικῆς καὶ θρησκευτικῆς παιδείας. Τοιοῦτον καθίδρυμα μερίστας ὑπόσχεται ὠφελείας καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν καὶ εἰς ἅπασαν τὴν νῆσον.

Ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπαρχίᾳ ὑπῆρχον ἄλλοτε δύο ἕτεροι Μοναί, σήμερον ἠρημωμένα, ἡ τοῦ Κρεωκόπου ἐπιλεγομένη, καὶ ἡ τῆς Περιβολῆς· ἀμφοτέρων τὰ κτήματα περιτλήθον, ἀγνοῶ πῶς, εἰς τὴν ἔξουσίαν τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, ἧτις τὰ τῆς τελευταίας Μονῆς ἐκμισθόνει ἀντὶ 50 χιλιάδων γροσίων ἐνιαυσίως. Δικαίῳ ἔμως τῷ λόγῳ, ἐὰν αἱ μοναὶ αὗται διελύθησαν, ἐκλιπόντων τῶν μοναχῶν, αἱ ἰδιοκτησίαι των ὡς ἱεραὶ ὠφελον νὰ προσαρτηθῶσιν εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ ἁγίου Μηθύμνης ἢ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον.

Ἐκ τῶν παρασημειώσεων τοῦ ἀνωτέρου Πίνακος ἐξάγεται ὅτι καθ' ἑλλην τὴν νῆσον ὑπάρχουσι 46 δημοτικὰ σχολεῖα, 8 Ἑλληνικὰ καὶ 4 Παρθεναγωγεῖα. Λυπηρὸν ἔμως εἶναι ὅτι πολλαὶ κῶμαι εὐποροὶ καὶ πολυάνθρωποι, οἷαι ἡ Ἁγία Παρασκευή, ἧτις ἐπὶ 15-20 ἔτη διετῆρει ἄλλοτε Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ὁ Πολιχνίτος, ἡ Βρισα, ἡ Ἐρεσσός. Ἐλαὶ αἱ κῶμαι τῆς Ἱέρας ρερούονται σήμερον Ἑλληνικῶν σχολείων, ἐν ᾧ εἰσὶν ἱκαναὶ καὶ ταῦτα νὰ διατηρῶσι καὶ Παρθεναγωγεῖα νὰ συστήσωσι. Τῆς ὑπισθοδρομικῆς ταύτης καταστάσεως ἡ εὐθύνη κατὰ μέγα μέρος πίπτει εἰς τοὺς διέποντας τὰ κοινὰ πράγματα, οἵτινες δὲν λαμβάνουσι πρόνοιαν περὶ τῆς προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἰδιωτῶν. Τῶν πάντων δ' εὐκταϊστάτων θὰ ἦτο εἰ καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Λέσθου ἀναλόγως τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς καθήρτιζε τὸ ἤδη ὑπάρχον Ἐκπαιδευτήριον εἰς τέλειον Γυμνάσιον, πρὸς οὗ τὸν καταρτισμὸν δὲν ἀπαιτεῖται ἢ ὁ ἀναγκαῖος ἀριθμὸς τῶν Καθηγητῶν, διότι καὶ βιβλιοθήκην κέκτηται ἤδη ἐπάρκοῦσαν, καὶ

φυσικῶν ὀργάνων συλλογὴν ἱκανῶς πλήρη πρὸς σπουδὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ Λέσθος εἶναι εἷς τῶν μᾶλλον προσοδοφόρων καὶ φορολογουμένων τόπων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Τανζιματίου ἐκανονίσθη νὰ πληρόνη συλλέξῃ κατ' ἔτος 949,510 γρόσια, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἤθελον καταργηθῆ αἱ ἄλλαι φορολογίαι, ἐκτὸς τοῦ δεκάτου, καὶ ἀναλάβῃ αὐτὴ ἡ Κυβέρνησις ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς διαχείρησιν τὴν ἐπισκευὴν τῶν ὀδῶν, τῶν ὑδραγωγείων, τὴν πληρωμὴν τῶν κατὰ κώμας προσεστώτων καὶ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ἐπὶ ἐν ἡ δύο ἔτη, νομιζῶ, διετηρήθησαν ταῦτα ἄλλ' ἔπειτα αἱ θέσεις αὗται ἐκηρόχθησαν ἄμισθοι ἢ ἀφέθησαν εἰς βάρος τῶν Κοινοτήτων, αἱ δὲ πολύμορφοι καὶ πολυώνυμοι δασμολογίαι, ἰντιζάπ καὶ ζιντιριέ, καὶ μπεταέτ, καὶ μουμιέ καὶ γαζέτα παρασί, καὶ καραντίνα παρασί ἐξηκολούθουν νὰ εἰσπράττωνται ὡς καὶ πρότερον. Πρὸ δύο δὲ ἐτῶν προσετέθησαν 20 ἐπὶ τοῖς 100 εἰς τὸν πρῶτον φόρον, καὶ οὕτω σήμερον ὁ ἐνιαύσιος φόρος (βεργγι) συνεπροσώθη εἰς 1,162.544, διανεμημένος οὕτω πως μεταξὺ τῶν τριῶν διαμερισμάτων εἰς τε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ Ὀθωμανοὺς κατοίκους τῆς νήσου.

Εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Μιτυλήνης γρόσια	562.764
Εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς αὐτῆς	83,584
Εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ Μολύβου	167,665
Εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς αὐτοῦ.	37,859
Εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Καλλονῆς.	292.422
Εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς αὐτῆς.	19,138

Ἐκ τοῦ φόρου τῆς Καλλονῆς ὁ ἡμιστος σχεδὸν ἀναλογεῖ εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ Πλωμαρίου. Ἐξ ὅλου δὲ τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ κάτοικοι τῆς νήσου πληρόνουσι τὸ ὄγδοον περίπου, τῶν

λοιπῶν ἐπτὰ μερῶν ἐπιβαρυνόντων τοὺς Χριστιανούς. Πλὴν δὲ τούτου οἱ Χριστιανοὶ ἀντὶ τοῦ καταργηθέντος χαρατζίου, μὴ ἀναθαίνοντος εἰς τὰς 500 χιλιάδας γροσίων, ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν ἀπότισιν 650 χιλιάδων, λόγῳ δῆθεν στρατιωτικοῦ φόρου.

Ἄλλὰ τὸ μείζον ὄφελος προσφέρει ἡ Λέσθος εἰς τὴν Κυβέρνησιν πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἀποδεκατώσεως τῶν ἐλαιῶν, ὧν τὸ δέκατον ἀναθαίνει ἐνιαυσίως εἰς 9 — 12 χιλιάδας καντάρια ἐλαίου· εἶτα ἐκ τῶν τελωνίων, ὧν αἱ εἰσπράξεις, ἤδη ὅτε διευθύνονται ἀμέσως ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, δύνανται νὰ προσεργίσωσι τὰ δύο ἑκατομμύρια γροσίων, καὶ τρίτον ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τοῦ δεκάτου τῶν λοιπῶν προϊόντων, τῶν λεγομένων καλοκαιρινῶν, ἧτις δύνανται ν' ἀποφέρῃ ἐνιαύσιον πρόσσοδον ἐνὸς ὡς ἔγγιστα ἑκατομμυρίου.

Ἄγνωστος ὄντος μοι πηλίκον ποσὸν συνάγει ἐκ τῶν διαφόρων ἄλλων φορολογιῶν, οἷον ἐκ τοῦ δεκάτου τῶν βαλανιδίων, ἀναθαίνοντος εἰς 1500 καντάρια, ἐκ τοῦ ποιμνιακοῦ φόρου, ὄντος ἐνὸς καὶ ἡμίσεως γροσίου κατὰ κεφαλὴν, τοῦ ἐπὶ τῶν χοίρων, πέντε γροσίων ἐπὶ τῶν ἐνιαυσίων, ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, ἐπὶ τῶν αἰνοπνευμάτων, ἐπὶ τῶν ἐργαστηρίων, ἐπὶ τοῦ κηρίου, τῶν μελισσίων, τῶν ἰχθύων, τῶν ἰχθυοφόρων ποταμῶν, κτλ. ἀδύνατόν μοι εἶναι νὰ δρίσω τὴν ἐξ ἑλλης τῆς νήσου πρόσσοδον τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλειφθῇ καὶ τὸ μέγα ὄφελος τὸ προκύψον ἐκ τοῦ μονοπωλείου τοῦ ἁλατος, οὗ μεγίστην κατανάλωσιν ποιεῖται ἡ νῆσος διὰ τὴν ἀλάτισιν τῶν ἐλαιῶν, καὶ οὗ ἡ ἀξία σήμερον σχεδὸν ἑδεκαπλασιασθῆ. Ὅστε προστιθεμένης καὶ τῆς ἐκ τούτου ὠφελείας, μὴ οὔσης κατωτέρας τῶν 2 ἢ 3 ἑκατομμυρίων γροσίων, εἰς τὰ προσεσημειωμένα ποσά, λαμβανομένου καὶ μέσου τινὸς ὄρου μεταξύ τῶν ἄλλων ἐμμέσων καὶ ἀμέσων φόρων δύνανται τις εἰπεῖν κατὰ προσέγγισιν ὅτι ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις δασμολογεῖ ἐκ τῆς

Λέσθου 3 καὶ 4 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Καὶ ὅμως ἐκ πάντων τούτων δὲν δαπανᾷ οὐδὲ τὸ μυριοστὸν πρὸς ὄφελος τοῦ τόπου. Ἄλλὰ καὶ ἐάν ποτε αἰτηθῇ τι παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, προθύμως μὲν εἰσακούει αὕτη τὰς εὐχὰς τῶν κατοίκων, ἀλλὰ τὰς πρὸς τοῦτο τυγχόν δαπάνας ἀναθέτει εἰς αὐτούς. Ἐσχάτως π. γ. εἶχε διαβιβασθῆ ἡ εὐχὴ περὶ τηλεγραφικῆς συνδέσεως τῆς νήσου μετὰ τῆς Πρωτευούσης τοῦ Κράτους, περὶ κατασκευῆς τῶν δημοσίων ὁδῶν καὶ περὶ καθαρίσεως τοῦ λιμένος τῆς Μιτυλήνης. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀσμένως ὑπεδέξατο τὰς προτάσεις, ἀλλὰ τὸ μὲν τηλεγραφικὸν κατὰστημα ἐδέησε νὰ οἰκοδομηθῇ καὶ ὑποδομηθῆ δαπάναις τῆς νήσου, πρὸς δὲ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁδῶν ἔδοξεν ἕκαστος τῶν κατοίκων ἀπὸ δικτωκαϊδεκαετοῦς καὶ ἀνωτέρω μέχρις ἐξηκοντούτους νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος τέσσαρα ἡμερομίσθια ἐπὶ πενταετίαν. Ἀπὸ δὲ τῆ παρελθόντος ἔτις μηχανικὸς σταλὴς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπ' αὐτῆς μισθοδοτούμενος ἤρξατο τῆς ὁδοποιίας, ἧς ὅμως τὰ βάρη ἀπὸ σήμερον ἐγένοντο ἐπαισθητὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ὅτι καὶ τὰ ἔξοδα τῆς καθαρίσεως τοῦ λιμένος, ἐάν ποτε πραγματοποιηθῇ αὕτη, θέλουσιν ἐπιβληθῆ εἰς τὴν πόλιν οὐδεμίᾳ ἀμφισβόλῃ. Τῆς ἀληθείας χάριν πρέπει νὰ κάμω γνωστὸν ὅτι πρὸ δύο μηνῶν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐπὶ τῇ παραστάσει τῆς Ἐφορίας διὰ τοῦ πρώην διοικητοῦ ἔπεμψεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σχολὴν τῆς Μιτυλήνης διδάσκαλον τῆς Τουρκικῆς γλώσσης Ὀθωμανόν τινα, μισθοδοτούμενον πρὸς τὸ παρὸν ὑπ' αὐτῆς.

Τοσαῦτα ἐν συντόμῳ καὶ περὶ τῆς στατιστικῆς τῆς νήσου. Ἐάν βραδύτερον ἐδημοσίευσαι τὰς παρούσας πληροφορίας, ἴσως ἡδυνάμην νὰ διακοινώσω ἀκριβέστερά τινα, καθ' ὅσον προκειμένου ἤδη νὰ γείνη ἡ διανομὴ τῆς ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως, πρέπει νὰ προηγηθῇ ἡ καταμέτρησις τῶν Χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, ἧτις καὶ διενεργεῖται ἐν τῷ παρόντι. Εἶναι δὲ τοῦ

μὲν Ἁγίῳ Μιτολήνης ἡ ἐπιχορήγησις γρόσια 70 χιλιάδες, νεμομένη καὶ τὰ κτήματα τῆς Μητροπόλεως, ἀποφέροντα ἐνιαύσιον πρόσδοον τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιδόματος· τοῦ δὲ Ἁγίου Μηθύμνης γρόσια 40 χιλιάδες, νεμομένου ὡσαύτως τὰ μητροπολικά κτήματα, ὧν ἡ πρόσδοδος μόλις ἰσοῦται πρὸς τὸ τρίτον ἢ τέταρτον τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

	σώμ.		σώμ.
Ἐν Μιτυλήνῃ.		N. Καμπᾶς.	1
Ἡ Α. Μ. ὁ Πατριάρχης πρῶ-		Μιχ. Χ. Ἀλατῆ.	1
την Ἀλεξανδρείας Κ. Κ. Καλ-		Χριστόδ. Χ. Γ. Γιαννάκη.	1
λίνικος.	20	Κ. Βουρνάζος.	1
Ἀρχιμανδρίτης Πορφύριος.	5	Γρ. Παπάζογλους.	1
Γ. Ἀμηρᾶς Πρόξ. Ῥωσσίας.	6	Θ. Ἀντωνιάδης.	1
Δ. Μαργαρίτης Πρ. Ἑλλάδος.	5	Ἀντ. Βασιλειάδης.	1
Σ. Σημιριώτης Πρ. Ὀλλανδίας.	1	Μ. Γ. Τζερπίνης.	1
Ἡ Ἐφορία τῶν Σχολείων.	3	Π. Μητρέλιας.	1
Λέσχη Μιτυλήνης.	5	Ι. Π. Μυρογιάννης.	1
Π. Μιχαηλίδης.	5	Μ. Χ. Δημητρίου.	1
Γαβριήλ Χ. Γιαννάκη	3	Θ. Φωτιάδης.	1
Μ. Μανουέλης.	5	Ἐμμ. Εἰστρατίου.	1
Γ. Παντελάκης Γραμματεὺς		Μαρίνος Καμπούρη.	1
τοῦ ἐν Χίῳ Ἑλλ. Προξενείου.	50	Π. Καψιμάλης.	1
Κ. Καταρτζῆς	2	Ἰ. Καραβιάρης.	1
Δ. Κατζάνης	2	Παν. Καρᾶς.	1
Ἀναστ. Πολιτάκης.	2	Μιχ. Εἰστρατίου.	1
Μιχ. Καρᾶς	2	Π. Σιφναῖος.	1
N. Χ. Κωδωνῆς.	2	Γ. Μανουήλ.	1
B. Κούμπας.	2	Γεωρ. Βουγιουκέλης.	1
N. Κουρουβακάλης.	1	Γρηγ. Ἰωαννίδης.	1
Μιχ. Γριμάνης.	1	A. B. Μουζάλας.	1
Βασίλ. Π. Μάνδρας	1	Δ. Γ. Λιθαδᾶς.	1
Z. Δ. Χ. Ἀλατῆ	1	Χ. Δανιήλ Ζωγράφος.	5
Κ. Βασιλειάδης	1	Παῦλος Ἀναστασιάδης.	1
Δ. Καψιμάλης.	1	Γαβριήλ B. Δομινικέλης.	1
Κ. Σαράφης	1	Ἀναστ. Σταματιάδης.	1
Ἄθ. Σημανδέρης.	1	B. Λουκ. Βασιλείου.	1
Π. Βασιλείου.	1	N. Παλ. Πασιούρας.	1
Μιχ. Παπάζογλου.	1	Ἀδελφοὶ Κ. Χ. Ἡλία.	1
Ἀπόστ. Βαμπούρης	1	Παν. Χ. Γ. Ἀποστόλου.	1

	σωμ.		Σωμ.
Π. Βουγιουκέλης.	4	Ἐθανάσιος Δ. Καψιμάλης.	1
Στ. Μειμάρης.	1	Ζαφείριος Νικολάου.	1
Ἰω. Σ. Ζέρβας.	1	Ἡρακλῆς Φορτογιάννη.	1
Γρηγ. Μάνδρας.	1	Παῦλος Γεωργίου Ἐρέσσος.	1
Ἐδανθία Γ. Μάνδρα.	1	Μ. Μ. Φωτίου.	1
Ἐδστρ. Χαραλάμπου.	1	Ἄν. Χλημίτζα.	1
Ἐμ. Γ. Παπάζογλου.	1	Ἄθαν. Μπουστανῆς.	1
Μ. Α. Φώτιος.	1	Γεωρ. Σταματίου.	1
Δ. Σταυρίδης.	1	Γσάννο Γουνοροπουλος.	1
Ἀναστάσιος Κλεάρχης.	1	Γεωρ. Καλπακῆλης.	4
Δημ. Κουτζούκης.	1	Μ. Παντελῆ Μανταμαδιώτης.	4
Σταυρ. Κεσσανλῆς.	2	Γρ. Πασιούρας.	1
Π. Ἰωαννόπουλος	1	Γ. Παν. Γρημάνης.	1
Χ. Θεόδωρος Χ. Ἄντ.	1	Θεόφραστος Ἰωάννου.	1
Π. Π. Ἐμμανουήλ.	1	Δ. Π. Τσιγχερίτης.	1
Ἀπόστολος Λουκά.	1	Δ. Π. Ἀμυράς.	1
Νικόλαος Κοκκαλόπουλος.	4	Ἡράκλειος Μαργαρίτης.	1
Δρακούλης Μικὲ Ψάλτης.	1	Περικλῆς Γ. Χρυσοχόου.	4
		Π. Κ. Ζωγράφου.	2
Σχολὴ Μιτυλήνης.		Τέρπανδρος Ἰωάννου.	1
		Π. Ἐδστρ. Τσαμπάση.	1
Οἱ Διδάσκαλοι.		Γεωρ. Οὔφνερ.	1
Κ. Στεφανίδης.	4	Παρθεναγωγεῖον.	
Ἐμ. Μουχτούρης.	1	Ξενοφῶν Διδάσκαλος.	1
Κ. Ἰάκινθος.	4	Μαριγῶ Βασιλεῖς διευθύντρια.	1
Βασίλειος Μ. Ἱεροδιάκονος.	1	Βασιλικῶ ἐπιμελήτρια.	4
Μιχ. Γρηγοριάδης Δημοδιδάσκ.	10	Ἐδμορφία Κ. Π. Ἰακίνθου διδ.	4
Γ. Ἀρχοντόπουλος Δημοδ.	1	Μαριάνθη Καρακούση.	1
οἱ μαθηταί.		Κλεοπάτρα Μητρέλια.	4
Γ. Κανδύλης.	1	Ἄβροχόμη Γρ. Πασιούρα.	1
Δ. Νάκας.	1	Ἐλπινίκη Κούππα.	1
Γ. Κωστομύρης.	4	Χρυσῶ Καψιμάλη.	4
Γ. Τσαγγόπουλος.	4	Εἰρήνη Δ. Παπουτζάνη.	1
Π. Κουρτζῆς.	1	Κλεοπάτρα Παναγιώτου.	1
Δ. Μ. Παλαιολόγου.	1	Ἐδανθία Γεωργίου.	1
Τιμολέων Ἀριστείδου.	4	Πηνελόπη Ἐδστρατίου.	1
Ἀριστοτέλης Ἀθανασίου.	1	Ἐλένη Ἀποστόλου.	4
Γ. Ἀναγ. Κωστομύρης.	1	Χαρίκλεια Ζερβίνη.	1
Ἐδστρ. Χ. Γιαννάκη.	1	Βασιλικῶ Ἀντωνίου.	4
Γεώρ. Γρ. Μάνδρα.	1	Κουζινία Δ. Βασιλείου.	1
Β. Σαράφης.	1	Χαρίκλεια Β. Βαρδιάννη.	1
Ἀκίνδονος. Τσαμπάζη.	1	Ἐλένη Ι. Ψαχῆ.	4

σώμ.

σώμ.

Ἐν Πλωμαρίῳ,

- Ἰω. Β. Μιχαήλ.
- Ἰω. Ε. Ἀθανασίου.
- Εἰστρ. Κ. Μαραγγέλη.
- Π. Δ. Βουνάτζος.
- Παρθένιος Ἱεροδιάκονος.
- Ἐμ. Β. Βαρβιάννης.
- Δ. Γ. Γάζηλας.
- Π. Ἐμ. Πιτσιλαδῆς.
- Ν. Ν. Τσαπάνης.
- Σαρ. Ἐμ. Πιτσιλαδῆς.
- Ἰω. Ὀρφανίδης.
- Γ. Εἰστάθ. Ἀθανασέλης.
- Ἰω. Θεολόγος.
- Χριστοδ. Δ. Λαγουμτζῆς.
- Δημ. Μελανδινού.
- Π. Ῥεπάνης.
- Δημ. Χρ. Βουλαλάς.
- Γ. Π. Παπαγεωργίου.
- Δημ. Τσαμουρτζέλης.
- Δ. Κ. Ἀράβογλους.
- Γρηγ. Τυρτζῆς.
- Π. Σαλάς.
- Ἰω. Στεργίου Ζωγράφος.

Ἐν Μανδαμάδῳ.

- Σταῦρος Εὐ. Παρασκευαΐδης.
- Εἰστρ. Προδρόμου Χ. Ν.
- Γ. Βασιλείου.
- Νικολ. Χ. Γεωργίου.
- Σ. Χ. Σταυράκη.
- Ἰωακείμ Δημητρίου.
- Ἰωάσαφ Ἱεροδιάκονος.
- Ἀναγνώστης Μ. Χαλθαζόγλου.
- Νικόλαος Ξανθίδης.
- Μιλτιάδης Χαραλάμπου.
- Εἰστ. Ἀναγνώστου.

Ἐν Παλαιοκίπῳ Γέρας.

- Γ. Ἰωάννου.
- Γεωρ. Παπᾶ Τσάννου.

- Ἰω. Γεωργίου.
- Δημήτριος Παλῆ.
- Μαριγῶ Δημητρίου.
- Γ. Ἰω. Παπαπαναγιώτου.

Ἐν Ἀγιάσῳ.

- Ἀρχιμανδρίτης Εἰδγένιος Διδ. 3
- Ἱεροδιάκονος Παρθένιος.
- Ὁ αἰδέσιμος ἱερεὺς Εἰστράτιος.
- Ὁ αἰδ. ἱερεὺς Γεώργιος.
- Ὁ αἰδ. ἱερεὺς Ἰωάννης.
- Ὁ ὀσιολογιώτατος Πανάρετος.
- Ὁ ὀσιολογ. Γρηγόριος μοναχός.
- Εἰστράτιος Σπύρου.
- Σταῦρος Γρηγορίου.
- Εἰστρ. Ἰωάννου.
- Παναγ. Σπύρου.
- Α. Κωνοτανινίδης ἐξ Ἀσωμάτου.

Ἐν Ἀγ. Παρασκευῆ.

- Γ. Κ. Χούλης.
- Ἀντώνιος Μιχαηλίδης.
- Ν. Π. Τσοχατζῆς.
- Εἰστρ. Περικλέους.
- Ἰωακείμ Π. Χ. Γιαννάκη.
- Παν. Γ. Πλάτωνος.
- Κωνστ. Χ. Κομῆ.
- Θεόφραστος Π. Χριστοφίδης.
- Εἰστρ. Χ. Δούκα.
- Γρηγ. Ταβερναράκης ἐξ ὕψηλομετώπου.

Ἐν Καλλονῇ.

- Ἡ Α. Π. ὁ ἅγιος Μηθύμνης
- Κ. Κ. Ἀγαθάγγελος. 2
- Γρηγόριος Ἱεροδ. τῆς Α. Π.
- Εἰσαγγέλης Ν. Βαρζοῦ.
- Κλεάνθης Κ. Βέρου.
- Ἀντώνιος Γεωργιάδου Διδ.

σώμ.

σώμ

Ἄντωνιος Δούκας.
Γρηγόριος Κάλφογλους ἱερέυς
Θεμιστοκλῆς Π. Γεωργίου.
Π. Πορφυρίου ἐξ Ἀγιάσου.
Γ. Ν. Ἱατροπούλου.

Ἐν Μονῇ Λειμῶνος.

Ἡ ἱερὰ Μονὴ Λειμῶνος.
Ὁ Σκευοφύλαξ Παΐσιος.
Ὁ προηγ. Σωφρόνιος.
Γρηγόριος ἱερομ. ἐκ Μανδ.
Γεδεῶν Ἱερομόναχος.
Βαρνάβας Ἱεροδ. Κουτλουμου-
σιανός.
Συμεὼν Οἰκονομίδης.
Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος.
Προκόπιος Εἰσπρατιάδης.
Γρ. Χ. Κωνσταντίνου.

Ἐν Πέτρα.

Ἰω. Θεοδοσίου.
Ἰγνάτιος Στυλιανοῦ.
Βασίλειος Ἀποστόλου.
Ἀσπασία Χ. Νικολῆ.

Ἐν Μολύβω.

Ἰ. Κράλης.
Ι. Μ. Καίπετζη.
Μ. Τσάννου.
Μ. Δ. Μακλίδης.
Γ. Δ. Ὁρολογᾶς.
Στυλ. Κ. Σέρεζλη.
Κ. Ν. Σαρῆ Γιαννάκη.
Κ. Μεγαηλίδης.
Σαπφὼ Κ. Π. Γακίνθου.

Ἐν Ἀδραμυττίω.

Π. Μανουλέλης.
Β. Μεγαηλίδης.

Β. Βαλιιάδης.
Ν. Θ. Πεταλάς.
Κ. Ἀγιοπετρίτης.
Γ. Ν. Καμίτζος.
Α. Ε. Καρτσακλῆς.
Π. Πανταζόπουλος.
Χ. Κωνστ. Χ. Ἰωάννου.
Γορλέρως Ἱατρός.
Γ. Δαδιώτης.
Μεγαλὴ Κωτῆς.
Δ. Χ. Γιαννάτζογλους. 2
Κ. Βύζιος.
Γ. Ἐλευθεριάδης.
Γ. Α. Πατεστελής.
2 Π. Ε. Μαυρέλη.
Εὐάγγελος Πατζόπουλος.
Ἄναγν. Παναγιώτου.
Κωνστ. Βενλῆς.
Τσάννος Καλλινοιάτης.
Κ. Ε. Βακάπαισι.
Ἰω. Κομνηνάκη.
Κ. Δ. Ὁρολογᾶ.
Χαράλαμπος Κωνσταντίνου.
Ἰω. Ν. Βακάλη.
Κωνστ. Καρὰ Ἐλευθερίου.
Γ. Χριστοδουλίδης.
Ν. Γεωργίου ἐξ Ἀγ. Παρασκευῆς.

Φρένελι.

Ἰω Ε. Βαλάκος. Δημηδ.
Μεγαλὴ. Δ. Ζαφείρογλους.
Ἀπόστολος Ἐμμανουήλ.
Θεοδόσιος Κυπαρίση.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀριστείδης Ν. Σαράφη 2
Π. Βερτουμῆς. 2
Α. Βαφιάδης.
Γ. Θρασόπουλος Γιαννάρου. 2

Μαριγώ Ι. Καρνέλη.
Ὁλυμπίας Χιουμίτζα.
Μαριγώ Α. Μουζάλα.
Γ. Κουρκορής.
Βενιαμίν ψώμου.
Ἰω. Ἀθανασίου.
Ν. Φ. Φάλλης.
Γ. Π. Καψυμάλης.
Νικόλαος Πίσσας.
Γεώρ. Λωρικός.
Παναγ. Χ. Μαλιάκα.
Μόσχος Ἰωαννίδης.
Ἰω. Γρηγορίου.
Γεώργιος Ξένης.
Δημ. Μοσχόπουλος.
Ν. Α. Χωρικόῦ.
Θεοδόσιος Μπογιατζόγλου.
Π. Κακιάδας.
Κ. Δ. Τσορτζέλης.
Γ. Εὔστρατιου.
Π. Κούζας.
Π. Μ. Πιτῆς.
Ν. Συνόδης.
Σῆμος Κουκολίδης.
Στυλ. Κουρουθακάλης.
Ἀθαν. Χ. Εὐαγγελينوῦ.
Π. Φήγας.
Α. Ταβελίδης.
Ἰω. Μ. Χωρικόῦ.
Δ. Γ. Μιχαλάκη.
Ν. Ανγ. Κωδωνῆ.
Ἰω. Σαβρίδης.
Μέγχολος Δημητρίου.
Χριστοδ. Ἀθανασίου.
Γ. Μιχάλογους.
Τσ. Χ. Παν. Τζήτζακωφ.

Δημ. Εὔστρατιάδης.
Ἀντώνιος Κωκκωνῆς.
Π. Καρακάσης.

—
Ἐν Χάλκη

Περικλῆς Ν. Χ. Κωδωνῆ.
Μιλτιάδης. Ν. Χ. Κωδωνῆ.
Ἀριστείδης Φήγα Χ. Κωνστ.
Ἐμμ. Α. Λουκᾶ.
Ν. Γ. Βαλσαμάκης.
Ἰω. Ἰακωβίδης.
Π. Πετρακίδης.
Δ. Ζήσης Ὁλύμπιος.
Ἰγνάτιος Ὀικονομίδης
Ι. Προδρόμου Λέσβιος.
Ν. Βονοπάρτης.
Σωφρόνιος Ἱεροδ. Λέσβ.
Ἄδρ. Ἐμ. Μαλιάκας.

—
Ἐν Βρυσιᾷ.

Εὔστάθιος Γεωργιάδης Ἱατρός.
Δομ. Παπαδόπουλος.
Νικόλ. Α. Τσακύρης.
Γ. Ι. Λαμπруνίδης.
Ἀπόστολος Καμαροῦ.
Παπ. Δημ. Εὔστρατιάδης.
Μελέτιος Ἐρρέσοῦ ἐξ Ἀρχιεπισκο-
πῆς τῆς Α. Μ. πρώην Ἀλεξαν-
δρείας. Κ. Καλλινίκου
Εὔστράτιος Ἀθανασιάδης.
Ἰωάννης Κελαδότης
Ἐμμ. Καραμάνος.
Γιαννάκης Π. Ξενιτέλη

ΤΩΝ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σημ. Ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν Κυρίων ἀναγνωστῶν, διότι γενομένης τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ποιήσαντος παρεισέφρησαν ἱκανὰ παροράματα, ὧν τὰ κυριώτερα διορθοῦμεν ἐν ταῦθα.

Σελίς.	7.	στιχ.	2	κάτωθεν.	διορθωτέον	πανδασιαν.
»	10.	»	8	ἄνωθεν	»	βαθεία.
»	14.	»	7	»	»	Προαιρέσεως.
»	»	»	18	»	»	ἀποφαίνεται.
»	16.	»	2	»	»	ἔτος.
»	»	»	13	»	»	ἔστιν ὅτε
»	22.	»	8	»	»	μεμυκεῖα.
»	25.	»	3	»	»	μεταβολή
»	»	»	5	»	»	ἐπιβρόνυσι
»	29.	»	7	κάτωθεν.	»	ἐπισφραγίσω.
»	31.	»	3.	»	»	καταρωμένους.
»	32.	»	16.	»	»	θηρηκεία.
»	38	»	42	»	»	γραφίς
»	39	»	13	ἄνωθεν.	»	λεία.
»	41	»	3	»	»	ὕψηλῶν.
»	42	»	4	κάτ.	»	πλανήτην
»	48.	»	12	»	»	καὶ ταύτην
»	55.	»	8	ἄνωθ.	»	ἀνίπταται.
»	59.	»	5	»	»	ἀοιδῶνς.
»	»	»	8	κάτ.	»	ὄντως
»	61.	»	7	ἄν.	»	ἀνθηρᾶς.
»	63.	»	7	κάτ.	»	ἐκφυροῦτε.
»	64.	»	8	ἄνωθεν	»	χρυσοῦς.
»	81	»	13	»	»	Τσαχᾶ.
»	85	»	4	κάτ.	»	πληρώσας.
»	86	»	1	ἄνωθ.	»	ἐκτίσατο.
»	92	»	41	κάτ.	»	ἐξῆλθεν.
»	94	»	2	»	»	Ἐρεσσόν.
»	95	»	1	ἄνω	»	μέσφ.
»	96	»	7	»	»	Δωρόθεος

» 97	» 6	κάτ.	διορθωτέον	συνεχόμενον
» 104	» 2	ἄν.	»	ΧΡΗΣΤΕ
» 106	» 17	»	»	εὐόρμα
» —	» 21	»	»	κωμῶν
» 109	» 8	»	»	στιγμῆ
» 110	» 2	»	»	ἀχαλινώτου

Ἀπὸ τῆς 113 σελ. μέχρι τῆς 128 ἐσημειώθησαν δις αἱ σελίδες τοῦ 6 τυπογραφικοῦ φύλλου, 84—96. Ὁθεν ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης διορθοῦτω καὶ ταύτας ἀντικαθιστῶν τὴν συνέχειαν τῶν ἀριθμῶν, 113—128.

σελ.	86 (ἀντὶ 119)	στίχ.	42	ἄν.	διόρθου εἰκός
»	89 (— 724)	»	45	»	» Ἀήμων
»	92 (— 124)	»	4	»	» οἰκειοτάτων
»	—	»	6	»	» οἰκειότητα
»	93 (— 125)	»	3	»	» οἰκείας.
»	—	»	5	»	» πασσαλωμένων
»	—	»	10	»	» τοῦ μὲν
»	—	»	19	»	» ἄτρακτον
»	—	»	23	»	» κυβερνῶντος
»	130	»	15	»	» συναδελφωθέντες
»	—	»	15	»	» ἐπ' ἐλάχιστον
»	131	»	1	»	» ἀνδράποδα, κομιζόμενα
»	133	»	9	»	» Ἀπαγαγόντες
»	134	»	16	»	» ἐν σηκῷ
»	—	»	26	»	» ὑπολειφθέντων
»	136	»	4	»	» συνεπιβαίνοντος
»	138	»	41	κάτ.	» ἄσπιλον
»	—	»	12	»	» ζῶσαν καὶ
»	439	»	11	»	» ἱερά
»	440	»	3	ἄν.	» δίκην καὶ
»	141	»	11	κάτ.	» καὶ ἀγρίαν λύσαν
»	—	»	14	»	» Μελέτιος
»	144	»	6	ἄν.	» τολμήσοντα
»	—	»	15	»	» ἔλεγεν
»	—	»	3	κάτ.	» γὰρ

Πρωτεύ: Μουσουλμανισμός
Κυριακή 19 28 Σεπτεμβρίου 1890
Δημοσίευση

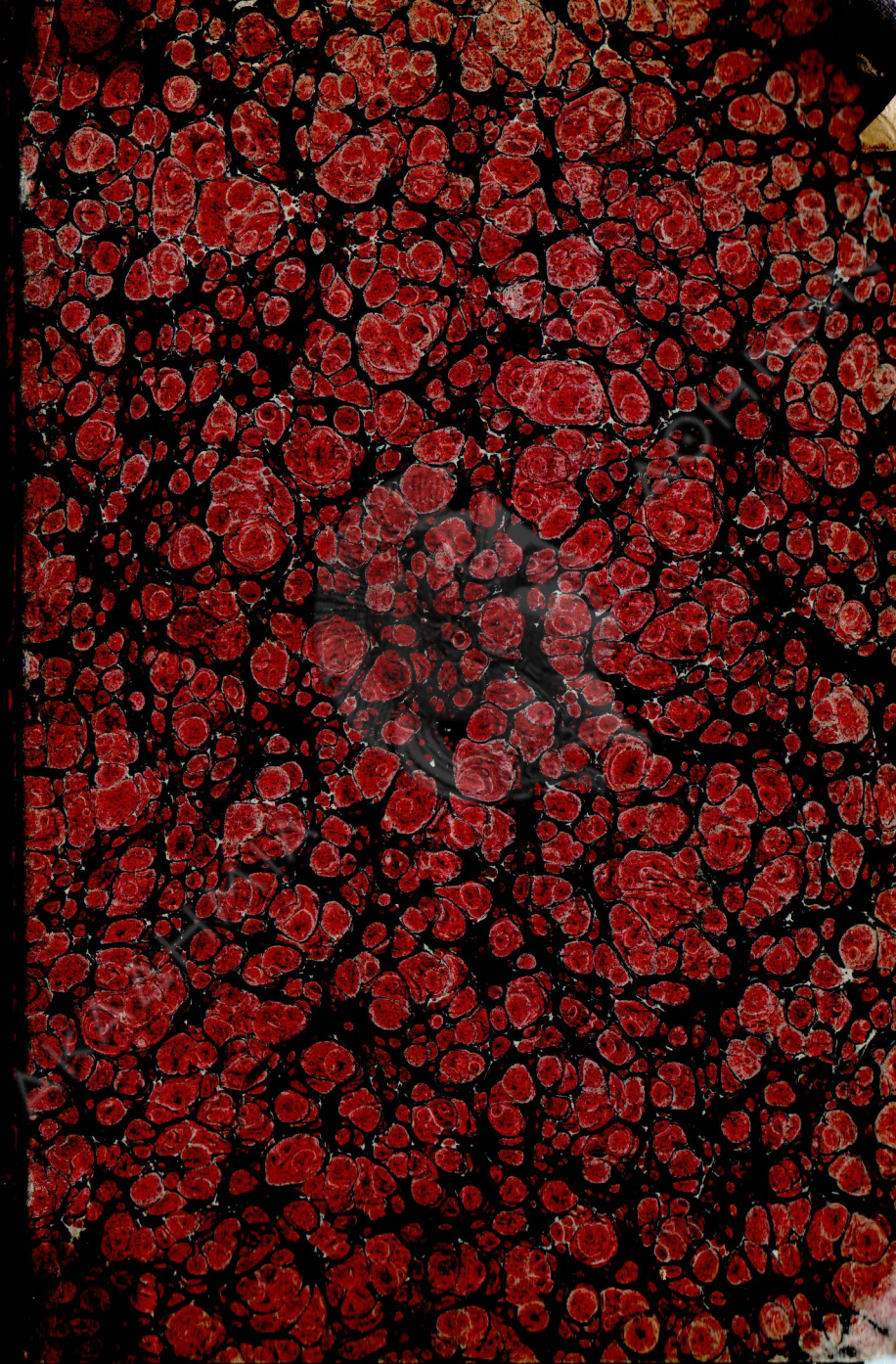
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΟΤΗΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000174874

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΤΕΧΝΗ